

Quadragesimale Ambrosianvm Dvplex, In Dvos Tomos Divisum

In Hoc Opere Per Singvlos Qvadragesimæ dies habetur bina Concio cum Morali, iuxta Euangelia, quæ in Ecclesia Mediolanensi leguntur. Cvm Indicibvs, Sacræ Scriptvræ, Et Rervm notabilium, cum Summa Concionum & Thematum Euangeliorum. Accomodantvr Hæe Conciones Ad Vsvm Romanum pro Quadragesima & ...

Tomvs Primvs, Continens Conciones A Dominica Prima, Qvæ Dicitvr In Capite, vsque ad quartam exclusiuè, quæ dicitur de Caeco

Bellintani, Mattia

Coloniae Agrippinae, 1626

Dominica De Cæco Qvæ Est Qvarta Quadragesimæ.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-55873](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-55873)

DOMINICA DE CÆCO.

CONCIO PRIM A.

Præteriens Iesus, vidit hominem cæcum à natiuitate.

Ioan. 9.

ARGVMENTVM.

In hac illuminatione considerantur tria: excellentia operis, modus, & effectus. Ponderantur verba illa: Expuit in terram, & discooperiuntur mysteria pulchra.

INTERROGATIO illa Discipulorum: Domine, quis peccauit hic aut parentes eius, ut cæcus nasceretur? & responso illa Domini. Neque hic peccauit, neque parentes eius, sed ut manifestentur opera Dei in illo. Duo nobis ostendunt. Alterum ex parte nostra, alterum ex parte Dei. Quod nostrum est, appetitus est quidam naturalis dignoscendi causas rerum, in qua cognitione mens mirabiliter delectatur. Vnde quidam Philosophi in hoc beatitudinem constituerunt, & ad hoc magnis laboribus conati sunt peruenire. Quod Dei est, est hoc, quod Deus ipse, qui hunc appetitum in natura nostra plantauit, approbat illum, eique, quando regulatus est, egregie satisfacit. Probatio vtriusque est hæc, quoniam seipsum hominibus proposuit co-

gnoscendum, quæ in cognitione illorum stat perfectio. Et interim dum seipsum appetitum in cælis demonstraret, per opera manuum suarum prospici voluit, quod ut facerent, mouit illos appetitu naturali, & delectauit eos in creatura sua, in qua resplendet ipse Creator. Misit scriptorem, qui illum prædicaret totius orbis conditorem. Illuminavit sapientem: qui scripsit. Dominus sapientia fundauit terram, Prom. 3. stabiliiuit cælos prudentia Sapientia illius eruperunt abyssi, & nubes rore concresecunt. Vbi quatuor partes mundi complexus est. Infimam, quæ est terra; supremam, quæ est cælum, vbi sunt luminaria; duas medias, inferiorem quæ sunt aquæ, id est abyssi; & superiorem, vbi sunt nubes, & vnde pluuia descendit. Hæ enim quatuor euidentes sunt. Nam de aliis, si quid est aliud, nulla est certitudo, aut euidentia. Hoc est lumen excellentius, quam exterius istud lumen capitis nostri exteriorum oculorum, quod etiam in hoc præstans est, & nobile; quod huic interiori maxime subseruit. Nam per illud plures cognoscimus rerum differentias, quibus gradatim ad diuini effectoris ascendimus cognitionem. Ac proinde tunc cæcum Christus illuminauit, quando de causis rerum cognoscendis agebat cum discipulis. Hoc ergo

ergo lumē vt consequamur, opus hoc Domini, ob id ab eo ex industria factum, cōsideremus: vbi tria, opus, modus, effectus.

2
Diuisio.
Psal. 10. 2. Opus est illuminatio cæci nati, opus (inquam) ad eō insignē, vt verum sit. *A saculo non est auditum, quod quis aperuerit oculos cæci nati.* Multa & magna opera Domini, ex quibus in omnes voluntates eius. Sed a saculo non est auditum, quod quis aperuerit oculos

Heb. 11. 35.
Exod. per totum. cæci nati. Opus seruatum vsq; adhuc. *Acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos, conualuerunt de infirmitate.* Magna prodigia facta sunt in Ægypto, in mari rubro, in deserto, in progressu populi. Deus ostendit Patribus mirabilia, quibus & apparuit multifarie multisque modis. Clau-

3. Reg. 17. 1
Et 18. 1. sum est cœlum, iterumque apertum est ad preces Eliæ, multaque his similia bona opera Dominus ostendit. *Sed non auditum, quod quis aperuerit oculos cæci nati.* Tanta operis magnitudo postulat, vt eius modus, & effectus attentius attendamus; cum potissimum pertineat ad cognitionem; vt vita & prouocemur & ascendamus ad nobilissimam cognitionem. Ideo enim tantū opus illuminatio est. Illuminatio autem eius, qui in cōmuni natura videre aptus est, sed speciali, atque indiuidua persona ineptissimus est, vt tantō excellentius sit opus, quantō remotius & difficilius est.

3
In duobus ergo stat excellentia huius operis, quod sit illuminatio cæci; & quod sit illuminatio cæci nati. A dī illuminationē voluit pertinere, quoniam tota hominis perfectio visione sita est. In mundo sunt duo genera hominū, videlicet credentiū, & non credentiū. Fides autem est visio, qua nunc videmus per speculū, & in ænigmate, qua qui priuati sunt in tenebris conticescunt, & delitescunt. Vita autem excellens est intellectus. Vnde scriptum est. *Et*

Ioan. 1. 4.
Ec. 15. 3. *vita erat lux hominum.* Et, *Cibavit illos panem vite.* Et intellectus.

Isai. 9. 2. *Et in intellectu.* Huius autē vita nobilissime, est mors pessima. Vnde scriptum est. *Sedentibus in tenebris.* Et *umbra mortis.*

Mat. 4. 16. Sicut autem lux fidei superexcellit lumen naturæ; ita vita huius lucis vitam superexcedit naturalem, quæ idcirco in solo Deo est. *In ipso* (inquit) *vita erat. Erat lux vera, qua illuminat omnem hominem:* cuius ex-

perius sunt infideles. Ideo mors peccatorum pessima. Rursus lux aeterna summa hominum est beatitudo. *Qui sequitur me, habebit vitam aeternam.* Et contra: *Mittite eū in tenebras exteriores;* ibi erit fletus & stridor dentium;

& sicut lux illa aeterna est vita aeterna. Ita tenebræ illæ sunt mors aeterna, a qua nemo resurgit. De qua scriptum est. *In inferno positi sunt, mors depascet eos.* Morientes non uiuant: gigantes non resurgant. Ergo tota hominis excellentia in visione cōsistit, omnis hominum miseria cæcitas est. Fiat homo amens rationis expertus, cū bestiis cōputatur, exors est humana societatis. Ideo qui in inferno videbunt honorem iustorū, cōtra se dicent. *Nos in sensati vitam illorū asstimamus in saniam:* En quomodō totū

reducitur ad cognitionē? Vnde malū nostrū infamia est, qua nō sanē de sanis iudicabamus, vitam illorū asstimantes in saniam; illi autem sani fuerant in fide, in dilectione, in scientia, in vera intelligentia; quod nunc apparet, quando inter sanctos fors illorū est. Obseruemus igitur documentum sapientis. *Tene disciplinam, ne dimittas eam: custodi illam, quia ipsa est vita tua.* Ne delitearis in semitu impiorum, nec tibi placeat malorum via. Vera enim vita est vita sapientis & videntis. Semita autem impiorum & mors sunt & ad mortem ducunt.

Altera excellentia operis est illuminatio cæci nati: vbi difficillimus est transitus, quando iam cæcitas facta est naturalis. Ibi sunt qui errauerūt ab vtero, locuti sunt falsa, quorum si mens corrupta, & ex cæcata est quasi de vtero matris sic nati sint: o quā difficile isti illuminantur? Vide in opere isto, quod factū est. *Vt manifestentur opera Dei,* videlicet, vt sit lux ad illuminationē gentium, quomodō vicini, & qui viderant prius cæcum, cæci remaneant. Vide quomodō Pharisæi veritati resistent, conentur operire, & abscondere opera Dei, ne videantur. Verè lucis ofores, quā difficile qui passiones habent, veniunt ad lucem? Audiant, licet verbum Dei, sentiant corruptiones, minas, promissiones, rationes, quæ valeant captiuare omnem intellectū in obsequium Christi. Ne dum stulti, & tardi corde ad credendū sunt, sed duri corde, dura

cernice resistent veritati; credunt autem iniquitatis errantes, & in errore mittentes. Hi sunt de quibus pergit Salomon post supradicta verba. *Nec tibi placeat malorum via.*

Pro. 4. 15. *Fuge ab ea, ne trās eas per illam declina, & desere eam. Non enim dormiunt nisi malefecerint: & rapitur somnus ab eis, nisi supplantauerint, comedunt panem impietatis & vinum iniquitatis bibunt.* Singularis ratio, quamobrem à via malorum fugiendum sit, est, quia totam vitam suam insument in malefaciendo, ut sicut cibus Christi erat perficere opus Dei: sic panis & vinum illorum est impietas, & iniquitas: id est, viuere eorum, est malefacere tota die vsque ad somnum; tota vita vsque ad mortem, percurrere ad malum. Fuge ergo ab hac pessima via, & vita; ne similes efficiaris; & attende quam sedulo deterrearis ab ea. *Fuge ab ea, nec trās eas per illam: declina, & desere eam.* Declinate à malignis: fugite à peruersis: separamini à tabernaculis impiorum. Sic fecit bonus cæcus illuminatus, qui impiis, & supplantantibus Pharisæis non requieuit, sed restitit in faciem: nec veritus est eorum maledictionem. Hoc est opus insigne, si quando etiam similiter oblinati veniant ad lucem.

Iuan. 4. 34. *pus Dei: sic panis & vinum illorum est impietas, & iniquitas: id est, viuere eorum, est malefacere tota die vsque ad somnum; tota vita vsque ad mortem, percurrere ad malum.*

Sap. 4. *Fuge ergo ab hac pessima via, & vita; ne similes efficiaris; & attende quam sedulo deterrearis ab ea.*

Pro. 4. 17. *declina, & desere eam.* Declinate à malignis: fugite à peruersis: separamini à tabernaculis impiorum. Sic fecit bonus cæcus illuminatus, qui impiis, & supplantantibus Pharisæis non requieuit, sed restitit in faciem: nec veritus est eorum maledictionem. Hoc est opus insigne, si quando etiam similiter oblinati veniant ad lucem.

5. Modus illuminandi duas habet partes, quid prius factum est, aut dictum; & quid postea. Primam tangit Euangelista dicens. *Præterit: Iesus vidit hominem cæcū è natiuitate: præterit: videlicet substituit illum respiciens, quæ fuit discipulis interrogandi occasio, ex qua exortum est intenebris lumen tantæ doctrinæ. Vider ergo Christus tenebras nostras, ut lumine suæ claritatis illas discutiatur. Indè ille rogat. Faciè tuâ illuminata super feruū tuum: & doce me iustificationes tuas. Exitus aquarū deduxerunt oculi mei: quia non custodierunt legem tuā. Oculi (inquam) mei non fuerunt in legem tuam intenti, ut viderent, quid mihi agendum esset, quid uè omitrendū, & hoc quia aqueis humoribus amorum, affectionum, passionū pleni, & offusi erant. Tu ergo qui sole lucidiores habes oculos, aspice in me, radiòsque splendoris tui in me iaculare, ut sic percussi oculi mei deducant fontem lachrymarum, & purgentur à peruersa dilectione, à prauis affectionibus, à mala con-*

cupiscentia. Sic docebor à te iustificationes tuas; sic mouebuntur ante lumina mea præcepta tua. *Vidit ergo Iesus cæcum, cui suo visu, visum donare disponebat.*

Discipuli non perdunt occasionem, quam lumē recipere possint eius rei, quam innotant, quæque difficilis videtur inuētu. Supponunt, ut certū, quod tribulatio non alitundè, quam ex peccato proueniat. Durū videtur illis, quod iste cæcitate patiat propter aliena peccata: longius à veritate videtur, quod quis peccet adhuc non natus; unde cæcitate puniatur. Cupit ergo cognoscendè veritatis interrogat. *Rabbi, quis peccauit, hic aut parentes eius, ut cæcus nasceretur?* Veritas tibi est mētis rationalis, quæ vnde cunq; hunc cibū querit sibi; ac proinde ut insatiabilis, nūquam dicit, sufficit. Est ut venter inferi, quia ferè non saturatur oculus visu, nec auris auditu, donec lumē perfectū largiatur plenius, & apperiantur oculi nostri ad videndam lucem inaccessibilem. Hoc solū cauendū, ne cibo utamur incongruo, ne cupiamus implere ventrem de siliquis porcorum, ne aspirem ad ollas carniū, ad cæpas, ad allia. Ne (inquam) veritates quæramus sensuum, ne illorum appetentis intendamus animū; sed fruamur cibo inuisibili, qui de cælis venit, qui est panis vite, & intellectus. Idè enī Deus in firmamento cæli fecit luminaria ad illuminandā terram, ut lumen veritatis illius quæramus, quæ de cælestibus rutilat, atque splendescit. *Quis peccauit, hic, aut parentes eius:* Bona est interrogatio de effectibus peccatorum. Bona de secretis diuinæ providentiæ super nos. Bona de origine atque causa tribulationū. Bona de fonte turbido potissimum cæcitatibus, quæ tantoperè nobis aduersatur, ut illam fugere, atque fugare continuo meditemur. Indè enim est interrogatio discipulorum. Indè controuersia vicinorum. Indè disceptatio Pharisæorum. Indè omnium hominum rerū siue vtilis, siue curiosa inuestigatio, ut sciant, quoniam homines sunt, mente videlicet præditi; quæ tūc perfecta est, quando veritate nutritur, atque in ea delectatur. Si quando igitur occurrit opportunitas addiscendi vtilia, quæ conferunt ad salutē, tu ne prigriteris, arripe sapientiam.

cupiscentia. Sic docebor à te iustificationes tuas; sic mouebuntur ante lumina mea præcepta tua. *Vidit ergo Iesus cæcum, cui suo visu, visum donare disponebat.*

Discipuli non perdunt occasionem, quam lumē recipere possint eius rei, quam innotant, quæque difficilis videtur inuētu. Supponunt, ut certū, quod tribulatio non alitundè, quam ex peccato proueniat. Durū videtur illis, quod iste cæcitate patiat propter aliena peccata: longius à veritate videtur, quod quis peccet adhuc non natus; unde cæcitate puniatur. Cupit ergo cognoscendè veritatis interrogat. *Rabbi, quis peccauit, hic aut parentes eius, ut cæcus nasceretur?* Veritas tibi est mētis rationalis, quæ vnde cunq; hunc cibū querit sibi; ac proinde ut insatiabilis, nūquam dicit, sufficit. Est ut venter inferi, quia ferè non saturatur oculus visu, nec auris auditu, donec lumē perfectū largiatur plenius, & apperiantur oculi nostri ad videndam lucem inaccessibilem. Hoc solū cauendū, ne cibo utamur incongruo, ne cupiamus implere ventrem de siliquis porcorum, ne aspirem ad ollas carniū, ad cæpas, ad allia. Ne (inquam) veritates quæramus sensuum, ne illorum appetentis intendamus animū; sed fruamur cibo inuisibili, qui de cælis venit, qui est panis vite, & intellectus. Idè enī Deus in firmamento cæli fecit luminaria ad illuminandā terram, ut lumen veritatis illius quæramus, quæ de cælestibus rutilat, atque splendescit. *Quis peccauit, hic, aut parentes eius:* Bona est interrogatio de effectibus peccatorum. Bona de secretis diuinæ providentiæ super nos. Bona de origine atque causa tribulationū. Bona de fonte turbido potissimum cæcitatibus, quæ tantoperè nobis aduersatur, ut illam fugere, atque fugare continuo meditemur. Indè enim est interrogatio discipulorum. Indè controuersia vicinorum. Indè disceptatio Pharisæorum. Indè omnium hominum rerū siue vtilis, siue curiosa inuestigatio, ut sciant, quoniam homines sunt, mente videlicet præditi; quæ tūc perfecta est, quando veritate nutritur, atque in ea delectatur. Si quando igitur occurrit opportunitas addiscendi vtilia, quæ conferunt ad salutē, tu ne prigriteris, arripe sapientiam.

Ec. 1. 8. *Est ut venter inferi, quia ferè non saturatur oculus visu, nec auris auditu, donec lumē perfectū largiatur plenius, & apperiantur oculi nostri ad videndam lucem inaccessibilem.*

Gen. 1. 14. *Idè enī Deus in firmamento cæli fecit luminaria ad illuminandā terram, ut lumen veritatis illius quæramus, quæ de cælestibus rutilat, atque splendescit.*

Quis peccauit, hic, aut parentes eius: Bona est interrogatio de effectibus peccatorum. Bona de secretis diuinæ providentiæ super nos. Bona de origine atque causa tribulationū. Bona de fonte turbido potissimum cæcitatibus, quæ tantoperè nobis aduersatur, ut illam fugere, atque fugare continuo meditemur. Indè enim est interrogatio discipulorum. Indè controuersia vicinorum. Indè disceptatio Pharisæorum. Indè omnium hominum rerū siue vtilis, siue curiosa inuestigatio, ut sciant, quoniam homines sunt, mente videlicet præditi; quæ tūc perfecta est, quando veritate nutritur, atque in ea delectatur. Si quando igitur occurrit opportunitas addiscendi vtilia, quæ conferunt ad salutē, tu ne prigriteris, arripe sapientiam.

pietiam, discute cæcitatem, conuerte oculos tuos ad claritatem, discite disciplinam. Docet hoc Dominus dicens. *Quantum sum in mundo, lux sum mundi. Me oportet operari opera eius, qui misit me donec dies est. Venit nox, quantum nemo potest operari.*

Sumpta ratione à natura, qua nocte quiescimus ab operibus; & orto sole exit homo ad opus suum, & ad operationem suam usque ad vesperam; ostendit tunc tempus illi fuisse operandi opera Dei, dum videlicet esset in mundo: quoad enim erat in mundo, tandiu erat lux mundi, ac propterea dies, in quo exit ad opus. Sicut ergo Christus non vacat ab opere suo, dum est tempus operandi: ita neque homo cessare debet ab opere sibi congruente, dum tempus habemus; atque potissimum ab investigatione veritatis, & ab acquisitione celestis claritatis. Sicut enim opus singulare, ac proprium fuit Christi, illuminare his, qui in tenebris sedent, ac proinde lucem se vocat. Haud secus, omnes homines venientes in hunc mundum, lucem querere, sapientiam inuenire, veritate frui, ac pasci, consentaneum est & necessarium.

Luc. 1. 79.

Exod. 24. 18.

Exo. 19. 14.

1. Reg. 3. 10.

Eccles. 8. 6.

Prov. 10. 5.

7.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

1. Reg. 4. 3.

Domini, & veniat in medium nostrum, ut saluet nos de manu inimicorum nostrorum. Querunt causam huius percussiois, quam Deo tribuunt, putantque propterea ipsos terga vertisse inimicis, quia non erat cum eis Arca Domini: & idcirco adduxerunt illam. Sed vera causa fuerant illorum peccata, quod ut scirent neque Arca præsentia exemit eos a fuga in bello. Diuini Philistinorum, ut scirent num eorum percussio ab Arca Dei proficisceretur à vaccis factis eam abducere constituerunt. Ita veritatem cognouerunt: ut sciretur, non saluare Deum peccatores præsentia sua, sed magis punire, atque exterminare. Sensu carnis, de operibus Dei iudicandum non est, sed iudicia illius reuerenda sunt, suæque diuinæ prouidentia committenda.

Sed ut manifestentur opera Dei in illo.

Ex peccato quidem mala omnia profluxerunt; sed vel peccata præcedentia, vel sequentia mala non essent, nisi Deus illa fieri permisisset. Neque permisisset ipse, nisi inde maius bonum extrahere decreuisset, in primisque gloriam suam: & quoniam finis iste altior est causis, quæ sunt ex parte nostra; huic Dominus tribuit cæcitatem hominis istius. Peccauit Adam, quia voluit; punitus est, quia meruit. Sic omnium peccatum est voluntarium, & per peccatum in omnes homines mors pertransiit. Et, Anima quæ peccauerit ipsa morietur. Quæ tamen omnia ita sub manu Domini sunt, atque illius prouidentia disponuntur, ut ad illius gloriam tendant, atque suorum electorum salutem atque prouentum. Hæc est causa, quam obrem frequens scriptura Deo tribuit opera etiam mala. Sic Dauid asserit, quod Deus iusserit illi. Semei, ut malediceret Dauid. Sic Iob tribuit Deo opera tam impiorum, quam Satanæ; nempe quod Deus ipse abstulerit bona, sibi à Deo data. Dominus (inquit) dedit, Dominus abstulit. Sic Dauid canit. Induxisti nos in laqueum: posuisti tribulationes in dorso nostro; imposuisti homines super capita nostra. Ista consideratio affert magnam requiem animabus nostris. Hinc Dauid. Memor fui iudiciorum tuorum à sæculo Domine, & consolatus sum. Quid

Quid enim iustum magis valet tum pacare, tum consolari, quam scire quod ita in manu Domini sunt omnes fines terræ, quod sine illa folium non defluet, & vnus passer non est in obliuione coram Deo?

1. Reg. 16. 4. Scire, quod cū omnia propter semetipsum operatus sit Dominus, omnia quoque in illum referuntur, omnia illum spectant. In omnibus ipse glorificatur, & benefaciens, & puniens. Sic Virgo Beatissima magnificat Dominum, qui fecit potentiam in brachio suo; dispersit superbos mente cordis sui. Deposuit potentes de sede: & exaltauit humiles. Efurientes impleuit bonis, & diuites dimisit inanes. Sic & Anna canit in laudibus Dei. Arcus fortium superatus, & infirmi accincti sunt robore. Repleti prius pro panibus se locauerunt, & famelici saturati sunt. Dominus mortificat, & viuificat, &c. ac demum. Domini enim sunt cardines terræ; & posuit super orbē. quasi dicat. Quid mirum, si pauperem facit, & ditat, si humiliat, & subleuat, cum ipse sit totius mundi factor & rector. Gyrum cœli circuit sola sapientia eius, lucem afferens, & auferens, faciens vesperē & manē, diem noctemque; vt nunc hi fruuntur lumine, nunc illi; orbis namque super cardines cœli ambulat à solis ortu vsq; ad occasum. Ergo & cardines terræ illius sunt, & posuit super eos orbem, qui hunc humiliat & hunc exaltat: suscitāt de puluere egenum, vt folium gloriæ teneat. Itā Dominus exaltatur, vt Dominus cœli & terræ. Rursus hæc diuina iudicia nos consolantur, scientes quod diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Propterea sancta mulier addit in cantico Pedes sanctorum seruabit, & impii in tenebris conticescent. Dominum formidabunt aduersarii eius; & super ipsos in cœlis tonabit. Vide allusionem ad motum cœli, quo aliqui velut in nocte conticescunt & aliquando tonitruo terrentur, vt formident; vbi pedes sanctorum non commouentur, sed confidunt in Domino. Itā frequentissimè Sapiens notat differentiam iustorum, & impiorum. Benedictio Domini super carum iustum; os autem impiorum operit iniquitas. Memoria iusti cum laudibus: no-

men autem impiorum putrescet. Timor Domini apponet dies: & anni impiorum breuiabuntur. Expectatio iustorum letitia: spes autem impiorum peribit. Quis non compateretur cæco illi à natiuitate? sed quam vtilis, quam clara, quam gloriosa illi euasit cæcitas illa? vt verè memoria illius adhuc sit cum laudibus: vbi nomen Pharisæorum nobis fatet, quorum os operuit iniquitas, vt non nisi iniqua loquerentur, & tamen vnus cæci sapientiæ resistere non valerent, quasi illorum iniquitas sic os eorum aperiret, vt quid hiscerent non haberent. Ecce eum cæcus natus, vt opera Dei illum illuminantis fierent manifesta: o si digni essemus, vt Deus in nobis ita glorificaretur; quanta nobis consolatio: hæc Dominus intendit si quando nos affligit. Inuocame (inquit) in die tribulationis, erua me & honorificabis me. Hoc modo sis homo vas in honorem, portans nomen Domini, vt honorificetur ab hominibus.

SECUNDA PARS.

Secundam partem pertinentem ad modum illuminandi exequens Euangelista ait: *Hæc cum dixisset, expuit in terram, & fecit lutum ex spūto, & liniuit lutum super oculos eius: & dixit ei Vade, laua in natatoria Siloe (quod interpretatur missus.) Abiit ergo, & lauit, & venit videns.* Iste est modus, quo aperuit oculos eius, qui quidem mysteriis plenus est. Diuina enim sapientia, quæ omnium est artifex, non inaniter operatur; opus, quo significatur totius mundi illustratio, non aliter quam infinita postulat sapientia; sed propensissima, summaque sedulitate perfecit. Duo autem adhibuit, lutum, & aquam: lutum ipse Dominus apposuit. Aquam verò illi iussit, vt per se apponeret. *Vade* (inquit) *laua*. Lutum autem non quodcumque, sed quod ipse fecit ex spūto. Aquam verò ex Siloe, quod interpretatur missus. Quæ interpretatio ab Euangelista ex industria hic adiecta, ostendit totum hoc, mysterium esse: potissimum verò quoniam Moyses cum mitteretur ad Pharaonem, sic roga-

EXO 4. 13.

uis. Obsecro Domine mitte, quem missurus es. Vbi habet littera Hebræa, mitte Silo. quo nomine Christum intelligebat. Per Christum igitur facta est illuminatio, quoniam ipse est lux vera, que illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.

IOAN. 1. 9.

Hæc est vna clavis, qua aperiuntur nobis scripturæ veteris testamenti, & demonstratur quod omnia in figura (vt loquitur Apostolus) continebantur illis, quod & ipsæ figuræ præ se ferunt, & potissimum in Deuteronomio, vbi ceremoniarum cum moralibus sepe miscentur, vt quæ inter se conueniant, & vnum alteri respondeat. huius rei vni sufficiat exemplum. In cap. 17. sic habemus.

1. COR. 10. 11.

Non immolabis Deo tuo ouem, & bouem, in quo est macula, aut quippiam vitii, quia abominatio est Domino Deo tuo. Hæc est ceremonia, cui præceptum morale immediate subiungitur. Cui reperti fuerint apud te intra vnam portam tuam, vir aut mulier, qui faciant malum in conspectu Domini Dei tui, & transgrediantur pactum eius, vt vadant, & seruiant diis alienis, & adorent eos, solem, & lunam, & omnem militiam cæli, & abominatio facta est in Israel. Educas eos ad portas, & ibi lapidibus obruentur. Hic potissimum obserua, quod utraq; abominatio appellatur tam videlicet maculatum immolatum, quam rem secleratissimam (sic ibi scriptura nominat) facere, adorare videlicet Deos alienos: vt studio appareat facta ista coniunctio figuræ, & veritatis; vt manifestum sit maculas illas corporales maculas spirituales designare, quæ malum faciendū contrahuntur. Ergo cum in Propheta dicit. Si offeratis cæcū, nonne malum est? Spirituales cæcos arceat à conspectu suo Dominus Deus. Ergo e contra, cum ad aquas mittit, quibus loti mundamur, visumque recipiamus, ad eas nos mittit, quibus à vitiis & à cæcitate mentali liberamur. Hæc sunt aquæ viæ quæ mundant animam, quæ flunt de fonte, qui missus est, vt emundet conscientiam nostram ab operibus mortuis, vt simus sancti, & immaculati in conspectu eius. Voluit tamen & materialem aquam adhiberi, qua baptizamus in nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti; ita postulans obedientiam, sic ostendens quod quamuis aqua per se a-

DEUT. 17. 1.

nimam non attingat; tamen nomini Dei coniuncta potest etiam corda nostra mundare. Est, lauisset cæcus milles oculos in natatoria illa, nunquam visum receperat, sed iussus à Christo, vadens in nomine eius, qui misit illum ad aquam illam, vt qui mittentem ipsum proprio referret nomine, Venit videns, vt virtus cognoscere turæ Christo proficisci. Quod vt fieret evidentius, ex spūto procedente ex ore eius lixiuit oculos cæci, vt vnde exibat iussio, exiret vinctio, exiret illuminatio.

2.

Cognoscamus igitur nostram cæcitatē, cognoscamus & nostrum illuminatorem. Quando Christus dicit Iudæis: Si cæci es factis, peccatum non haberetis. Nunc verò dicitis. Quia videmus: peccatum ergo vestrum manet. Apertè eorum superbiam criminatur, qua se videntes iactabant: apertè nihilominus ostendit, quod per humilitatem, qua nos cæcos reputamus, ad veram illuminationem deuenitur. Cur nam ad hoc frequens Salomon nos hortatur ad discendam sapientiam, nisi quia cæci sumus, paruuli, insipientes, ignari? Audite, filii, disciplinam patris; & attendite vt sciatis prudentiam. Donum bonum tribuam vobis; legem meam ne derelinquatis. Nam & ego filius fui patris mei, tenellus, & vnigenitus coram matre mea; ea docebat me, atque dicebat. Suscipiat verba mea cor tuum. Custodi præcepta mea, & viues. Non erubescit Salomon confiteri propriam ignorantiam tenellæ suæ ætatis; vt quemadmodum ipse obtemperanter suscipiebat instructiones maternas; ita non dedignemur nos ab eo suscipere verba prudentiæ, vt prudentes euadamus. Nascimur omnes ignorantes, cæci omnes à natiuitate. Et ecce plus quàm Salomō hic, qui nostram erudit infantiam, qui nos docet vtilia, qui nihil subtrahit, quo scientiam salutis addiscamus. Noueris licet omnia, præter Christum, cæcus es, & manu tentans. Qui Christum scit, sapiens est. Qui Christum nescit, insipiens est. Ideo Christus se fecit lutum, quo liniat oculum nostrum. Quid vilius luto? Quod quam vilis facta est sapientia Dei, induens stultitiam hominum, quando se conculcandam præbuit, quasi lutum platearum, quando se tradidit in ma-

MALA. 3. 1.

3.

Mal. 3. 1. 3.

nus peccatorum: quando te magis, quam
 verbis clamavit. Ego sum opprobrium ho-
 minum, & abiectio plebis. Omnes videtes
 me deriserunt me. Ponam hoc lutum su-
 per cæcitate cordis nostri. Paulus, cuius
 sapientiam commendat Petrus, nihil vult al-
 liud scire, quam Christum, & hunc crucifi-
 xum. Sic veri fideles Christi, ante quorum
 oculos Christus proscriptus est, & crucifi-
 xus, in hoc lutum duntaxat proteadunt a-
 ciem oculorum suorum. O beatus homo,
 quem tu erudieris, Domine, te solum ob-
 iiciens menti eius, vt te cogitet, te recogit-
 tet, te intueatur. Recogitare eum, qui susti-
 nuit passionem. Leuate oculos vestros, &
 hunc intuemini, qui quantus, quantus sit,
 paruulus natus est nobis, vt fieret nobis sa-
 pientia à Deo, audi vocem eius. Deus, tu
 scis insipientiam meam, & delicta mea à te
 non sunt abscondita. Sicut portauit delicta
 nostra, sic assumpsit insipientiam nostram;
 tulit peccata mundi, vt nos exoneraret; ac-
 cepit insipientiam nostram, vt nos illumina-
 ret. Tunc recipimus remissionem pec-
 catorum, quando liuores eius, quibus sa-
 namur, nostris infirmitatibus apponuntur,
 accipiētibz nobis beneficium mortis ei.
 Tunc apertionem accipimus oculorum,
 quando insipientia sua nostris mētibus atq;
 cæcitati applicatur. Ergo lutū Christi no-
 stra est illuminatio: sed aqua et adhibetur,
 q̄ vt figura est baptismi, ita est Sacramēto-
 rum omniū, quibz peccata nostra delētur.
 Duo scimus fuisse altaria in tēplo, alterū
 in sanctuario, alterum in atrio; ibi incen-
 sum, hic carnes cōburebantur; illud in oc-
 culto, hoc patens vniuersis. Passio, q̄ sacri-
 ficia omnia figurabant, omnibus in palam
 esse debet. Idēd n. & exaltatus est in Cruce,
 vt omnibus esset manifestus, vt omnium
 oculi in eum intenderent. Aspicientes verō
 in illum illuminamur. Accedite ad eum, &
 illuminamini; & facies vestra non cōfun-
 dentur. De carnibus sacrificiorum duo de-
 promebantur, flamma, & cineres. In flamma
 charitas, & patientia; in cineribus humili-
 tas, & obedientia; ardens flamma, ardens
 charitas. Flamma comburens, patientia in
 cōbustione, & afflictione. Dirigantur cor-
 da nostra in charitate Dei, & paciētia Chri-

sti: contemplemur quo amore ardet, qui
 pro nobis tanta passus est. *Charitas autem*
patiens est, benigna est, si volens, & non in-
uitus; si amans, & non coactus patitur, pa-
tienter patitur; constans est, atq; lenis, cœ-
res postulat: fortis in sufferēdo malum, be-
nignus in non resistēdo malo. Cinis mors.
Et in puluere mortis deduxisti me. Puluis
ante faciem venti dissoluitur, efflatur. Ce-
cidit flos, quia Spiritus Domini insufflauit
in eum. Mortuus est Christus, qui quasi flos
de radice Iesse ascendit, quia dixit illi Pater.
Morere, & sic ut mandatum dedit sibi Pater, Ioan 14. 31
ita fecit, & se humiliari factus obediens vsq;
que ad mortem. Talia cogitate, & illumi-
nabuntur oculi vestri.

Videamus nunc per speculum istud sine
 macula, maculas nostras. Amantem Chri-
 stum videns, vide amantem te ipsum, & di-
 ligentem mundum, & ea, q̄ in mundo sunt.
 Te verō vide voluptatum amatorem. Pa-
 tientia Christi tuam reuelet impatientiam,
 asperitatem, resistentiā, querelas, murmu-
 rationes, quin & blasphemias in tribula-
 tionibus. Operias te cinere Christi, imitan-
 do humilitatem, & obedientiam eius vsq;
 ad mortem: sicut illi, de quibz scriptum est.
Et nō dillexerunt animas suas vsq; ad mortē:
nē fias generatio exasperans, & exacerbās.
 Adde aquam luto, nē dum Crucifixum in-
 tueris, sit anima tua sicut terra sine aqua; ne
 sit cor tuum sine affectione absque miseri-
 cordia, vt non cōpatiāis: sed sit cor tuum
 nō lapideum ac durum, sed carneum, mol-
 le, cōpatiens, collacrymans. Hæc est aqua,
 in qua lauandus es: lutum cum aqua: con-
 templatio, & compassio: Intueri, & imitari.
 In oculis lumen Christi; ex oculis flumen
 Dei. Addens scientiam, addit & dolorem:
 quantum videns tantum doleas, vt comi-
 teris patientem, vt imiteris morientem; vt
 dicere valeamus. Domine, quando te vi-
 dimus esurientem, & sitientem, quando te
 vidimus nudum, & infirmum, crucifixum
 ex infirmitate: *Exitus aquarū deduxerunt*
oculi nostri; quia non erat, qui adiuuaret, &
non erat, qui cognosceret te, qui recogita-
ret, qui quæreret, qui eriperet de manibus
inimicorum tuorum. nam & qui tenent-
runt, obliuiscunt tui.

- 13 Nunc de effectu huius illuminationis erit sermo noster. Illuminationem quippe corporalem sequuta est spiritualis illuminatio, quam Dominus imprimis hoc in opere spectabat. Nam postmodum inuentum cæcum Dominus sic alloquutus est. *Tu credis in Filium Dei? Respondit ille, & dixit. Quis est Domine, ut credam in eum? Et respondente Domino. Et vidisti eum? & qui loquitur tecum, ipse est.* Illic adiecit ipse. *Credo Domine, & prociens adorauit eum.* Hoc est lumen, de quo dixerat Dominus. *Quandiu sum in mundo, lux sum mundi.* Et intulit post miraculum. *Ioan 9. 39.* Iudicium ego in hunc mundum veni, ut qui non vident, videant: & qui vident, cæci fiant. Etenim lumen ab eo collatum est lumen vitæ, verè illuminans oculos, ut videant claritatem. Videre autem illorum, qui cæci fiunt, est esse sapientes apud semetipsos, de quibus scribit Apostolus. *Rom. 1. 22.* *Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt.* Sicut enim lux vera sapientia est, quæ de sursum est; sic visio oculorum istorum sapientia carnalis est, atque animalis, quæ inflat. Ità etiam aliter Christus illuminat cæcos, aliter excæcat videntes. Verè enim & realiter gratia sua illuminat cæcos. At his, qui sua opinione vident, non causa, verum occasio est cæcitatibus, invidentes enim gloriæ eius, a quo anjmo audire non poterant: *Quia Propheta est. Si non esset hic à Deo, non poterat facere quidquam:* Propterea persequerantur eum, asserentes: *Nos scimus, quia hic homo peccator est.* Dum ergò dicunt, *Nos scimus;* cum id falsissimum sit, quod scire prætendunt, fallia est illorum scientia; ac proinde non scientia, sed falsitas, sed ignorantia prauæ dispositionis; sed vera cæcitas, qua excæcavit eos malicia eorum.
- 14 Duplex itaque est effectus huius operis; proprius, & occasionatus. Proprius est cæcos illuminare, occasionatus est excæcare videntes, & proprium quidem tetigimus, opus describentes. Quoniam sicut opere exteriori, exteriorem visum restituit; ità interiori illuminatione tenebras excussit interiores. Vtriusque autem vltior effectus est manifestatio operum Domini, quem effectum Dominus insinuauit dicens. *Neque hic peccauit, &c. Sed ut manifestentur opera Dei in illo.* Ità enim declaratum est, Christum illuminatorem hominum esse, lucem mundi, solem iustitiæ, splendorem gloriæ: Quando operatus, in Deo facta, sunt illuminare corpora, & animas; cœlestem præbere doctrinam, & ad illius intelligentiam sensum aperire; & visionem dare, & visibilia obicere, que intuentes, demus gloriam Deo, qui facit mirabilia solus. Effectum ergò illum ut consequamur, totis nobis conandum est viribus Opus suum præstitit ipse, nostrum nos quoque præstemus. Vtrumque refert cæcus, dicens. *Ille homo, qui dicitur Iesus, lutum fecit, & unxit oculos meos, & dixit mihi. Vade ad natatoria Silo, & laua.* Hoc est opus Christi. Suum verò opus exprimit dicens. *Et abii, & laui, & video.* Opus illud materiale luti maximum illud opus omnium insignissimum nobis representat. Lutum enim fecit Dominus in sua Incarnatione, quandò id, quod procedit ex ore Altissimi, terræ coniunxit. *Et Verbum caro factum est,* & iam Deus est Christus, id est vnctus, & vnctio. Vnxit autem oculos nostros in passione; quandò exaltatus apparuit omnibus hominibus, ostendens nobis misericordiam suam, ad dandam scientiam salutis plebi eius, in remissionem peccatorum eorum: *Per viscera misericordis, in quibus visitauit nos oriens ex alto,* & occidens in alto.
- Hoc est opus Dei, ab eo factum, ut & nos nostrum operemur. Opus nostrum est ire ad lauandum in aqua. Non enim Christus baptizabat, sed discipuli eius. Baptismus autem duplex, alter in aqua, alter in igne. Baptismus in aqua datur nobis ab Ecclesia, conuenientibus & nobis. Baptismus in igne, est in Spiritu sancto, quo agimur, ut operemur opera Dei. De quo Dominus de seipso dicit *Baptismo habeo baptizari, & quomodo coardior donec perficiatur?* Hæc erat passio sua. De primo dixit. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* De secundo autem. *Docentes eos seruire omnia, quæ mandauimus vobis.* Quæ est obler-

obseruatio mandatorum Dei. Nam ex se, lauit se cæcus, sed a Christo iustus, lauit itaque ex obedientia. Hoc est opus nostrum, ut faciamus ea, quæ præcepta sunt nobis.

Ioan. 3. 21. Hic est, qui facit veritatem, & venit ad lucem. Nam cui Dei maledictio non prelo sunt, cæcus est, & manu tentans, ut ait Petrus, qui propterea hortatur. *Quapropter inquit fratres satagite, ut per bona opera certam vestram uocationem & electionem faciatis.* Nam & de proximi dilectione, de qua Paulus. *Qui diligit proximum, legem implent,* scripsit in epistola sua sanctus Iohannes. *Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, & scandalum in eo non est. Qui autem odit fratrem suum, in tenebris est, & in tenebris ambulat, & nescit quo eat, quia tenebra excauerunt oculos eius.*

16 Nunc de effectu occasionato, qui est excæcare. Hic enim effectus est sequutus excæci illuminatione. Nam & lux offendit, & opprimit oculos infirmos. Et lex, quæ est lux, & mandatum lucerna, quamuis sit ad vitam per se, occasione tamen sit ad mortem, atque ita quamuis lumen in se sit, tenebrae sunt tamen. Dilectio quippè proximi, quæ secundum legem est, lumen est. Sed qui odit fratrem suum, in tenebris est. Hoc odio laborabant Pharisei contra Christum. Vnde in Psalmo ipse dicit. *Quia odio habuerunt me gratis:* id est sine causa, cum nihil esset, cur odisse deberent, sed omnia cur diligere. Vnde & nomine diligentium eos nuncupauit. *Huius plagatus sum in domo eorum, qui diligebant me.* Odium ergo excæcat. Sic Saul odio excæcatus contra Dauid, sciens illum à Deo in Regem uentum esse, ac proinde certò regnaturum. Vnde & ipsemet cõfessus est. *Scio quod certissime regnatura sis & habiturus in manu tua regnum Israel.* Non destitit tamen persequens eum, ut interficeret, quasi posset diuinum decretum irritare, atque constringere. Sic Pharisei uidebant manum Dei esse cum Christo, & aduersus Deum incedentes, arbitrabantur se posse Deo repugnare. Hæc est communis mundanorum cæcitas, putantes se posse in hac uita beare, & interrenis rebus: quod est prorsus impossibile. Conatù omnem adhibent Pharisei, ut Christo reluctantur,

quem reprobauerunt adifi. *antes, sed ceris Psal. 2. 1. meditari sunt inania.* Interrogant cæcū, & audiunt ueritatem, interrogant parentes, & nihil hauriunt ad suam uoluntatem, Iterum putant eum trahere ad sua uota, sed incidunt in foueam, quam fecerunt, quoniam ipse rationibus efficacibus, pro Christo tueretur ueritatem. Vnde acti furore maledictes eiecerunt eum. *Et schisma erat inter eos: in sua cæcitate permanentes.* Aliis dicentibus. *Nō est hic homo à Deo, qui abbatum nō custodit.* Aliis contra. *Quomodo potest homo peccator hæc signa facere?*

Hæc sunt, quæ excæcant hominem, odium, inuidia, superbia, iniqua persecutio. Vbi non est sermo Domini, ubi nō est ueritas & lux: quia principium uerborum tuorum ueritas. At cū simplicibus, sermocinatio eius, & intellectum dat paruulis. E contra autem deludet illufiores, superbos, pestilentes. Qui sunt illufiores? qui aliis & sibi ipsis illudunt, seductores & seducti. Hi proprie erant Pharisei à propria malitia excæcati qui & alios seducere conabantur. O quot sunt horum imitatores! Contra sapiens præceptum. *Nē emuleris hominem iniustum, nec imiteris uias eius: quia abominatio Domini est omnis illufor, & cum simplicibus sermocinatio eius.* Illufit aliquando Dalila se amata Samson, quærenti ab eo in quo consisteret maxima fortitudo eius. Vnde dicebat illi. *Ece illufisti mihi & falsum locutus es.* Ac deinde. *Uique quò decipis me, & falsum loqueris?* & rursus. *Per tres uices metuitus es mihi.* Ità Sāfon illufor fuit, decipiens mulierem amicam, & inimicos suos. Sed tantum infelix suimer illufor fuit, amore mulieris excæcatus. Meritò igitur fuit cæcitate punitus, oculis orbatus. Ad eod illud excecauit amor, ut usque ad tres uices uisa mulieris fallacia, tandem cõsenserit illius petitioni: Vnde ab inimicis captus, cæcus factus fuit. Cæcitas cordis cæcitate artulie corporis. Ut sciat unusquisque, quod qui oculos mentis habent, & non uident, mittendi sunt in tenebras exteriores, ab interioribus ad exteriores. A lumine exteriori Christus transit ad interiorē. Peccator autem à tenebris interioribus transit ad exteriores, ubi ligatis manibus, ac pedibus

pedibus in æternum non videbit lumen.

18 O homines cæci, qui habentes oculos

Exhortatio non videtis; videte, videte periculum ve-

stru, quod samson videns non vidit. Nè cæ-

cū imitemini, nè cæcū sequamini, nè, si sit

cæcus dux vester, in foueam ambo cadatis.

Hec quoties te caro dilecta decepit? Quo-

ties te seduxit mundus? Quoties te prin-

ceps fecellit tenebrarū? & adhuc tamen te

credis ei, ac dormis super genua sua? Vires

perdis, & laborare cogis: ludes qui illusi-

flus, illosor eris, ô illosor, factus in gaudium

inimicis tuis; ludus tuus, labor tuus; lapsus

tuus, interitus tuus. Tu pecuniose, nū se-

mel tantū te auaritia illudit? Tu luxuriose,

quoties tibi mentita est concupiscentia?

Ambitiose, nondū te docuit gloria fallen-

do, nunquam, quæ tibi pollicita est, perfici-

endo? Amor quicumq; erga creaturā fu-

mus est excæcans. Ergo excutite illū de si-

nu vestro, vt videre possitis, q̄ recta sunt,

Psal. 31. 9.

& sciatis, quæ scire opus est. *N. lites fieri si-*

cut equus & mulus, quib; non est intellectus.

Imò potius sitis audire digni, q̄ dicta sunt à

Psal. 21. 8.

Domino. *Intellectū tibi dabo, & instruā te*

in via hac qua gradieris. Firmabo super te o-

Pro. 4. 25.

culos meos Et oculi tui recta videant. Dili-

cite fumum istū amoris insani: lucem aspi-

cite. Moyses vt mirabile illud vidit quòd

rubus arderet, & non combureretur dixit.

Exo. 3. 6.

Vadam. & videbo visionem hanc magnam.

Sed audiens ibi esse Deū, abscondit faciem

suā, non enim audebat aspicere cōtra Deū.

Opera Dei à longè stantes intueamur, fa-

tagentes illa, quæ postumus discernere cla-

rius, altiora scrutari omittentes. Sed

hec, vbi Deus est, aspicimus, nō vbi se Deus

nobis manifestat, vultque cognosci; sed o-

culos nostros declinamus in terram; quæ

amamus, attentius intuemur, ac propterea

Exod. 3. 3.

excæcatur. *Vadam, vadam ego. & videbo*

visionem. Videte opera Domini & illumi-

namini, documentum sapientis attendite.

Ec. 2. 10.

Qui timetis Dominum diligite illum, & il-

luminabuntur corda vestra. Sicut amor

mundi excæcat, ita per diuinam dilectio-

nem illuminantur corda nostra. *Exortū est*

Psal. 111. 4.

anīm in tenebris lumen rectū corde. Lumen

inquam, quod est, misericors & miserator

Dominus, dans cscam timentibus se, panē

vix & intellectus; vt viuentes videamus,
& videntes viuamus per lumen vitæ æter-

CONCIO SECVNDA.

ARGVMENTVM.

Proponitur pugna inter sapiētiam Chri-
sti, & malitiam hominū. Hortamur
vt nos simus ex parte sapiētia. Duo as-
signantur ad hanc sapiētiam acqui-
rendam, Fortitudo contrā hostes, &
Oratio ad Deum. In morali inuitan-
tur cæci ad oculos aperiendos.

BENE verum esse Prouerbiū illud
Salomonis. *Sicut auis ad aliatrā*
suolans, & passer quòd libet vadens.
Sic maledictum frustū prolātū in
quempiam superuenies: hodierna
demonstrat Euangelij sacra, dulcis, & gra-
uis historia vbi maligni homines, hostes,
que veritatis, ipsam Veritatem infestantes,
absque delectu, quæcunq; inueniat
illius siue authoris, siue amatoris, siue
defensorem, hunc calumniis prosequun-
tur atque maledictis. Sic contra Christum
aperuerunt os suum, dicentes. *Non est hic*
homo à Deo, qui sabbatum non custodit.
Nos
scimus, quia hic homo peccator est. Sic de ce-
co, qui lumen à Christo receperat, scribit
Ioannes. *Maledixerunt ergo ei, & dixerunt*
ei In peccatu natus es totus. Sic generaliter.
Conspirauerunt Iudas, vt si quis eum con-
fiteatur esse Christum, extra Synagogā fieret.
Æquè licentia vtuntur maligni ad maledi-
cendum, atque volucres ad volandum
cuique non parentes. At tandem quod in-
dem scribit Salomon. *Qui fodit foueam, in-*
cidet in eam: & qui voluit lapidem, reuer-
retur ad eum, quoniam eorum insipientia
& malitia cecidit super eos, & sicut stulti
facti sunt, sic stultorum pœnam culerunt à
veritate derelicti, & à salute.

Hoc nobis documento esse debeat, vt
pugnantibus inter se sapientia, & malitia,
ab illius parte stemus, quæ insuperabilis
est; de qua sapiens. *Sapientiam non vincit*
malitia, & per illam in multitudine videtur
bonum,

Sap. 8. 15 *bonus & in bello fortis.* Quod vt diligenti-
 us exequamur, spectem⁹ in huius histo-
 riæ campo. harum pugnam; & vt sumus in
 exercitu Sapientie, videamus quid à nobis
 præstandum sit. Pugnam videmus, quia
 Christus, qui est Sapientia Patris, lumen
 suū extendit, & diffundit ad illuminationē
 gentium, illuminās illum mirabiliter, qui
 natus fuerat cæcus, vt oculis videat, &
 corde intelligat; docet discipulos suos, &
 per vicos & plateas quatit, quibus se ostē-
 dat hilariter. Contra Pharisæi, quos eor-
 um materia excæcauit, rebelles lumini, &
 tenebras diligentes, sapientiæ aduersan-
 tur, vt eam de finibus suis excludant;
 quod ad eorum extremum cessit extermin-
 ium. Per Sapientiarum autem salui facti
 sunt quicumq; illam tenuerunt.

2. Vt verò notū sit nobis quid, vt stemus,
 à sapientia præstandum sit, huius pugnae
 primam inuestigemus causam, atq; pro-
 priam originem discernamus. Vbi primū
 supponimus id quod in omnibus euidentis
 est. In nobis videlicet esse intellectum, &
 voluntatem, quasi duos pedes animæ,
 quibus incedit illa, ad quodcumq; se con-
 uertit. Qua in via præcedit intellectus, viā
 ipsam præmonstrans, & sequitur volunta-
 tis affectus pergens illam; & quamuis in-
 tellectus sit præcedere, sequi autē volun-
 tatis; voluntas ipsa tamen de plenitudine
 potestatis suæ, quocumq; voluerit, suo
 iussu vertit intellectū, stringitq; vt videat,
 ac iudicet ea solum, & sicut liberè decre-
 uerit ipsa voluntas. Ipsa enim dominatur
 in vniuersa terra ista, & ad natū eius mo-
 uetur omnia, quæ si peruersa fuerit, & ma-
 la, excæcat sua malitia oculū intellectus;
 si autem bona fuerit, & recta, verè cupida
 veritatis, cogit intellectum auertere oeu-
 los suos ne videant vanitatem. Si recta sit
 voluntas, intellectus directè aspiciens ve-
 ritatē videt, & tunc ab eo ista rectitudo di-
 citur sapientia. Si obliqua voluntas sit, tor-
 quer & intellectum. Ex quo fit, vt motus
 ille rectus vtriusq; ab intellectu, qui præ-
 eedit, sapientia nominetur. Vbi verò per
 praua, & obliqua gradiuntur, cū princeps
 causa, sit voluntas, ab ea motus ille obli-
 quus dicatur concupiscētia; dicitur etiam

malitia, quod bonitati sit contrarius, quæ
 voluntatis est dispositio, siue operatio. Ve-
 ritas autē dicitur, quando vtriusq; est re-
 ctitudo; eadē enim res est & veritas & sa-
 pientia. Vnde & vestitus, qui pect⁹ operie-
 bat in vestimentis Pontificalibus, Ratio-
 nale dicebatur. Videri poterat, q̄ capris
 ornamentū vbi residere videtur ratio, Ra-
 tionale dici deberet. At quoniā re-
 ctitudo illa etiā intellectus à voluntate potissimū
 pendet, quæ in corde suam habere residē-
 tiam & sedem cōmuniter æstimatur; pro-
 preā pectosale illud, quod pectus ope-
 riebat, & ornabat, proprio, ac sibi à Deo
 imposito nomine vocatur Rationale. Ex
 his ergo sequitur, quod milites, qui in ex-
 exercitu sunt veritatis, natos habeant oculos
 ad lucem, & veritatem conspiciendā, cæ-
 ci verò sint omnes, qui in exercitu sunt
 malitiæ, & concupiscētiæ.

Christus ergo Sapientia Dei, homo no-
 bilis, veniens in regionem longinquam,
 accipere sibi regnū, studet, vt dominetur
 in medio inimicorum suorum, captiuos
 veritatis facere vniuersos, emittēs lucem,
 & veritatē, quæ illos deducat, & adducat
 in montē sanctum eius. Contra verò po-
 testas tenebrarum, ambulans in tenebris
 eum tenebrosis, & in vmbra mortis, co-
 natatur veritatem derurbare de sede sancta
 sua. Dicit ergo Iesus: *Me oportet operari ope-
 ra eius, qui misit me, donec dies est. Venit
 nox, quando nemo potest operari. Quamdiū
 sum in mundo, lux sum mundi.* Hoc autē di-
 xit ad interrogatiōē Discipulorum, quæ-
 rentiū de cæco. *Rabbi quis peccauit, hic, aut
 parentes eius, vt cæcus nasceretur?* Ergo pri-
 mum, quod nostrarū est partiū, si in exer-
 citu sapientiæ cupimus adaumerari, est
 simplex veri desiderii circa ea, quæ ad sa-
 lutē pertinent. Clamat. n. sapientia: *Tran-
 sate ad me omnes, qui concupiscitis me.*

Contra verò, aduersarij temporalia bo-
 na quarunt, quæ omnia sub vanitatis no-
 mine cōprehenduntur & concupiscētiæ.
 Hæc enim significauit Ioannes dicens: *1. Ioh. 2. 17.
 Mundus transit, & concupiscētia eius. Qui
 concupiscētia ducitur, in pugna succum-
 bit. Qui verò sequitur veritatem, victor
 euadit. Hoc nos docet primū bellū populi
 cum*

Exod. 28. 40

Luc. 19. 12.

Psal. 42. 3.

Eccl. 1. 4.

26.

3.

1. Ioh. 2. 17.

rum Chananæis, quorum terras expe-
 bat. *Cum audisset* (inquit Scriptura) *Chana-*
neus Rex Arad, qui habitabat ad meri-
 diem, venisse Israël per exploratorum viâ,
 pugnavit contra illum, & victor existens,
 duxit ex eo prædam. At Israël voto se ob-
 ligans Domino, ait. Si tradideris populum
 istum in manu mea, delebo vrbes eius. Ex-
 audiuitq; Dominus preces Israël, & tradi-
 dit Chananæum, quem ille interfecit sub-
 uerfis vrbibus eius, & vocavit nomen loci
 illius Horma, id est anathema. Bene con-
 sideranti hunc locum scripturæ, apparet
 populum, cupiditate possidendi terrâ hu-
 ius regis, cum illo pugnalles; ac propterea,
 ut in quo peccauerat, puniretur, prædâ ab
 illo pallius est: id quod animaduertens, cu-
 piditati renuntians, voto promissit, se illius
 omnia deleturum, nihil sibi prædæ refer-
 uans, quod votum Deo sic placuit, ut vi-
 ctoriam redderet populo, qui votum ob-
 seruans, locum illum vocavit Anathema,
 quæ est vox significans separationem, qua
 se ab omnibus rebus illis separabant. *Vnde*
dixit Iosue de Iericho. Sit ciuitas hæc anathe-
ma, & omnia quæ in ea sunt Domino. Sola
Rahab viuat. Et quoniam Acham quidam
tulit aliquid de anathemate, iratus est Do-
minus & dixit Anathema in medio tui est.
 20. *Israel, non poteris stare coram hostibus tuis.*
D. prihenus autem Acham confessus est.
Verè ego peccaui Domino Deo Israel. Vidi
 enim inter spolia pallium coccineum val-
 de bonū, & ducentos siclos argenti, regu-
 lamq; auream, & concupiscens abstuli. Er-
 go interfecto Rege illo Chananæo, absti-
 nuerunt a rebus omnibus regionis illius,
 reiecta illarū concupiscentia. Ecce vincen-
 di modus, a temporalibus abstinere. Nam
 qui concupiscit, vincitur; superat, qui cō-
 temnit. Si ergo sapientia pretiosior est cū-
 ctis opib⁹, ab his eleuandus est animus, ut
 ad sapientiā illum transferamus. Hoc no-
 tatur in quaestione discipulorum, qui dif-
 cere cupiunt secretum hoc diuinæ prouid-
 entia, ex qua videlicet origine, pcesserit
 ex citas hominis istius. Hoc namq; Deus,
 ut sciamus intendit, vnde videlicet ad nos
 pronuntiat aduersitates, q; videtur, ut mox
 dictum est, populum intellexisse, quando

se victum attendens, atq; spoliatū, promi-
 sit se nihil aduersariorum accepturum in
 suos vsus, sed totum Domino per plenam
 destructionem veluti oblaturum. Et non
 parū initium profectō sapientiæ est, sci-
 re, vnde originem trahant aduersitates, ut
 si illas displicet pati, ab iis abtineas, vnde
 proficiscuntur. Quapropter monet Salo-
 mon: *Tolle vestimentum eius, qui spopon-*
dit pro extraneo: & pro alienis, aufer ei pi-
gnus. Sic ostendes, quod vadimoniam
 facere alieno, causa est, ut sua bona per-
 dat, quæ regula ad omnia huiusmodi ap-
 plicanda est, ut si malum displicet, ab his
 caueas, quæ illud gignunt.

Hoc primum ad sapientiam adipiscen-
 dam. Secundum verò est illa persequi, per
 quæ homo fit sapiens: quod d' hominis cæci
 exemplo addidicimus, qui sibi liniri per-
 misit oculos, & iussione illa audita. *Vade,*
laua in natatoria Siloe: statim illā imple-
 uit. Nemo est, qui nolit esse sapiens, sed
 pauci pergūt viam, quæ ad illā ducit. Moy-
 ses, ut diuino colloquio fruere tur, turbas
 relinquebat, ascendebat in montē, intrabat
 in caliginē, orans, diu ieiunabat & in prin-
 cipio dum pergūt ad rubum, vocem audit.
Solve calceamenta de pedibus tuis, locus enim
in quo stas, terra sancta est. Ita Christus
 docturus discipulos a curis huius seculi
 segregauit illos, atq; suæ addixit sequela.
 Saulus visum perdidit, & a sensibus abstra-
 ctus, aded, ut si in corpore esset spiritus e-
 ius an non. penitus ignoraret, raptus est in
 paradysum, ibique audiuit arcana verba, &
 Euangelium illi per reuelationem Iesu
 Christi patefactum est. Salomon, qui co-
 lecti sapientia auctus est, testatur. *Cogita-*
ui in corde meo abstrahere a vino carnem
meam, ut animam meam transferrem ad
 sapientiam, deuitaremq; stultitiā, donec
 viderem quid esset vile filiis hominū. Oc-
 currit quidem sapientia se quærentibus, ut
 non diu laborent in ea adipiscenda, sed nō
 faciendum nobis nihil tamen, nolumus
 expoliri, sed superuestiri: sed ut nouum
 induamus hominem, veterem necesse o-
 mnino est expoliari. Labor in expoliando
 est, nouum induimus cum lauita. *Auci-*
Canentem. Sacerdotes tui induantur iusti-
tiam,

tium, & sancti sui exultent. Iidem & sancti sunt, & sacerdotes, qui propterea exultant, dum iustitia circumamiciuntur. Modici ergo non tædeat laboris illius, quem infert expoliatio. Regem tantum, qualis fuit Salomon, nõ pinguit à vino abstrahere carnem suam sapientiæ causa; & timor tuus, vbi timendũ non est, paucillũ laboris detreabit? Vt scias, quid vile sit hominibus, laboris causa negliges? Quot huius mundi sapientes, sapientiæ causa, in laboribus fuerunt à iuuentute sua vsq; ad senectam, & senũ, quæ tamẽ sapientia, vt erat de terra terrena erat, vana, inutilis, & tu ad veram sapientiam adipiscendam, qua cognoscitur, quid sit vile filii homini, ignauia veris, piger eris, & focors? Quin potius existimabis labores euitare, in cubili volutari, commodis vi atq; deliciis?

los tuos, & vide serpentem alium, illũ videlicet de quo Dominus. *Esote prudentes sicut serpentes*, considera vias laborantis, & discite sapientiam. Aspice in Christum, Dei sapientiam: considera vias eius, qui in labore, & ærumna pertransiit benefaciendo, vt non fatigeris animo tuo, vt non tædat te laboris, & itineris, quo illius vias considerantes, sequemur illum; sic aperientur oculi nostri; sic lumen recipiemus, sic erimus sapientes. Vix enim separantur visio, & operatio. Si Christum aspexeris laborantem, non eris otiosus. Sic Salomon iubet considerari vias formicæ ad imitandũ illam. Sic Dauid cecinit. *In mandatis tuis exercebor, & considerabo vias tuas.* Ergo ij, quos tædet laboris & itineris non considerant vias Christi; qui positus tamen est pro signo, vt in eum continuè oculos intendamus. Serpens æneus est solidus, constans, qui iniurias solis & pluuiæ, & aëris, & noctis non timet, non patitur, non sentit, Constante perseuerat, qui sic sapiens est in veritate tuenda, vt cæcus illuminatus, non cedit falsis rationibus, & veris persecutionibus Pharisæorum. Atq; ita nõ extinguerur in nocte lucerna mulieris fortis, b quæ manum suam misit ad fortia, & c panem otiosa non comedit, vbi d lucerna impiorum extinguetur; e & perderur sapientia huius mundi, & prudentia prudentium reprobabitur.

SECVNDA PARS.

VT cum sapietia stemus, aduersus malitiam repugnantes, considerauimus duo ista, quibus homo fit sapiens, nempe desiderium, & laborem, & vt victoriam plenam referamus, superiores existentes in bello isto. Alia duo ad hoc necessaria nunc demum attendamus. Hæc verò sunt fortitudo, & oratio; illa ad hostes, hæc ad Deum. Hæc discimus à Iosue, de quo scriptũ est. *Fortis in bello Iesus Naue, qui fuit maximus in salutẽ electorum Dei, expugnare insurgentes hostes. Inuocauit Altissimum potentẽ in oppugnando inimicos undique, & audiuit illũ magnus, & sanctus Deus in saxu grandinu virtutis valde fortis.* Duo præstitit Iosue; pugnavit, & orauit. Duo itidẽ

Ps. 118. 15.

a Pro. 31. 18. b 19. c 27. d Pro. 24. 20. e 1. Cor. 13. 19.

Eccl. 46. 1.

Ccc

cæcus

5. Scrutare scripturas, & audi. Iam cõpleto solitudinis itinere, negante Edom transitum populo per terram suam, coactus est illam circuire. *Et tædere cepit populum itineris & laboris, & murmurauit. Quamobrem misit Dominus in populum ignitos serpentes.* Hæc plaga est, hæc mors, quam patiuntur inertes, qui recusant laborem, qui tædio afficiuntur in virtutis itinere. Quid serpens nisi calliditas? nisi prudentia? sed quia igniti erant propter exardescens venenum, prudentia illa, prudentia carnis, sapientia huius mundi, altutia diaboli. Nam *serpens callidior erat cunctis animalibus.* Nunc audi horũ pigrorum sapientiam. *Sapientior sibi piger videtur septem viris loquentibus sententias.* Sed quæ maior stultitia est, quàm ista sapientia? qd si hæc stultitia non est, neq; illa, ad quam hortatur sapiens, sapientia est. Et dicit ipse tamen. *Vade ad formicam, õ piger, & considera vias eius, & discite sapientiã, qua parat in æstate cibum sibi.* Si ergo sapientia est laborare dum tempus habemus, vt nobis necessaria suo tempore suppeditentur; summa stultitia pigritia est, quæ propterea stultissima est; quod sapientia pigro existimatur. Vis videre horum insipientiam, & cecitatem? Remedium attende. *Fac serpentem aneum, & pone eum pro signo; qui percussus aspexerit eum, viuet.* Aperi oculo.

Tom. II. Belliniani.

cæcus illuminatus Pugnavit contra Iudaeos, & adoravit Christum. De Iosue dictum est. **4.** Quis ante illum sic restitit? At cæcus iste quanta vi restitit impugnantibus Pharisæis? Malitia, ne a veritate vincatur, quantum potest, illam conatur obruere, ne illius splendor appareat. Et hoc armis istis molitur, Infideliis, Rationibus, Iniuriis, Molestiis. **7.** Ecce insidia. Ut adduxerunt vicini ad Pharisæos eum, qui cæcus fuerat, illi interrogantes, & audientes veritatem, arguit, quia sabbatum erat, quod non esset à Deo, sabbatum non custodiens: & ab eo intelligentes, quod suus Illuminator Propheta esset, callide parentes eius interrogat, qui timentes non audent plenam aperire veritatem. Ac demum cæco. *Da gloriam Deo. Nos scimus, quia hic homo peccator est* Iterum interrogantes *Quid fecit tibi? Quomodo aperuit tibi oculos?* Ita conantes factum occultare. Ecce Rationes. *Nō est hic homo à Deo, qui sabbatum non custodit* Nos scimus, quia *Mos loquitur est Deus: Hunc autem nescimus unde sit.* Ecce Iniuria. *Maledixerunt ergo ei & dixerunt. In peccatis natus es totus. & tu doces nos?* Adde contumelias, adde blasphemias, quas in Christum ipsum iniiciunt. *Non est hic homo à Deo. Scimus, quia hic homo peccator est. Hunc nescimus unde sit.* Hæc omnia geminaria malitia sunt atque concupiscentia. Quonia autem hæc pugna, ut nobis contingit intra nos est, ubi & sapientia regnare contendit; pariterque malitia ut regnet laborat, nobis maxime studendum est, ut concupiscentiam, quæ auctrix est malitiæ deprehendamus.

8. Ideo enim iustum est. *Cave ab ea, quæ dormit in sinu tuo.* Sicut avis transmigrans de nido suo: sic vir, qui derelinquit locum suum. In domum fratris tui ne ingrediaris in die afflictionis tuæ. Quod est dicere. Sta super pedes tuos, visita domum tuam, speciem tuam, omnia interiora tua, & discerne causam tuam. Et vide domesticum in te inimicum tuum, qui est amor tui. **Gen. 31. 33.** scrutare domum tuam; ne expectes, ut Laban scrutetur omnem suppellectilem tuam. Tu, tu ipse vide, quid habeas in domo tua. Ne forte ibi sint idola aliena, teignorante, **32.** ut accidit Jacob. O quot motus concupi-

scientiæ in nobis sunt! nobis imprudentibus, subtilis est concupiscentia, penetrat profundum abyssi; quid agit nescimus. Nō sic musca grauiissima aggrauavit Ægyptum: sic musca ista morientes, canomia, & ciniphes obrunt regionem interiorē animæ nostræ. Hæc sunt occulta consilia cordium, quæ solus, qui absconditorum est cognitor, intruetur, neque nobis patent, nisi spiritus sapientiæ illa discernat, & nobis quoque illa manifestet. *Spiritalis enim iudicat omnia et profunda Dei: ubi deprehenderit inordinatos motus, malitia seuto illos circumdat, protegens & excusans, quod recti sint, quod recta intentione sint recti, quod tempus, quod occasio, quod nostra ipsamet persona id fecerat, id postuleret.* Quod facit adultera coram hominibus, hoc in homine perficit malitia. Quid verò illa? comedit, & tergens os suum, dicit. Non sum operata malum O! quam malum est hoc: quam animæ perniciosum? contra quod Deus per Ieremiam arguit populum suum dicens. *Quid niteris bonam ostendere viam tuam ad querendam dilectionem? & dixisti. Absque peccato, & innocens ego sum & propterea auertatur furor tuus à me.* Ecce ego in iudicio contendam tecum, eo quod dixeris. *Non peccavi.* Paulus agnoscentis, quod maior est Deus corde nostro, aperte dicit. *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum.* Maximo ergo studio laborandum est, ut interiora nostra perscrutantes, si malitia adsit, ibique occultetur concupiscentia, & eò magis, quod ad deonerandum se, in alios traicit iniquitatem suam, & si puniatur à Deo, de illo conqueritur, ut dictum est, & si ab homine, irascitur illi, quasi ab illo esset offensus, cum tamen ipse lux derelictionis vera esset causa? propterea innocens Dauid se dolet iniuria persecutum, sic Ionathas dicit: *Quid feci quæ est iniquitas mea, & quod peccatum meum in patrem tuum: quærit animam meam? & ad Saul: Vide, quoniam non est in manu mea malum, neque iniquitas, neque peccavi in te. Tu autem insidiaris animam meam, ut auferas eam. Iudicet Dominus inter me & te, & ulciscatur me Domine, inquitur in te.* *prophet. 12.*

proverbio antiquo dicitur. *Ab impiis egredietur impietas*. Omnia commune & frequentissimum inter homines. *Dinas iniuste agit, & fremet: pauper autem laesus tacebit.* Occurrat ergo sapientia fortis, & æquo animo ferens illatas iniurias, & ab inferendis abstinens: quin magis de seipso vlciscatur homo, qui se peccasse cognoscit, vincens contra se in malo malum, & erga proximum in bono malum. Ita super omnia vincit cæcitas & sapientia omnium artificum, omnem habens virtutem attingit à fine usque ad finem, fortiter bellum disponit, insidias reuelat, frangit rationes, maledicta repellit, & tutatur illum, qui se illi commendauit. Vt dicere possit. *In conspectu potentium admirabilis ero, & facies principum mirabuntur me.* An non pauperem, qui fuerat cæcus, & expertus disciplina, sic induit virtute ex alto, deditque illi os, & sapientiam, ut illi resistere non possent omnes aduersarii eius: dedit & fortitudinem, qua omnia sustinuit.

9. Ratione demum propulsatur impetus malitiæ, quod cæcus sua adoratione designat. Nam audiens ab ipso Iesu, quod esset Filius Dei *prociens adorauit eum*. Non valet natura seipsam superare: virtute opus est, quæ ut naturam superet, superior sit natura. Hanc tribuit ille solus, qui naturam creauit, ergo deprecandus est ut illam tribuat. Quapropter & ipsa sapientia, ut malitiam vincat, desuisum veniat oportet: alioqui sapientiæ quinã continens esse potest, nisi Deus det? *Propterea Salomon deprecatur.*

Sap. 9. 1. *Deus Patrum meorum, & Domine misericordia, qui fecisti omnia verbo tuo, & sapientia tua constituisi hominẽ: Da mihi sedium suarum*

4. *afflictricem sapientiam.* Mitte illam de caelis

10. *sancti tui, ut mecum sit, & mecum laboret, ut sciam quid acceptum sit apud te. Et deducet me in operibus meis sobriẽ.* Difficilis nimis est pugna hæc contra domesticum istum inimicum. Accedere oportet ad Deum, ut inuentam misericordiam in auxilio opportuno. Pugnat malitia, negotio perambulante in tenebris; luce superna opus est, ut illius insidia detegantur. Voluntaria propositio inordinati animi, quæ sua sunt querentis, fortiter se opponit sibi resistentibus,

cuiusmodi sunt mandata Dei, verbum Dei, viles conceptiones: brachio Omnipotentis munitum esse oportet, qui impetum tam vehementem decernit deicere, cuius causa necessaria sunt preces ad Deum. Hæc duo sunt, quæ Salomon deprecatur. *Mecum sit, ut sciam, quid acceptum sit apud te; ad discutiedas tenebras, sciam, quid acceptum sit: ad repellendos contrarios impetus, mecum laboret.* Tunc deducet me in operibus meis sobriẽ. Vis videre difficultatem huius pugnae? Requiritus Balaam ut iret ad maledicendum populo, responsum habet à Domino, ut non vadat, quia populus benedictus est. *Instat secundò Rex Moab per nuncios Ne cunctis venire ad me: paratus sum honorare te, & quidquid volueris dabo tibi.* Assentitur Deus ut vadat. Cur ita? ut nobis insinuaret quanta sit malitiæ vis, & auaritiæ quanta sit impulsio. Nam quod Deus noluisse, iam primo responso demonstraerat. Denique Angelus euntem voluit occidere. Si populus audisset, adiuuassem. Non audierunt: Dimisit eos secundum desideria cordis eorum. Dicit Deus in Psalmo. *O quam vehemens malitiæ impetus, ubi voluntas corrupta est, non facile superatur.* Pilatus ubi de veritate fuit questio, Christi innocentiam constanter declarauit, ubi ad interesse ventum est, ubi corrupta voluntas punitione sensit, cessit iustitia, malitia inualuit, & ad mortem Christus adiudicatus est. Hic labor adhibendus est, hic petenda sapientia, quæ nobiscum laboret. Heu! quot sunt, qui Dei voluntatem scire prætendunt: at ubi laborandum est pro illa implenda, subit pigritia, comòdum ingeritur, conuertitur intellectus ad voluntatis corruptionem, & aliter in fine iudicatur, atque in principio. Sic populus instanter rogat Ieremiã, ut à Deo intelligat quid illis facere conueniat, si videlicet in Ægyptum debeant descendere an manere in Terra, promittentes se facturos, quod Deus decreuisset. Audita veritate, nempe ut manerent, quia non erat ad votum illorum, illam respuunt, dicentes. *Mendacium tu loqueris: non misit te Dominus Deus noster.* O cæcitas proficiscens ex mala voluntate O bellum malitiæ contra veritatem. O pralium

Sap. 9. 10.

ingrauatam ab impetu concupiscentiæ, hic laborandum, hic clamandum: *Mitte sapientiam, ut mecū sit & mecum labores.*

11.

Ecc. 2. 3.

Salomonem iam audiuius, se abstinentem à vino, ut per sapientiam disceret quid esset vtile filiis hominum: propterea que eadem sapientia quæ indicat quid acceptum sit apud Deū, ostendit & quid vtile sit filiis hominum, ex quo conficitur, id Deo placere, quod homines iuuat, id Deo acceptum, quod hominibus est adiumento. Ergo Deo displicet, quod pereamus, offenditur, si nobis noceamus. O quæ cæcitas simul Deum offendere, & seipsum occidere! O malitia, quæ malū est, malignis. Peritit populus, quod noluit diuinæ voluntati, per Jeremiā sibi ostensa, liberè assentiri. Perierunt Pharisei, qui lucem illis de cæco illuminato oblatam reiecerunt, & in suo peccato mortui sunt. Perit quisque, sequens suas concupiscentias, quarum via tenebræ sunt, & lubricum. Et quanta difficultas per lubricum ambulare vbi non statur super pedes, & quis fructus laboris? casus, intentus: *Qui fodit foueam, incidit in eam; & qui voluit lapidem, reuertetur ad eū.*

Jerem. 4. 3.

Quid aliud est laborare, ut habeatur, quod concupiscitur, quam foueam fodere? quam lapidem volvere? Qui terrena querit, & conatur ad se illa trahere, hic profectò foueam fodit, terra de loco, vbi est, aliud transferens, & hic non est labor operosus: sed quid deinde in foueam cadit, quam fecit, ibi profertur, vnde terram sustulit. *Quoniā*

Prov. 6. 27.

cripiet Dominus pauperē de manu potentis, & usurū & iniquitatem: & humiliabit calumniatorem. Quid est verò calumniatorem humiliari, nisi in foueam incidere, quam fecit? & quid facit aliud mundi cupidus, quā saxum volvere? sed reuertetur ad eū.

Psal. 71. 4.

Suo se labore corrumpet, offendet, vulnerabit, opprimet, conteret. Achan furatus de anathemate, quodnam sibi emolumentum comparauit? lapidatus est à populo. An saxum vnum tantum ad eum reuersum est: totus populus illum lapidauit. An Iudeorum Christo insidiantium, iam tandē insipientia non est manifesta? Num totus mundus contra illos non clamat? *Quis operis odium fraudulenter, reuelabitur malitia*

Ios. 7. 1.

autem odium fraudulenter, reuelabitur malitia

15.

Prov. 16.

26.

autem odium fraudulenter, reuelabitur malitia

eius in concilio. O concilium, o publicum, o multitudo & vniuersitas gentium. Reuelata est eorum malitia coram omnibus. Ergo *veritas omnia vincit.* Ergo lumen oculorum vtile est, & delectabile: Lucem ergo diligamus, quæramus, adipiscamur, ut luce tandem in cælis perfruamur æterna. Amen.

MORALE.

MIrum profectò est quod clamet Propheta. *Surdi audite.* Etenim si surdi sunt quomodo vocem possunt audire, quia illis, ut audiant, iubetur? sed nunquid non idem est de cæcis, quos itidem Propheta compellat pergens. Et cæci inueniuntur ad videndum. Quomodo enim ad videndum excitantur, nisi illis ostendendo, quæ prouocent, & moueant illos, ut videant quæ illis demonstrantur? At si cæci sint, quam ratione hæc mouentia, & prouocantia, ut ab eis prouocentur, & moueantur, conspiciantur? soluit dubium, & admiratione tollit Deus ibidem per eundem Prophetam subdens. *Qui curus nisi seruus meus? & quis surdus, nisi ad quem misi nuncios meos?* Surdi ergo sunt & cæci volentes, & voluntas ipsa surdos facit, & cæcos; qui neque per se videant, quoniam cæci, neque ab aliis volunt illuminari: & propterea surdi. Porro voluntas tam sibi agglutinata est, tantum in eo, quod vult, delectatur, adeo sibi tribuit, ut ad sui exultationem pertinere arbitretur, quod liberè velit, quod vult, non ratione arctata, non lumine directa, non cuiuscumque ducatu, aut nutu quasi gestata: & propterea quidquid ab illa alienū est respuit. Quid ergo? nulla erit horum salutis spes? sic dimittentur in suis adinventionibus ambulare, ut eos reuocari sit impossibile? Huiusmodi hi de populo videbantur, qui spore sua sic à Deo recederent, ut non præterea vellent esse populus Dei, sed inter gentes, & cum gentibus computari. *Dixi tamen illis Deus Eccl. 10. Nequaquā ita erit, sed subiciam vos scepro 37. meo, & inducam in vinculis fœderis subiecti eris scepro, vinculis ligati, ut non ad libertatem vestram viuere valeatis, o vtinā vox ista clementis Dei ad nos usque pertineat! Id præstitit*

32. *praestitit Deus Dixerat populus. Erimus sicut Genes, & sicut cognationes terra, ut colamus ligna, & lapides. At ipse. Vivo ego, dicit Dominus Deus. quoniam in manu forti, & in brachio extento, & in furore effuso regnabo super vos. Hinc enim populum ipsum afflixit iuxta maledictiones illi inrentatas, donec diceret, ut est in Osea Propheta. Vadam, & revertar ad virum meum priorem, quia bene mihi erat tunc magis, quam nunc. Hinc Regna captiuitatis flagellabat, sicut fecerat cum Aegypto, ut liberos dimitterent illos, & redirent in terram suam, ubi Dominum adorarent in templo, & se confiterentur populum Dei excelsi. & vti nam tandem surdis nostri temporis, caecis, qui nunc viuunt, hæc eadem contingant, ut quoquo modo ducantur ad cenam Agni prouidi, & si non aliter, vel compellantur.*

13. *Sed ego non seruus ille sum, ad quem sermo Dei factus est. Exi cito in vias, & sepes, & compelle intrare? Nuncius sum qui verba referat, qui rationes proponat, qui exhortetur, partes meæ sunt clamare; sur-*

14. 18. *di audite, & cæci intuemini ad videndum. Vos ergo audite verbum Domini Paralytico dixit Dominus. Vis sanus fieri. cæco nihil dixit: sed lutum fecit ex spuro, & liniuit oculos eius. Qui sic se liniri permisit, consentit. iussus vadit ad natatoria Siloë, & lauauit: obtemperauit, assensit ergo. excitatus credidit, iussus obediuit, credens & obediens illuminatus est, confessus est; & probatus, fidelis inuentus est. O cæce, veni, & cæcis istis ducatum præsta. Non illum compello, cui Christus dixit. Pharisæe cæce, munda prius quod intus, ut fiat. & quod de foris est mundum. Illū compello, qui mundus corde, vidit Deum, & illuminatus oculo vidit Christum, & illuminatus oculo vidit Christum; cui propterea ipse Christus dixit de se. Et vidisti eum, & qui loquitur tecum, ipse est. Hunc, qui fuerat cæcus, & nunc illuminatus habet oculos cordis sui, sequimini eum quocumque ierit, quidquid dixerit, & fecerit. Hoc vnum modò vobis propono. Lutum suscepit à Christo impositum: lutum hoc accipite & vos. Quod verò lutum? aut quid lutum? Eritne cuiquam ambigendi locus,*

quoniam spurum, quod exiit de ore Altissimi, ut sapientia; quæ dixit aliquando. Ego ex ore Altissimi proditus primogenita? est ergo salua sapientia? Terra verò si quid sit, ignoras, audi loquentem Dominum cum Nicodemus, & dicentem. Si terrena dixi vobis, & non creditis, quomodo si dixerero vobis caelestia, credetis? An non caelestia. a Pater meus quod dedit mihi maius omnibus est. Ego & Pater vnum sumus. b Quem Pater sancti. c A me ipso facio nihil d Pater in me manens ipse facit opera. ergo terrena ista sunt. e Nisi quis renatus fuerit denuo, non potest videre Regnum Dei. f Quod natum est ex carne, caro est; & quod natum est ex spiritu, spiritus est. g Spiritus ubi vult spirat & vo. em eius audis, sed nescis unde veniat, aut quò vadat. Hæc tamen quamuis terrena, Dei sapientia plena erant. Vnde cum admiratione dicit illi Dominus, eò quòd non intelligeret illa. Tu es magister in Israel, & hæc ignoras? Rationes itaque & similitudines ab his inferioribus sumptæ lutum sunt.

O Domine, veni, & denuò fac lutum, quod ponatur super oculos cæcorum istorum. Surri audite cæci intuemini ad videndum Lumen oculorum eiusmodi est, ut omnibus placeat, ab omnibus appetatur; sine quo non videtur, quòd homo valeat gaudere. Vnde & sanctus ille vir ad salutantem Angelum dixit. Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, & lumen caeli non video? Rebeldes in populo renuentes accedere ad Moysen, dixerunt. Non venimus de terra, quæ lacte, & melle manabat, ut occideres in deserto, nisi & dominatus fueris nostri? Re vera eduxisti nos in terram, quæ fuit riuos lactis & mellis. & dedisti nobis possessiones agrorum & vinearum, an & oculos nostros vult eruere? Verba ista non ostendunt quantum æstimentur, quantum diligantur oculi; quando post tot damna, quæ sibi à Moysè prætendunt illata, addunt & oculorum amissionem? Ergò lumen oculorum huius capitis nostri tam sunt in pretio, ut cæteris multis ac magnis bonis præferantur. Per Deum immortalem non plaris faciunt homines mentis oculos? cernere, &

discernere ratione? ò lutum, ò ratio diuinæ sapientiæ à terra desumpta, aperi oculos cæcorum, qui lumen veritatis despiciunt, qui, quoniam non despiciunt, despiciunt. Si pretiosior est spiritus, quam corpus, nonne & oculi illius sunt supra oculos huius? sic oculi isti exteriores habentur in pretio, ut vitæ isti temporali comparentur, & de charis, qui moriuntur, dicimus, quod claudimus oculos eorum, & quod morientes claudunt oculos. Ita & vita vera, & felix cum lumine vadit viuentis animæ nostræ, quæ ideo dicitur lumen vitæ. Morientis diligimus vitam; & vitam non diligimus animæ immortalis. lumen deficiens charū est nobis; & vile erit in oculis nostris lumen indeficiens? claudetur aliquandò oculi corporis nostri, recedente ab eis anima, quæ est lumen excellentius. At oculi, qui luce gratiæ fruuntur, quæ est lux perpetua, tunc magis aperiuntur; & hos tu despicias, & illos suspicias? Quid videbis in lumine isto, nisi vilia in terra, longinqua in cælo, omnia creata, limitata, transeuntia? quid videbunt mentis

Matt. 5. 8. oculi, si mundi sint, & lucidi? Ipsi Deū videbunt creatorem cæli & terræ, qui lux est, & tenebræ in eo non sunt vllæ. Concupiscentia oculorū transiit, consilientia oculorum cordis permanet in sæculum sæculi. & adhuc quod perditur vis tenere; quod non perditur, non studeas retinere? sit delectabile videre solem, quanta erit delectatio videre Deum? O homines, quos oculos cum brutis communes habetis, propensè amatis; ij verò, per quos brutis estis superiores, & illis dominamini nullum habent locū in corde vestro? quid dicā? Anima, amas oculos corporis & non amas tuos ipsos? Amas, unde deciperis, & turbaris; & unde saluaris, & gaudes, non amas? oculos diligis illos, qui te saepe de tua dignitate deturbant, trahunt ad vilissima, torquent, lacerant, & loco consistere non permittunt; & lucem illam tuā ipsius non diligis, quæ te spectatissimā reddat clarissimam, amplissimā, ornatissimā? Pergamne, & in hoc luto cæcorum oculis adiuuendo, complebo sermones meos? Deficiet me tempus enarrantē, quanta mala cæcitas, quantum bonorum afferat lux. Claudatur iudicium, ferat sapientissimus

sententiam, utrunque bonum lux animæ, visio corporis. Sapientia illa est, hæc lux eterna in sententia. Est enim hæc (nempe sapientia) speciosior sole, & super omnem dispositionem stellarum luci comparata inuenitur prior. Illi enim succedit nox: facta-30. sapientiam autem non vincit malitia.

Sic stat sententia pro natura vtriusque; & dignitate. At si sequentia aduertas, quæ mala non sequuntur lucē hanc oculorum? Potest enim pulchrum visu, oculos afficiens prima mulieris, nunquid non mortis omnium fons fuit, qui in omnium malorum aquas plurimas abundauit? quid diluuiū induxit super omnē terram, nonne lux oculorum ista? *ex hoc enim quod viderunt filii hominum, corrupta est omnis caro, & repleta est terra iniquitate, propter quam venit cataclysmus.* ait enim sapiens. *Propter iniquos factus est cataclysmus.* Et ut singulares taceā calamitates, quas oculi profuderunt, hoc vnum dicam, quod ex tribus malis, quæ inundant mundum vniuersum, vnum est concupiscentia oculorum. *Sed & concupiscentia carnis, oculos sequitur: ut exitus 16, infelix Davidis demonstrat euidenter. Et ille idem in Psalmo canens. Superbo oculo, & in satiabili corde, cum hoc non edebam. Psal. 100.* Non ostendit superbiam in oculis residue? *Propterea Isaias quoque scribit. Oculi sublimis hominum humiliati sunt.* Ergo cœtus mundi malignitas oculis tribuitur à Verbo Dei. At de sapientia, ut vno verbo omnia complectar, ait sapiens. *Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honestas per manus illius: Infinitus enim thesaurus est hominibus, quo qui vli sunt participes facti sunt amicitia Dei.* Neminem enim diligit Deus, nisi eum, qui cum sapientia inhabitat. Etiamne ergo his stantibus, sic erunt homines stulti, & hostes animæ suæ, ut ne quidem cogitent de luce ista splendida mentis, sed in tenebris conticeant, conquelescant; & hanc dicant esse partem suam, ut epulentur & exulent in rebus seculi; & re ipsa dicant. *Omnia qua desiderauerunt oculi mei, non negaui eis.* O lutum sacrum, ò verbum DEI, ò rationes palpabiles de terra cum spuro sapientiæ Dei confectas, vbi est forti-

fortitudo vestra: vbi virtus: vbi potentia ad illuminationem cęcorum? lam tandem opera vestra aperiantur oculi cęcorum, vt videant, & intelligant, & faneantur, & saluentur, adeo vt demum videant in æternam gloriam Dei, visi in claritate, & charitate perpetua. Amen.

FERIA II. DOMINICÆ DE CÆCO.

CONCIO PRIMA.

Quis vestrum cogitans potest adiciere ad staturam suam cubitum vnum. *Matth. 6.*

ARGUMENTVM.

Proponuntur due sollicitudines, cęlestis & terrena. In Deo reponenda spes nostra. Afferuntur rationes nos impellentes ad hoc. Alię rationes nos moventes ad sollicitudinem cęlestiū amplexandam.

Quis vestrum cogitans potest adiciere ad staturam suam cubitum vnum? & de vestimento quid solliciti estis? Vbi de duabus sollicitudinibus propositis, vnam tollit, alteram iubet. De prima. *Nolite solliciti esse dicentes. Quid manducabimus, aut quid bibemus? aut quo operiemur?* De secunda verò. *Quæritis primum Regnum Dei, & iustitiam eius.* Primam considerantes, duo attendemus. Alterum sunt rationes illam remouentes sollicitudinem. Alterum est corollarium, (quod dicunt) documentum videlicet, de non curandis superfluis.

Disiſſo.

Rationes ponderantes, quibus à mala illa sollicitudine deterremur; primū aduertimus; quod non frustra Christus huic iussioni, atque consilio rationes adhibuit, verbis præceptoris non contentus, aut exhortatoris. Ita enim quam cupiat nos esse sollicitudine ista solutos notū facit omnibus, dum iussioni adiicit rationes, easq; multas, & admodum præstantes, & efficaces; vt verè qui, quod eiusmodi suadetur rationibus, id non præstat, is se ratione vacuū, & mente alienum declaret. Propterea tam frequens in scripturis est, ac siq; flultorum accusatio, & reprehensio, quod à ratione deuiant maxime, illiq; aduersentur; quorum redargutio eiusmodi quam id displiceat Deo, euidenter manifestat; & consequenti rationibus istis Christus innuit, quā à ratione procul sit, qui sollicitudine ista mala laborat; quanto enim rationi consonum est de temporalibus non cogitare, tanto qui cogitat, rationi aduersatur. Deniq; & fragilitati nostrę subsidium dignanter adaptat. Tam est vniciq; cordi vita ista natura; vt pendens iugiter videatur ante oculos nostros, & illi vnde quaq; timeamus. Inde populi murmuraciones in deserto, Non sunt aquę: deest panis, *cur e-* *Num. 21. 5.* *duxistis nos in desertum istud, vt occideretis* *Exod 16 3.* *omnem multitudinem fame?* Inde communis hominum sollicitudo, sedulitasque in prospiciendis vitę necessariis. Vidit hanc nostram infirmitatem Christus, compasus est, prospicit, vt par est. Ideo non videmus cõtra populum, super necessariorū ad vitam defectū murmurantem, irasci Deū. Murmurat videns Pharaonē se persequen-

tem &

1. **S**I non est minoris dignitatis nunc Christianus quilibet, quam fuerit iam olim in veteri lege sacerdos, quandoquidem populus Christianus est sacerdotium regale, & gens sancta, vt ait Princeps Apostolorū Petrus: *Nū. 18. 20.* Profectò nihil minus distindere de Dei pro-
Deut. 18. 1. uidentia debet, quam tunc sacerdotibus
1. Pet. 2. 9. iubeatur à Deo, qui partem non essent in
 reliquis tribus habituri, sed de primitiis,
Ex. 45. 26. & Deo oblati, quasi de mensa Domini victuri. Id quod sapiens in laudibus Aaron ita recenset. *Panem ipsi in primū parauit in*
facietatem: nam & sacrificia Domini edent,
qua dedit illi, & semini eius. Caterū in ter-
ra gentes non hereditabit, & pars non est illi
in gente: ipse enim est pars eius, & hereditas.
 Quapropter idem Sanctus Apostolus Petrus ita & hortatur, & iubet. *Omnem sol-*
licitudinem vestram proicietes in eum, quo-
niam vni cura est de vobis. Hoc itaque est, quod hodie nos docet Dominus, dicens.

tem & clamat: *Forſitã non erant ſepulchra, idẽd tulifti nos vt moreremur in ſolitudine.*

13. Sed quid Moyſes? *Noliſe timere, ſtate, & videte magnalia Domini, qua facturus eſt hodie.* Incidens in aquas amaras, quæ bibi non poterant, *murmuravit populus contra*

Exod. 15. *Moyſen, dicens: Quid bibemus? At ille clauſit manũ ad Dominũ, qui oſtendit ei lignũ, quod cum miſiſſet in aquas, in dulcedinem*

Exod. 16. 2. *verſa ſunt.* Rurſus murmuravit pro defectu cibi. *Et ait Dominus ad Moyſen: Ecce ego pluam vobis panes de celo.* Rurſus iurgatus cõtra Moyſen, ait: *Da nobis aquas, vt bibamus, cur feciſti nos exire de Ægypto, vt occideres nos, & liberos noſtros, & iumentis?*

1. *ſatiſ?* Neque hiſ tamen irſcitur Deus contra populum, ſed educit illi aquam de petra. Irſcitur magis contra Moyſen, & Aaron, quõd increduli fuerint voci Domini. At verõ quandõ carnes concupierunt non ad neceſſitatem, ſed ad voluptatem, ira Dei aſcendit ſuper eos.

Num. 11. 33. *Quandõ fecerunt vitulum, & adorauerunt, indignatus voluit illos perdere. Itidem quandõ terræ detraxerunt, & quandõ iuſticiam damnauerunt exercitum aduerſus Chore, & ſocios eius. Primam autem Dei contrã populum indignationem inuenio in ſcripturis fuiſſe propter eſcam. Quandõ non obſeruantes ſabbatum exierunt de populo, vt manna colligerent, dixit Dominus ad Moyſen. Vſquequo non vultis cuſtodire mandata mea, & legem meam?*

Ex. 16. 28. *Sed quandõ carniũ deſiderio flagrauit dicẽs: Quid dabit nobis carnes ad veſcendũ: verbis indignationis opus adiecit punitionis: imo neque verba ibi audimus indignationis ſed opus intuemur; dicẽte ſcriptura. Adhuc carnes erant in dentibus eorum: nec deſecerat huiuſcemodi cibus. Et ecce furor Domini concitatus in populũ percuffit cum plaga magna nimis. Ergõ vbi de vita agitur, ſi aliqua interueniat ſollicitudo, patiens eſt Deus & multæ miſericordiz. At vbi voluptas impellit ad tentãdũ Deũ, & veluti coactõ Deus, ne impotens videatur, carnes puidet, ibi concitatõ furor eius percutit illos plaga magna nimis. Propterea ergõ Chriſtus veluti noſtrę imbecillitati compatiens, rationibus rationẽ*

ſedat, quæ ſenſum deniq; compeſcat. Hoc tamen tolerabile fuit præciſis illis hominibus, qui per has tentationes, & prouifiones erudiebantur. Sed quod nobis id accidat, qui ad cœleſtia vocamur, res videretur intolerabilis, & eo magiſi non ad neceſſaria modõ ſollicitudo noſtra protenditur, ſed ad ea, quibus corruptus, & inſatiabilis ſenſus oblectetur. Vnde & populo carnes petente, & ſiente, intoleranda res viſa eſt.

Aures ergõ mentis ad has rationes ad moueamus, & aperiamus. *Quis veſtrum (inquit Dominus) cogitans poteſt adicere ad ſaturam ſuam cubitum vnum? Vbi ex tribus capitibus damnatur ſollicitudo; ex eius origine, ex eius natura, & ex eius effectu. Origo illius eſt modica fides: natura, vanitas: effectus, priuatio maioris boni. De origine dicit Dominus. Si ſanum agri Deus ſic veſtit; quanto magis vos modica fidei? De vanitate? Reſpicite volatilia caeli, quoniam non ſerunt, neque metunt, neq; congregant in horrea, & Pater veſter cœleſtis paſcit illa: quanto magis vos pluriſ eſtis illis? De effectu. Quarite ergo primũ regnum Dei, & iuſticiam eius. Duo prima, origo, videlicet, & natura, ſe mutuo ad eõ cõplectuntur, vt vnum alterum comitetur, & ex vno alterum inferatur. Si enim Pater noſter cœleſtis noſtram nouit indigentiam, & paſcit volatilia caeli, & veſtit ſenum agri, dubitandum non eſt quin & filiis ſuis prouideat. Qui hoc non credit, modicæ fidei eſt, qui non credens, ſibi ſollicitus eſt, in vanum laborat, quandõ abſq; ſollicitudine illa, atque labore illi proſpiceretur à Deo. Qui ergõ in vanum laborauerunt, nõ crediderunt in Deum Patrem omnipotentẽ, quantum credere iubentur. Et quoniam non crediderunt, rectẽ laborauerunt vanẽ.*

Rationem igitur expendamus ab origine ſumptam malæ ſollicitudinis. Qui bene conſiderat conſilium Dei in educendo populo de Ægypto, & per deſertum deducendo, atq; in promiſſam terram reducendo, videbit hoc maximẽ Deum intendiſſe, vt Dei ipſius prouidentia; ac fidei populus ſe committeret, quem propterea nutu ſuo ad ſalutem eius regeret. Vnde tota pugna fuit in hoc, quod diſſidentes ipſi

de diuina prouidentia, frequenter illi, cum aliquid de fuisset, quo indigebat, vel quod cupiebant, quærelis afficerent, & mururationibus, & ductorem eorum Moysen, & Deum ipsum, qui Princeps ductor fuit. Propterea terrefactis ab exploratoribus, qui terræ detraxerant, & clamantibus. *Vtinam mortui essemus in Agypto, & in hac vasta solitudine pereamus, & non inducat nos Dominus in terram istam, ne cadamus gladio. & uxores & liberi ducantur captiui.* Tunc dixit Dominus ad Moysen. *Vsquequo detrahet mihi populus iste? Quousque nõ erodet mihi in omnibus signis, qua feci coram eu? Hoc enim est, quod à nobis postulat, vt fiduciam in illius prouidentia firmam teneamus. In hanc rem veterum illorum, sunt nobis exempla proposita. In hac rem Christus, Deum nobis ingerit, vt Patrem, qui filios curet. Respicite volatilia cæli, & Pater vester cælestis pascit illa. Scit enim Pater vester, quia his omnibus indigetis.* In hanc eandem rem rationes aggerat, quibus fiduciam istam nostram roborat, atque confirmat. Ergo si tunc indignabatur contra illorum incredulitatem, & diffidentiam; cur non magis nunc, quando validioribus argumentis nostrum sepium prouidorem demonstrauit?

Quibus argumentis hoc addit, quod vbi veteres diffidentes puniebat, nobis blanditur, nos paternis demulcet promissionibus, nos si arguit, dulciter id facit. *Si sanum agri quod hodie est & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit, quanto magis vos modica fidei? Hac enim omnia gentes inquirunt.* Probabat illos, sustinens eorum detractiões, & ad clamorem illorum, & Moysi ea concedebat, quæ postulabant. Tẽpore autem beneplaciti nõ expectat, vt patiamur, aut clamemus; primus ipse loquitur. *Vnde ememus panes vt manducet hi? Miseror super turbam, quia ecce iam triduo sustinent me, nec habent quod manducent.* Sponte ipse sua prouidet. *Et accipiens septem panes, gratias agit, & fregit. Facio homines discumbere.* Signis magnis atque prodigiis veteres extorquebant fidem, & arant duræ ac rebelles; nos blandẽ, cursum naturæ communem obijciens, illicit, ac manu du-

cit. *Nonne anima plus est quàm esca, & corpus plus quàm vestimentum? Respicite volatilia cæli, considerate lilia agri, & huiusmodi. Vereres interdum audiebat clamantes, vt ostenderet potentiam suam, sed exauditos interimebat, indignans, quod de sua prouidentia dubitassent. Quidquid in nobis operatur, ad salutem nostram est. Et hoc nõ magnum argumentum est ad fidem nostram stabilendam? Ergo qui diffidit, vel nescit Deum esse Patrem nostrum, cum dicat tamen vnigenitus Dei Filius. *Pater vester cælestis pascit illa.* Aut imprudentẽ putat, qui plus curet minora, quàm maiora. At vox Christi est. *Volatilia pascit. Nonne vos magis pluris estis illis?* Aut impotentem arbitrat, qui non valeat prouidere. *Sed nonne anima plus est, quàm esca? & corpus plus quàm vestimentum?* Et vnde anima no-*

Gen. 2. 7.

stra & corpus est, nisi ab eo, qui de limo terræ creauit hominem, & inspirauit in faciem eius spiraculum vite? Aut inuidiæ accuset, qui nolit, cum possit, suas seruare creaturas. Cui contradicit mensa parata volatilibus, & vestitus ornans lilia agri, & cænum. Et si quæ vix seruorũ nomine digna sunt, his prospicit, filiorum obliuiscetur? Quapropter *hac omnia gentes inquirunt*, qui de Deo non bene sentiunt nec fidem habent in illũ. Vt pateat Ethnicorũ esse nõ Christianorum de his temporalibus sollicitari. Quandoquidẽ ergo diffidentia Deo displicet, illam abiiciamus, validisque eam huiusmodi rationibus propulsemus. Ad rationes accedentes, quibus vana esse sollicitudo demonstratur, dicimus, quod ex duobus capitibus id facile fiet exploratum, si nostrarum virium attendamus infirmitatẽ, & Dei nostri ac Patris incessantem curã. Primum illud, nempe infirmitas nostra, dispiciendum nobis obiicitur his verbis. *Quis autem vestrũ cogitans potest ad hęcere ad futuram suam cubitũ vnũ? Quam rationem alius cõplet Euangelista, subiiciens. Si ergo neque quod minimum est potestis, quid de cæteris solliciti estis? Quæ ex eo roborari potest, & amplificari, quod supra dixit Dominus. Non potes vnũ capillum album facere, aut nigrum. Eius est conferuare, qui fecit; nutrire, qui genuit;*

Luc. 12. 26

Mat. 5. 26.

Gen. 1. 19. tueri, qui dedit. Nam qui prius non potest, neque posterius. Vnde vixisset homo, nisi creator illius mensam apposuisset: dicens. *Eccè dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram. & vnuerſa ligna, quæ habent in ſemetiſſis ſementem generis ſui, vt ſint vobis in eſcam. & cunctis animantibus.* Quod haberent & herbæ, & ligna ſementis generis ſui, hoc in loco expreſſum eſt, vt nobis eſt teſtatiſſimum, nunquã defuturos cibos, quibus vitam tueremur, vt ſic a nobis ſolicitudo adimeret: & a Deo, qui aperit manũ ſuam, & dat eſcam omni carni, iugiter vita noſtra p̄dens eſſet. Neque hoc Deus in noſtris dimiſit manibus, ne forte quis noſtrum dicere auderet. Manus noſtra hæc eſt, Deus, & non Dominus dedit hæc omnia. Neque verò propterea quod nunc opera noſtra indigemus, in ſudore vultus veſcetes pane noſtro. ideo fortiores ſumus. Nimirum, plantet ille, riget ille, alius colat: Solus eſt, qui germinare facit, & incrementum dat Deus, qui fecit, vt eſſent omnia, ea portans in fortitudine brachij ſui. Alioqui inueniatur homo, qui valeat ſua manu vel modicum quid panis, aut obſonij, non ex eo, quod dat Deus, eſſingere, aut eſſormare? Stat itaque in hoc ratio: ſi in eo, quod ad creationem attinet, nihil vales, vt poſſis ad ſtaturam tuam adijcere cubitum vnum, aut vnum capillum album facere, aut nigrũ: profectò quod ad conſeruationem attinet, non erit litum in eua poteſtate. Ergò ſi laboras, in vanũ laboras, ſi ſolicitus es de eſca, de potu, de veſtitiu, vana eſt ſolicitudo tua: ſi curã habes de tui ſuſtentatione, eſt tua cura ſuperflua.

Mat. 10. 2.

Mat. 21. 34

Pſal. 126. 1

At dicis tu. Cur mittit Pater familias operarios in vineam ſuam: cur mittit ſeruos ſuos ad agricolas, vt accipiant de fructu eius? bene. Sed, *Niſi Dominus adificauerit domum, in vanũ laborauerunt, qui adificãt eam. Niſi Dominus cuſtodierit ciuitatẽ, fruſtra vigilat, qui cuſtodit eam.* Ipſe edificat, ipſe cuſtodit, ipſe inſtaurat, ipſe reſtaurat, ipſe dat, ipſe tueretur. Opera quidem noſtra neceſſaria eſt non ob aliud, niſi quoniam qui terram facit germinare, idem dat laſſõ virtutem, & operantium cõfortat manus.

1. Cor. 2. 6. Omnis enim noſtra ſufficiẽtia ex Deo eſt:

propterea quod ſine ipſo factum eſt nihil. Dices ergò. Hoc ſcio; hoc noui. Laboro, vt miniſter Chriſti, præceptũ illud ſuſcipiens. Qui non laborat, non manducat. Bene; ſi manus admoues, nõ apponas cor; labore corpu, quieſcat mēs. Hoc petit Chriſtus, hoc præcipit. Quod ſi plus quam iuſtus es laboras, nõ iam vt Chriſti miniſter, ſed vt ſolicitus ex te ipſo fatigaris. Metiendus ergò labor meſura præcepti. Quodẽunque meſuram excedit, ſuperfluum eſt, vanum eſt.

Ex parte prouidentis Patris vanitas rufus apparet humanæ ſolicitudo. In vanũ laboraſſet ad ſuggeſtionem Satanæ Dominus Ieſus, faciens, vt lapides panes fierent. Quandoquidẽ Angeli acceſſerunt, & miniſtrabant. In vanũ laboraſſet populus colligens manna in die ſabbati, quandoquidẽ præcedenti die duplices cibos collegiſſet. In vanum laboraſſet colligens plus, quam ſufficeret ad vnum diem. Nam qui plus non abundauit (inquam Apoſtolus.) In vanum laboraſſet ſeruans manna ad ſequentem diem, nam ſcatebat vermibus; quandoquidẽ per ſingulos dies nouum manna deſcendebat in caſtra. In vanũ laboraſſet Baalã aſinam percutiens, obſiſtente illi Angelo. O ſi poſſet aſinus iſte corporis noſtri ſuas querelas emittere, inimiũ diceret anime, fruſtra conanti. *Quid feci tibi? cur percuiſi mercede iã torſi.* Totus labor, omnis conatus Balaam ex auaritia proficiſcebatur. Iam audierat Dei iuſſionem, & intentionem, vt non irer, vcluit tamen auctus cupiditate, iter arripere; q; poſt modum permiſit Deus, animũ ſtringens, corpus dimittens, irritũ faciens omnem eius conatũ. Vis laborare, quieti impatiens, iã Chriſtus prohibuit; ſed ſi pertinax es, dimittit te ſecundũ deſideria cordis tui; deſideria peribunt, ſicut Balaã pro maledictione benedixit; itã in contrariũ cadent cõſilia cordis tui. Atque itã labor verus, vanus conatus. Et carnis afflictionẽ ſequetur & cõmitabitur afflictio ſpiritus. In negotio illo Balac Regis, & Balaam Artoli, quod erat ad exitũ populi, nõ opus fuit populo, ſe defendere. Deus ipſe protexit. Sat fuit populo diuinam proteccionẽ promereri, quod

quod meritum confessus est Balaam eidem populo benedicens. *Ad benedicendum adductus sum, benedictionem prohibere non valeo. Non est idolum in Iacob, nec videtur simulachrum in Israel. Dominus Deus eius cum eo est. Quod beneficium recensens*

*Moyses in secunda lege dicit, quod Dominus Deus vertit maledictionem eius in benedictionem tuam, eo quod diligeret te. Hæ sunt partes nostræ, ut digni efficiamur benedictionibus Christi, & tunc aperta manu implebit Dominus animas nostras benedictione. *Omni sollicitudinem nostram proicientes in eum, quia cura est de nobis. En ratio, quamobrem vana est sollicitudo nostra, quoniam ipsi cura est de nobis. Quapropter & sanctus David monet. *Isa***

Isa 54.22. Isa cogitatum tuum in Domino, & ipse se enutriet.

8 Ex his ergo aperte videtur, quam reprehensibilis sit de rebus superfluis sollicitudo, quando etiam de necessariis prohibetur. Hanc de superfluis volens Salomon prohibere, parabolicè nos sic alloquitur. *Diligenter agnosce vultum pecoris tui, tuosque greges considera. Aperta sunt prata, & apparuerunt herba viuentes, & collecta sunt feno de montibus. Agni ad vestimentum tuum, & hædi ad agri pretium. Sufficit tibi lac caprarum in cibos tuos, & in necessaria domus tua, & ad victum ancillis tuis. En diligenter agnosce, tuosque greges considera. Hæc est necessaria rei familiaris cura; non ut diteris, sed ut suppetant necessaria, vestitus, & victus, & ad tuendam, siue etiã ad augendam rem, ubi crescit familia, quæ tenuiter viuat. Ad victum lac, ad vestitum vestis pellicea, ad pecuniam hædi. Hæc (omisso altiori sensu) docent licere, necessaria prouidere, sed à superfluis abstinere. Alium itaque sapienter audiamus.*

Eccl. 5.1. Noli attendere ad possessiones iniquas; & ne dixeris. Est mihi sufficiens vita. Nihil enim proderunt in tempore vindictæ, & obductionis. Noli anxius esse in diuitiis iniustis, non enim proderunt tibi in die obductionis, & vindictæ. Iniquas & iniustas vocat sapiens possessiones & diuitias; quo sensu dixit

Luc. 16.11. Dominus. Si in iniquo mammona infideles fuis, & certe si non ob aliud iniquæ sint,

id sunt anxie illas querentibus & superfluum de illis curam habentibus. Non enim eorum, quæ necessaria non sunt, iusta potest esse, & licita sollicitudo. Quæ sollicitudo ostenditur in hoc, quod non proderunt in die vindictæ. Obductio idem est quod & vindicta. ex quo datur intelligi, ad futurum spectari, dum colliguntur. Futura autem nulla maior est necessitas, quam illa cum venerit ad iudicandum Dominus, ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum. Tunc enim, ut ait etiam Salomon. *Non proderunt diuitia in die ultionis: iustitia autem liberabit à morte.* Non enim diuitiæ sequuntur morientes: opera autem illorum sequuntur illos. Opera ergo iustitiæ liberabunt à morte æterna, diuitiæ verò nihil proderunt, sed oberunt magis, nã in testimonium erunt sollicitudinis, auaritiæ, & crudelitatis. Ad quid ergo illas colligere? Ad quid pro illis laborare? In quem finem, aut effectum de illis sollicitari, anxium esse? Illis attendere, & vacare? Nulla videtur alia esse causa, quamobrem tanto studio coaceruentur, nisi quia in illis confidunt homines. Sed qui labenti hæret, corruet absque dubio. Annon labuntur diuitiæ? Annon transeunt? Annon fugiunt? Non derelinquunt, qui illas amauerit, concupierit: vel certe iniuitis eripiuntur de manibus: ergo quod ait Salomon. *Qui confidit in diuitiis suis, corruet: iusti autem quasi viuentis solum germinabunt.* Aduertitis ne, quod confidenti in diuitiis iustum opponens, innuit iniustum esse in diuitiis confidentem. Confidens ille est: qui dicit. *Est mihi sufficiens vita:* sed nescit, quod fallaces sint diuitiæ. O bone Iesu, quam salubris exhortatio tua? quam utile præceptum, ut ne de iis etiam quæ necessaria sunt, vlla teneamur sollicitudine? sed o quam stulti, qui non audiunt vocem tuam, vocem sapientiæ; sed cogitant quæ sunt mundi, ea concupiscunt, imitatores Balaam. *Secuti inquit Petrus) viam Balaam ex Bosor, qui mercedem iniquitatis amauit. Vt ille (inquit sanctus Iuda 11. Tadaeus) qui in via Cain abierunt, & errore Balaam mercede effusi sunt. Vt vos Luc. 6.24. bis diuitibus, qui habetis hic consolationem vestram, vana spes, casta sollicitudo vestra.*

Mat. 6. 25. Ne ergo solliciti sitis etiam anima vestra quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini.

SECUNDA PARS.

AVana ad necessariam sollicitudinem transituri, consideremus primum, quomodo istae duae sunt inter se oppositae. Secundò, quae sit necessaria. Tertio, quare ista sit habenda. Quòd verò oppositae sint istae duae sollicitudines, vana & necessaria, ut non possit in se mens humana utramque suscipere; ut probaret Domi-

Mat. 6. 24. nus, supra iam dixerat: *Nemo potest duobus dominis seruire: aut enim unum sustinebit, & alterum contemnet.* Nam qui veras diuitias amat & expectat, (hoc quippè est sustinere) fallas fallacesque contemnit. Ac propterea reiecta superflua sollicitudine, vtilem ingerit & necessariam, dicens: *Quarite ergò primum regnum Dei, & iustitiam eius.* Nam qui vana sollicitudine tenetur, hic nimirum necessaria abiicit, quoniam Deum ipsum respuit, suaque diuitias. Sic docet Aposto-

1. Cor. 7. 32. lus: *Volo (inquit) vos sine sollicitudine esse. Qui sine uxore est, sollicitus est, quia Domini sunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum uxore est, sollicitus est, quia sunt mundi, quomodo placeat uxori.* Vides apertam contrarietatem inter hanc & illam sollicitudinem; Ut benè dixerit Dominus. *Sollicitudo huius saeculi, & fallacia diuitiarum,*

Matth. 13. 22. *suffocant verbum, & sine fructu efficitur. Et hi sunt, qui audierunt, & à sollicitudinibus, & diuitiis, & voluptatibus visa cunctes suffocantur, & non referunt fructum.* Sic patet harum oppositio.

10. Ut verò clarius intelligamus, quae sit necessaria sollicitudo, quòd erat considerandum, quaramus, quid sit, quærere Regnum Dei, & iustitiam eius. Vbi tria verba discutienda sunt. *Quærere*, Regnum Dei, iustitiam eius. Sollicitudinem notans Dominus tribus vsus est nominibus, quae sunt Sollicitudo: *Nolite solliciti esse.* Cogitatio. *Qui vestrum cogitans.* Inquisitio. *Hae anim omnia gentes inquirunt.* Quibus eandem rem videtur significare, quae tamen propius quiddam singulare significat.

Sollicitudo enim, quandam animi voluntariam propensionem, quam sapiens vocat anxietatem, dicens: *Noli anxius esse in diuitiis.* Est enim ardens desiderium cum timore coniunctum, ne forte non impletur: propter quod homo, ut illud consequatur, omnia tentat. Hinc sequitur cogitatio assidua, versans vniuersa, quibus quod cupit, assequatur. Accedit quæritio demum, quae internae anxietati, & cogitationi addit & laborem. Vnde Christus à volatilibus & liliis sollicitudinem remouens de illis dicit. *Non serunt neque metunt, neque congregant in horrea.* De istis verò: *Non laborant, neque uent.* Ergò totus homo, totaque anima in hanc rem intendit, toto corde voluuntatis desiderantis, tota mente rationis cogitantis, totis viribus corporis laborantis: quibus singulis plus laborat, vel minus homo, ut maior, aut minor est sollicitudo. *Quærere* ergò regnum Dei, est illud desiderare cum ardore, de illo cogitare cum timore, pro illo laborare cum seruore. Et hoc totum ad mensuram tanti boni, ut eius summa excellentia ab homine petat summam diligentiam. Ideò *assimilatur Regnum caelorum homini, qui ueni bonus margaritas, qui inuenta una pretiosa, dat pro illa vniuersa qua habet.* Et homini, qui pro thesauro inuento in agro, omnia sua dispendit. Et quid tam contrarium temporali sollicitudini quam vniuersa distrahere propter Regnum Dei? Propter hoc igitur illa summo opere reicienda est. Per Regnum Dei hoc loco intelligi manifestum est, salutem æternam, pro qua meritò sollicitatur homo; quandoquidem omnis conatus, omnis labor non ster, totaque nostra vita illi debet applicari. Iustitia demum, quae est iustitia Dei, id totum est, quo ad regnum æternum peruenimus, quam breuiter Christus in obseruatione mandatorum comprehendit, dicens: *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.* Iustitiam nominat, ut intelligamus tantum bonum, quod est Regnum Dei ab eo, qui non est iustus, apprehendi non posse. Regna mundi Satanas illi pollicebatur, qui se adorasset. Regnum Dei Deus iis pollicetur qui se adorant in spiritu, & veritate, atque

re, atq; illi soli seruiunt Et hæc est iustitia. Iustitia (inquam) Dei. Quoniam iustitia hominum quoq; inuenitur. Scriptum est enim, quod abierit quidam de populo ad Regem Antiochum, & dedit illi potestatem, ut facerent iustitiam gentium. Et Apostolus: Suam quærentes iustitiam statuere, iustitia Dei non sunt subiecti. Si Regnum est Dei, Dei quoq; iustitia ad illud requiritur adipiscendum. O qui, conscientiam regularis secundum vestras humanas cogitationes, regnū quoq; vobis comparare, quod vestra hac iustitia acquiratis. Regnū suum Deus iustis suis dat. Vide illos, qui propria iustitia sibi regnum acquirere moluntur. Hi sunt qui dicunt. *Sit fortitudo nostra lex iustitia. Quod enim infirmum est, inutile inuenitur.* Hi sunt viri Belial, id est sine iugo, qui proprio iudicio ducuntur, illud verò concupiscentiam sequitur: ex quo fit vt id solum iustum reputet, quod sibi placet, & mala omnia exequantur, vt suppetunt vires, de quibus sapiens alius. *Si ab imbecillitate virium veterur peccare, sinuenerit tempus malefacendi, malefaciet.* Dimissa ergò humana iustitia, diuinā, qui Regnum Dei vult, apprehendat. Si enim filij huius seculi pro temporalibus laborant; cur non magis Christi fideles, pro æternis laborent?

11. Nūc igitur transeamus, nempe ad rationem sanctæ sollicitudinis. Hanc vt clarius intelligamus, statuendum in primis est, quòd non debet homo quasi casu viuere atq; versari, occasiones sequendo, & cogitationes suas nō vltra extendendo, quam ad præsentia. Quod maximè sapiens prohibet, dicens. *Non ventiletur in omnē ventum, & non eas in omnem viam.* Hoc enim brutorum est, quæ, vt fert occasio, quòd libet vertuntur, & vadunt. Rationales sumus nos; ratio nos dirigat, non casus, & occasio: quæ ratio sapientia ornanda est, ne, quasi paruuli, ac noui in mundo huc, illucque diuertamus, absque delectu. Idcirco Salomon finem ostendens suorum proverbiorum, quæ ex superna dictauit sapientia, dicit *Videtur paruulus astutus, a dolenti scientia, & intellectus.* Propter quod & alius sapiens se per mundū, vt in-

telligeretur, euagasse narrat, nō cum labore duntaxat, verum et cum periculo. *Multa (inquit) vidi errando (id est vagando) plurimas verborum consuetudines. Aliquoties vsq; ad mortē periclitatus sum horū causa, sed liberatus sum gratia Dei.* Ecce quanti sapiens iste faciebat intelligentiā. Hæc verò potissimum futura pspicit, sine quib. non satis rectè præsentia disponuntur.

Secundò itaq; ab hac sapientia instructi, videmus, præsentibus hærendum nō esse, cum transeant iugiter, & se diligentes derelinquant. Cum verò iam præterierint præterita, nihil vltra reliquum est, cui adhareamus, & quod sequamur, quam id qd in futurum seruatur. Ad ea ergò, quæ in futuro expectantur, nostra est cogitatio, studiumq; dirigendum. Quod suo exemplo nos docet Apostolus. *Quæ quidem re-iro sunt (inquit) obliuiscens, ad ea verò, quæ sunt priora, extendens me ipsum, ad destinatum sequor, ad brauium supernæ vocationis Dei in Christo Iesu.* Vbi vna docemur, quæ sint futura illa, ad quæ dirigendi sint oculi mentis nostræ, nempe bona cœlestia. Hæc enim, quòd stabilia sint, atq; immobilia, firmant animum nostrum, vt non eat in omnem viam, sed id, quod docet sapiens, impleat. *Esse firmus in via Domini, & in veritate sensus tui, & scientia.* Quam firmitatem perdit, qui mobilia sequitur, sicut Balaam, qui inconstans in omnibus viis suis, quòd vna ratione non poterat, alia tentabat, neq; ad destinatum, quod erat populo maledicere, potuit aliquando peruenire. Sic instabilia sunt omnia quæ in mundo sunt: quoniā mundus transit. Qui ergò illis hæret instabilis profusus est, non firmus in veritate sensus sui, sed fluens in vanitate mundi huius. Ad eò quod sanctus Tadeus hoc taxet sicut aquam effusos. *Vt (inquit) illis, qui errore Balaam effusi sunt.* Est ergò firmus in via Domini, quærens Regnum Dei & iustitiam eius.

Hoc autè quàm, præter hæc causam, rationabile sit, hoc pacto sit manifestū. Duo enim cum sint, ad quæ se noster extendit affectus, temporalia, & æterna: nimirū nemo est, qui non arbitretur, & iuste iudicet pponenda esse temporalibus æterna: iuxta quod

Eccl. 34. 12.

Phil. 3. 13i

Eccl. 1. 12. Num. 22. 5. & seq.

Iuda 11.

quod dicit Dominus. *Quarite ergo primum Regnū Dei*. Hoc qui presterit iā anxietate uarus est, & cura temporalium, dicente Veritate: *Et hæc omnia adiciuntur vobis*. Deus enim, qui cor humanum flagitat totum, nē diuidatur aut imminuatur, aditū ad illud his omnibus ocludit, quæ illius partē aliquam possent occupare. At hoc nō iustum videretur, si ad necessaria corporis cor esset adiciendum. *Nemo enim carnem suam odio habet, aut se iustē interimit.* Succurrit ergo Deus, huicq; necessitati, vt viuere valeamus, prospicit ipse per se, vt hac ratione & soli Deo seruiamus, & illi seruiētes vitam quoq; corporalē tueamur.

Ephes. 5. 26 Nemo enim carnem suam odio habet, aut se iustē interimit. Succurrit ergo Deus, huicq; necessitati, vt viuere valeamus, prospicit ipse per se, vt hac ratione & soli Deo seruiamus, & illi seruiētes vitam quoq; corporalē tueamur.

Ergo quærentibus primum Regnū Dei, hæc omnia indubitanter adiciuntur. Et cum huius adiectionis, & suppeditionis certissimam a veritate habeamus repositionem, nostrum est in Domino, totum iactare cogitatum, omnem proicere sollicitudinem. Ita sollicitudinem ademit populo terræ obtinendæ promissionis, atque ex ea pellendo habitatores eius, vt in hoc solum essent solliciti, vt legem obseruarent. En populi dux Iosue de Gentibus illis: *Dominus Deus vester disperdet eos, & auferet à facie vestra, & possidebitis terram, sicut vobis pollicitus est. Tantum confortamini, & solliciti estote, vt custodiatis cuncta, quæ scripta sunt in volumine legu Moysi, & non declinetis ab eis neq; ad dexteram, neque ad sinistram.* Et vide quam efficax sit ratio ista. Si corpus primum cures; & illius comparas detrimentum, & perdis Regnū celorum. Si quæris primum Regnū Dei; & illud consequeris, & satis erit corpori quoq; prospectum. Prophetam igitur audiamus. *Indicabo tibi, o homo, quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te; utiq; facere iudicium, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare coram Deo tuo.*

Ios. 23. 5. Dominus Deus vester disperdet eos, & auferet à facie vestra, & possidebitis terram, sicut vobis pollicitus est. Tantum confortamini, & solliciti estote, vt custodiatis cuncta, quæ scripta sunt in volumine legu Moysi, & non declinetis ab eis neq; ad dexteram, neque ad sinistram.

Mich. 6. 8. Indicabo tibi, o homo, quid sit bonum, & quid Dominus requirat à te; utiq; facere iudicium, & diligere misericordiam, & sollicitum ambulare coram Deo tuo.

Mich. 6. 8. Multæ quidem etiam aliæ rationes sunt, quare sit quærendum Regnū Dei, quando illius excellētia trahere ad suā qualificationē, & curam cuiusq; mentem non sufficeret: Duas tamen istas nunc attendamus, quas tetigit Propheta, quod de eo sollicitari bonum sit, & quod Deus à nobis hanc expectat sollicitudinem. *Quid sit bonum* (inquit

Mich. 6. 8. Multæ quidem etiam aliæ rationes sunt, quare sit quærendum Regnū Dei, quando illius excellētia trahere ad suā qualificationē, & curam cuiusq; mentem non sufficeret: Duas tamen istas nunc attendamus, quas tetigit Propheta, quod de eo sollicitari bonum sit, & quod Deus à nobis hanc expectat sollicitudinem. *Quid sit bonum* (inquit

Et quid Deus requirat à te. Quas, quæso, breuiter expendamus: intra cancellos lectionis hodiernæ nos continentes: & ita inquirentes propter quid homo sollicitatur, dicens: *Quid manducabimus, aut quid bibem, aut quo operiemur?* Nulla certe res, quæ ad hoc illiciat, est, nisi bonū. Bonum (inquam) propter quod hominis bonum quærimus: in quo est conclusio bonorum omnium, quæ Deus creator fecit ab initio, quando creato homine, vidit cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona. Quod si hac ratione bonum est prospicere homini; qui sua natura bonus est; quanto magis bonum erit, summum illi bonum quærere, & adipisci; Bonū illud paruum est, hoc magnū: illud non bonum est semper homini; hoc semper; Quin magis tameris cibus, potus, vestitus, bonum sunt, non illius tamen sollicitudo bona, sed mala est, sed inefficax, & vana interdum, aut semper. At hic & res quæ sita bona est, & bona valde, & sollicitudo illius bona, est nihilominus opus bonum, cogitatio bona, bona sollicitudo.

Vide quā patens, & rationis plena sit ratio ista. Alteram diximus ex Propheta esse hanc. *Quid hoc à nobis requirat Deus.* Quæris tu, Quærit Deus. Vter horum in quærendo debet præualere? Nonne Deus, qui Deus est, qui quærit bonum nostrum, qui aō decipitur in quærendo, qui quærit, inuenit, qui quærit digna eo, vtilia homini, rationi cōsona, apta mundo, angelis grata. Tu autē quid quæris? indigna tuæ dignitatis, noxia tuæ vtilitati, ignota cordi, fugientia quærentem, mentem obruentia. Sed si quæras, quærit Deus, diuina erit quæsitio tua. Deus fecit hominē exterminabilem, vt mors abesset ab illo & animæ & corporis. Qui cogitat de cibo & potu, videtur cum Deo consentire, quia comestio est ad vitam; sed si ob illam negligis vitam æternam, iam nō cum Deo facis, sed contra Deum. Idē vt verē inextremabilis sis, quærit Deus, hoc autem perficietur, si sollicitus ambulaueris cum Deo tuo.

Sed deniq; ab ipsa nostra vana sollicitudine sumamus argumentum, cur quærendū primum sit Regnū Dei. Quare sollicitus es de victu & vestitu? vt viuas, vt habeas vnde vitam

vitam tuearis. En compendiosa, en facilis, en certa via. *Quarite primum Regnum Dei & haec omnia adicientur vobis.* Longa est mundana prouiso, quae nullo clauditur temporis termino, quae ultra vitam istam temporalem sua longitudine producitur. Dicitur hoc diues ille, qui dicebat animae suae.

Luc. 12. 19. *Habes multa bona posita in annos plurimos.* & eadem nocte praecisa est velut a texente vita eius. Ergo annorum plurimorum prouiso, excessit vitam. At vero Regni caelestis quaesitio, quando est aeterni boni, ipsa autem cum hac vita finitur, breuis est ad bonum, quod quaerit, sed & breui prospicit corpori.

Phil. 2. 14. Mox enim vt quis iustus est, sub cura Patris sui caelestis constitutus est, cuius domestici abundant panibus, & nihil illis deest; quia non est inopia timentibus eum. Facilis est via ista, quia non tu laboras, vt adipiscaris, sed ab aliis adicientur tibi. Sed quantum laborant, qui temporalia curant? quid quaeris? vt viuat corpus? vt quiescat? vt delectetur? At precedunt labores, molestiae, tristitia. Et quia magnus est appetitus tuus, magnus, & immensus, & non habet finem; propterea dum quaeris requiem, non inuenis; dum incoisiodis prouides, tu ipse tibi incommodas. & vt viuas, viuis infelicitate. Diligis ergo vitam? cupis dies videre bonos? concedo. Haec est via, quaerere primum Regnum Dei, & pro illo sollicitari. Moyses in itinere per desertum, vbi Deus solus ductor eius fuit, requisit cognatum suum dicens. *Noli nos relinquere. tu enim nosti, in quibus locis per desertum castra ponere debeamus, & eris ductor noster, cumque nobiscum veneris, quidquid optimum fecerit ex opibus, quas nobis traditurus est Dominus, habimus tibi.* An non satis erat, quod Dominus ductor eorum esset? An non dicitur ibidem scriptura. *Arca fidei Domini praecedebat eos per dies tres, prouidens castrorum locum? Vult quidem Dominus noster esse dux: ostendit viam, at sollicitudinem etiam nobis mandat, vt quod ostendit diligentius exequamur, vt scrutemur sedulo illius voluntatem. Ecce via demonstrata, atque diligenter strata. Quarite primum Regnum Dei & insitiam eius, & haec omnia adicientur vobis.*

Quid ergo fugis laborem & piger? Poena peccato a Deo, qui iustus est, decreta, labor est. *In sudore vultus tui vesceris panetuo.*

17 Exhortatio. Gen. 3. 19.

Quid hoc innuitur? panis ad vitam est: coeditur, vt viuatur. Ergo in sudore viues, in labore deges atarē. Omnes peccauerunt, omnes laborabunt. Terrena ab iis solū sine labore possidentur, qui primum quaerunt Regnum Dei. *Et haec omnia adicientur vobis.* Sed Regnum caelorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. *Voca operarios: & redde illis mercedem.* Si terrena cordi sunt vobis, pro iis quot, quantoque suscipitis labores? *Hec enim omnia gentes inquirunt: inquirunt cum anxietate, cum labore, cum dolore, litigantes, bellantes, opprimentes, patientes, & morientes quoque. Vna est via hos labores euitandi, quaerere in primis Regnum Dei. Sollicitudo prorsus ad vitam hominis necessaria est: vel temporalium, vel aeternorum optio tibi datur, vt scias reprobare malum, & eligere bonum. Sed multitudo ceccorum ad id apponit manum, vbi multus labor, nullus fructus; vbi qui multa laborauerunt, in vanum laborauerunt. Nunquid & nos caeci sumus? tantus labor cum sit castus, cur ad laborandum festinatis? Populus in Aegypto si laborabat, hoc inuitus faciebat, plagis impositis abierunt ad opus luti, & lateris. At vos miseri sponte vestra vobis mutuo labores eripitis de manibus: labores manducatis: viuitis de labore: audite iam vocem Domini. *Venite ad me omnes, qui laborati & onerati estis, & ego requiem dabo vobis: & inuenietis requiem animabus vestris.* Si vis laborare, labora sicut bonus miles Christi. Adiuua illos qui laborauerunt in Euangelio Christi, qui ad salutem nostram fuerunt in laboribus plurimis.*

Mat. 11. 12. Mat. 20. 8.

Exod. 1. 12. & 5. 14.

Mat. 11. 28.

1. Tim. 2. 3.

18 Ioan. 4. 38.

1. Cor. 11. 18. Rom. 12. 8.

Haec ratio potissima, nos ad sanctum laborem impellat, quod alii laborauerunt, & nos in labores eorum introimus. Ipsi cura est de nobis. Ipsi boues fuerunt triturantes granum frumenti. O quantam sollicitudinem habuerunt Apostoli de salute nostra. *Prater ea, qua extrinsecus sunt* (inquit Apostolus) *instantia mea quotidiana sollicitudo omnium Ecclesiarum.* Docet ipse praefides animarum, vt solliciti sint, dicens. *Qui praest in soli-*

- in sollicitudine. Non ergo ipse, cui à Christo datus est Præfularus, multò fuit magis sollicitus? & hoc vult nos scire, vt consolemur, & imitemur. Volo autem vos scire*
- Col. 2. 1.** *qualem sollicitudinem habeam pro vobis, & pro iis qui sunt Laodiceæ, & quicumque non viderunt faciem meam in carne, vt consolentur corda ipsorum. Ita aliorum sollicitudinem manifestat in eandem rem. Gratias ago Deo, qui dedit eandem sollicitudinem pro vobis in corde Titi: quoniam exhortationem quidem suscepit, sed cum sollicitior esset, sua voluntate profectus est ad vos. Misimus autem cum illo & fratrem nostrum, quem probauimus in multis saepe sollicitum esse, nunc autem multò sollicitiorem. Hoc faciebat Apostolus, vt fideles ad eandem sollicitudinem sollicitaret. Hinc ad Corinthios post monitiones. Non quasi imperans dico, sed per aliorum sollicitudinem, etiam vestra charitatis ingenium bonum comprobans. Ita & sanctus Tadaeus per suam sollicitudinem excitat fideles ad bonorum sedulitatem.*
- 2. Cor. 8. 16.** *Omni sollicitudinem faciens scribendi vobis de communi vestra salute; necesse habui scribere vobis, deprecans supercertari semel tradita sancti fidei. Cupienti videlicet scribere de salute vestra, opus fuit admonere vos, vt post habitam fidem certetis, vt eam bonis operibus confirmetis. Ecce sancti isti pro nobis solliciti fuerunt, & nos ipsi pro nobis erimus oscitantes? incuriosi? dormitantes? Moyse, populo recordationem facit de sollicitudine Dei super illum, vt eriperet de manu Balac, & Balaam, vt ira in lege custodienda esset ipse sollicitus.*
- Deut. 23 4.** *Quam illi fuerunt importuni, tam fuit ipse sollicitus; adeò quòd inauditam rem faceret, aperiens os asinae, vt intelligeret sacrilegus Balaam, quòd, qui mutuo animali loquelam dedisset humanam, & ariolo, atque idololatrae, poneret in os eius verba diuina, aduerteretque quantum Deo cordi erat, vt non illius populo ipse malediceret: quæ res illius scelestum conatum reprimere debuisset, quem saepe Deus ipse quoque deluisset. Heu quantam sollicitudinem erga Regnum Dei hæc omnia à nobis petunt. Custodi ergo remetipsum, & animam tuam sollicitè. Torum quod præten-*
- Num. 22. 28.**
- Deut. 4. 9.**

dimus, est ad custodiendos nosmetipsos. Si temporalia queris, hoc est ad custodiendam animam nostram, id est ad tuendam vitam nostram temporalem: si cœlestia, hoc est ad vitam æternam. Ergo custodi temetipsum sollicitè. Id quomodò prætabis: qui custodit animam suam, perdet eam, qui sollicitus est animæ suæ dicens. *Quid manducabimus? aut quid bibemus?* hic perdet eam. Qui verò odit, negligens terrena ista, hic in vitam æternam custodit eam. Odium istud custodit eam sollicitè; sic ergo custodiamus, vt illam recipiamus in vitam æternam. Amen.

CONCIO SECUNDA.

ARGUMENTVM.

Suadetur sollicitudo rerum cœlestium duabus potissimum de causis. Vna, vt in hac vita rerum temporalium copiam habeamus. Altera, vt in alia ditemur æternis. In morali optime demonstratur, in nullo alio quàm in Deo, spem nostram esse reponendam.

Facit hanc lectionem Euangelij, quod nobis hodiè proponitur ab Ecclesia, id, quod dicit Salomon. *Sapiens sibi videtur vir diues, pauper autem prudens scrutabitur eum.* Nam qui solliciti sunt de bonis terrenis, & coaceruant illa, plurimum in mundo sapientes reputantur; & ipsi, qui id efficiunt, sapientia se multa præditos arbitrantur. Tamen qui spiritus prudentia pollet, illa, quæ sic ab hominibus huius sæculi tantum fiunt, contemnit, abiicit, & altissimam paupertatem amplectatur. Hic & mentem diuicis scrutabitur, & rem: mentem quidem, propterea quòd spiritualis iudicat omnia, & ad nihilum deducitur in conspectu eius diues huiusmodi, ab eo stultus reputatus. Rem verò, quoniam nemo secure tractat substantiam huius mundi, nisi qui contemnit.

tegnit. Et sic disponente Deo ad manum
tatum virorum deueniunt diuitum facultates, & diuitiarum. Et Dominus noster Iesus propter nos egenus factus, de huiusmodi diuitibus tulit sententiam, quod stulti sint.
Luc. 11. 20 *Sulte* (inquit) *hac nocte animam tuam repe-*
tent à te. Et autu suo transfert de loco ad
Iam. 13. 3. locum ista omnia bona mundi, *qua omnia*
dedit ei pater in manus, quæ in Euangelio promittit querentibus Regnum Dei, afferens quod hæc omnia adiciuntur illis. Quod ideo attende audiamus, vt nobiscum sit sapientia ista, quæ desursum est.

2 Vbi ostensa sollicitudinis temporalis vanitate, deducit ex ea exhortatoriam conclusionem, dicens. *Quarite ergo primū Regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adiciuntur vobis.* In qua conclusione duo promittit, bona, videlicet, cælestia, & temporalia, quæ vtrorumq; promissio sequitur ex præcedentibus, quæ dicit de vana solitudine, quam taxauit veluti infirmam, quæ ad id, quod tendit, non peruenit. Dicens itaq; *Quarite ergo primū Regnum Dei.* Infert, quod qui sic querit, inuenit. Ergo querens Regnum Dei, illud suo tempore possidebit. Dicens verò, *Et hæc omnia adiciuntur vobis.* Apertè demonstrat, quod querentes Regnum Dei, etiam temporalia bona consequentur. Hæc illa duo sunt, quæ in prima benedictione Balaam Deus promissit Israël. Bona quidem cælestia, dum dicit Balaam.

Nam. 23. 10 *Moriatur anima mea morte iustorum, & sicut nouissima mea horū similia.* Nimirum bonum, quod morientibus promittitur, in alio sæculo habeatur necesse est: quod ideo erit perpetuum. Vnde Salomon. *In timore Dei esto tota die, quia habebis spem in nouissimo, & præstolatio tua non auferatur.* & rursus. *Comede filii mei, mel, quia bonum est, & fauam dulcissimum gutturi tuo: sic & doctrina sapientia animæ tuæ, quam cum inuenieris, habebis in nouissimo spem, & spes tua non peribit.* Ecce quomodo melli comparat sapientiam, melli in quantum bonum est, & dulce; quoniam rectum iudicium, & vera rerum cognitio suavis est, & hoc quidem in se, & in præsentibus, maxime autē futurorum causa, quia sapientes, qui præuident in futurum, quod sperant, consequentur.

Tom. II, Bellintani.

tur, illud nunquam amissuri. De bonis vero etiam temporalibus, quibus fruimur in hoc mundo, dicit Balaam. *Populus solus habitabit, & inter gentes non reputabitur. Qui non dinumerare possit puluerem Iacob? & noscere numerum stirpis Israel?* Vbi duo ille repro-mittit populo Dei: Alterum, quod erit segregatus a cæteris gentibus, solus ab illis locum habitans. Alterum, quod magnopere multiplicabitur, ita quod cætera omnes gentes neq; delere illum possint, neque diminuere. Ergo qui querunt Regnum Dei, cælestibus fruuntur, inuenientes quæ querunt, & temporalibus non egebunt ab ipso Deo protecti. At oppositum iis contingit, qui segregati sunt a populo Dei, inter quos se adnumerat Balaam, dicens. *De summis silicibus videbo eum, & de collibus considerabo illum.* Quod est, procul valde ab illo existam, perinde ac si impleteret ipse campestris, ego verò consisterem in summis montium. Nam & tunc quando ista prædicebat, populus erat in campestribus, Balaam verò in excelsis Baal: quæ localis separatio illam notat, quæ varias condiciones ponit inter seruos Dei, & filios huius sæculi. Quarum conditionū hæc sunt potissimæ, quod serui Dei bene habebunt in nouissimo; & temporalia quoq; illis adiciuntur à Deo, in cuius manu sunt omnes fines terræ. Contra verò sæculares de temporalibus solliciti, in his laborant, & æternis vacui remanebunt. Æterna tamen Balaam tantum commemorat, dicens. *Moriatur anima mea morte iustorum.* Propterea quod, quemadmodum querentibus Regnum Dei temporalia adiciuntur, & quæ damnatis ad penas æternas, etiam temporalia graua sunt, vt de illis, in pœnis dicat. *Lassati sumus in via iniquitatis.* Hæc autem sic sunt firma, vt nulla possint ratione immutari, quod in principio parabola suæ innuit Balaam dicens. *Ad duxit me Balac. Veni (inquit) & maledicam Iacob: propera, & detestare Israel. Quomodo maledicam, cui non maledixit Deus? Quæ ratione detestabor, quem Dominus non detestatur?* firma est diuina promissio. Stabilis est iustorum præstolatio. *Desiderium suum iustus dabitur.* *Desiderium peccatorum peribit.* Nec Balac sua potentia, nec Balaam sua

Ege sua

Num. 23. 9

Num. 23. 9

Num. 23. 10

Sap. 5. 7

Num. 23. 7

Pro. 10. 24

Pf. III. 10.

sua astutia, nec sua malitia Satanas euertere diuinum consilium potuerunt. At spes *Sap. 5. 15.* *impiorum tanquam lanugo est qua à vento tollitur; & tanquam spuma gracilis, qua à procella dispergitur, & tanquam fumus, qui à vento dissipatus est.* Nunquid ex verbis optatiuis Balaam ista impiorum vanitas, non fit manifesta? *Moriatur* (inquit) *anima mea morte iustorum.* En desiderium illius, qui mortuus est, tamen in bello occisus à populo.

3 Hac itaq; promissione, *Quæramus* primum Regnum Dei, & iustitiam eius, excellentiamq; vtriusq; considerantes, videlicet Regni, & iustitiæ, quorum excellentia primum apparet ex comparatione ad id, quod quærere prohibemur, de quo dicit Dominus *Nolite solliciti esse dicentes. Quid manducabimus? aut quid bibemus? aut quo operiemur?* Hac enim omnia gentes inquirunt. Esca & operimentum quid minimum sunt inter bona, q̄ ab hominibus requiruntur, & idè etiam primum inter omnia: propter eam quod isto deficiente, tota sedulitate in illo conquirendo incubit homo. Quo habito ad excellentiora se animus studio suo extendit. Eius paucitas, & vilitas in communitate ista apparet, q̄ videlicet & brutis commune est. Si nostra in hoc stat excellentia, q̄ brutis sumus superiores; certe bona illa, quib⁹ bruta superamus, habemusq; subiecta, illis proculdubio excellentiora sunt, quibus sumus brutis æquales. Huiusmodi sunt corporis necessaria, victus videlicet & vestitus. ergò in gradu bonorum inferiori, bonum istud est, cuius sollicitudinem vetat Dominus; summum verò bonum, quod à nobis optari possit, est Regnum Dei. Non enim frustra hæc duo simul Deus & scriptura coniungunt dominationem & escam. dixit enim Deus, vt refert scriptura.

Gen. 1. 28. *Dominamini piscibus maris, & volatilibus cæli, & vniuersis animantibus, qua mouentur super terram. Dixitq; Deus. Ecce dedi vobis omnem herbam, & vniuersa ligna, vt sint vobis in escam, & cunctis animantibus terra. Vt sic hæc duo extrema sibi mutuo collata magis splenderent. Esca communis est homini cum animantibus. Dominatio propria homini super ani-*

mantia: vt ex dominio sublimaretur homo, humiliaretur ex cibo.

O Diuina Sapientia quomodo elegenter Christus in Euangelicis suis documentis horum vnum apposuit, & opposuit alteri! *Nolite solliciti esse dicentes. Quid manducabimus? Quærite regnum Dei* Quanto ergò vilioribus, tantò nobilioribus Regnum. Cibus inter ea, quæ quæruntur, primum est, sicut prior est vita, quæ cibo conseruatur. Sed q̄ primum quærendum est, est Regnum Dei. *Quærite primum Regnum Dei.* Cibus primus homini creato. Regnum summum est eidè homini. inter q̄ bona reliqua omnia sunt. Regni ergò excellentia ex oppositione ad cibum splendet mirabiliter. sed esca etiã brutorum est, nempe communis illis, & hominibus. At Regnum est Regnum Dei, nempe commune Deo, & homini. Vis istam videre communitatem dominandi? audi Creatorem. *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram; & præsit piscibus maris & volatilibus cæli & bestiis, vniuersaq; terra.* Iam ex Dauid & Paulo constat dominationem istam hominis, habere suam excellentiam in Christo, qui constitutus est à Deo super omnia opera sua; vt ex præsentia illa super terræ eleuaretur mens nostra ad illam nobilè quam nunc vocat Christus *Regnum Dei*, quod cum illo participamus; & tunc perfecti erimus possessores, quado dicit. *Venite benedicti Patri mei, possidete paratum vobis Regnum.*

Quod autem commune sit cum Christo, & cum Deo, habemus ipsius Christi testimonium in Apocalypsi Ioannis, vbi dicit. *Qui viderit, dabo ei sedere mecum in throno meo: sicut & ego vici, & sedi cum Patre meo in throno eius.* Nunquid autem duo sunt throni, in quibus sedet Christus cum Patre in vno, & nobiscum in alio, annon potius vnus thronus, sicut vnum Regnum Patris, Filij, & electorum? certe vnus est, quia filius hæres est vniuersorum ergò & Regni Patris sui hæres est; & nos illius sumus cohæredes. propter quod illi conregnabimus, vt ait Apostolus. *Si commorui sumus, & conuiuimus, si sustinemus, & conregnabimus.* Vides ergò, quod tunc Deus homini Regnum Dei prætendebat, quando

quandò escam illi communem præbebat cum animantibus terræ. Sed & escam eandem alius eleuemus, quoniam escam, & mescam homini, Regno illo dignam, Deus præparauit. Dico eni vobis. *Ex hoc nō māducabor illud, nempe Pascha, donec impleatur in Regno Dei. Et non bibam à modo de hoc genimine vitis, usque in diem illum, cum illud bibam vobiscum nouum in Regno Patris mei.*

6 Quæ consideratio impense mouet animam sapientis ad quærendum Regnū Dei. Occasione quippè sumpta Dominus à sollicitudine cibi, transit ad cōcupiscentiam Regni Dei accendendam in cordibus nostris, quæ cōcupiscentia, vt esset ardentior, ex ipsa esca, pio qua gentes sollicitantur, nos ducit ad cognoscendum Regnū æternū. Hoc ergò cōcupiscimus & quæramus, hoc enim proprium est seruorum Dei, imò

Mat. 6. 26. & filiorum, quibus dicitur. *Pater vester celestis pascit illa.* Nam quærere temporalia, hoc ad gentes pertinet, quæ ignorant Deum. *Hæc enim omnia,* (dicit Christus) *gentes inquirunt.* Vide ergò inter quos velis adnumerari, inter filios Dei, an inter gentes: nam in vtriusque impossibile est simul esse. Dixit enim Spiritus Sanctus per

Num. 4. 39 os Balaam de populo suo. *Populus solus habitabit & nō reputabitur inter gentes.* Quas verò gentes: illas (inquam) de quibus dicit Dominus. *Hæc omnia gentes inquirunt.* Populus Dei quærat Regnum Dei: gentes terrena requirunt. *Audite hæc omnes gentes, auribus percipite, qui habitatis terram:*

1. Cor. 10. 11. cur cum sitis gentes, populi Christiani nomen vsurpatis? Paulus fidelibus scribit. *Memores estote, quòd aliquando vos gentes in carne eratis, in tempore illo, sine Christo, promissionis spem non habentes, & sine Deo in hoc mundo.* Qui terrena quærunt, sine Christo sunt, sine Deo in hoc mundo, non est quod cœlestia speret. An non vos spem ponitis in mundo? in diuitiis? argento, & auro, in quo confidunt homines? *Diuitibus huius sæculi* (iubet Apostolus) *præcipe non sperare in incerto diuitiarum suarum, sed in Deo vivo.* Quare addit. *Sed in Deo vivo?* vt notet, quòd qui sperant in diuitiis, non sperant in Deo, ergò sunt sine Deo in

hoc mūdo. Quapropter & parati sunt Deo potius renunciare, quam auro. O Balaam, *Num. 23. 9* non opus est in summls silicibus videas populum hunc, descende in campestria, prope intuere, quia sunt similes tui diligentes mercedem iniquitatis. Deo etiam resistentes, vt aurum consequantur. Oportet quidem Regnū Dei tecū dicere. *Moriatur anima mea morte iustorum.* Sed non quærunt, non laborant, vt adipiscantur; nō cogitant quæ Dei sunt, sed quæ sunt mundi. O gentes, norum vobis sit, quòd si fueritis sine Deo in hoc mundo; non erit Deus vobiscum in futuro sæculo. Si ab eo nunc volentes receditis, tunc nolentes ab illo lōgè repellemini, audientes vocem illam terribilem. *Discedite à me omnes operarij iniquitatis.* Et qui eiusmodi fuerit, tamen si nomē habuerit Christiani, reputabitur inter gentes, imò magis inter dæmones.

7 Sicut ergò ex cibo ascendimus ad cognitionem Regni Dei, ita cib. ipse sit nobis incentiuū ad amorem Regni Dei. Si tanta in filiis huius sæculi ardet sollicitudo cibi corporalis, & rerum, quæ superflua sunt; cur in filiis lucis tepescit, aut friget desiderium Regni cœlestis? Heu populus, quem appime tenuit fames, cupiditasque terræ promissæ, vbi in illum ingressus est, subiecit; Chananeos, illos nō curauit vltra destrueret, sicut sibi fuerat imperatū. Habito quòd ad pacem temporalem, commodumque sibi satis videbatur, nō plenam studuit obtinere promissæ terræ possessionem, transfessor factus Diuini mandati. Apostolus *Heb. 4. 8.* docet, per promissam illam terram intelligi quietem æternam, quæ non possidetur per partes. *Desiderium enim iustorum omne bonum est.* Ergò pars illa prima, quam consecuti sunt, ad vitam hanc pertinet temporalem, per quam ad perfectam debemus aspirare. Heus tu Christiane, si ab Apostolo admonitus nostri, q. omnia in figura cōtingebant illis, intellige, quòd tu dū habes temporalia, æterna nō curas. Si dū esset populus in deserto, tædio affectus itineris, & laboris, cogitauerit aliquandò retrocedere, atq; in Ægyptum reuerti, videretur excusatione forte aliqua dignus, sed postquam experimēto didicit vere ter-

Luc. 13. 27. ram

Iudic. 1. 22. & seq.

Pro. 11. 23.

1. Cor. 10. 11.

Ecc. 2.

ram illam fluere lacte & melle, otio prius marcescere, ac deinde omisso illius plenè possidendæ studio, cum impiis illis veteribus habitatoribus fœderari, hoc profecto intolerabile fuit atque propterea iratus Dominus tradidit eos in manus diripientium, qui ceperunt eos, & vendiderunt hostibus, nec potuerunt resistere aduersariis suis: sed quocunq; pergere voluissent, manus Domini super eos erat, & vehementer afflicti sunt.

8 Vides tu, cœlestem Patrem abunde tibi hæc temporalia ministrare: cur ad cœlestia non re erigis, propter quæ hæc temporalia conceduntur? Si in his delectaris, quæ vilia sunt, & continuè deficientia, cur non magis cupis delectari in Domino, in cuius dextera delectationes sunt vsq; in finem? vbi finis non est, illæque maximæ atq; superfluentes? Sed vilibus his exceptis, illa supernæ ciuitatis gaudia ultra non curas:

Iudic. 2. 14. Quid ergo? Iratus Dominus tradit nos in manus diripientium, & vendentiū hostibus. Quid diripit magis hominem? Quid magis vendit ad miseram seruitutem, quàm rerum huius mūdi cupiditas. Cupidus enī iste, etiam venalem habet animam, vendit hostibus suis, seruus dominorū pessimè tractantium: quin & manus Domini super eum, vt nihil habeat prosperū, imò & prosperitas sit sibi pœna, augens ardorē, laborem, dolorē, vt etiā grauis sit sibi ipsi. Grauis (inquam) quoniā graui corde est, diligens vanitatē, aggrauatus pondere terrenorum, quæ ipsemet imponit super humeros suos, augens quotidie onus istud, contra præceptum Domini iubentis. *Custodite animas vestras, & nolite portare pondus in die sabbati.* Dies sabbati est dies quietis. Nobis relictus est sabbatismus, nos ingressi sumus in requiē iā vocati à Christo dicēte. *Venite ad me omnes qui onerati estis, & inuenietis requiē.* Cur ergo portam⁹ pondus? An hoc est custodire animas nostras? An nō magis in seruitutē tradere? Quæramus ergo Regnū Dei, plenè possideamus terram fluentem lac & mel, vbi suavis est refectio, iuge conuiuū, epulari, & gaudere: esurientes impleuit bonis: & nihil prorsus deerit in loco illo pascuæ vberissima.

Ier. 17. 21. *Custodite animas vestras, & nolite portare pondus in die sabbati.* Dies sabbati est dies quietis. Nobis relictus est sabbatismus, nos ingressi sumus in requiē iā vocati à Christo dicēte. *Venite ad me omnes qui onerati estis, & inuenietis requiē.* Cur ergo portam⁹ pondus? An hoc est custodire animas nostras? An nō magis in seruitutē tradere? Quæramus ergo Regnū Dei, plenè possideamus terram fluentem lac & mel, vbi suavis est refectio, iuge conuiuū, epulari, & gaudere: esurientes impleuit bonis: & nihil prorsus deerit in loco illo pascuæ vberissima.

Heb. 4. 9. *Custodite animas vestras, & nolite portare pondus in die sabbati.* Dies sabbati est dies quietis. Nobis relictus est sabbatismus, nos ingressi sumus in requiē iā vocati à Christo dicēte. *Venite ad me omnes qui onerati estis, & inuenietis requiē.* Cur ergo portam⁹ pondus? An hoc est custodire animas nostras? An nō magis in seruitutē tradere? Quæramus ergo Regnū Dei, plenè possideamus terram fluentem lac & mel, vbi suavis est refectio, iuge conuiuū, epulari, & gaudere: esurientes impleuit bonis: & nihil prorsus deerit in loco illo pascuæ vberissima.

Mat. 11. 28. *Custodite animas vestras, & nolite portare pondus in die sabbati.* Dies sabbati est dies quietis. Nobis relictus est sabbatismus, nos ingressi sumus in requiē iā vocati à Christo dicēte. *Venite ad me omnes qui onerati estis, & inuenietis requiē.* Cur ergo portam⁹ pondus? An hoc est custodire animas nostras? An nō magis in seruitutē tradere? Quæramus ergo Regnū Dei, plenè possideamus terram fluentem lac & mel, vbi suavis est refectio, iuge conuiuū, epulari, & gaudere: esurientes impleuit bonis: & nihil prorsus deerit in loco illo pascuæ vberissima.

DICTVM illud Salomonis comūni experimento probatū: *Qui operatur terram suam, satiabitur panibus: qui autē seclatatur otium, replebitur egestate.* Itē nos instruit in re cœlesti, atque in temporali Bonum est Regnū Dei quærere, quemadmodum & possessiones habere in terra. Sed vt fructū capiamus, quærentes Regnū Dei, equè ac illud quærere oportet, & iustitiam eius. Non secus ac si quis ex terra sua vult panes, eā omnino operari oportet. Alioq; tam in negotiis cœlestibus, quam in terrenis, qui seclatur otium, replebitur egestate. Sic diuino decreto comparatum est, vt nihil tamen summe perfectum alteri proficit, nisi cum illo benè conuenierit. Hoc tam verum est, vt Deus ipse iis duntaxat bonus sit, qui recto sunt corde, nam cum peruerso peruerteretur. *Et si ambulaueritis aduerso mihi, ego quoque inquit contra vos aduersus incedam.* Neque esset Beatissimæ beatitudo, nisi illum aspicerent atq; fruerentur. Bona ergo similitudo, vt panes, qui vult à terra sua, illam operetur. Opus autem terræ illius, de qua dixit Dominus. *Beatis mites, quoniam ipsi possidebunt terram:* quod est Regnū Dei, & vita æterna, iustitia est. Iustitia enim etiam in die vitionis liberabit à morte. Nam *iusti in perpetuum viuunt. Et accipient Regnū decoris, & diadema speciei de manu Domini.* Ergo qui rectè quærit Regnū Dei, quod est Regnū decorum & speciosum diadema, quærunt pariter & Dei iustitiam. Et hoc fit satis de huius iustitiæ excellentia, quod per illam deuenimus ad Regnū Dei.

Hoc igitur restat discernendum, quomodo per illam & cœlestia bona cōsequamur & terrena. Quo autem modo, aut ratione periustitiam bona cœlestia cōsequamur, breuiter nunc videamus. Iustitia dirigit animū ad Deum. Hoc quippe iustitiæ proprium est munus. Non ergo merces eius est apud mundum; alioqui non iusta esset merces. Quandoquidem homo iustus terrena paripendit, & ad superiora extendit sese. Neque quod cuperet daretur ei, sed quod

quod spreuisset. Spes autem mercedis ad operandum inuitat. Nam & qui arat, id facit in spe fructus percipiendi. Quae ergo merces & qui fructus esset in re non sperata, sed spreta: Præterea iam nõ rectum haberet cor is, cui sui operis merces daretur in rebus temporalibus. Nam merces proponitur vt id, ad quod aspirare & in quod tendere debemus. Temporalia itaque, in iustitia nostra facienda, a nobis spectanda non essent; quod qui facit, rectum nõ habet cor. Nisi forte quis cogitet agere nos cum Laban, qui laborantibus pro Rachel supponat Lyam; & grandia sperantes, modica inueniremus: *Bonorum laborum gloria sua est fructus.* Inquit Sapiens. Fidelis super pauca, super multa constituitur: qui decem minas lucratur, super decem constituitur ciuitates. Si autem iustitia sicut & sapientia pretiosior est cunctis opib; vt omnia, quæ desiderantur, illi non valeant comparari, fructus eius auro primo & purissimo, melior sit oportet. Ergo in terra nõ inuenitur pretium eius. Ergo iusti in perpetuum viuēt, & apud Dominum est merces eorum. Ita enim iustitia eorum manet in seculum sæculi; quoniam apud immortalem Deum merces est immortalis, quæ ex sui natura alibi non potest repetiri. Nam cogitatio eorum apud Altissimum, id est iuste operantes Deum spectabunt, ad illum iustitiam suam referentes.

11. Merito ergo Saluator vnâ coniunxit, Regnum, & iustitiã Regnum Dei, & iustitiã Dei Balaam volebat separare, cupiens Regnum, quod iustitiã datur, sed manens in prauitate cordis sui, & ambulans per praua & indirecta. Coactus tamen à veritate, nõ dixit: Vtinã quandò moriar, detur mihi Regnum Dei; sed, *Moriatur anima mea morte iustorum.* Sic etiã innitus ostendens quod Regnum Dei iustis datur. Nam mortem appetit iustorum, quibus datur Regnum; & pariter quod illius mens erat iniusta; quandoquidẽ iniustum Regnum cupiebat, quod iustis duntaxat datur. Et quot, amabò vos, imitatores habet: Nõne fatetur fides, quam profiteremur, quæ iustibunt in vitam æternam; qui iusti non sunt, in supplicium æternum; & fidelium tamen

1 Cor. 9. 10.
Gen. 29. 23.
Mat. 25. 15.
Luce 19. 17.
Prov. 3. 15.
Sap. 5. 16.
Sap. 5. 16.
Nũ. 23. 10.
Matth. 25. 46.

plurimi non cupiunt modo, sed patant, vitam peccatorum viuentes, morte iustorum mori. Sunt ne ergo inter nos, qui Balaam imitentur? sunt perfectò nunc, & demum erunt, qui cum hostibus Dei morientur, quemadmodũ & ille. Et quare hoc? quoniam sunt facultatũ amatores, diuitiarum cupidi, presentibus adherentes.

Audite ergo & intelligite: Quærentib; 1. 2. primum Regnum Dei, & iustitiam eius, adiciuntur hæc omnia. Iustitia promissionem habet vitæ, quæ nunc est & futura: dabit maiora, num ergo deerit in minoribus? Ipsa nunc dum fit, potest futura concedere, & cum presentibus erit inualida? An forte seipsam destruet, homini, qui illã operatur, id subtrahens, vnde viuat, qui, nisi viuat, operari non potest? Quomodò ergo iustitiam manet in seculum sæculi? postulat ipse pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Viuat anima mea vitam iustorum, quia sapientia, quæ & iustitia est, illis suis vitã inspirat, & fame itaq; mori illos permittit. *Iustus ex fide viuat.* Modicæ fidei quare dubitasti? *Pater vester cælestis pascit volatilia cæli; quanto magis vos modicæ fidei?* Iusti in perpetuum viuent, manducantes panẽ in Regno Dei. Et vbi breues dies sunt, petentes panem quotidianum, quod non fit qui frangat eis, fame peribunt: clama, clama tu sancte Propheta, doctus experientia, actus Spiritu Sancto. *Iunior fui, etenim senis, & non vidi iustum derelictũ; nec semen eius quærens panem.* Sed Balaam indigens non erat panẽ, munera cupiebat. vide cupiditatis suæ voraginem. Si dedit mihi Balac domum plenam argenti & auri: hæc cogitabat, hæc versabatur in corde. Ita nostri fideles non vulgarem petunt panem, qui quotidianus est, abundantiam expetunt diuitiarũ, domum plenã argenti & auri. Huc non se fides extendit, cupiditas, auaritia, sollicitudo, temeritas; impulsores sunt, nuntij sunt Balaac, illectores Balaam, suasores gentiũ, fidelium corruptores. Vsq; eò ne igitur vos diligetis, vt necessarijs nõ contenti desideretis omnia Regna mundi, & gloriã mundi: Hęc Christus non pollicetur. Satanã est promissor. Christus quod pollicetur exhibet Diabolo.

Matth. 6. 26.
Sap. 5. 16.
Psa. 36. 25.
Nũ. 22. 18.
Matth. 4. 9.
Ioh. 8. 44.

10. 10. lus mendax est. Christus venit, ut vitam
8. 44. habeamus; & idē nobis offert panem vi-
tam. Ille homicida erat ab initio, & idē li-
gnum mortis profert, & illa ostendit, quæ
viuentium nullus vnquam assecutus est.

Marc. 11. Habete, habete fidem Dei, non fidem dia-
boli. *Granum sinapis minimum est omnibus*

22. *Mat. 13. 31 seminibus, cum autem creuerit fit maius o-*

17. 19. *mnibus oleribus; si habueritis fidē sicut gra-*

num sinapis, paucis minimis que contenti eri-

etis: sed immensa erunt, qua adiciuntur vo-

bis. Dicetis mōti huic. Transi hinc. Et trans-

ibit. Dicetis mundo huic. Transi tu, & cō-

cupiscentia tua. Et transibit, & euanescet.

Eph. 2. 19. & veniet Regnum Dei, & apparebit gloria

Mat. 8. 11. Domini, & erimus iam non hospites & ad-

Luc. 12. 37. Dei, qui faciet nos discumbere cum Abra-

Mat. 4. 11. ham, Isaac, & Iacob in Regno cœlorum, &

transiens ipse ministrabit nobis, cui in ter-

ris Angeli ministrabant. In cœlis erit ipse

minister noster, ut nihil nobis desit in vlla

gratia & in perenni gloria.

13. Hinc apparet quam meritō Christus sic

icut iubet querere Regnum Dei, iubet ni-

hilominus querere etiam iustitiam ipsam

Dei, qua & bona cœlestia consequimur, &

consequuntur nos bona etiā terrena. Hæc

enim est misericordia, quam nobis, si ius-

titiam fecerimus, Tobias sanctus vir pol-

licetur, exhortans in spiritu. *Conuertimini*

Tob. 13. 8. *peccatores & facite iustitiam corā Deo, cre-*

dentis, quod faciat vobis cum misericordiam

suam. Quod dicit, facite; idem est ac si di-

cat. Quærite. Quætere enim iustitiam est

illam facere. Dum verō sanctus vir inui-

tans ad eam faciendam dicit. Conuertimini

peccatores, exploratissimum est peccato-

res tum non querere iustitiam, cum illā

non faciunt. Intelligite peccatores, dum

peccatores estis, iustitiam non facitis, ergo

neq; queritis, sed facitis iniquitatē & pec-

catum. Quid enim est facere iustitiam, nisi

obseruare mandata Dei? quæ idē dicun-

Psal. 118. 5. *tur iustificaciones. Vnde Propheta: Vni-*

nam dirigantur via mea, ad custodiendas

iustificaciones tuas. Tunc non confundar cū

perspexero in omnibus mandatis tuis. Confi-

tebor tibi in directione cordis: in eo, quod di-

dicis iudicia iustitiæ tuæ. Iustificaciones tuas

custodi-m. Sic autem nominantur, quia di-
rigunt animam & opera nostra in rectum
fit cor nostrum, rectum opus. In directione
cordis: dicit de illo. De operibus verō.
Vtinam dirigantur via: mea ad custodiendas
iustificaciones tuas.

Directū cor non habet, qui illud ad ter-

rena conuertit, qui in rem suam facit, quod

facit; nō in honorem Dei. Nam dicit Psal-

mus: *Confitebor tibi in directione cordis,* id

est laudabo te, honorabo te, si ad te dirigā

cor meum. O quot sunt, qui prauum &

contortum cor habentes, se iactant recto

corde? Num aliud sentimus ex ore Balaa,

nisi quod sonat obedientiam Dei? Sic nun-

cius Balac dicit in domo ac regione sua. *Si*

dederit mihi Balac plenam domum suam ar-

genti, & auri, non poterit immutare verbum

Domini Dei mei, ut vel plus, vel minus lo-

quar. Et cum peruenisset ad ipsum Balac,

promittentem ei mercedem aduenus sui.

Nunquid loqui poterō aliud, nisi quod Deus

posuerit in ore meo? Et rursus post primam

benedictionem. Nū aliud possum loqui, nisi

quod iusserit Dominus? Et post secundam: 12.

Nonne dixi tibi quod quidquid mihi Deus

imperaret, hoc facerem? En quot bona ver-

ba. Sed prauum tamen illius cor cōtra Dei

iussionem facere conabatur, dolens quōd

mercedem amitteret oblatam & expecta-

tam. Idcō enim Angelus restitit ei in via;

idcō in prima benedictione dixit: Ad be-

nedicendum adductus sum, benedictionem

prohibere non valeo. Volebat ergō, sed non

valebat. Idcō quoque factō sacrificio cum

vidisset, quōd placeret Deo, ut benediceret

Israēli, nequaquam abiit, ut antē periret-

rat, ut auriū quæreret, sed dirigens con-

trā desertum, vultum suum. Sed consilium

pestimum, quōd dedit, de corrumpendo

per mulieres populo, aperte cordis sui pra-

uitatem manifestat. O bona verba, quæ ex

ore Christianorum audiuntur. Sed cor eo-

rum deprauatū est post diuitias, sicut fuit

Solomon post mulieres. De viis verō quid

dicendum hoc iam patet, mores videntur,

communis vita fidelium in propatulo est.

Vbi prauum est cor, ibi prauæ sunt viæ; al-

peræ semitæ, distorti calles.

Audi. Nunquid nō concesserat Deus Ba-

laam,

laam, vt iter ad Balaac Regem Moabita-
 tum? Si vocare te vauerint (inquit) ho-
 mines isti; surge, & vade cum illis. Et eun-
 ti tamen obuius fuit Angelus prohibens &
 dicens. Ego veni, vt aduersarier tibi, quia
 peruersa est via tua, mihi que contraria.
 Quomodo peruersa est via concessa à
 Domino? propter prauitatem cordis. Ad-
 didit etiam concessioni Dominus. Ita
 duntaxat vt, quod tibi præcepero, facias.
 Cogitabat tamen homo pessimus, si quo
 modo posset aliter facere, atque Dominus
 præcepisset, si posset populo maledicere,
 Deoque contradicere. Præ autem cor pra-
 uam reddebat viam; dominante illi iniu-
 stitia, propterea iniustam mercedem ap-
 petebat. Contra quod rogat Psalmista:
*Gressus meos dirige secundum eloquium ve-
 rum: vt non dominetur mei omnis iniustitia.*
 O vox Sancti viri: Conuertimini pecca-
 tores, & facite iustitiam etiam Deo, Iniu-
 stitiam faciebat Balaam coram Deo, qui
 intuebatur cor eius. Nè facias iustitiam
 coram hominibus: modò coram Deo faci-
 endum est. Quoniam interdum quod apud
 homines iustum videtur, iniustitia
 est apud Deum.
 16. Claram de hoc habemus doctrinam Do-
 mini Iesu apud sanctum Lucam Euangeli-
 stam. Vbi postquam relata est doctrina
 ista, qua remouetur temporalium solici-
 tudo & dixit Dominus. Non potestis Deo
 seruire, & Mammonæ; dicit Lucas. Au-
 diebant omnia hæc Pharisæi, qui eranta-
 uari, & deridebant illum. Et ait ad illos:
 14. Vos estis, qui iustificatis vos coram homini-
 bus. Deus autem nouit corda vestra: quia
 quod altum est coram hominibus, abomina-
 tio est ante Deum. Et quis est, qui non hanc
 doctrinam irrideat, quasi vanam? quasi
 inutilem? & quasi ad nos non pertinen-
 tem? facta clamant, si lingua silet. Homi-
 num mores communes adiuentiones,
 quid cogitent homines in cordibus suis,
 manifestum faciunt, quod videlicet sum-
 ma sapientia sit querere, quæ sunt super
 terram: in qua sapientia seipso iustificat,
 rationem adducens, cur diuitias parant.
 O qui scrutaretur corda hominum; vide-
 ret derisionibus plena, quæ irridet doctri-

nam de non colligendis diuitijs, & se iusti-
 fificant, vt qui prudentes sint, etiam apud
 Deum. Air enim Salomon: *Sapiens sibi vi-
 detur vir diues.* Ergò iure merito Chri-
 stus non absolute dixit: *Quærite iustitiam,*
 sed: *Quærite iustitiã Dei. Quærite* (inquit)
primum Regnum Dei, & iustitiã eius: etis,
 (inquam) id est Dei. Et hoc est quod dixit
 Tobias: *Facite Iustitiam coram Deo.* T. b. 13. 2a

Vt hanc facere impellamur, fructum at-
 tendamus. Credentes videlicet, quod faci-
 at nobiscum misericordiam suam. Fru-
 ctus hic est sanctæ huius sollicitudinis erga
 Regnum Dei, & Iustitiam eius: de quo di-
 ximus, quod cælestia bona confert, atque
 terrena; quæ vtraque Tobias sub nomine
 misericordiae diuinæ comprehendit. Nam
 & in cælis Deus coronat in misericordia
 & miserationibus, & homines & iumenta
 saluat secundum misericordiam suam. Secun-
 dum quam etiam populum non deleuit in
 deserto, vt ille meruerat, & ipse fuerat cõ-
 minatus. Remouet autem imprimis To-
 bias falsam illã iustitiam hominum pecca-
 torum, qui in peccatis atatem degentes &
 arbitrati suo, in misericordia Dei gloriã-
 tur. Inbet Deus vt iustitia fiat, & tunc de-
 mum credatur in misericordia Dei. Quod
 si Deus iustis pollicetur gloriam suã, hoc
 est ex misericordia eius. Nã etiam si nulla
 esset nobis merces deputata, teneremur
 tamen Deo seruire: & hæc est doctrina
 Domini dicentis: *Cum feceritis omnia, quæ
 præcepta sunt vobis, dicite: Quia serui inu-
 tiles sumus. Quod debuimus facere, feci-
 mus.* Facientibus ergò iustitiam miseri-
 cordia promittitur & exhibetur. Tribu-
 latio autem & angustia in omnem animam
 operantis malum. Quam igitur solliciti es-
 se debemus, vt iustitiam hanc Dei quæra-
 mus, & faciamus, ex qua & in deserto pa-
 scimur, & satiamur in patria? Per eam vi-
 uimus in hoc sæculo, in futuro regnamus.
 Nunc boni, tunc beati. Nunc rectè ince-
 dentes, tunc quietè & gloriosè sedentes
 in Regno Dei. Diligite ergò iustitiam,
 qui ad Regnum inuitamini, nè quando
 pereatis de via iusta, sed immaculati am-
 bulantes in lege Domini, beati sitis; do-
 nante Patre nostro. Amen.

MORA.

MORALE.

18. *Q*uis vestrum potest adiacere ad statu-
ram suam cubitum unum? Quis ve-
strum potest unum capillum suum album
facere aut nigrum? Quis vestrum dicere po-
test: *Anima mea habes multa bona posita in*
annos plurimos? Quis vestrum cogitare po-
test, aut dicere: *Est mihi sufficiens vita?*
Quis vestrum norit, quid superuentura pa-
riat dies? Quis, quis vestrum dicat: *Ani-*
ma mea in manibus meis semper: Pote-
stat habeo ponendi, & iterum sumendi eam?
Heu in manibus Dei sunt sortes nostræ.
Ipse claves habet mortis & inferni. Si aper-
rit, nemo claudit. Si claudit, nemo aperit.
Ipse solus occidit, & viuere facit; percutit &
sanat; pauperem facit & ditat; humiliat, &
subleuat. Vos qui ditari festinatis, ad quem
ibitis? Vellem ex vobis scire, quod vos so-
licitudo diuitiarum impellit, quod trahit
cupiditas, quod ducit auaritia. Quod Da-
uid cecinit, ad omnia se extendit: *Inclina-*
ui cor meum ad faciendum iustificationes tuas in
æternum, propter retributionem. Propterea quod
omne agens agit propter finem: qui finis ad
se cor nostrum inclinatur, ut illum desiderans,
opus, quo ad illum aspiratur, libenter am-
plectatur. Quod nimirum non faceret, nisi
finem illum assequi speraret. Velle ergo à vo-
bis scire, ad aurum anhelantes, ubi est spes
vestra? In quo confiditis? Grandis vobis re-
stat via, & hominum pars maxima deficit in
hac via; paucorum enim sunt diuitiæ; pau-
perum plenus est orbis terrarum.
19. Quis ergo vos pascet in hac via? Num
3. Reg. 19. 5. Angelus? num coruus? num vidua Sare-
17. 6. prana? Quis ductor est vester? num Deus?
13. num Christus? num mundus? num Satanus?
num animus ipse vester? super quem nitim-
ini? Quæ est ista, quæ ascendit de deser-
to, inuixa super dilectum suum? certum est
neminem super alium inniti, quem non di-
ligat, qui non sit dilectus eius. Amabo vos,
dicite, cogitate, discutite; stare super vias
vestras, attendite vobis, videte quid faci-
tis. Ne velitis in circuitu ambulare, oculis
erutis molestantes in rem hostium vestrorum
sicut Samson. *Nolite fieri sicut equus & mu-*
lus, quibus non est intellectus. Videte vos-

metipfos. Iam labor vester manifestus est,
& laboratis sperantes in incerto diuitiarum.
Venite ad iudicium, ut in iudicio dispo-
natis labores vestros. Scio ego, & scitis
vos, quod fiducia sperandarum rerum, etiam
non apparentium pascit vos, ab inuente
studio & opere vestro. Alioqui enim in
tam grandi via, & opere tam operoso de-
ficeretis. Quid verò spem istam in nobis
operatur? Num fortuna? Non est hoc Chri-
stianorum, qui sub nutu diuine prouiden-
tiæ omnia subdunt. Num mundus? At
mundus quid est, nisi creatura Dei, quæ est
in manu Dei? Et si mundo adscribis confi-
dentiæ tuam, nescis tu ipse in quem confi-
das, nisi iterum ad fortunam reuertaris.

Distinguiamus ergo, si forte cæcorum
oculos possimus aperire. Aut Deus est, aut
sunt homines, aut diabolus, aut homo ipse
innititur prudentiæ suæ atque potentiæ.
Singula discutiamus, ut detur paruulis a-
stutia, & his, qui ignorant & errant sapien-
tia & intellectus. Et à Deo possessore cæli
& terræ, initium faciamus, qui terram palmo
concludit. Porro qui sperant in illum, non
confundentur. *Suscitat verò de terra*
inopem, & de stercore erigit pauperem, ut
collocet eum cum Principibus. Quod minus
in Deo confidas, non recuso. Sed de illo
canitur. *Qui pauperem facit & ditat. Esu-*
rientes impleuit bonis, & diuites dimisit ina-
nes. In quem ergo diuitias collocabis? &
quid facto opus est, ut thesauris replea-
mur? Sapientem audiamus. Mirabilia ope-
ra Altissimi solius, & gloria; & abscondita, &
inuisa opera illius. Quare, quæso, sapiens
huiusmodi sunt opera Dei? pergit ipse.
Multi tyranni federunt in throno, & insu-
spicabilis portauit diadema. Id est, quod mul-
ti, qui propter tyrannidem non erant Regno
digni, regnauerunt; & multi abiecti, de qui-
bus, quod diadema Regni acciperet, neque
spes erat, neque etiam suspicio, & acciperet
tamen. De his tamen aliqui de folio gloriæ
deturbati sunt. Sic sapiens. Multi potentes
oppressi sunt valide, & gloriosi traditi sunt
in manus alterorum. Ecce hoc in potesta-
tibus. Vide & in diuitiis. Est homo labo-
rans, & festinans, & dolens impius, & tan-
to magis non abundabit. Est homo marci-
dus,

33. dus, egens recuperatione, plus deficiens virtute, & abundans paupertate: & oculus Dei respexit illum in bono, & exivit eum ab humilitate ipsius, & exaltauit caput eius: & mirati sunt in illo multi, & honorauerunt Deum Nunquid nō in hac veritate mirabilia sunt opera Dei, & absconsa & inuisa? Poteſt Deus quemcumque, voluerit replere diuitijs, qui & Iob ab omnibus derelictum, locupletauit; & Tobiam, qui de vxoris labore victitabat, diuitijs amplificauit Sed qui sunt, in quos respicit oculus eius in bono? Num qui laborant & festinant, vt dicuntur? Num qui petunt ab eo locupletari? Num iustos omnes? sed pauperes euangelizantur, & pradicatur altissima paupertas eorum. Si hoc sciremus, iam nō mirabilia essent opera Altissimi, non absconsa, non inuisa. Diuidit singulis prout vult Impietas tamen obſtat. Propterea sapiens impium vocatillum, qui laborat, festinat, & doler, & tantō magis non abundat. De marciō verō debili, & inopi dicit, quōd multi mirantes honorauerunt Deum, nempe quia eleuatur de puluere egenū. Tamē neq; hæc est firma regula: quia hunchumiliat, & hunc exaltat, quia calix in manu Domini. Certum est hoc, quōd *Qui festinat ditari, non erit innocens* Quis ergo in eo, quod peccat, se arbitrat ab Omnipotente adiuuari? Erit ergo, qui peccans, confidat, quōd Deus faueat illius concupiscentijs suū Proverbium sic complet Salomon: *Vir fidelis multum laudabitur. Qui autem festinat ditari, non erit innocens.* Vides cupidum, illi, qui fidelis est, opponi? Ergo qui ditari festinat, non est fidelis. Ergo quod videtur fidere in Deo, fidelitas non est, fides non est, fiducia non est: sed præsumptio, sed temeritas, sed infidelitas est An non est manifestum, illum qui cupidus est, alijs inuidere? sua cupit esse omnia, putat, vt de Leuiathan scriptum est, quōd in os eius insuat Iordanis: cupit quōd saphiri sint lapides eius, & glebæ illius, aurum. Sed de tali homine dicit Salomō. *Vir, qui festinat ditari, & alius inuidet: ignorat quōd egestas superueniet ei.* Non est ergo, quōd in Deo confidatis, o cupidi, putantes ab eo vobis para-

Tom. II. Bellintani.

ri diuitias, qui etiam necessariorum prohibuit sollicitudinem: & querentibus Regnum Dei, tantum necessaria pollicitus est. *Et hæc omnia (inquit) adicientur vobis.* Quæ verō omnia? quid manducabimus? quid bibemus? quō operiemur? sine tua sollicitudine hæc prouidebit. Cū sollicitudine ergo voraginem ipse replebit auaritię tuæ? Iubet ipse. *Cauteo ab omni auaritia. Luc. 12. 15.* Et auaritiā nutriet ipse diuitiarum abundantia? Certē qui sic confidit in Domino, existimans, quod ei Dominus similis sit, Deum blasphemat.

Ergo ad alia tranſeamus. In hominibus est confidentia tua? Si bonum est confidere in Domino, quam confidere in homine. Vbi malum est confidere in Domino, qualis erit confidentia in homine? An necis, quōd omnis homo mendax? an igno- *P sal. 115. 2.* ras quōd Ægyptus homo est, & nō Deus? *Isa. 31. 3.* & equi eorum caro, & non spiritus? & inclinabit Dominus maam suam, & corruet auxiliator, & cadet, cui præſtatur auxilium: simulque omnes conſumentur. Hoc dicit de populo, qui auxilium quætebat ab Ægypto. Et tu confidis in homine? Audi ergo: *Maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum. Erit enim quasi myri. a in deserto. & non videbit, cum venerit bonum, sed habitabit in siccitate, in deserto, in terra falsuginis, & inhabitabili.* Desertus est locus *Matth. 14.* hic, dimitte turbas, vt emanent sibi escas. *15.* Homo in deserto impotens est prouidere. Habitas in terra deserta & inhabitabili, vbi aſida sunt omnia, si confidis in homine. Balac confidit in Balaam, & quid inde *Num. 22.* haustit ad votum suum? Pro maledictione *& seq.* benedicti sunt hostes eius, pro corruptione populi, ab eo superatus est, & extractus est exercitus eius. Sed & homo, qui confidit in homini, homo est. Plurimum in seipſis confidunt auari, sed & confidentiam istam obtinuit Deus, & maledictioni suppoſuit, qua dixit per Prophetam. *Maledictus homo, qui confidit in homine. Ierem. 17. 5* Nōnne maledictio, quam Balac Rex Moabitum inducere satagebat super populum, cecidit super eum? ecce vox Dei per os Balaam de populo. Qui benedixerit *Num 24 9*

Fff tibi, sit

tibi, si ipse benedictus. Qui maledixerit in maledictione reputabitur, & subdit scriptura. Ierul. Balac contra Balaam complotis manibus ait. Ad maledicendum inimicis meis vocavi te; quibus e contrario terrore benedixisti: reuertere in locum tuum. Deceueram quidem magnifice honorare te, sed Dominus priuauit te honore disposito. Ecce vanus conatus recedens magis in contrarium; vt cupiat homo, non fuisse aggressum opus, vnde sperabat emolumentum. Tu, tu ipse homo es ille, cui dum confidis, perdis oleum & operam. Audisti ne Salomonem in hanc rem: audi, audi illum. *Qui confisit in corde suo stultus est: qui autem graditur sapiens, ipse saluabitur.* O quanta hominum stultitia de se præsumunt, se magnifice circumspicientium, quasi potentes sint, quasi sapientes, veluti ceteris omnibus excellentiores. Sed stulti sunt, & stultitia eorum in fine operis, si non citius, manifestatur. Nam si qui sapiens graditur, saluabitur; ergo stultus salute priuabitur, frustra se laborasse experietur, in ventum iactasse studia, opera, sudores suos: stultus est, & stultus deprehenditur. O vnam saltem prudentiam stulti Balac imitaretur. Stultus fuit confidens in homine: at discooperta sibi stultitia sua, ab ea recessit. Reuertere ad locum tuum: dixit ad Balaam. Iam celsa, opera tua non indigeo, quæ non mihi cedit in bonum. Tu autem stulte, & in principio stultus es, & cadens non aperis oculos, sed adhuc conaris maniter. Id arrogantiæ tribuimus, an amentia: stultitiæ dedit Salomon, dicens: *Qui confisit in corde suo stultus est: sed reuelata stultitia, in ea adhuc persistere, nõ amentia est: sed te video in alium transferre culpam tuam, vbi & confidentiam.* Satana te tradis, vt tradat tibi, quæ ab alio sibi tradita mentitur. Balac in Balaa confidebat, nõ propter ipsum, sed quia ariolus erat, dæmonum confors, diaboli minister; nulla tamẽ facta est diaboli mētio, homini facta est locutio, promissio, redargutio. Sic sic qui fideles vocantur, Satana adherent, vt diuites fiant. Sed de hominib. loquuntur, de seipsis, de Deo, & in Satana tamẽ confidunt. Vis scire hoc?

Prou. 28. 26. Qui confisit in corde suo stultus est: qui autem graditur sapiens, ipse saluabitur.

Nũ. 24. 11.

Prou. 28. 26.

fraudes, furta, mendacia, iniustitiæ, vltra. Læo testis sint: per hæc enim dæmoni prestatatur obsequium; vt de manu illius, quod expetât, assequantur: stultitiã hanc diximus an malitiam? an perfidiam? an animi duntiam & obstinationem? Heu tandem abiciamus opera tenebrarũ, & quæ sapientiæ sunt sequamur: id quærentes, vnde & nunc salui esse possimus, & in æternum Amen.

FERIA III. DOMINICÆ DE CÆCO.

CONCIO PRIMA

Nolite solliciti esse in crastinum vsque, nolite iudicare & non iudicabimini, Matth. 6. 34.

ARGUMENTVM.

De crastino non debemus esse solliciti. proximum iudicare non debemus. Quam ingens peccatum hoc iudicium. Quam nobis noxiũ. Optime.

APTVM documentum Sapientis omnibus sermonibus, in quibus verba Dei proponuntur, est hoc: *Eslo mansuetus ad audiendum verbum, vt intelligas.* Facile ac promptum iubens hominem auditorem esse ad sui suscipiendum verbum. Nam qui aurem exhibet obsequentem ac docilem, hic clarius percipit & intelligit. Quod si de quoocunque verbo id est faciendũ, proculdubio id maxime præstandum est in auditu verbi Dei, quod potest saluos facere, qui obtemperãter excipiunt illud: cui consonat Iacobi Apostoli sententia & hortatio. *In mansuetudine suscipite istum verbũ, quod potest saluare animas vestras.* Quamuis autẽ, vt ait Apostolus, Euangelium virtus Dei sit in salutẽ omni credenti, id tamen, quo appetitur immediatusq; docemur effugere iudicium

cum condemnationis, appositum magis videtur ad saluandos credentes, fideq; ac obedientia manfute illud humiliterque suscipietes. Quod imprimis illud est, quod ab Ecclesia nobis hodie proponitur in Eu-

angelica lectione, vbi dicitur: *Nolite iudicare, ut non iudicemini. In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini.* Propterea enim orabat Psalmista: *Non intres in iudicium cum seruo tuo: quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.* Vos igitur documentum illud obseruantes, in mansuetudine suscipite verbum, quod propono vobis hodie.

Cum Dei precepta regula sint morum atq; actionu nostraru, iuxta illud: *Gressus meos dirige secundum eloquium tuum, q; ad faciendam, & ad omittendam nos ordinat, nostru manifestum signum est infirmitatis, q; in diuinis mandatis tot audiamus prohibitiones: sicut argumentum est furoris, vehementiaq; procellaru, q; Deus terminum illis constituerit arenam maris, ne vltra procedant, iubens: *Vsq; huc venies, & non procedes amplius, & hic confringes tumentes fluctus tuos.* Etenim hoc illis factum preceptum innuit, illas nisi prohiberentur, terra forte inundaturus; id quod minari videtur tanto impetu in littora irruentes. Ergo & magna in nobis ad peccata propensionis signum sunt tot iussiones, quibus tam frequenter iubemur, ne hoc vel illud faciamus.*

Hinc est q; Saluator in hac sua legis promulgatione iterat prohibitiones. *Cum facis elemosynam noli tuba canere. Orates nolite multum loqui. Cum ieiunatis, nolite fieri sicut hypocrita tristes. Nolite thesaurizare in terra. Nolite solliciti esse in crastinum. Nolite iudicare. Nolite dare sanctum canibus.* Quin & sapientes illi, Auctor libri Ecclesiastici, & Salomon in prouerbiis suis, qui moralibus preceptis egregie vitam nostram instituerunt, in primis precepta negatiua se legentibus inculcauerunt.

Nam in Ecclesiastico post commendatam sapientiam in communi, plurima huiusmodi negatiua precepta subiiciuntur, atq; ab ipsis multa capita inchoantur. Ita n. incipit caput quintum: *Noli attendere ad possessiones iniquas.* Sic sextum: *Noli fieri pro*

amico inimicus proximo. Sic septimum: *Noli facere mala.* Sic octauum: *Non litigas cum homine potente.* Sic nonum: *Non zelus vxorem proximi tui.* Haud secus in prouerbiis fit. Nam in primo capite excellentissime laudata sapientia, fit hoc speciale mandatum: *Fili mi, si te lactauerint peccatores, ne acquires eis.* In secundo capite pro singulari effectu sapientie, quo inducimur ad illam capessendam, ponitur: *Ut eru-ris a via mala, & ab homine, qui peruersal quiescit, & a muliere aliena.* In capite tertio inculcata admodu sapientia cum laudibus, mox hae referuntur negatiua precepta. *Noli prohibere benefacere. Ne dicas amico tuo: Vade, & reuertere, & eras dabo tibi. Ne moliaris amico tuo malum. Ne contendas, & huiusmodi.* In capite quarto idem seruatur. Proposita enim prius sapientia in communi, mox speciales inferuntur prohibitiones: *Ne delecteris in semitis impiorum, nec tibi placeat malorum via. Fuge ab ea, &c.* Idem seruatur & in quinto. Nam post hortationem factam ad sapientiam, subditur illico: *Ne attendas fallacia mulieris.* Et circa hanc prohibitionem totum versatur caput.

Sed quid dicemus, quando & ipsa diuina lex, quae ex ore Altissimi prodit, ab ipsis prohibitionibus exorditur? *Non habebis Deos alienos coram me. Non facies tibi sculptile. Non adorabis ea neq; colas. Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum.* Et interpositis duobus preceptis affirmatiuis de sanctificando sabbato, & de honorandis parentibus, iterum ad negatiua descendit. *Non occides. Non moechaberis. Non fueris facies. Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. Non concupisces.* Quemadmodum ergo Deus noster pro nobis sollicitus est, & frequens in remouendo nos a malis sua lege; nos similiter huic studio maximam continuamq; debemus diligentiam adhibere: hasque duas nobis hodie propositas prohibitiones attentius considerare. *Ne solliciti sitis in crastinum. Nolite iudicare.* Quarum altera respicit nos, altera proximum. Prima est de re, quae ad nos maxime pertinet. Secunda de re, quae nihil profus ad nos. Nam illa est de necessariis vitae nostrae; secunda de rebus, quae nihil nobis conferunt.

Mat. 5. 2. 7. 16. 19. 7. 6. 3. Nam in Ecclesiastico post commendatam sapientiam in communi, plurima huiusmodi negatiua precepta subiiciuntur, atq; ab ipsis multa capita inchoantur. Ita n. incipit caput quintum: *Noli attendere ad possessiones iniquas.* Sic sextum: *Noli fieri pro*

Regulat nos prima circa bona nostra. Regulat nos secunda circa proximi nostri mala. Propriamque utriusque Dominus addit rationem, cur videlicet id faciendum sit quod iubetur. Super primam prima sit consideratio nostra, eaque brevis, ut in secunda simus aliquanto longiores & attentiores.

5 Tam cupit Deus, ut illi totum cor nostrum præbeamus, ut illud velit quantum possibile est, a creaturis omnibus, omnibusque alienis occupationibus remouere. Atque ubi ad illas magis propensum videtur, ibi retinacula fortiora, ibi obstacula opponit frequentiora, ut nihil profus de corde nostro omittamus, quod Deo non committamus, impenseque atque propense admodum offeramus. Facile autem illud cor nostrum, ut quasi ad hoc coactum esse videatur, ad sibi solum respiciendum labitur. Exemplo formicæ, quæ congregat in aestate sufficientia sibi, quibus in hyeme cõseruetur. Idcirco terminum statuit Dominus huic nostre sollicitudini, ne diem unum prætereat. Nam & populus manè pro tota illa die colligebat manna: & pro sequenti altera die. Cautum erat diuino præcepto, ne quidquid prouideretur. Idcirco enim Deus singulis diebus pluebat præter sabbatum; & certè ad quid laborare pro sequenti, quando possibile est ut eadem nocte animam tuam repletant à te? Ad quid laborare in conseruando? Ad quis horrea dei ruere, ut ampliora sumptibus superuacaneis ædificentur? Sufficit diei malitia sua.

Exo. 16. 11.

23.

Malitiam vocat necessitatem, quæ nos ad nobis prouidendum adigit, simulque laborem huic impensum prouidentia; ut bonum illud sit solum, in quo Deo exhibemus corda & corpora nostra.

6
Mat. 9. 4.

Heu homines, ut quid cogitatis mala in cordibus vestris. Ut quid inutilia de labiis vestris proficiscuntur. Ut quid in alieno infideles estis? Ut quid superfluos labores præoccupatis? communes anxietates, quæ velut diluuium totam operiunt superficiem terræ, cleuent arcam animæ vestræ etiam super montes, ut discatis ab his, qui in vanum laborauerunt, & frustra sudant cernere terram de longè, cælis mente appropinquare, totos vos diuina prouidentia commendare. *Ne dicas amico tuo: Vade, & re-*

uertere; & eras dabo tibi, cum statim possis dare. Moneris hoc Salomonis præcepto, ut non sollicitum reddas proximum in crastinum; ut statim des, quod peti à te, cum statim possis dare. Quod autem tu facere ruberis erga proximum tuum, num vel suspicari poteris, Deum, qui omnia potest, tibi illico necessaria non præstaturum; iubet ut arceas à fratre tuo sollicitudinem in crastinum, mox id, quo indiget illi præbendo. Quare dubitasti modicæ fidei; ne forte Deus, quæ tibi nunc necessaria sunt, præstare differat? Modò des tu illi nunc, quod potes dare. Præbe illi cor tuum; quia, ut statim possis dare, omnem sollicitudinem tuam auferat à te, ut ne quidem cogites de crastino. Qui cum vxore est, cogitat, quæ sunt mundi, & diuilius est: quia tantum de se ipso tribuit mundo, quantum de illo cogitat. Cogitatur autem corde: corrigitur de mundo cogitans longè est a Deo, quantum liber illi labiis appropinquet, dicens: Domine, Domine. Quæ sic diuilius est, Deo placere non potest, quando fecit, totum hominem fecit, quando punit propter peccata sua, diuidit illi, partemque eius ponit cum hypocritis, qui cordis intentione diuilius, terrena sapiunt, ubi tamen corporis contentatione in cælis diuersari videtur. *Reddite ergo, quæ sunt Deo, Deo.* Qui totum dedit, totum recipiat; ne si totum non recipiat, totum reiiciat, & corpus & animam velit perdere in gehennam. Hoc sufficiat de primo præcepto.

Ad secundum præceptum accedamus, quod tantò magis vrget, quanto minus quam de nobis, de alienis conuenit sollicitos esse. Et eò adhuc magis, quod sollicitudo illa ad nihilum valet, & ideo mittenda est foras & penitus abiicienda. *Nolite iudicare, ut non iudicemini.* Duo in his verbis Dominus præcipiens innuit: Culpam & Penam. Culpam, quia prohibet: *Nolite iudicare.* Penam, propter consequentem effectum. *Ut non iudicemini. In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini.* Due igitur sint nostre circa ipsum considerationes. Prima; quomodò peccatum sit. Secunda, quam noxium.

Vbi primum nota, quod iudicium duo significat. Per iudicium enim intelligitur discussio mentis decernentis, nisi res aliqua bona

bona ne sit an mala. Intelligentur etiam condemnatio alicuius, siue etiam punicio. Et in vtroque peccatur contra preceptum Domini in iustitiam & prohibitionem. Quod vt diligentius expendamus, primo videamus, quomodo iudicium primo modo acceptum, peccatum sit, quando eo modo fit, quo Dominus illud prohibuit. Ratio autem propria quare peccatum sit, hec est: quia est actus nobis non congruens. Christus, quando illum requirenti, vt diceret fratri suo, quod secum substantiam diu-

obseruator. Et iudicium fertur, quando de aliquo questio est, nu legem fuerit transgressus. Nam vbi de hoc questio nulla est, non est opus iudicio. Quoniam ergo tria hæc soli Deo conueniunt; propterea Dei iudicium est. Quoniam ipse est Rex Regum & Dominus dominantium; cui subiecta sunt omnia, & Dominus est caeli & terra. Ipse legislator primus, cuius sapientia legum conditores iusta decernunt, sequentes videlicet legem scriptam in tabulis cordis eorum, & quam Deus hominibus notam fecit. Postremo iustus est, & rectum iudicium eius. Quamobrem Abraham illum alloquens super Sodomorum exterminium, sic dicebat: *Abstine à te. Vt rem hanc facias, & occidas iustum cum impio, fiatque iustus sicut impius. Non est hoc tuum, qui iudicas omnem terram.*

Dupliciter autem iudicatur. Vel exteriori iudicio, vbi iudicialiter proceditur, & fertur sententia, & causa cadens condemnatur. Vel interiori iudicio, quando apud se homo aliorum facta discutens, vel iustificat eos vel condemnat, hunc iustum arbitrans, illum vero impium. Iudicium omne legem supponit, secundum quam iudicat, damnans transgressorem, liberans seruatores. Lex autem vel interior insita nobis, vel exterior est, scripta videlicet & promulgata. Hæc autem exterior propter transgressionem posita est, vt ait Apostolus; nempe vt peccata euidentius apparent, & possent per manifestum iudicium ab hominibus quoque castigari. Nam si seruata fuisset naturalis, exteriori opus non fuisset. Quod intendit Apostolus dicens: *Iusto non est lex posita, sed iniustus, & non subditus impio & peccatoribus, sceleratis, & contaminatis, parricidis, & matricidis, homicidis, fornicariis, masculorum concubitoribus, plagiaris, mendacibus, & periuris, & si quid aliud sana doctrina aduersatur.* Posita nihilominus est, vt secundum illam homines iudicare possint. Quibus, vt legitimum possent iudicium facere, potestatem dedit iudicium facere: confert enim non modicum; quod homines instituuntur iudices ad, seruandam pacem atque iustitiam, & vt fræno disciplinae ho-

Luc. 12. 14. *deret, dixit: O homo, quis me constituit iudicem, aut diuisorem inter vos?* Ostendit manifeste, non opus esse cuiusque hominis alios iudicare, nisi ab eo, qui habet auctoritatem constitutam. Non enim hominis ex naturali sua conditione est quemquam iudicare, sed Dei. Ita enim Moyses iudices constituens super populum præcepit illis:

Deut. 1. 16. *Audite illos, & quod iustum est iudicate, si uo cuius sit ille, siue peregrinus. Nulla erit distantia personarum; ita paruum audietis, ut magnum: nec accipietis cuiusquam personam. Quia Dei iudicium est.*

9 Tria namque illi conueniunt, qui debet esse iudex. Primum est; vt sit Princeps, qui possit sibi iudicare subiectos. Hinc Psalmus: *Et nunc Reges intelligite: erudimini qui iudicatis terram.* Secundum est, vt sit

Psal. 2. 10. *lex in manu eius: Vnus est enim (inquit Iacobus) legislator. & Iudex.* Tertium, vt iustus sit, cum debeat iuste iudicare. Hinc

Iac. 4. 11. *Sapientiam: Diligite iustitiam qui iudicatis terram.* Primum & tertium sunt prorsus necessaria. Ided de se ipso iudices instituentem scribit ipse Moyses: *Tulidote tribubus*

Sap. 1. 1. *vstru viros sapientes & nobiles, & constitui eos Principes, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos. Præcepitque eis, quod iustum est iudicate.* Principesque constituit, vt possent. Secundum autem, quod est legem ferre, non sic necessarium est, vt

Deut. 1. 15. *Iudex esse non possit, qui legem non tulit, sed hoc tantum ei conuenit, qui supremus est Iudex. Iudicium quippe vt sit, legem supponit. Nam vt iustum sit, necesse est, quod secundum legem sit. Nam sine lege iudicium esse non potest: Iudicatur enim,*

num iudicandus, legis sit transgressor aut

Pro. 8. 15. Gen. 18. 26. Gal 3. 19. 1. Tim. 1. 9.

mines coerciti, faciliores se præbeant atque propensiores ad dirigendos pedes suos in viam pacis & salutis æternæ.

II Peccatur autem iudicando ex primo capite, nempe ex auctoritate. Primū, si quis non constitutus iudex se ad iudicandum ingerat & intrudat: quia Dei iudicium est, & hoc in utroque iudicio tam videlicet interiori, quā exteriori. De exteriori manifestum est. De interiori quoque certum.

Rom. 14. 4. Vnde Paulus. *Tu quis es, qui iudicas alienū seruum? Domino suo stat, aut cadit. Et infra. Tu autem quid iudicas fratrem tuum? aut quid spernis fratrem tuum? omnes enim stabimus ante Tribunal Christi. Itaque unusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo: non ergo amplius inuicem iudicemus.* Vides cur hos iudices arguat, qui fratrem suum iudicant, super quem non habent iurisdictionem. Atque ita qui sic iudicat, iniurius est in proximum. Quis enim es tu, qui contra fratrem insurgis, quasi potestatem habens super eum, cum sis illi non plusquam frater aut proximus? Præterea etiam Deo iniuriam facis, seruos suos iudicare presumēs, & quod solius Dei est, tibi met ipsi tribuens. Dei seruus est ille, qui propterea Domino suo stat aut cadit, illi rationem reddit siue de statu siue de casu suo: num steterit rectus in obediētia legis suæ, num ceciderit ab illius obseruatione. In hoc ergo peccas, quasi Deo surripies seruos suos, tibi que contra fas faciens esse subiectos. Dei iudiciū est, qui est Dominus omnium.

Psal. 81. 8. Vnde Psalmus: *Surge Deus, iudica terram: quoniam tu hereditabis in omnibus gentibus. Omnes in quā gentes tuæ sunt, tibi subiectæ: iudica ergo terram omnem quam gentes habitant.* Qui ergo sibi iudicium arrogat, sibi & regnum & dominationem arrogare videtur. Cogitatio & cogitatio tantum criminis accessit facile temerarios, qui audent sibi arrogare Dei iudicium usurpare.

12 Ex secundo capite, nempe ex legislatione diuus Iacobus hos temerarios iudices criminatur, dicens: *Qui iudicat fratrem suum, iudicat legem: si autem iudicas legem, non es factor legis sed iudex. Unus est legislator, & iudex qui potest perdere & liberare. Tu autem quis es, qui iudicas proximum?*

quasi dicat. Ad legislatorem propriè pertinet iudicare, nisi alteri suas committat vices. Unus quippe est legislator, & iudex. Tu verò quis es, qui nec legem cōdidisti, nec ab alio iudicium potestatem acceperisti? quis es, ut tibi arripias quod tuum non est? Tantam prius oportet te potestatem habere, ut legem condere possis, discernere inter iustum & iniquū, ut iustitiam discernere valeas. Hoc solius est Dei, cui canitur: *Mandasti iustitiam testimoniū tuū & veritatem tuam nimis.* Non est hoc tibi datum deluper. Qui hominem legitime iudicat, prius de lege iudicium tulit, iudicans & discernens, illam esse iustam. Non enim ideo Rex cœlestis iuste iudicat, quia lex sic prescribit: sed lex ipsa a suo iudicio profecta est, qui illam iudicauit, illam præscripsit, illam decreuit, illam promulgauit. Itaque qui hominem iudicat, legem prius iudicauit. Unus legislator, & iudex. Si tu tibi ergo iudicium arrogas in hominem, arrogas & in legem: & tamen factor non es legis, sicut nec hominis. Quamtu ergo facis iniuriā Deo? Præterea num tu potes perdere, aut liberare quemquam? Qui legem statuit, vindex est quoque in his, qui illam transgredientes male operantur. Quomodo ergo iudicas, quem neque perdere vales nec liberare? Vanè, ne dum inique iudicas, vanè condemnas, vanè iustificas. At iudices constituti habent, vnde perdere valeant & liberare: quoniam qui dedit eis potestatem iudiciū facere, dedit & bene facere aut male. Non enim sine causa gloriā portant. Quia propter Pilato dicenti: *Nescis quia potestatem habes, nisi a superioribus dederit tibi?* Respondit Dominus: *Non haberes potestatem aduersus me vllam, nisi tibi latum esset desuper.* Vnde etiam illud documentum sapientis est: *Noli querere fieri tuæ, nisi valeas virtute imperi iniquitates.* Quid ergo (ut inquit Paulus) iudicas fratrem tuum, quando iudicium tuum frustratorium esse

Ex tertia conditione, quæ est iustitia, si sum opere peccatur tam in exteriori, quam in interiori iudicio. Vnde iudicibus potissimum intimatur. Quod iustum est iudicare. Et adicitur quod non respiciant personam homi-

hominis, siue parvus sit, siue magnus; siue
 civis, siue peregrinus; causam non perfo-
 ram attendentes Et ne propter ignorantiam
 causa iniustam ferant sententiam, illis in-
 iungitur; vt diligenter querant veritatem,
 & quod in ore auertent, aut triam rectum
 peribit, qui interficietur. At verò quod qui
 interius iudicant, aut spernunt fratres suos,
 necessario false iudicent, manifestum est,
 cum iudicialiter nō possint discernere ve-
 rum. Hinc Paulus: *Mibi autem pro minimo
 est ut à vobis iudicer, aut ab humano dno.
 Sed neq; me ipsum iudico. Nihil enim mihi
 conscius, sed non in hoc iustificatus sum. Qui
 autem iudicat me, Dominus est. Itaq; nolite
 ante tempus iudicare, quoad vsq; Dominus
 veniat qui & illuminabit abscorta tenen-
 brarum, & manifestabit consilia cordium.*
 Vbi aperte causam tangit, cur iudicandum
 non sit, quoniam videlicet causa nos lateat,
 quando neque homo seipsum sufficienter
 cognoscit, vt se possit saltem iustificare.
 Expectanda ergò illuminatio.

14 Ex his habetur quòd in iudicio interio-
 ri homo semper peccat. Peccat autē multi-
 pliciter. Primò quia se iudicem constituit
 illegitime, accipiens sibi honorem, quem
 Christus ipse à se noluit accipere. *Quis me
 constituit iudicem? Inquit. Constitutus a
 Deo iudex viuorum & mortuorum & po-
 testatem dedit ei iudicium facere, sic scri-
 ptum est. Neque parua res est, quam usur-
 pat homo, sed maxima, scilicet, &
 comes infinitæ Maiestatis. Secundò, quia
 iustum iudicare non potest, vt iam patet.
 Et secundum hoc etiam iudicat legem,
 quod erat aliud caput, q̄ bona est; & man-
 datum, quod est sanctum, iustum, & bonū.
 Qui enim iniuste iudicat, legem damnat,
 quasi male dictantem, quando ex suo falso
 iudicio iste, qui peccauit in legem, iustus
 est; ille autem, qui legem seruauit, iniustus
 est. Bene ergò Iacobus: *Qui iudicat fratrem
 suum, iudicat legem.* Et hinc sequitur tertia
 ratio, culpans hoc peccatum. Porro inius-
 te iudicando peccatur; qui autem peccat,
 iudicari debet, nō iudicare. Nam Christus
 dicens: *Quis sine peccato est vestrum, primus
 in illam lapidem mittat;* Notat noxium nō
 debere iudicare alios etiam peccatores;*

quantò minus iustos: Iustus autem quisq;
 praesumendus est, donec probetur malus.
 At in tuo iudicio non probatur ex dictis.
 Ergò peccans non peccantem iudicat.
 Quertò, quia radix huius iudicij mala est.
 Quid enim te, cum non sis iudex consti-
 tutus, mouet ad iudicandum? certe aut su-
 perbia, sicut Phariseum dicebant: Nō sum
 sicut ceteri hominum, raptores, adulteri,
 velut etiam hic Publicanus. Vel odium,
 quod impedit animum, nō possit cernere
 verum. Vel alia passio etiam amoris; quos
 enim odimus, damnamus; quos amamus,
 hos iustificamus. Sic Pharisei contra Chri-
 stum. Quibus ideo dixit: *Nolite iudicare
 secundum faciem, sed iustum iudicium iu-
 dicare.* Secundum faciem iudicabant di-
 centes: Nonne hic est faber, & fabri filius?
 Non est hic homo à Deo, qui sabbatum
 non custodit. Quos certe odium impelle-
 bat. Sed se amantes, se se iustificabant du-
 centes ad aquam iumentum, & de fovea
 extrahentes.

15 Si autem iudicium, vt est alienorum fa-
 ctorum discussio, peccatum est, quantò
 magis vt est ipsius proximi condemnatio?
 Hic enim Christus eas potissimum habet
 in causa, qui proximi condemnant. *Quid
 autem vises festucam in oculo fratris tui, &
 trabem in oculo tuo non vides?* Vbi de duo-
 bus reprehendit. Primum de falso iudicio.
 Secundò de falso zelo; sumpta similitudi-
 ne ab oculo; vbi magis videt homo alteri
 peccatum, quam suum. Qua in re suppo-
 nit, quòd omnes sint peccatores; sed discrimi-
 natim, qui plus, qui minus. Omne autē
 peccatum impedit oculū, nē videat rectē:
 propterea minus peccatum assimilatur festu-
 cæ existenti in oculo: maius verò trabi.
 Vel festuca est peccatum non verum, sed
 iudicatum: trabs autem verum peccatum.
 Vnde mirum est, quomodo habens trabē
 in oculo proprio, videat festucā in oculo
 alterius. Quod cum impossibile sit, argu-
 mentum est falsi iudicij eius, & male affe-
 ctionis, qua ad tale iudicium mouetur.
 Quod est contra præceptū Sapientis. *Intel-
 lige, qua sunt proximi tui ex te ipso* Quia tibi
 places, misericordia vteris in te iudicando;
 excusas peccatum tuum; in aliū vel in dia-
 bolum

Luc. 18. 11.

Ioan. 7. 24

Marc. 6. 3.

Mat. 13. 55

Ioan. 9. 16.

Luc. 13. 15.

Mat. 12. 11

Ecc. 31. 13

bolum reiciis. Cur ergo austerus es contra proximum tuum? cur putas prohiberi? Non coques hædum in lacte matris & 34 26
 fia? coquere hædum, qui est figura peccatoris, est adducere eum in iudicium. Finis hædi est comestio eius. Ideo coctio est iudicium, quo peccator ad suum finem ducitur, ubi mors depascet eum in inferno. Non ergo indices eum in lacte matris sue, affectu videlicet materno, dulci, & placido. Nè te, qui peccator es, iudices. Quod si facis. Cur austerus es in proximum? cur in aceto coquis illum? Intellige ergo, quæ sunt proximi tui ex te ipso. Falsus zelus reprehenditur dum dicitur. *Aut quomodo dicitis fratri tuo. Sine, eijciam festucam de oculo tuo. Et ecce trabs est in oculo tuo?* Vide quæso cõtraria. In iudicando, austerus es proximo, tibi mollis. In zelando, de illius salute sollicitus, de tua oblitus. Quomodo possunt hæc fieri? quia ubique falsitas, falsus es in iudicando, falsus in zelando: non iuste iudicas, non verè zelas. Audi Veritatem. *Hypocrita eijce primum trabem de oculo tuo, & tunc videbis eijcere festucam de oculo fratris tui.* Fingis ergo zelum, quem non habes. Non enim sibi hæc duo cohererent, quod zelus salutem proximi, non verò tuam. Nam ex te intelligenda sunt, quæ sunt proximi tui; & dilectio tuimet est regula & mensura dilectionis proximi. Qui ergo se non diligit, non diligit proximum. Unde rectè. *Quomodo autem fratri tuo: sine, eijciam festucam de oculo tuo, & ecce trabs est in oculo tuo? Quomodo inquam dicit?* Quia ratione id facis? Quid ac hoc te mouet, quod est contra rationem: contra naturam? contra legem? contra debitum? cõtra utile? Nulla est ratio, cur hoc praestes, cur hoc facias. Nam ratio, & natura, & lex iubet, ut te ipsum prius cures. ut magno tuo malo remedium adhibeas, antequam paruo proximi. Et hoc maxime, quod impossibile sit fieri. Tanta trabs quomodo finit, ut videas paruam festucam? quam si non videas, quomodo eicies illam ex oculo fratris? ò veritas quantam in nobis stultitiam discooperit?

17 Rursus si quis iudicat proximum, in eo peccat, quod falso iudicio iudicat, falsum

zelum ostentans, qui odio potius mouetur vel superbia. An non peccat, qui proximum spernit qui despicit? qui confundit? Arguit Christus falsum iudicium falsumque zelum. Nonne ergo magis proximum arguet despectionem & detractionem: dequitur autem hæc communiter temere præsumptum iudicium. Idcirco Iacobus iudicio adiecit detractionem: *Nolite detrahere alterutrum fratres. Qui detrahit fratri aut qui iudicat fratrem, detrahit legem, & iudicat legem.* Ecce quomodo iudicare legem est illam condemnare: Iudicia ista falsa, detractiones gignunt, despectiones, opprobria, ut necesse sit despectus & spreus clamare ad Dominum: *Miserere nostri: quia in te non repleti sumus despectione. Quia multum repleta est anima nostra, opprobrium abundantibus, & despectio superbi.* Vide & concordantem Apostolum: *Tu autem quid iudicas fratrem tuum? Aut quid spernis fratrem tuum?* Qui iudicat, spernit fratrem, quasi iniustum, quali præuaricatorem, quasi indignum humano aut publico conuentu, ac si leprosus esset. Propterea enim & Pharisæi vitio dabant conuersationem Christi cum publicanis. Quare inquit cum publicanis & peccatoribus manducat & bibit Magister vester? Huic tanto vitio ac malo, ecce quale Apostolus adhibet remediũ: *Omnes stabimus ante Tribunal Christi, & unusquisque pro se rationem reddet Deo.* Christus legitimus iudex est & iustus vindex. Omnes ab illo iudicandi sumus. Quid tu praueus iudicium eius? Quis tibi dedit hanc potestatem? iudicabit ipse in tempore opportuno. *Cum ac eperi* inquit *tempus, ego iustitiam iudicabo.*

Itaque fratres, ait Paulus nolite ante se ipsum iudicare, quòd a iudice Dominus veniat. Hæc cum autem venerit ille, arguet mundum de peccato iniquitate. Et tuac unusquisque que pro se rationem reddet Deo. Non tu pro fratre, quem iudicas, non ille pro te, nihil qui peruertere fecerit peccatorem, qui curam non habuerit sibi creditarum animarum. Sed adhuc tamen & ipsi pro se rationem reddent Deo. O rationes, cur non sit iudi-

fit iudicandum. Quis si illas attendat, ad-
huc iudicabit? lingua cordis tui sententiam
contra proximum tuum proferens, illa est,
de qua dicit Salomō. *Lingua fallax non amat veritatem, & os lubricum operatur ruinas*. Cor prauū, mens obliqua, animus tortuosus, linguam habens fallacem, loquitur vanitates: quia malacogitat: quia ubi debent veritate querere, sibi vacare, inutilia dimittere, se ad aliena facta spectanda conuertunt; nō verō si bona fecerint, vt congaudeant & imitentur; aut si mala, cōpatiuntur & auxiliantur: sed vt mala exprobrent, & in mala etiam, quæ bona sunt, cōuertant; sic operantes ruinas, veras sibi, proximo falsas, & interdū plurimis quoq; veras. Nocet semper sibi, qui sic loquitur, malè iudicans; quia semper peccat, indignumq; se reddit diuinā misericordia. Fingit ruinas in proximo, estimans illum iniquum, & forte etiam cupiens illi quasi facinoroso diuinas punitiones. Sed quoniā os lubricum, quod facillè quo plenum est libenter effundit, quomodo interius iudicauit, cōdemnat exterius: sicut spreuit, sic detrahit: sicut cotēpsit, ita cōfundit. Quot hoc pacto quantaq; ruinas operatur? linguam interiorem si non frānasti, quam ratione aut vi compesces exteriorē? os lubricum operatur ruinas. Qui malè cogitat, malè loquitur; qui maledictum cōcinnat in animo, in ore profert maledictum. Et quia homo de se præsūmens, alios prope omnes malo iudicio prosequitur; propterea in omnes effudit sua maledicta; nemini parcens; cūctos, qui sibi obiciuntur, condemnans & calumnians. Vt bene dixerit Salomō: *Sicut avis ad alia transuolans, & passer quōd libet vadens; sic maledictū frustra id est sine causa prolatus, in quempiam, superueniet*. Et hoc non opus est, plenum ruinarum? Quiescite ergō cogitare peruersè, dicere peruersè, agere peruersè.

SECVNDA PARS.

9 QVAM sit noxium peccatum istud, quo proximus malè iudicatur, notat Dominus his verbis. *Vt non iudicemini. Nolite* (inquit) *iudicare, vt non iudicemini. In quo*
Tom. 11. Belliniani.

enim iudicio iudicaueritū, iudicabimini. Effectus sequens hoc peccatum, illius grauitatem & detrimentum indicat. Communiter enim causę vis in effectib. declaratur, tam in malo quā in bono. Sic bonitas Dei manifestatur in his, quæ fecit, quæ sunt omnia bona. Malitia transgressionis Adā in subsecuta morte tā sui, quam omniū filiorum suorum, vsq; in finem sæculi; quin & sine fine omnium tæcutorum, in quibus morte æterna punitur transgressio impiorū, quæ ortum habuit a prima illa Adam. In frequens Moyses populo vt ostenderet, quāta esset legis vis, quid obseruatoribus indè proueniat, quid transgressoribus, perspicue manifestat: Indè sunt maledictiones, indè benedictiones, quæ maxima cum solemnitate, iubente Deo, in distinctis montibus à distinctis tribubus pronuntiatæ sunt. Dominus ergo ad exaggerandam malitiam mali huius peruersiq; iudicij, dixit. *Vt non iudicemini. In quo enim iudicio iudicaueritū, iudicabimini.*

Iudicari autem hoc loco, vt sepè in aliis scripturarum locis, accipitur pro condemnari. Nam certū est, omnes viuos & mortuos esse iudicandos, tam iustos quā iniustos. Si autem hic dicitur: *Nolite iudicare, vt non iudicemini*. Planum est ex iudicio nostro nō sequi iudicium illud commune, quo etiam iusti iudicandi sunt; sed speciale illud, quo impij iudicantur & cōdemnantur. De quo Psalmus: *Sepulchrū patens est guttur eorum, lingua sua dolose agebant; iudica illos Deus. Decidant à cogitationibus suis, secundum multitudinem impietatum eorum expelle eos, Domine*. Ita & Apostolus: *Si nosmetipsos diiudicaremus, non utique iudicaremur. Dum iudicamur autem, à Domino corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur*. Vbi manifestum est, pro eodem accipi, & iudicari & puniri, siue in tempore siue in æternitate. Dum iudicamur igitur, damnamur.

De hoc ergō effectū, qui est damnatio, sequēs iudicium proximi, duo videamus. Primū, quā sit noxius, & quā sit iustus. Quā videlicet homini noceat, & quā iuste illi conueniat. Primum illius videlicet detrimentum indè apparet, quōd cum

Ggg omnes

omnes peccauerint, & egeant misericordia Dei, nihil prorsus illis potest esse nocētius, quam a Dei misericordia propulsari, atque sine illa iudicari. Quod timēs Propheeta rogabat: *Non intras in iudiciū cum seruo tuo: quia non iustificabitur in conspectu tuo omnia uiuens.* Quid prodest homini etiā si uniuersum mundum lucretur, & ab fuerit ab illo misericordia Dei: Fac, verum dixerit Satanas de Regnis omnib. mūdi, & gloria eorum: *Omnia tradita sunt mihi, & cui uolo, do illa.* Et dicas illi: Si tibi tradita sunt, cur non tibi ipsi seruas? Cur illis nō frueris, atque in ipsis delectaris? Quidquid damnatio contingit, totū illi pōna est, totum exitiū; ubi abest Dei misericordia, omnis ad est miseria, q̄ sine ipsa misericordia leuari non potest. Habeat Princeps huius mūdi, totū ipsum mundū in potestate sua; Num inde colligit fructū? Num inde delectatur? Num inde boni quidquā haurire vnquam poterit? Sibi grauis est, tormentū, cruciatus. Et quoniam omnes cupit suæ damnationis esse participes, propterea illis dat mundū, ut eodem & ipsi obruantur, opprimantur, & conterantur. Studet enim, ut & illi æq; ac ipse, illum possideant, nempe ad ruinam atque tormentum; ut perpetuō sine Dei misericordia iudicentur & crucientur. Non ergo sine illa prodest quidquam, sed obfunt uniuersa. Quid profuit Balaā, quod cum Deo loqueretur? quod futura cum ueritate prædiceret? quod tantę esset potestatis, quantam exprimit Balac Rex Moabitaram, dicens: Noui quod benedictus sit, cui benedixeris; & maledictus sit, in quem maledicta congeseris. Quid illi munera profuerunt a Rege illo ei collata? pronuntiet ipse de se suam damnationē: *Dixit homo, cuius obturatus est oculus; dixit auditor sermonum Dei, qui uisionem Omnipotentis intuitus est, qui cadit, & sic aperiuntur oculi eius.* En sua damnatio, ab eodem prædicta. *Num. 31.8.* Etā. Quin tādē a populo interfectus est. Dona, neque spiritualia neque temporalia quidquam iuuant, ubi non est gratia Dei & illius misericordia. O ratio potentissima, quam obrem a temerē iudicando proximum debeamus abstinere.

22

Iuuat etiam considerare, quam merito,

qui alterum iudicat, a Deo sit iudicandus. Quod manifestum est, cum ex ipsa rei natura, quam innuit Dominus dicens: *In quo enim iudicio iudicauerit, iudicabitur,* tū ex regula illa generali, quam diuina statuit prouidentia. *Eandē mensura, qua mensueritis remetietur & uobis.* Quod res sic potest, indē monstratur. Se ad homines habet Deus, sicut sol ad stellas: secundū uerō dispositiones stellarū solis claritas recipitur ab eisdem: itā superni splendoris radij plus, uel minus terrenos illumināt homines, sicut ad illos varias habent in se preparationes & dispositiones. Itā & secundum dispositionem materiæ ab ea recipiuntur forme. Hinc alia ex terra, alia ex aquis Deus ipse formauit. Quod benē nota. Ideo Deus prædisposuit populum suū, ut dignus esset possessione terræ promissæ: quapropter dedit illi primū legem; & quando rebelis recusauit illam, ut denuō disponeretur ad illam ingrediendam, retentus est in deserto quadraginta annis, donec rebelles omnes interirent. Sic & daturus Abraham missum semen, in quo benedicendę essent omnes nationes terrę, longa expectatione exercuit illum; ac demum circumcissione quasi purgauit illum. Et primam radicem huius hominis nempe Isaac speciali sanctitate illustrauit, quem sibi offerri iussit, quem in terra illa natum, ex ea nunquam exire uoluit. Scito ergo de te faciendum id esse, quod tua postulat dispositio. Et si quidem arbor fueris infructuosa, excideris, & in ignem mitteris: si autem fructum bonum gignes, custodieris a Deo.

Congruentissima est igitur consecutio, ut, si iudices, iudicaris. Qualis est enim arbor, ex qua semen prodiit, talis est arbor, quæ ex illo semine exurgit. Nam in semine uirtus est arboris illud producentis, ex qua uirtute eiusdem naturæ lignum nouum generatur: ut ex pyro pyrus; castanea ex castanea; ex uite uitis; ex ficu ficus. Merito ergo ex iudicio iudicium; & iudicium sine misericordiis, qui non faciunt misericordiam. Et qui uocantem sapientiam non audiuit, inuocans illam non audiatur ab ea. *Quia uo. Pro. 1. 24. canit, & renusit. Tunc inuocabit me, & nō 28. 33.*

EXAM-

exaudiam. Qui autem audierit me, absque terrore requiescet. Et de impio scribit Salomon: In multitudinis stultitia sua despicitur. Qui videlicet a se lumen veritatis repellit, stultè se gerens, absq; lumine in tenebris conticescet, seductus ab errore viae suae. Iustè ergò iniustum iudicium, iusta plectetur damnatione. Iudicasti absq; potestate; a potestate iudicaberis. Inspiciens protulisti iudiciũ; sapiens te examen prosequetur. Iniquè egisti proximum tuum iudicans; maximã æquitatè & iustitiã pœna à te exigetur iniquitatis tuae. Tui oblitus superuacaneè proximum curare voluisti videri; te in te ipsum impellent, vt tuã videas, sentias, sustineas impietate, vt aliorũ præterea considerare nõ valeas. Sedisti super thronum, non tibi præparatum, factus a te ipso iudex iniquitatis; ergò dicitur tibi: O homo, quis te constituit iudicem super alienum seruum, super fratrem tuum, super eum, qui non tibi subiectus, sed proximus est? Arripuit iudicium manus tua, non accepit à Deo; arripierit te, velut torrens ignis, iudicium cum gladio exiens de ore sedentis in throno, & iudicantis orbè terræ in æquitatè. Ergò à iudicio parcite menti vestrae, *Vt non iudicemini.*

24. Hæc diuina iustitia mirifice exaltat illius misericordiam, quòd videlicet in manibus nostris posuerit iudicium suũ, statuens. In quo iudicio iudicaueritis, iudicabimini. Crudelis ille tyrannus Adonibezzech, qui regnauit in Bezech, vidit hanc diuinã æquitatè, rationis plenam, quãdò sicut alijs ipse fecerat, sic factum fuit illi. Multi recipiunt secundum eorum merita, & indignantur, quasi liceat illis facere quod libet, & hoc impune; itã excauit eos malitia eorũ, non attendentes, q; commuerunt; verum id solum, quod patiuntur. Sic Saul non considerabat, quòd Deus illũ ob suam inobedientiam repulerat, nè regnaret; sed hoc solum attendebat, quòd Dauid regnatus esset pro eo. Ideò non culpam cui abbat emendare, sed pœnã tantummodo amouere. Qua in re culpã aggrauabat, de qua certior pœna consequeretur, & cõsecuta est. Sic Semel ille de cognatione domus Saulis factum Dauid considerabat,

non causam; & de vtroq; iniquũ faciebat iudicium dicens: Egrederè, egredere vir sanguinum, & vir Belial. Reddit tibi Dominus vniuersum sanguinem domus Saul, quoniam inuassisti Regnum pro eo. Et ecce premunt te mala, quoniam vir sanguinũ es. Non sic Adonibezzech, de quo scriptũ est; quòd Tribus Iuda persecuta illum cõprehenderunt, casis summitatibus manũ ac pedum. Dixit enim: Septuaginta Reges amputati manuum, & pedũ summitatibus colligebans sub menja mea ciborum reliquias, sicut feci, itã reddidit mihi Deus.

Voluit hoc Deus in lege considerari. In qua statuit: Reddet animam pro anima, oculus pro oculo, dentem pro dente, manũ pro manu, pedem pro pede, adustionẽ pro adustione, vulnus pro vulnere, liuorem pro liuore. Et alibi: Qui percussit animal, reddet vicarium, id est animam pro anima. Qui irrogauerit maculam cuiuslibet ciuium suorum, sicut fecit, sic fiet ei. Qualem inflixerit maculã, talem sustinere cogetur. Quãuis autem in lege Euangelica docuerit: Non resistere malo, sed magis benefacere: non propterea tamen sustulit debitum iustitiæ, sed nos docuit misericordiã proximis exhibere, seruans sibi iustam vindictã. Qua in re si nunc, quãdò est tempus beneplaciti & gratiæ, rigidi fuerimus iudices in fratres nostros, amplius accipimus iudicium. Neq; enim lex Euangelica, peccantes & non pœnitentes absoluit à pœna, sed ampliori iudicio reddit obnoxios, qui magis gratiæ aduersarij fuerint & misericordiæ. Docuit ergò lex Moyfi quid iustitia flagiter pro delictis. Docet Euangelium, nos non debere iustitiam psequi, sed Deo committere, quod iniuste patimur: magis rogantes: Domine ne statuas illi hoc peccatum. Expectat enim Dominus, donec misereatur, nolens aliquem perire. Sed impœnitentes acriori pœna plectentur. Ergò immiserordes, qui clementiæ aduertantur, ampliori iudicio deputantur. Quid autem clementius, quã in nostra ponere potestate suum iudicium?

Stat sententiã In quo iudicio iudicaueritis, iudicabimini. Quale vis, tale fac iudicium.

Ggg 2 Non

1. Reg. 16. 7
2. Reg. 1. 6
Exod. 21.
1. Ios. 4. 1.
Gen. 17. 14.
Gen. 11. 1.
Gen. 1. 6.
1. Reg. 18.
26 & seq.
1. Ios. 1. 11.
1. Ios. 1. 14.
1. Ios. 1. 11.

2. Reg. 16. 7
Iudic. 1. 6
Exod. 21.
2. 4.
Leuit. 24.
Matt. 5. 39.
Ab. 7. 59.

Non vis reddere animam pro anima? abhorres hunc rigorem iustitiæ? clementiam postulas? ecce tibi ad illa aperta via. In quo iudicio iudicaueritis, iudicabimini. Esto pius, esto misericors; desine iudicare; æ qui boni; consule ea, quæ patent hominibus, noli secreta rimari. Dominus solus intuetur corda, omniaq; nouit hominum consilia: sit ipse iudex. Tu autem attende tibi, vt dicere possis cum Propheta: *Cogitavi vias meas: & conuerti pedes meos in testimonia tua.* Ita enim monet Salomon: *Palpebra tua præcedant gressus tuos.* Ratio distat ab Apostolo: quia videlicet vnusquisque pro se rationem reddet Deo. An minimum est opus istud, vt se negligat, & aliorum opera, verba & consilia discutere, examinare, iudicare velit. *Ne comprimaris*

Psa. 118. 59. *bi, vt dicere possis cum Propheta: Cogitavi vias meas: & conuerti pedes meos in testimonia tua.*

Prou. 4. 15. *monia tua. Ita enim monet Salomon: Palpebra tua præcedant gressus tuos.*

Rō. 14. 10. *Et est ab Apostolo: quia videlicet vnusquisque pro se rationem reddet Deo. An minimum est opus istud, vt se negligat, & aliorum opera, verba & consilia discutere, examinare, iudicare velit. Ne comprimaris*

Eccl. 31. 17. *in conuiuio. Monet Sapiens. In conuiuio vnusquisq; sibi manducat & bibit, non alteri. Ne igitur ita comprimaris, vt hinc inde alios sentias, alij attendas, sed tibi soli attendas. Ita nunc quæcunque agimus, dicimus, cogitamus, nostra sunt. Remota vnusquisq; propria corporis, prout in corpore gessit, siue bonum, siue malum; de his nostra sit sollicitudo.*

2. Corint. 5. 10. *Remota vnusquisq; propria corporis, prout in corpore gessit, siue bonum, siue malum; de his nostra sit sollicitudo.*

27. *Et in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. Arcens à iudicando, nos eleuat ad hanc regulam generalem, sub qua continetur, quod dictum est de iudicio. In qua sicut magna nobis Dei misericordia reuelatur, sic & reuelatur ira Dei de celo, super omnem impietatem & iniustitiam hominum eorum, qui ad vitam euocati diligunt mortem; qui diuinam clementiam trahunt ad iustam sententiam. Dauid bene hanc regulam apprehendit, quandò post misericordiam præstitam Sauli se persecuti, cuius vitam pepercit, cum posset illum dormientem interficere: dixit illi: Dominus retrulit me vniciq; secundum iustitiam suam. & fidem; tradidit enim te Dominus hodie in manum meam, & nolui extendere manum meam in Christum Domini. Et sicut magnificata est anima tua hodie in oculis meis, sic magnificetur anima mea in oculis Domini, & liberet me de omni angustia. Quid aliud sanctus vir iste postulat, nisi quòd regula ista monet, & pollicetur.*

1. Reg. 26. 23.

In qua mensura mensi fueritis, remetietur & vobis? lumen naturæ, lumen doctrinæ, lumen gratiæ, lumen diuinæ promissionis & reuelationis, regulam istam edocebunt. Non tanta est in elementis proportio; nõ tanta inter cælum & terram; non tanta inter diuersa sæcula & præcedentia & sequentia; nõ inter varios diuersarum naturarum effectus tanta est respondentia, quanta est huius regulæ cõgruentia, quanta firmitas, quanta certitudo. Quod sperauit Dauid, q̄ petijt, id firmiter consecutus est; liberatus de omni angustia; saluatus de manu persequentium: euectus ad apicem Regni; donatus requie ab omnibus inimicis suis.

In hac regula & Sapiens suam illam sententiam collocauit ac roborauit: Qui bonorum nonat patrem suum, iucundabitur in filio. Qualem te gesseris erga patrem tuum, tales erga te experietis filios tuos. Si patrem honoraueris, à filijs honoraberis; si secus feceris, non fallit regula, non erit tibi filiorum iucunda successio. Ita enim idem Dauid modeste cõminans Sauli persequentis, iustam illius futuram punitionem, pronuntiauit: Iudicet Dominus inter me & te. & 1. Reg. 24. vlciscatur me Dominus & te: Sicut & in 13. prouerbio antiquo dicitur: Ab impijs egredietur impietas. Prouerbiũ hoc ex regula illa ortum est. Impius in alium, in seipsum impius est. Impietas sua sibi erit exitio. Consumetur nequitia peccatorum, id est, secundum literam Hebraicam; consumet nequitia peccatores. Erugo ferri ferrum rodet; humor ligni lignum corrumpet: aqua sibi dimissa, si non moueatur, fiet facta sibi corruptio. O quanta huius regulæ veritas, quanta est virtus! Saul ipse dum actum persequitur Dauidem, dum querit ad necem; videns & manu tangens eius mansuetudinem, cogitur à veritate in hac verba prorumpere, & cum fletu: Iustior tu es, quam ego. Tu enim tribuisti mihi bona; ego autem reddidi tibi mala; sed Dominus reddat tibi vicissitudinem hanc, pro eo, quod hodie operatus es in me; & certissime scio quod rognaturus sis. Victus impius Rex tanta pietate Dauidis, tanta patientiæ ipsius potentia, rogat pro illius salute, quam ipse infertur.

Statu: totis totius regni sui viribus conatur illum interficere; & tamen precatur Deum, ut illum saluet, eripiatq; de manibus suis. Neq; oratione contentus, Et assertione confortat, & confirmat; *Certissime scio, quod regnaturus sis.* Quæ tamen postmodum nõ destitit persequi; veritas in ore, impietas in opere. Hæc ita stabilita regula istam: *in qua mensura mensi fueritis, remetietur tibi vobis,* voluit eam in cordibus nostris impressam esse fortissimè.

19. Sapientes ordinatione mundi confidentes sapientiam didicerunt. Discite iustitiam vos, qui ceteros iudicatis. Non est opus nobis in longinqua discurrere. Manete in vobis ipsis, legite in tabulis cordis vestri, & inuenietis virtutem, & iustitiam apprehenderis. Tu homo vel iustus sis, vel iniustus; vide vias tuas; scito quid feceris: bonum bonos tuetur: malum malos perdit; *Comedet unusquisq; fructus via sua.* Desiderium suum in se dabitur. *Desiderium peccatorum peribit. Nonit Dominus via iustorum & iter impiorum peribit.* Quod vadunt omnes homines? Omnes quarunt quæ sua sunt. Quarunt bona sibi. Bonum appetunt omnes, expetunt, exquirunt. Si ambulat vias terræ; si perambulans semitas maris; si pennas sibi assumunt, sicut volucres cæli currentes, decurrentes, peruolantes, & nunq; in eodem statu permanentes, nihil quarunt aliud quam bona sibi. Nouit Dominus viam iustorum, probat illam, deducit per illam, confortans & dicens: *Quarite & inuenietis. Comedite bonum, & delebitur in crassitudine anima vestra.* Econtra iter impiorum peribit. *Decident à cogitationibus suis: semper quærentes, & nunquam inuenientes: umbras prosequentes, umbras & phantasmata apprehendentes; & nihil tandem inuenientes in manibus suis.* Disce ex te ipso quæ tua sunt. Si ex te ipso discis, quæ sunt proximi tui; discet magis, quæ tibi euentura sunt, siue bona siue mala; si benefeceris, statim recipies; si malefeceris, statim in foribus aderit peccatum tuum. Quonia in qua mensura mensus fueris, tibi remetietur. *Non enim iniustus Deus, ut obliuiscatur operis vestri.* Quoniam reddet unicuiq; secundum opera

sua. *Quoniam iustus Dominus, & iustitiam dilexit: & Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Hæc igitur cogitantes, omnem sollicitudinem abjiciamus, siue erga nos siue contra proximum, & ad cælestia suspiremus, de illis duntaxat solliciti, ut ea tandem consequamur gratia Domini nostri Iesu Christi, qui est benedictus in sæcula. Amen.

CONCIO SECVNDA.

ARGVMENTVM.

Improbatur sollicitudo ista nimia rerum temporalium: hortamur ad illam cælestium. Iuste iudicatur à Deo, qui alium iudicat. In morali suadetur sollicitudo salutis.

QUAM suauem possemus vitã r. agere, si animam intendentes in illud Salomonis Prouerbum: *Vnguento, & variis odoribus delectatur cor; & bonis amici consiliu anima dulcoratur:* intentas Iesu Christi Domini nostri consilij aures præberemus. Amicus ipse est, qui amat animas; bona sunt illius consilia, quæ salutis profunt, & huius vitæ & futura. Neque huic dulcedini quantumuis vnguenta pretiosa, aut varij odores valent comparari; quod non tanta sit eorum ad cor delectatio, quanta est ad totam vitã ex verbis Domini suauitas & dulcedo. Quam rem consilia eius, in præsentia lectione nobis data, demonstrant euidenter. Quæ enim vitæ æquabilitas omnibus esset, si non sollicitarentur in crastinum, si proximi iudicij non occuparemur? Illud etiam sapientis dictum obseruantes: *De ea re, quæ te non molestat, ne ceteris.* Hæc igitur bona, sancta vtiliaque consilia, promptâ suscipiamus & mente & voluntate. *Nolite solliciti esse in crastinum. Nolite iudicare ut non iudicemini.*

Vbi apertè videmus, Saluatore nostrum vtilia nobis proponere, quæ & huic temporis, quo viuimus super terrã, valde conducunt, & in alio sæculo nobis profunt.

Ggg 3 Iuxta

- Iſa* 48. 17. Iuxta quod dixerat in Propheta : Ego Dominus docens te utilia. Et hoc maxime ubi prima facie appositum videtur. Et ut partem primam aggrediamur, qua sollicitudo in crastinum prohibetur: sapientia atque prudentia ab omnibus iudicatur, quod quis futuris necessitatibus tempore prospiciat oportuno. Unde Salomon ipse docet : *Qui congregat in messe filius sapiens: qui autem stertit astate filius confusiois.* Pigrum caufatur, dicens; *Propter frigus arare noluit: mendicabit ergo astate, & non dabitur illi.* Rursus: *Provi. 21. 5. Cogitationes robusti semper in abundantia: omnis autem piger semper in egestate est.* Illum *Provi. 6. 6.* quoque ad fornicam, ut sapientiam discat, mittit. Sed ecce plusquam Salomon hic, ita docens & hortans: *Nolite solliciti esse in crastinum.* Ut ergo appareat veritas, que utrumque conciliat, & ostendat verum atque conducens suadere.
2. Sciendum est, quod in providentia futurorum duo possunt contingere. Alterum est labor & diligentia: Alterum est animi sollicitudo & anxietas quaedam. Et illa quidem bona est & utilis, hæc verò culpabilis & molesta. Vterque quod sibi congruebat, docuit. Salomō plurimum docet, quæ cōmuni hominum conuictui conducunt, hominis componens mores, quatenus ad præsentem vitam sapientem ducendum faciunt. Sed cum parabola sint dicta & enūtiata, eleuanda sunt ad apertam veritatem rerum spiritualium, quæ spectant vitam virtutis & sanctitatis. At Christus iam non in proverbij loquitur, sed apertam annunciat veritatem, loquens de Regno Dei. Propterea quoniam in labore, & diligentia prospiciendi in futurum anxietas plurimum interuenit, cautela adhibet Christus, qua ipsam amouet sollicitudinem: simul docens, quod perfectum est, & legi suæ congruit, quæ altior est, quam vetus, secundum ea, quæ in utraque in primis manifesta sunt, atque euidenter apparentia. Ad eod quod, & si liceat in crastinum providere, perfectius tamen atque excellentius sit, de crastino nē vel cogitare.
3. Qua in re duo admodum præstantia, suā, qua præditus est, charitate & sapientia nobis ingent, Hoc quidem, quod molestia

nos leuat: illud verò, quod mentem immaculatam reddit, solutam & expeditam: in utroque docens utilia. Propterea si eleuentur Salomonis proverbia ad documenta salutis, illis admodum cōfert, quod docet Christus: Intendas ergo Salomonem, quod dum tempus habemus, operemur bonum spectans ad Regnum Dei. Si huius rei exemplū id, quod in libro Ecclesiaste docet: *Quocumque, facere potest manus tua, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quod tu properas. Quid magis ad hunc colligendum thesaurum confert, quam de temporalibus nullā habere sollicitudinem? Propterea enim & sabbatum iubetur custodiri, qui e-rat dies Deo sanctificatus, ad eod ut nihil operis fiat in eo, sed totus sit homo in Dei obsequio occupatus. Vita verò Christianorum, intendit Christus, quod sabbatum sit. Unde Paulus: *Relinquitur sabbatum populo Dei.* Et alibi: *Qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur. Velo autem vos sine sollicitudine esse.* Atque ita mirabilis consonantia concordat sapiens a Deo Salomon, & Sapientia Dei Christus.*

Sed suauitatem quoque ac delectationem huius consilij Euangelici consideremus. Quid intenditur, dum docemur diligentiam atque providentiam in futurum? certe commodum, ut homo non egeat, & non patiarur. Propterea de pigro iam dictum est. Mendicabit. *Mendicabit ergo astate, & non dabitur illi.* Quid hoc nisi malum, afficiens corpus & animum? quod bene respondet illius negligentia, quam prius tetigit dicit: *Propter frigus piger arare noluit.* Quare propter frigus? ne videlicet frigoris molestiam sustineret. Quod est dicere: Ut parua molestia euitaret, incidit in maiorem, iuxta illud. *Qui timet pruinam, irruet super eum nix.* Ergo qui pigritia abiecit, sibi prouiderit in posterum, gaudebit in bonis suis, omni leuatus miseria ac tædio. Compensat autem suo consilio hanc voluptatem Christus, quoniam sollicitudo angit animum, rodit, & cruciat. O si dulcedinem hanc homines degustarent, qua liber fruitur animus! Conditio ponarū infernalium maxima est, quod ligati sint manibus & pedi-

Gen. 9. 25. & pedibus: & res omnibus animantibus molestissima est, vinciri & recludi: Libertas enim omnibus iucunda est: propter q̄ & p̄na seruitutis assignata est Chanaam. Hoc verò humana menti contingit, quæ tam libera est creata, vt solum Deum cognosceret Dominum, de cetero ab omnibus libera esset. Quapropter nihil illi repugnat magis, quàm seruire cuiquam, præter Deum. Vincula autem, quibus ligatur, amores eius sunt: vnde & Charitas, vinculum appellatur. Si ergò amat creaturas, illis obligata est, facta illarum serua. Quid igitur dulcius esse potest, quid grati⁹, quid vilius, quàm liberum esse ex omnibus? q̄ soli Deo seruire? Hoc enim sicut gloriosum est, ita & iucundum est, plenumq; voluptate. Vt non immeritò huiusmodi Proverbium Sapiens proferat: *Qui seruat fructum, comedit fructus eius: & qui custos est domini sui, glorificabitur.* Dulcedinem ficius, vt experiuntur homines, ita & in parabola Abimelech aperte monstratur, vbi inducit arbor ista dicens: *Nunquid possum desere dulcedinem meam, fructu q̄ suauissimos; & ire, vt inter cetera ligna promouear?* Hos fructus comedit, qui arborem seruat. Quis verò seruat? Qui custos est domini sui. Sit verum de dominis secularibus, quòd qui curam illorum habent, ab eis glorificatur. Sed parabola ad sublimiora nos erigens, docet, dulcedinem singularem, suauissimamque illum degustare, qui seruit Domino soli. Hoc enim intelligitur per cultodiam, vt de re nulla alia sollicitus sit; sed diuino obsequio totus intentus. Et quam gloriã recipit à Domino suo, à quo glorificatur, nisi quòd constituitur super omnia opera sua, vt omnibus dominetur? Vides quomodò libertas & dominatio, & gloriã affert & dulcedinem? Hanc sancti experti sunt, qui eleuati ad summam libertatem filiorum Dei, omnia contemnebat. In quos optimè illud quadrat: *Anima saturata calcabit faenum:* sicut è contra, qui diligunt mundum, experiuntur quod subdit Salomon: *Et anima esuriens, etiam amarum pro dulci sumet.* Cum certum sit, sollicitudinē temporalium amarã esse maxime, cui tamè ob insatiabilem concupiscen-

tiam oculorum vacant iugiter seculares, de quibus scriptum est: *Infernus & perditio Pro 27. 20 nunquã implentur: similiter & oculi hominũ insatiabiles.* Tanta illorũ esuries facit, vt amara mundi quasi dulcia sumant; quæ Sancti, qui sincerum habent palatũ, amara sentientes, gustata cœlesti dulcedine, calcant; Et ipsam dulcedinē, qualiscunq; sentiatur in ipsis, spernentes, & sub pedib⁹ suis proicientes. Hanc dulcedinem in nobis Christus cupiens ponere, consiliũ dat: *Nolite solviti esse in crastinum.* Neq; n aliud est malitia diei, de qua subdit: *Sufficit diei malitia sua;* quam malum associans sollicitudinem, & ipsius sollicitudinis detrimētũ.

Vis videre hanc malitiam amaritudinemq; in homine vno? Balaã ariolus, homo pessim⁹, mercedis cupidus, q̄ illi Moabitaram Rex Balac offerebat, optabat illius annuere votis populo maledicens, non audebat Deo inconsulto id præstare: Audit à Deo: *Noli ire cum eis, neq; maledicas populo, quia benedictus est.* Maiori instantia Balaã missis nobiliorib⁹ Principib⁹, magnãq; oblatã mercede illum inuitat, cuius mercedis cupitate illectus, cupiens accedere ad Balac, rursus Deum consulit, qui cognita illius avaritia respondit. Si vocare te venerint homines isti, surge, & vade cum eis: ita duntaxat, vt quod tibi præcepero facias. Vadit lucrum sperans, quòd præsumat populo se maledicere. Obuius Angelus iter impedit, illum arguit dicens. Ego veni, vt aduersarer tibi; quia peruersa est via tua, mihiq; contraria. Concedit tamè vt vadat, præcipiens. Caue nẽ aliud, quàm præcepero tibi, loquaris. Vadit & suis incantatoribus conatur maledicere; sed Deo mouente linguam eius, benedicit. Iterumatque iterum conatus maledicere, benedicere cogitur. Cuius intentio atque conatus ex eo apparet, quòd Scriptura dicit. Cum vidisset Balaam quod placeret Domino vt benediceret Israël, nequaquam abiit, vt antè petregerat, vt augurium quæreret. Accidit tandem, ne mercedem perderet, consilium dedit, vt per mulieres populũ corrumperet, quod sic posset illũ superare. Ecce studium & assiduitas avari. Amor nummi incitat illum, & tamen si impeditus sepe & redargutus,

dargutus, non desistit tamen à peruersa via sua. Frustrantur consilia sæpe, diligentia, labores, permanet tamen in proposito distendendi; semper sollicitus, semper anxius, semper mente laborans & corpore.

*Exhortatio
Num. 31. 8*

Quid conaris miser? quid meditaris? quid moliris? frustra fatigaris. Labor certus, incerta spes Animi afflictio re, pecunie additio spe. Nunquid Balaam deniq; non perit interfectus in bello? Auarus tota die ac nocte in laboribus est, & perit tandem, nihil secum afferens de rebus, pro quibus laborauit: sed nudus reuertetur, vnde nudus egressus est. *Si sufficit diei malitia sua.* Igitur dies omnes mali, secum habentes malitiam suam. Quæ verò illa? Necessitas sustentandi corpus hoc corruptibile. Cui si addas sollicitudinem in crastinum, aggeras temporis malitiam: & quanto maior est sollicitudo, ad plura extendens sese, maioriq; studio terrena procurans; maior est malitia, maior afflictio, tum propter laborem, tum propter laboris frustratione. Laboratio corpus, frustratio animum affligit, vt nec caro requiescat, nec quiescat animus. Viti, etiam ne post tot experimenta laborum & dolorum, quos frustra suscepistis, in hac tam manifesta insania permanetis? Balaamita nimirum, qui scelestum hunc imitami, idola adorantē, à demonibus auguria quarentem. Eiusmodi est negotium suum, vt Deo prohibente, id transigere non possit; putans, se prima vice deos falsos alloqui, quos colebat; sed Deus verus prohibet, ne vadat ad maledicendum populum. Toties videt, Deo displicere, qd facere conatur; perseuerat tamen iugiter in peruersa illa sua atq; auara mente. Sic semitæ omnes auari non declinant à consiliis suis, vsq; dum perficiantur, & deniq; dum pereunt. Quam grauis putatis erat ipsi Balaam diuina correptio, dum illi prohiberetur maledicere? Nollent auari, nollēt mundani suas voluntates præpediri; vellent blanditiis & adulationibus demulceri: sed

Prov. 27. 8

quid Salomon? *Melior est manifesta correptio, quam amor absconditus.* Amat nos Dominus. Sed quid amor iste prodesset, si in effectu non appareret? En clarus effectus, manifesta correptio, quam tamen re-

spuit, qui sui amans, inane atq; peruersum desiderium suū explere conatur? Heu miser, non vis ergo amari à Deo? Non vis iuari? *Veni, vt aduersarer tibi* dixit Angelus Num. ad Balaam. Aduersatur Deus consiliis tuis, quia peruersa sunt, illiq; contraria. Esto tu contentiens aduersario tuo, ne pereas.

SECUNDA PARS,

Quid mirum, si qui sibi nequam est, alijs non sit bonus? Bonum te lex facere intendit, dum iubet: *Diliges proximum tuum, sicut teipsum* At qui diligit iniquitatem, qui sibi noxia cupit, quippe qui sapientiam non audiat, hostis est animæ suæ: ille non diligit seipsum; odit animam suam; odio habet carnem suam, dum nutrit & fouet eam. Et qui seipsum odit, neminem diligere potest, quem diligere sicut seipsum debet. At qui superfluis curis secularibus detinetur, sibi ipsi inimicus est. Ille ergo & proximo inimicus sit, necesse est. Recte ergo vbi sollicitudo prohibetur, quæ nobis noxij sumus, ibi quoq; ne proximo noxij simus, prohibemur. *Nolite inquit iudicari, vt nō iudicemini.* quin magis etiam hic interdicitur nobis malum nostrū, quod alios iudicantes incurramus. *Vt non iudicemini,* inquit. Quod nunc placet considerare.

Vbi aduerte, quod sibi homo dupliciter nocere potest, vel sibi ipsi malum inferendo, vt qui se interimit vt Saul, vel qui aliū prouocat ad suum detrimentum, vt propheta quidam homini sibi occurrenti dixit: *Percute me* Quamquam autem omnis peccans vtroq; modo sibi noceat, quia & se deordinat, & priuat pace & gratia Dei, & à Deo puniri de sua iniquitate meretur: peccata tamen quædam apertius & immediatius peccanti nocent, quædam ab alijs merentur castigari. Hoc pacto sui esse sollicitum, sibi ipsi nocimento est. Qui verò proximum iudicat, hic aliorum iudicium super se suo trahit merito. De primo dicit Salomō tale Prouerbum. *Sicut auis trans migrans de nido suo: sic vir, qui derelinquit locum suum.* Auis in nido suo quiescit, ibi parit & nutrit pullos suos. Locus vni est status, illi à Deo constitutus, animæ quietis & pax,

& pax, propriumque officium & munus; quem locum si dimiserit incertis vagans sedibus, sibi ipsi periculum creat, damnū, & incommodum. Quandoquidem idem

Num. 27. 10 Salomon. *Domum fratris tui nē ingrediarius in die afflictionis tuae. Qui enim locum suū derelinquit, vix locum inueniet etiam apud fratres, vbi tuto recipere se possit in suis necessitatibus. Docemur ergo ista sententia, nē ipsi nobis ipsis malum inferam⁹.*

Micb. 7. 5 At vtrā proximo, siue a quocunque caueamus, vbiq; docemur: aded vtrā ab ea quoq; cauendum sit, quæ dormit in sinu viri, quandō illi molesta est. Propterea idem

Num. 27. 15. rī, & litigiosa mulier comparantur: qui re-

16. sinei eam, quasi qui ventum teneat. Magna molestia quod tecta, quandō frigus est, perfillent; sed maior sanē litigiosa mulier, cui remedium adhiberi non potest, sicut ventus teneri non potest.

9 Hoc ergo secundum malum, nunc euitare docemur. Madianitæ & Balaam, qui populo aduersati sunt, interfecti sunt sic iubente Deo. Hostes vos sentiant Madi-

Num. 25. 17. nitæ, & percutite eos: quia & ipsi hostiliter egerunt contra vos, & decepere infidiis per idolum Phogor, & Cozbi filiam Ducis Madian. Quod factū est dicente Scriptura.

Num. 31. 7 Cumque pugnant, & vicissent; Balaam quoque filium Beor interfecerunt gladio. Sententia ista Dei ante mentis oculos semper habenda est. Hostes vos sentiant, quia hostiliter egerunt. Quia *qua mensura mēsi fueritis remeietur vobis.* Propterea Sapiēs.

Ecc. 7. 1. Noli facere mala, & non te apprehendent.

2. *Discede ab iniquo* (id est iniquitate) *& desicent mala ab te. Fili non semines mala in sulcis iniustitia, & non metes ea in septupliū.*

Num. 31. 1. Cur verō iussit Deus, vt fieret vltio ista ante mortem Moyfi, dicente Domino: Vlciscere prius filios Israël de Madianitis, & sic colligeris ad populum tuum? Textus ostendit, quod relata victoria, populus, si non affuisset Moyfes, peccasset, mulieres referuando. Vbi docemur, quod iusta erit pœna peccantium, ac plena; nihilq; proferat ad plenam perfectamque iusticiam. Mulieres verō cognitæ referuabant, quæ iussu Moyfi occisæ sunt, vt consonant: pe-

Tom. II, Bellintani.

na puniretur culpa. Ergo nouerimus, quod ad mensuram delicti erit & plagarum modus. Ad mensuram (inquam) delicti, non delectationis, quia si opus attendas, modicum quid videtur: sed si delictum in illo opere perpetratum, si Dei offensam, si peccatum, quatenus peccatum est, quid grande est, & grandi punitione dignum. Vna mulier fuit, quæ populum corripit, paucis adiunctis, sed omnes mulieres Madianitæ, quæ captæ fuerant, interfectæ sunt. Voluit Deus, vt, legislatore viuente, ista vindicta sumeretur, vt sciamus hoc ad legem Dei pertinere, vt qui peccat puniatur, eaque mensura qua peccauit: & qui aliter intelligit, legi contrariatur.

Deut. 25. 2.

Vbi notandum, quod Deus maximè offenditur ab his, qui suæ iustitiæ, qua peccantes punit, aduersantur; quæ res maximè Dei furorem accendit, vt tantò magis puniat. Hoc enim peccatum est contra Spiritum Sanctum, quia contra ipsum Deum surgit, non ex fragilitate, sed ex malitia & temeritate. Si enim iudicare proximum, causa est, vt iudicans iudicetur; quid de illis erit, qui iudicia Dei iusta sugillare ausu temerario præsumpserint? Semel atq; iterum Deus populum delere decreuit. Pri-

10

Exo. 32. 9. mum, quandō fecerunt & adorauerunt vitulum. Secundò, quādo ad oblocutionem exploratorum terram ingredi renuerunt. Sed vbi ad hoc deuentum est, quod deglutitis à terra impiis, qui non vocati, Deo appropinquare voluerunt, sibi sacerdotali usurpato munere, populus murmurauit contra Moysem & Aaron, dicens: *Vos interfecistis populum Domini.* Cumq; oriretur leditio, & tumultus increfceret, iam nō verba fecit comminantia duntaxat, sed re ipsa delere cepit: & hoc tam citò, vt neq; tunc Scriptura rem narret, quando caepa est, sed verba tantum Dei: *Recedite de medio huius multitudinis, etiam nunc delebo eos.*

Num. 14.

12.

Num. 16.

41.

45.

46.

46.

46.

46.

H h h Aaron,

Aaron, & cucurrisset ad mediam multitudinem; quam iam vastabat incendium, obtulit thymiana: & stans inter mortuos & viuentes, pro populo deprecatus est. *E*-quo animo, vt ita dicā, fert Deus alia peccata, quæ rogatus facillè demittit. Sed contra suam iustitiam, qua flagellat peccatores, pugnare; nõ potest nisi atrociter ferre: propterea non minatus est modò; sed inflicta plaga, suorum furorem ostendit.

12. Nunquid verò contra suam hanc iustitiam verè non pugnant; qui dicunt: *Circa*

Iob. 12. 14. cardines cali ambulat, nec nostra cõsiderat:

Ecel 5. 6. Nuncquid contra eum hac ratione non pugnant plurimi dicentes: Miseratio Dei magna est, multitudinẽ peccatorum meorum miserebitur? Neq; verò sermonibus sanctis non contradicunt; qui peccare non cessant, perinde ac si vltio illorũ iniquitatis nõ sit aliquandò sumẽda. Huiusmodi sunt quoque, qui dicunt & docet: Quid frustra ad tua delẽda peccata labore confumeris? quandoquidem pro omnibus sua Christus passione satisfecit. Nimirum stat sententia.

Exec. 18. 4. Anima qua peccauerit, ipsa morietur. In quo iudicio iudicaueritis, iudicabimini. Et: In qua mensura mõi fueritis, remeietur & vobis.

13. Hoc quidẽ generale est peccatis omnibus; sed quædam iustitiæ æquitas in iudicandis proximis apparet maximè. Qui enim alium iudicat, seipsum condemnat,

Rom. 2. 1. vt ait Apostolus: Quid in proximo iudicas, nisi peccatum? Sed non audis: *Qui sine peccato est vestrũ, primus in illam lapides mittat?*

Iob. 8 7. Si ergò eadem facis, quæ iudicas; profectò, iam tu pprio iudicio damnatus es.

Iustum enim iudicium nõ respicit personam hominum. Quod si tu respicis te ipsum, vt aliis tuo iudicio damnatis, tu quasi innocẽs relinquaris, iam peccatum tuum erigit caput, seq; prodir: neq; vt damnatur, procul abeundum est, quando ipsummet iudicium, quo peccata condemnas, supra ipsum peccatum, quod falso iudicando cõmittis, iustè reflectitur: hac enim speciali tua sententia agis, vt ea tu damneris, quæ contra delicta vniuersa, generalis fertur sententia. Quid enim nisi peccatum à quoq; iudicatur? Peccatum

(inquam) non hoc, vel illud; sed quicquid apparet sub ratione peccati. Tu ergò tuo iudicio, iam iudicasti omne peccatũ damnatione dignum esse; quam veritatem indita lex demonsttrauit tibi. Ergò peccata omnia suã habent ex diuina lege determinatam damnationẽ ac pœnam. Et hoc tam certum atq; perspicuum, vt etiã peccator id nõrit ac fateatur; quando qui alium iudicat, non est sine peccato; neque trabs in oculo eius ad hoc videndum impedimento est.

Quam igitur excusationem affertis ad-¹⁴terfus iudicium Dei? tories Deus Balaam ^{Es 10. 7. 20.} suam voluntatem declarauit; neq; tamen ^{Nam. 12} propterea à sua iniquitate cessauit, donec ^{Mon. 27} interiret. Iam audierat: *Nẽ maledicas populo, quia benedictus est.* Et mercedis ^{Nũ. 22. 22.} men illectus cupiditate, ad eam maledictionẽ, omnes erexit vires, vt perueniret. Et tibi quid aliud dicitur his verbis à Christo: *Nolite iudicare, nisi, nõ maledicas populo, quia benedictus est.* Nimirum quilibet proximus sic iustus est, vt à te non possit iudicari ac maledici. Quia iudicium Dei est, non tuum, qui occulta hominum videre non potes. Vbi voluit Balaam maledicere, benedixit. Innocens à quocunque maledicatur, à Deo benedictus est. Si habitat in adiutorio Altissimi, quis poterit contra illum præualere? Si in protectione Dei cœli commoratur, quis etiam si esset terræ Deus (vt iactabatur Nabuchodonosor) expugnabit eum? Dicit ^{Iudith. 16.} *Holophernes* dux militiæ eius: *Non est Deus, nisi Nabuchodonosor; qui est Dominus vniuersa terra.* Veruntamen mox in eius exercitu vox ista audietur: *Vna mulier Hebræa fecit confusionem in domo Regis Nabuchodonosor.*

Vides potentiam Dei? Heu mi, trabs in oculis vestris obstabit, quò minus Dei iudicia videatis? Num aliquandò nõ aperientur oculi vestri ad veritatẽ dispiciendã? Educite trabem de oculo: excæcat malitia; oculos claudit inordinatõ amor. Cur munera excæcant oculos etiam sapientium? Quia omnes diligunt munera; sequuntur retributiones. Ergò dilectio munerum aufert mentis oculum, vt non videat neq; intel-

intelligat. Sic ira impedit animum, ne possit cernere verum: Et propterea sententia concitate iudicans & damnans, crudelis est, non iusta. *Ira* (inquit Salomon) *non habet misericordiam, nec erumpens furor*. Holo-
 phernes audita de ore Achior veritate indignatus est vehementer, dicens illi: *Quoniam prophetasti nobis; gladius militia mea transiet per latera tua. Heu, impetum concitati ferre quis poterit?* Vnusquisque iudicet semetipsum, sese condemnet, vt non cum hoc mundo damnatur, emundet conscientiam suam, expurget oculos suos, mentemque purificet, vt cognita veritate, pius erga Deum, iustus erga seipsum, atque erga proximum sit misericors, vt misericordiam a Deo consequatur. Amen.

M O R A L E.

16 **Q**uam indignum facinus nobis Balaam scelestissimi perfidia ob oculos, atque pertinacia, quæso, ponit? cupit bonam mortem, inquam: *Moriatur anima mea morte iustorum, & fiant nouissima mea horum similia*. Diuinam contra se profert sententiam & ultionem, semel & iterum. Dixit homo, cuius obturatus est oculus: dixit auditor sermonum Dei, qui nouit doctrinam Altissimi, & visiones omnipotentis videt, qui cadens apertos habet oculos. *Videbo eum, sed non modo; intuebor illum, sed non propè*. Neque tamen a sua iniquitate desistit. Quis non cupiat fœlicem finem? Quis non perfectam beatitudinem? Quis non requiem æternam? Norunt fideles, iniquitatem æternam damnatione puniri, audiunt latam sententiam. *In qua mensura mensi fueritis, remetietur & vobis*. Exhortatione illam sentiunt. *Nolite iudicare, & non iudicabimini*. Et aliam nihilominus. *Nolite solliciti esse in crastinum*. Et Balaam instar, solliciti de re temporali, quæ certò sibi euentura mala sunt, negligunt, perinde se gerunt ac si euentura non essent. Heus Balaam, diuinam super iustos vides protectionem, & in te ipso illam experiris; qui cupiens maledicere, ad benedicendum impelleris, ex quo fit, vt nouissima tua cupias illorum esse similia. Cur Deo non cedis vo-

lens, vt illius causa populo benedicas? Admoneris de iusta, tuique actibus dignalata sententia, & ad penitentiam non moueris? Heu quot sunt huiusmodi? presentia instant, vos futura non premunt. Hoc facitis, quod facere vidistis Balaam. Dolet, quòd mercedem perdat suæ diuinationis. Deo aliter præcipienti resistit, quantum potest. Sic impij, sic scelesti, illecti presentibus, futura non memorant. Christus sollicitudine tollit temporalium, non in longum duntaxat cogitare prohibet, sed ne in vnum diem, in crastinum, vt quò minus transeuntia curamus, eò pro permanētibus magis laboremus. *Nolite solliciti esse in crastinum*. Videte quid facitis nunc, & quid inde sit euenturum.

De temporalibus incertus euentus est, **17** de spiritualibus certus atque indubitatus. De illis audi Salomonem: *Ne gloriaris in crastino*. *Pro. 27. 1.* *num, ignorans quid superuenturam pariat dies*. De spiritualibus idem docet: *Qui ambulat simpliciter, saluus erit: qui peruersis graditur viis, concidet semel*. O homines, qui de incertis solliciti, cetera dimitunt: casta illa est sollicitudo, ad nihilum valens, necessaria est ista ad omnia valens. Ad quid de crastino sollicitari pro vita ista breui? *crastinus dies sollicitus erit sibi. Sufficit diei malitia sua*. Deus nostras nouit necessitates. Id modicum, quod illarum causa a nobis petit, est presentis diei sollicitudo. Si quid plus facere prætendis, falcem tuam mittis in messem alienam, in diuinam potestatem. Sibi ipsi seruauit de futuris curam; futura certò nouit; nihil illum laet, qui nouit omnia antequam fiat. Hoc sibi seruat: & tu id rapies de manu Dei; Quiduis moliaris, & non rapiet quisquam de manu eius: propterea quòd incerte sunt prouidentia nostra. Tanta est futurorum & spiritualium sollicitudo habenda, vt non vacet de presentibus sollicitari. Noxia ergò, nedum casta est de temporalibus in futurum cura. Futura amabo considera, attende, prospice, quæ minime transeunt, quæ semel accepta non præterea derelinquuntur. *Qui peruersis graditur viis, concidet semel*: dixit Salomon. Sint plures illius peruersæ viæ; multa sint mala desideria eius; varia, iniqua consilia: concidet semel, **18.**

fatis est casus vnus, quia non inde vltra confurget. Heu! quare ista non cogitatis in cordibus vestris?

18 Stare, & videte. Stantes respicite; alio-
Num. 34.3 qui cadentes aperietis oculos. Sic Baalam:
 Dixit homo, cuius obturatus est oculus,
 qui cadit, & sic aperiantur oculi eius. Nam
 trabs aut potius mens erat in oculis Balaam,
 homo idololatra, ariolus, avarus, dolosus:
 ideo obturatus erat oculus eius, vt non
 videret cælum. Et tu quare non vides eui-
 dentia? expectas quando clausis corporis
 oculis aperiantur oculi interiores, & vi-
 deas casum tuum in profundum abyssi?
 quando corpus cadet, vt cadauer sit, tunc
 perspicias, quam vana fuerint, quam falsa,
 quam fallacia bona huius mundi. Tum ex-
 perieris: & totum corpus, oculus erit, &
 tota anima, quia totus senties, quam ma-
 gna, quam præstantia, quæ nunc futura,
 quia tunc erant præsentia. Cadit & sic a-
 periuntur oculi eius. Quoties intellexit
Nũ 12.12. Balaam diuinam voluntatem? primum
 21. prohibitus est ire. Secundo permittitur, sed
 iustus, vt faceret, quod sibi præciperetur.
 Obstat Angelus, & arguit, itidemque iu-
Num. 23.1. bet, ne aliud loquatur, quam sibi fuerit
 14. præceptum, & sic ire permittit: & nihilo-
 minus peruersa via eius & mens est ad ma-
Num. 24.1. ledicendum. Curat per maleficia sua ma-
 14. ledicere, & non valet: hoc semel; & iterum
 tamẽ tentat, si possit maledicere; & quam-
 uis frustra, rursus opus aggreditur, nec ces-
 sat, nisi etiam remisso conatu mouetur ad
 benedicendum. O malitiam, o duritiem, o
 trabẽ cupiditatis! Sed quid? quod via ma-
 ledicendi non potest, altera exequitur,
 dans consilium, vt per mulieres corruptus
 populus à Deo dimitteretur, & sic cederet
 aduersariis.

19 Quis non stupeat tantam huius arioli
 peruersitatem? Dico autem ego: quis non
 admittitur hominum cæcitatem? qui au-
 diunt sermonem Domini; qui norunt il-
 lius voluntatem; quos docet fides de non
 apparentibus, quæ venient aliquando; &
 æquẽ ac Balaam resistunt tamen manda-
 tis Dei. Num stulti sunt eiusmodi, vt ille,
Job. 27.22. de quo Salomon: *Si consideris stultum in
 pila, quasi pisanas, feriente de super pilo, non*

auferetur ab eo stultitia eius. Pisanas est hor-
 deum decorticatum. Inreptiones, rationes,
 & exhortationes, comminationes, &
 huiusmodi percussiones pili sunt, quibus
 veluti contunditur homo stultus, vt so-
 lent pisanæ contundi. Et tamen quantum
 est numerus Christianorum, qui durante
 stultitia sua; in insipientia, dico in cæcitate
 in duritia cordis? O homines duræ cer-
 uicis, duræ mentis, duro corde, audite.
Qui dura mentis est, corruet in malum. A. Pro il-
 lorum. Nisi conuersi fueritis, corruetis in ma-
 lum: non ibitis duntaxat in malum, nõ ca-
 detis in illud, aut concideris; corruetis,
 ruinoseruetis, vt non sit vltra resurgendi
 spes. Sic ista vna cõfusio pili, quod est ver-
 bum Dei. Num fortis non est hic icetus,
 qui nobis minatur æternum interitum? O
 stulte, adhuc sentias percussorem huius
 pili, huius mallei, qui etiam Petram con-
 conterit. Num natura ipsa tua, id est tu-
 pse, non repugnat (inquam) tuæ prænarri-
 cationi? patitur nõ illa, vt trabs sit in ho-
 minis oculo? Ergo qui trabem habet in o-
 culo, naturæ aduersatur. Trabs est magna
 quidem iniquitas tua, quam habes in ani-
 ma, quæ tota oculus est; & quod natura
 patitur, id exequitur malitia: O malitia!
 Denuo feriaris. Possibile nõ est, vt cui
 trabs oculum perdidit, occupat, opprimat,
 quidquam videat? Videbis autem tu, cum
 trabe in oculo, proximum tuum? Videbis
 oculum eius? Videbis in eo festucam? Vi-
 debis modicum quid, quod ab oculo, nisi
 acutus sit & mundus, videri non potest? At
 malitia tua aperit tibi oculum ad videndas
 proximi tui fragilitates, leuia etiam pec-
 cata sua. O naturæ aduersator! An natura
 fert, vt de aliis magis, quam de se quisquã
 sollicitus sit? Vnde tibi ergo de aliis cogita-
 tio, de te ipso obliuio, vt alius sis salutis, exi-
 tio tibi? non charitas, non zelus, non pie-
 tas, malitia, malitia hoc tibi suggerit; ma-
 litia naturæ contraria, contraria charitati.
 O prodigium; o non hæc tunc audita no-
 uitas! Videri quis parua existentia procul,
 propè existentia, quæ magna sunt valde,
 non discernit. Consonum nõ naturæ istud
 est? stultus autem iste noster hoc valet,
 hoc vult;

hoc vult, sic videt: grandia sua peccata nō iacuetur, aliorum parua clarius aspicit. Sua sibi propinqua illum latent, aliorum remota & minuta, illi parent. Clamat natura, quod naturalis scripsit: *Quod non enī est non est scientia. Quod non est verū, nemo vidit unquam.* Et videbis tu, o stulte, in proximo tuo mala, quæ non fecit? peccata quæ non habet? culpas, quæ non existunt? & hæc videbis, etiam si trabs sit in oculo tuo? O iniquitas inimica natura! O peccata naturali ordini repugnantia! Hæc stultus si consideraret, stultus non esset: sed si contuderis stultum in pila, non auferetur ab eo stultitia eius. Veniat desuper feriens pilus etiam flagellorum, quibus eiuſmodi duros homines percutiat brachiū Domini. Et erit quod dictum est per Prophetam. *Populus non est reuerſus ad percipientem se, & Dominum non exquisierunt.* Et quod dolet Dominus: *Fruſtra percussi filios vestros, disciplinam non receperunt.* Et si illata non mouent, mouebunt intentata flagella? Factis non cedunt, & verbis cedent? Quod non faciunt præſentia malafacient futura? De stulto actum est. Non auferetur ab eo stultitia eius. Fert in animo, quod non feret in oculos; fert in corde, quod non feret in corpore. Ibi insensatus, hic sensibilis, etiam plus quam oportet. Trabem non sustineret in capite, immanitates tenet in mente. O stulti & duro corde, suscipite disciplinam, cedite pilo, accipite verbum sanum & irreprehensibile, vt sitis sine querela in die Domini nostri Iesu Christi, qui redimat vos à malis & repleat bonis. Amen.

FERIA IV. DOMINICÆ
DE CÆCO.

CONCIO PRIMA.

Nolite dare sanctum canibus,
nec mittatis margaritas vestras ante porcos.
Matth. 7. 6.

ARGUMENTVM.

Ad orationem nos Christus inuitat præcepto & ratione, vt propensius ei obtemperemus. In præcepto duo considerantur, vis ipsius iustionis, & vis verborum illam exprimentium. Orationis effectus est, nos Deo coniungere. Quomodo petere debeamus in oratione.

VÆ nobis, si nobiscum vellet Deus præceptum illud obseruari. quod fecit Apostolis suis, quos Doctores instituit orbis terrarum, dicens. *Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos.* Per sanctum & per margaritas intelligens Euangelium suum: quod, quia sanctum est, canibus immundis non est dispertiendum. Quoniam verò pretiosum, ante porcos mittendum nō est, qui illius valorem ignorantes, pedibus illud facile cœculcabunt; imò vtrique, & canes & porci, hinc irritati, insurgent contra vos, vt veluti vasa dirumpant, vbi thesaurus iste repositus est. Væ (inquam) nobis, quoniam si vitam nostram attendamus, non longè erimus ab his immundis bestiis, de quibus Prouerbiū est illud Salomonis citatum à Petro Apostolorum Principe: *Canis reuerſus ad suum vomitū, & sus losa in volutabro luti.* Et idcirco indignissimi, quibus verbum salutis tribuatur: Quo si priuaremur, vitæ fieremus exortes, quoniam fructus iusti, lignum vitæ. Mitius tamen nobiscum egit clementissimus Deus; tum, quia inter multos indignos, sunt & digni, quibus non propter indignos cœlestis subtrahenda est alimonia; tum quia credendum non est, omnes indignos, tantæ esse peruersitatis & procacitatis, vt contra ministros Dei sacrilegè insiliant. Imò persuademus magis nobismet, vos attentè ac reuerenter, verbum istud accepturos, quod potissimum erit de oratione, quæ virtus summoperè omnibus necessaria est: Quod vt præstare dignemini, obnixè rogo.

1. Pet. 2. 2.
Pro 2. 6. 11.
Pro, 11. 30.

- Diuisio.* 1. Ad orationem Dominus nos valde excitat, præcepto & ratione, iubens videlicet, ut illam exerceamus: addensque rationem, cur illam colere debeamus. Air enim: *Petite, & accipietis, Quarite, & inuenietis, Pulsate, & aperietur vobis.* In verbis imperatiuis, *Petite, Quarite, Pulsate,* præceptum habemus. In verbis indicatiuis promissionem continentibus, rationem habemus a pertam. Vt sciamus Deum, quamuis ex Maiestate & Potestate sua mereatur, vt à creaturis omnibus illi obtemperetur; leges tamen suas atque præcepta ad nostram utilitatem esse destinatas, voluisse nobis esse compertum, vt utroque simul, & debito & commodo, tracti & impulsus, plenius in ea, quæ nobis præcipiuntur, intendamus. Sic Moyses relaturus legem Populo, eamque denud propofiturus, in fine itineris per desertum, principio ac firationem reddat tam longi tamque diurni itineris, monet, eius causam ipsorum fuisse inobedientiam pertinacem. Infert postmodum iam collata beneficia in traditis sibi regnis duorum Regum Amorrhæorum, Schon & Og. Accedens denique ad legem commemorandam, rationes illius obseruandæ proponit, commoda continentes; ac vltimo loco præcipiens, Dei proponit Maiestatem, in hunc modum exordiens: *Et nunc Israel, audi præcepta, & iudicia quæ ego doceo te.* Immediateque adiicit rationem: *Vt faciens ea viuas, & ingrediens possessas terram.* Quam rationem amplificas, bifariam diuidit, vt vita promittatur faciētib; & gloria. De vita ait: *O uli vestri viderunt omnia, quæ fecit cōtra Beelphegor, quomodo contriuerit omnes cultores eius de medio vestri. Vos autem qui adharetis Domino Deo vestro, vivitis vniuersi vsque in præsentem diem.* Vbi ex nece inobedientium, & ex vita obtemperantium apparet emolumentum parentium legi. Utilitati verò addit & gloriam subdens: *Hæc est enim vestra sapientia, & intellectus coram populo, vt audientes vniuersa præcepta hæc, dicant. En populus sapiens & intelligens, gens magna.* Nouissime verò ad mentem illis reducit Maiestatem Dei legem ferentis in summitate montis Sinai. *Nè obliuiscaris*

(inquiens) *verborum, quæ viderunt oculi tui. Docebis ea filios, ac nepotes tuos, à die in quo stetit coram Domino Deo tuo in Horeb. Et accessistis ad radices montis, qui ardebat vsque ad cælum, erantque in eo tenebræ & nubes, & caligo.* Ita manifestum est sua præcepta nobis munita rationibus proponere, vt ad ea implenda fortius impellat. Quod potissimum erat in hoc orandi præcepto faciendum. Petimus enim, vt accipiamus: *Quarimus, vt inueniamus. Pulsamus denique vt nobis aperiantur.* Cuius reifuturos nos compotes asseuerat, vt ad opus foret accingamur.

Rationem hanc quoque confirmat regula ista generali. *Omni enim, qui petit, accipit; & qui quarit, inuenit; & pulsanti aperietur.* Quam etiam regulam, simulque rationem regulæ innixam, exemplo roborat patrum cōmuniū, qui proprios filios suos à se aliquid postulantes non repellit, verum protinus exaudiūt. *Aui quis est inquit, ex vobis homo, quæ si petierit filius suus panem, nunquid lapidem porriget ei? Aui si pisces petierit, nunquid serpentem porriget ei?* Vide quàm fortiter hoc exemplo argumentationem suam stringat. *Si ergo vos cum sitis mali, nostis bona data dare filio vestro: quanto magis Pater vester cælestis dabit bona petentibus se?* Vbi aperte affectu paternum ostendit, hæc nobis ferre salutaria præcepta, vt & nos veluti filij obedientie illa deuotè suscipiamus.

Præceptum primum igitur in primis attendamus, in quo veniunt duo cōsideranda: vis ipsius iussionis, & vis verborum illam exprimentium. Vis iussionis maxima est ex fonte, vnde illa procedit, & ex fine ad quem accedit. Fons autem est Deus, qui in lege ferenda frequens dicebat *Ego Dominus. Hoc & hoc facite. Ego Dominus. Leges meas obseruate. Ego Dominus.* At nunc nouæ legis legislator Dominus Iesus est, qui iubet, vt oremus, tanquam qui de cælis ad terram de sinu Patris attulit donorum cælestium abundantiam, vt que nō in vanum pro nobis attulerit, iubet, vt ea petamus, vt digni efficiamur promissionibus eius. Ergo & maiestatem ostendit & pietatem: præcipiendo, Maiestatem certe prodit. At, vt

At, vt petamus ab eo, pietatem cum Maie-
state demonſtrari, ſed magis pietatē. Innuit
enim ſe plenum gratiarum; ſe pronum at-
que propenſum ad eas diſtribuendas; ſe
facile daturum, modò petatur.

5. Antiquo populo non ſic appetē iuſſit vt
peteret, ſed ipſe illis compatiens conde-
ſcendebat, vt diſcerent conſidere in Do-
mino. *Clamor filiorum Iſrael venit ad me:*
dixit Dominus. Sed fortè non quo ad Do-
minum clamarent, ſed conquerentes de
afflictione, qua ab Ægyptijs opprimeban-
tur, Et tamen vltroncus miſit illis Salua-
torem Moyſen. Murmurabant potius in
neceſſitatibus, quàm precibus atq; humi-
litate Deum exorabant; & tamen ipſe cle-
mens dabat benignitatem. Ita poſt exitum
de Ægypto, appropinquante illis Pharaone,
clamauerunt quidem ad Dominū, ſed
murmurantes dixerunt ad Moyſen: *Forſi-
tan non erant ſepulchra in Ægypto? Ideò tu-
liſti nos, vt moreremur in ſolitudine.* Sic ad
aquas amaras murmurauit populus contra
Moyſen dicens: *Quid bibemus?* Sic defi-
ciente cibo murmurauit omnis congrega-
tio contra Moyſen & Aaron: *Cur eduxi-
ſti nos de Ægypto, vt occideretis omnem
multitudinem fame?* Sic deſiciente aqua
iurgati ſunt contra Moyſen: *Cur faciſti nos
exire de Ægypto, vt occideres nos, & liberos
noſtros, & iumenta ſui?* Tentabant Deum,
vt impingit illis Moyſes, non rogabant in
in neceſſitatibus ſuis. Quo ſenſu id intel-
ligi poteſt, quod canitur in Pſalmo: *Et cla-
mauerunt ad Dominum, cum tribularen-
tur, & de neceſſitatibus eorum liberauit eos.*
Niſi fortè hoc idè intelligatur, quia
Moyſes pro ipſis clamabat: Deus tamen
miſericors & clemens, opem ferebat, vt ſui
noſſiam illis ingereret, & oſtenderet glo-
riã ſuam in vniuerſa terra; præterq̃ quod,
& in populo multi ſancti orabãt, & popu-
lus ipſe didicit deprecari. Nunc autè mo-
net & iubet, vt petamus, vt nobis ſit per-
ſuaſiſſimum, diuitem illum eſſe in miſeri-
cordia. Qui, quod maius eſt, dedit, nempe
Filium ſuū vni genitū, ne dubitemus, quin
omnia nobis cum illo donaturus ſit.

6. Rurſus iubens poſtulari, oſtendit ſe o-
mnium Prouiſorè, qui Creator eſt omniū.

Vt corpus conſeruaret, parauit illi cibos,
quibus libenter veſcitur. Vt alimenta con-
tinuarentur, herbas & arbores inſtituit, cū
ſeminibus generis ſui. Sed quoniã peccata
noſtra, prohibuerunt bonum à nobis, pro-
uocantes Deum ad iram, remedium ora-
tionis adhibuit, vt viuant, quæ ab eo crea-
ta ſunt ad vitam. Oratio enim quædam
vis eſt pertingēs vſq; ad cœlos, vnde hau-
rit, quæ vtilia & neceſſaria ſunt nobis: qua-
ſi nos ſimus vaſa vacua, quæ os aperientia
in oratione, nè vacuum detur, trahunt de
cœleſtibus alimenta cœleſtia.

Per orationem autem proſpicere nobis
voluit Omnipotēs, duplici de cauſa: Qua-
rum eſt altera, vt à Deo iugiter pendea-
mus: & hic eſt finis, ad quem accedit ora-
tio. vnde patet vis maxima huius præcepti
de orando. Omnis quidem creatura pen-
det à Creatore, quaſi radius à ſole: ſi enim
radius à ſole decidatur, recidatur in nihi-
lum neceſſe eſt. Sic creatura omnis, ſub-
tracta manutenentiã diuinæ virtutis, ceſſat
proſuſ eſſe. Et naturalia quidem immo-
biliter perfeuerant, quia non habent vn-
dè peccando à Deo abſcindantur, & in ni-
hilum cedant. Angeli quidem ſtabiles non
ſunt: idcirco aliqui eorum à Deo, reſelle-
runt, quos Deus in eum ſtatim reiecit, in
quo deſiderant mori, ſed fugit mors ab eis.
Qui enim Deo non adhærent, digni ſunt
morte, vt quaſi ad nihilū deducantur. Sed
Angelos Deus & animas rationales eſſe
voluit immortales. Nec propterea tamen
vim intulit naturæ, quæ à Deo receden-
tia conuertit in nihilum, quoniam incor-
ruptibilia Quæ inſtabilia ſunt, deiicit in
conditionē morte deteriorem. Vndè bo-
num eſſet illis, ſi exorta non fuiſſent. Vt
igitur Creatori adhæreant, Angeli tribuit
intellectū, quo ſe à Deo pendentes, vide-
rēt perſpicuè ac perpetuò. At homo obrut⁹
mole carnis, nō ita clarè videt Deum, ſeq; ab
illius manutenentiã continuò depen-
dere: ſed pondere, fragilitate, atq; corrup-
tibilitate carnis ſubtracta, claritas illa cō-
penſatur. Caro enim ipſa ſemper deſiciens,
& in corruptionem labens, clamat ſe con-
ſeruante indigere; vndè panis illi quotidia-
n⁹ neceſſari⁹ eſt, qua neceſſitate cogitur ad
Deum

Leu. 5. 23

Iob. 4. 18.

Luc. 11. 3.

Deum quotidie exclamare: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Rectè ergò oratio instituta est, ut quod à nobis obtinere non possumus, à Deo postulantes, Deo ipsi tutori atq; conseruatori adheramus.

8.

Propter hoc in supremis necessitatibus, vi clamoris ad Deum, populo præstitum est subsidium, ut mox visum est. Quando

Exod. 14.

24.

Exod. 16.

13.

Exod. 15.

25.

Exod. 32.

11.

ab hostibus illi imminere mors, clamantes liberati sunt. Quando à defectu rerum necessariorum, eadem imminere mors, & panis & aqua suppeditata sunt. Quando & exterminium ob eorum scelera illorum capitibus imminere, clamans Moyses Dei indignationem auertit. Haud secus iam terram incolebant, patribus eorum repromissam, sæpè captiui, ut commiseri fuerant, à vicinis populis, clamantes saluabantur. Quia ab ipsa terra in alienas abducti, pœnas dantes suarum iniquitatum, si ad Deum conuersi clamabant, auxilium postulantes, exaudiebat illos. Quo fit perspicuum, per orationem homines Deo coniungi, qua coniunctione fit, ut viui conseruentur à Deo.

9.

Hinc & in terris visus, & cum hominibus conuersatus, in sanctuario & templo suo habitans inter illos, locum sibi statutum ad habitandum cum illis, qui domus eius est & dicitur, domum orationis voluit nominari; ut hinc patesceret, orationem vinculum esse quoddam, Deum & homines vnà connectens. Ut quemadmodum Anima vegetat ac regit Corpus, Corpus autem vicissim Animæ deseruit; sic homines à Deo vitam atq; inspirationem recipientes, Deo vicissim ipsi ad nutum obtemperarent. Quomodo Moyses mediator, inter homines & Deum, Deo precans vtebatur, & à Deo excepta & verba & dona super populum effundebat, quasi Moyses suis manibus orationem, & ad Deum ferret, & referret ad populum; quam idèd manibus designabat. Hinc & dimittente Iosue cum Amalec, leuabat ipse ad

Exod. 17.

11.

Deum manus, quibus victoriam obtinebat. Manus leuata ad Deum, manus cum hostibus conferentes roborabant, laborque pugnantium vim suam ab orantis labore hauriebat. Atque ita & pugnans po-

pulus, per orationem Moyses à Deo pendeat; pendeatque Deus subsidij sui virtutem pugnantibus, mediante eadem Moysis oratione.

O vinculum perfectionis, quod est oratio. O fidelium singulare præsidium atq; priuilegium. O apposita verba Moysis! *Nec est alia natio tam grandis, qua habeat deos appropinquantes sibi, sicut Deus noster adest cunctis obsecrationibus nostris.* Habebant quidem aliæ nationes deos suos sibi materialiter appropinquantes, adeo ut eos tangere atque transferre huc atque illuc liberè valerent: at verè longè aberant in auxilio opportuno, opis nihil profusus conferre valentes supplicibus suis. At Deus noster, ut habitat in caelo, non longè est ab vnoquoque nostrum, præsens precibus atq; postulationibus nostris. Oratio enim munda prozimum facit Deo, qui est vita nostra, refugium & virtus, adiutor in tribulationibus. Vnde & Moyses dixerat ibi supra: *Vos autem, qui adheretis Domino Deo vestro, vniuersi.* Appropinquat igitur Deus nobis, dum adest cunctis obsecrationibus nostris. Ergo cum Deo vincimur per obsecrationes.

Quæ coniunctio, præterquam quod bonorum Dei nos facit esse participes, etià ipsius diuinæ nos facit esse naturæ consortes. Dum oras Deum, ut tibi postulata concedat, sic illi adheres, ut fiat ipse Dominus Deus tuus, ut seipsum infundat tibi. Vbi obseruare non pigeat Mosaicam phrasim: dicit prius: *Custodite mandata Domini Dei vestri*: postea verò: *Sicut, quod docuerim vos præcepta atq; iustitias, sicut mandauit mihi Dominus Deus meus.* Vnde ergò ista differentia Deum appellandi, nunc populi nunc suum? Mandatum est in causa, eum sibi correspondente obedientia. Mandat omnibus præcepta, tunc omnium est Dominus & Deus. Mandat Moysi, ut illa doceat; sic Moyses Dominus est ac Deus. Ita ergò & oratio penetrans nubes, intrat in conspectu Dei, inclinans aurem illius ad deprecantis precem. Si aurem suam Deus inclinat homini, totum se inclinat illi; non enim aliud est Deus, aliud auris eius, sicut nobis euenit,

1. Cor. 12. venit, de quibus Apostolus: Si dixerit auri: quonia non sum oculus, non sum de corpore: num ideo non est de corpore? Vis videre, nihil apud Deum interesse, inter aurem & intertorum? Audi Christum in Psalmo, qui idem dicit: *Aures autem perfecisti mihi; corpus autem aptasti mihi.* Aurē vocat Psalms: corpus Apostolus. Ergo auris & corpus idem sunt. Corpus (inquam) illud, de quo scriptum est: *Verbum caro factum est.*

12. Haud secus suo modo, quinimò & excellentius, auris Deus est. Aurē verò audientem, quando quæ petimus, elargitur: sed non sic dona sua à se ablegat, vt fortè putatur, quando talenta partiti sunt, & peregrè profectus est, abiens in regionē longinquam. Hoc enim non est per elongationem præsentia sua, sed per longanimitatem patientiæ, expectans & spectans, num negotiemur ac de negotio lucrū reportemus, vt tandem nos constituat super omnia bona sua. Quod dum facit, seipsum communicat in omnibus bonis suis. Audi Coriphæum Apostolorum: *Maxima & pretiosa nobis promissa donauit, vt per hæc diuina efficiamur consortes nature.* O diuinam pietatem: Indigere nos fecit pane & aqua, huiusmodique rebus vilibus, vt dum hæc postulantes ad Deum erigimur, Deum consequamur, Deum possideamus, eidemque immediatè coniungamur, vt verè sit Deus noster, Emanuel, nobiscum Deus.

13. Hinc saluberrimū trahimus documentum ex verbis illis Apostoli Leuantes puras manus ad Deum. Quis enim pretiosum balsamum in vas immundum infundat? & quomodo pollutas manus extendat ad Deum, quibus magna & pretiosa illius dona excipias, in quib' seipsum dat? Nunquid non audis illum præcipientem. *Nolite dare sanctum canibus, neq; mittate margaritas vestras ante porcos.* Num oblitus es alia eiusdem Saluatoris verba? Nō est bonum sumere panē filiorum, & mittere canibus. Filios nos appellat, se Patrē. *Si enim vos cum sitis mali, nosis bona data hære filii vestri: quanto magis Pater vester cæli filius dabit bona parentibus se?* Hæc ergo bona sua sunt panis filiorum, prorsus canibus nō porrigendus. Foris canes. Qui non intrabunt, nec circuibunt ciuitatem, quam tumuis famē patiantur, vt canes. Famem (inquam) patiantur; quia non est, qui panem frangat eis & tribuat. En modò, cur docuit nos orare: *Pater noster qui es in cælis.* Nempè vt, dum oramus, filios nos exhibeamus, non canes, aut porcos. Alioqui vt Iacobus scribit: *Petitio, & non accipitur, eò quod male petitis; vt in concupiscentiis vestris infumatis.* Concupiscentia famēs est: multiplicia concupiscere famēs est magna, quæ peccatores, vt canes, patiuntur: quos ideo non exaudit Deus. *Scimus enim, quia peccatores Deus non audit, sed si quis est Dei cultor, & voluntatem eius facit, hunc exaudit.* Ideò immundi, si nō prius purificati, templum, quod erat domus orationis, ingredi non poterant. Et Paulus etiam ab vxoribus abstinendum docet, vt vacetur orationi.

14. Sed heu! quàm longè absumus ab his instructionibus? Immundi, iniusti, auari, superbi, elati, immisericordes, accedimus ad deprecandum Deum, & appropinquare Deo præsumimus, quasi gens, quæ iustitiam fecerit, & mandata Dei sui non dereliquerit. Heu! si liceret conscientias discutere tot fidelium, in templo missas audientium, orationes recitantium, quot videremus similes sepulchris dealbatis, qui id, quod de foris est dealbatum & deuorū, ostendunt, intus autem pleni sunt rapinā, hypocrisis, & iniquitate? Deus iubet: *Nolite dare sanctū canibus.* Et putas, ipsum dona sua impertiturum canibus? Num canes nō sunt ij, de quibus Apostolus: *Quod si inuicem mordetis? Mordent murmuratores, detractores, alienum tollentes, inuidentes, zelum habentes amarum, contentiosus; hi canes viuunt.* In gregem porcorum Dominus deprecantes milit spiritus immundos, non gratias suas.

15. Heu! quot voluūt in volutabro luti, & ad cœnam nuptiarum intrare nō verentur? O gregem porcorum! O multitudo lingentium terram, terrena appetentium, in terrenis delectantium. Quò acceditis deprecaturi? Ad domum Dei? *Hic est Pater noster, qui in cælis est.* Quid igitur terrena

Tom. 11. Bellintani.

- petis ab eo; qui habitat in caelis? Filius prodigus à longè stans, proposuit postulare patrem suum: *Fac me, sicut unum ex mercenariis tuis*. At factus propè, suam confessus iniquitatem abstinuit à proposita petitione: Indignum se filium apertè professus est, non tamen mercenariorum appetiit, aut petiit conditionè. *Filius manet in domo in aeternum*, seruus & mercenarius non a què. Filius, quæ in domo Patris sunt, appetit, ut illic maneat in aeternum: Mercenarius mercedem quærit, qua extra domum Patris familiàs utatur, & in suos usus conuertat. Petite cœlestia, quæ pertinent ad Regnum. *Quærite primum Regnum Dei, & iustitiam eius; & hæc omnia adiicientur vobis*. Iustitiam Dei quærite, quæ manet in sæculum sæculi. Quærite Regnum Dei, quod iusto ostendit Deus.
- Sap. 10. 10.* Dicente Sapiente: *Iustum deduxit Dominus per vias rectas, & ostendit illi Regnum Dei*. Ostendit Regnum, dabit iustitiam, qua per vias rectas deducat ad Regnum. Sed heu! iustitiam negligimus, Regnum spernimus, terrenis inhaeremus. Sapiens monet: *Da misericordiam, & non suscipias peccatorem*. Da bono, & non receperis peccatorem. Benefac humili, & nò dederis impio. Et putas Deum id agere, quod nobis prohibet.
- Luc. 15. 19.*
- Ioh. 8. 35.*
- Matt. 6. 33.*
- Psal. 111. 3.*
- Sap. 10. 10.*
- Ecl. 2. 4.*

CONCIO PRIMA.

16. **F**acit ad intelligentiam modi orandi sensus illorum trium verborum: *Petite, Quærite, Pulsate*. Quæ idè hic conuenièter examinamus, ut sic modus innotescat orandi. Duplicem quippe possunt habere sensum, ut primò idem significant, quòd pluribus exaggeratur verbis, ut fortius impellamur. Qui sensus, euidentis significatio est magnæ pstantiæ virtutis huius, ad quæ repetitis verbis cōpellit nos Dominus, qui diligit nos. Inuenimus enim verhū *Quærite* positū pro *Pestulare*: dū monet Sapiens: *Noli quærite à Domino ducatum, neq; à Rege cathedram honoris*. Similiter & *Pulsare*, iuxta illud: *Si perseverauerit pulsans*.
- Ecl. 7. 4.*
- Luc. 11. 8.*
17. Quamvis tamen idem actus per plura hæc verba significaretur, non synonyma sunt tamen, sed addunt aliquid ad actum postulandi, duo hæc: *Quærite* videlicet & *Pulsare*: ut Petere sit simpliciter orare; Quærite dicat perseverantiam. Petiitio quidem vnico actu potest fieri, nò sic questio. Hinc de muliere illa sollicita de perdita drachma scribit Evangelista: *Quærit diligenter, donec inueniat eam*. Pulsatio verò instantiam designat. Vnde Domianamicum, ad cuius ostium pulsatur, inducit respondentem: *Noli mihi molestus esse*. Molestia hæc instantiam notat postulantis; & subdit Dominus: *Si perseverauerit, pulsans, dico vobis, etsi non dabit illi surgens, eò quòd amicus eius sit, propter improbitatem tamen eius surget, & dabit illi, quod quibet necessarios*. Itaq; Questio perseverantiam addit petitioni: Pulsatio, instantiam, quæ coniungit quoque cum perseverantia. Sic docemur, orandum perseveranter & instantè. Vnde Dominus de perseverantia ait: *Oportet semper orare, & nunquàm deficere*. *Multum enim valet* (inquit Iacobus) *deprecatio iusti assidua; & Sapiens: Nò impediaris orare semper, & ne verearis visq; ad mortem iustificari*. Vult quidem nos continuè proficere in sanctitate & iustitia. Ad quod quoniam necessaria est oratio, semper orandum docet. Et quoniam curæ huius sæculi, multa præbent & non modica impedimenta orationis: hæc à nobis iuxta posse docet amovere & elongare. Rationè addit sapiens, cur & in oratione perseverare, & in iustificatione proficere debeamus, subdens: *Quoniam merces Dei manet in aeternum*. Si finem nunquam profusus habitura est merces, cur opus, cur merces debetur, finè habeat hæc in vita velociter transeunte? Instantiam suadet Apostolus scribens ad Romanos: *Orationi instante*. Et ad Colossenses: *Orationi instate*. Ille est clamor, de quo frequenter Scriptura loquitur: *Clamauerunt ad Dominum*. *Quid clamas ad me? Ad Dominum, cum tribulatione*. *Clamavi*. Idè & Dominus clamore valido, & lacrymis hanc suam vehementissimam instantiam demonstravit. Hinc & in edicto Regis Ninive continetur: *Clamaverunt ad Dominum in fortitudine*. Defectus duarum conditionum harum est frequenter in causa, quam obrem non exaudiantur preces.

preces nostræ: cum quibus tamen vides coniunctam iustitiam. Nam Iacobus dixit: *Multum valet deprecatio iustij assidua.* Et sapiens, cū oratione perseveranti, profectum iustificationis coniunxit. Et Dominus, moleste orantem & improbè, amicum esse notat, qui clamat: *Amice, accommoda mihi tres panes.* Quod si amicus non sit aut iustus, amicitiam quærat & iustitiam, camq; & perseveranter & instanter petat, sicut publicanus, qui ascendit in templum, ut oraret, ibiq; humiliter & instanter orans, descendit iustificatus.

18. Possumus per hæc verba non eundem actum interpretari. Nam quæere, præter petitionem & alios modos dicit, quibus, quod appetimus, conamur consequi. Propterea sapiens sapientiæ cupidus, postulationi, qua moliebatur sapientiam obtinere, addit & alios modos, nempe, inuestigationem illius, studium, laborem, anxietatem. De petitione enim, cui coniungit quaestionem, ita loquitur: *Ante Templum postulabam pro illa, & usque in nouissimis inquiram eam.* De inuestigatione: *A iuventute mea inuestigabam eam.* De studio: *Inclinavi modicè aurem meam, & excepi illam.* De labore: *Colluctata est anima mea in illa.* De fidelitate: *Animam meam direxi ad illam, & in agnitione inveni illam.* De anxietate: *Venter meus conturbatus est, querendo illam.* Quo docemur non satis esse, postulare à Domino bona sua; nisi quod nostrum est, faciamus quoq;: Sicut enim, quamuis petas panem, dicens: *Panem nostrum quotidianum da nobis;* nõ tamen cõseris manus, sed laboras, dicente Apostolo: *Qui non vult operari non manducet;* haud fecus, qui bona Domini concupiscit, oret quidem cum Moysè, sed & pugnet cum Iosue. Commendet fideli Deo animam suam; sed & labore anima eius, & agonizare pro anima sua non detrectet. Et his omnibus pulsationem adde, ut omnia diligenter facias instanterque; ut toti simus in deprecando, toti in querendo, lumen accedentes, domum evertentes.

19. Rationem ad huius virtutis deuotum cultum nos excitantem, nunc tandem cõsideremus. Hæc verò certa promissio est

infallibilis veritatis: *Petite (inquit) & accipietis. Omnis enim, qui petit, accipit.* Ratio apprehendèdi mediã, est certa finis expectatio. Qui enim arat & seminat, id facit in spe fructus percipièdi. Qui pugnat, sperat victoriam, de qua si dubitat, pacem querit, ut docet Dominus. Nulla verò potest firmior haberi certitudo, quàm hæc, quæ diuinæ innitur promissioni. Niniuite etiam duobus, an exaudiantur, fortiter clamant. Quo tamen dubio clamare iubentur. *Quis scit (inquit Rex iubens) si conuertatur, & ignoscat Deus, & relinquat post se benedictionem, & non peribimus?* Sic piscator mittit rete sub dubio. Sic venator discurret, sperans cum dubietate, num aliquid capiat. Sic totus propè mundus fatigatur pro re, quam admodum incertus expectat: unde & sæpè confunditur. Quanto magis nos conari debemus, vbi firma est certitudo?

Hanc Deus veteribus moliebatur etiam iuramento. Iam pluries Deus promiserat terram, quæ idèd dicitur promissionis, Abrahamo: At tandem nouã auditã promissione interrogauit: *Vndè scire possum, quod possessurus sim eam?* Ipse autem Deus, ut illum faceret certiore, iussit illi rem facere, qua diuinum iusturandum continebatur, ad quod frequens aspiciens Scriptura, dicit de terra illa: *Pro qua iurauit Dominus Patribus populi.* Vide quantum facit Deus, ut illi credamus. Idèd enim exercuit fidem Abraham, cui sæpè fecerat promissiones, & seminis & terræ: quarum executio idèd differebatur, ut res difficilior appareret, ac fortior fieret in fide Amicus Dei. Distulit eum vsque ad senectutem, vsque quo Sarã definerent fieri muliebria, & tunc illi promisit, quod ex vtero eius daret illi semen. Tunc autem credidit, nec considerauit mortuam vuluam Sarã: *Et idèd reputatum est illi ad iustitiam.* Sed fortè miraris, cum in tanto naturæ defectu crediderit semen promittenti, querens signum certitudinis, firmitatemq; promissionis de terræ possessione: *Vndè (inquit) scire possum, quod possessurus sim eam?* Intellige ergò, quod implementationem promissionis de semine illius persona factam, ipse visurus erat; quia in ipso erat perficienda. At terram potissimum

- Gen. 15. 8. posteris eius promittebat. *Semini* (inquit) *suo dabo terram hanc.* Quod si & illi promittitur, dum dicit: *Tibi dabo & semini tuo.*
- Gen. 17. 8. Idem illi promittitur danda, quia danda erat semini eius. Indigebat proinde & semē eius fide in diuinam promissionem. Induit ergo Abraham seminis sui infirmitatem, & certitudinem petit ad confirmandam fidē filiorum suorum. Quam fidem suo tempore etiam in illius filius, nempe in populo Israël, voluit exercere.
22. Sæpe quidem commemorabat Moyses populo, hoc iuramentum factum patribus; sed tamen nūm crederent, Deoq; omnipotenti, & promittenti fiderent tentabantur. Qui sæpe deficientes in fide, Deum ipsi tētabant, nūm firmus esset in promissionib⁹: quando se illis indignos suis iniquitatibus exhibebant, & tot visis probationibus, quibus succurrebat illis in eorum necessitatibus, adhuc hæsitabant, murmurabant, lamentabantur, iurgabantur. Hæc ergo ratio est, quam obrem petit Abraham: *Vnde scire possum, quod possessorus sim eam?* Vnde non dicit. Vnde scire possum, quod tu daturus sis; sed, vnde ego possessor⁹ sim? possessorus (inquam) in posteris meis, qui forte sceleribus suis exacerbabunt clementiā tuam. Vt ergo neq; eorum sceleribus prouocatus, non opere impleas, quod promittis, da seruo tuo firmissimam probationē.
- Gen. 15. 16. Quam propterea in iuramento illo expressit, dicens. quod generatione quarta illuc tandem essent reuersuri. Sicut ergo terram illam possessorus erat Abraham in semine suo; sic pro eodem semine postulat certificationē, ad eodē, quod semen ipsum, in quo erat adimplenda promissio, firmam teneat ipsius promissionis certitudinem.
23. Nunc altius rem considerantes, attendimus q̄ in hac promissione, iureiurando firmata, continebantur fidei iam reuelatæ mysteria, vt docet Paulus: Nam terrę illius possessio, dominatio est Christi, qui vi promissionis illius hæres factus est mundi, in illo benedicti & iustificati per fidem in ipsum. Ergo in illis bonis, vniuersa, quæ Christus vobis contulit, promittuntur: vt non mireris, quam obrem tam solemnī iuramento firmata sit illa promissio. Vnde
- Gal. 3. 23.

non absurde forsā illo quoq; iuramento de quo P salmista: *Iurauit Dominus, & non pœnitabit eum; tu es Sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech:* comprehensa sit. Idem ergo bona, quæ Christus nobis pollicetur, firmant iuramentum illud; vt demū intelligamus inde nos quoq; certum habere atq; persuasissimum, quod *Omnia, qui petit accipit; qui querit, inuenit; & pulsanti aperietur.*

Si autem rei promissæ difficultas commendat Abraham fidem, qui contra spem in spem credidit, certō sperans per gratiam, quod impossibile erat per naturam: certe bonorū, quæ nos obtemus, eximia amplitudo fidem quoq; nostram non parum exalcat, nēpe quod sola petitione fiat nobis, quidquid volumus, nihilq; nobis impossibile sit. O gloriam Christianorum, quibus dicitur: *Petite, & accipietis.* O imensa diuinarū abundantia, quibus aperti sunt thesauri cœlestes, ad quos per orationem fidei nobis aditus patet. In rerum promissarum difficultate, patuit antiquius diuina potestas, quæ tot tantaq; mirabilia in suorum salutem operata est. At in promissionis generalitate, quæ nullum bonum excipit, pietas nunc Dei nostri declaratur, quæ nobis pollicetur. *Omnia quacunque*

orantes petitis, credite, quia accipietis.

Quod si cum Abraham quæras: Vnde scire possum, q̄ accepturus sim quidquid petiero? Ad firmitatem confugas Abraham. Vbi diuisa sunt animalia illa tria, vacca, capra, aries, & alia occisa sunt, propter quæ Christi mors figurabatur: nam per diuisionem mors intelligitur. Vnde habemus: *Veniens Dominus serui illius, & diuidet eum.* Et, *Ecce Angelus Domini stat, vt secet te medium.* Promissor quippe per secta animalia incedebat medius, veluti protestās. Si non impleuero, quod promitto, hoc mihi faciat Deus, vt & ego diuidar medius, sicut hæc diuisa sunt animalia. Sed vere Christi ad cōfirmandas promissiones suas mortem obiit, ac si diceret: *Et me ipsum præbeo, vt nemo ambigat, me meis non parciturum bonis, quin omnia vobis abundanter impendam atq; dispendam.* Sic certior factus est Paulus, qui vt nos itidem

certiores faciat, scribit indubitanter de Deo: *Qui proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit?* Testamentum enim in mortuis confirmatum est: asserit idem Apostolus.

26 Vt verò manifestet Dominus Iesus, quā ardentem cupiat sua nobis bona conferre, ad nos ipsos nos mittit, ut in nobis ipsis veritatem discamus suarum promissionū. *Aut qui est (inquit) ex vobis homo, quem si petierit filius suus panem, nunquid lapidem porriget ei? Aut si piscem, nunquid serpentem porriget ei? Si ergo vos, cum sitis mali, nostris bona data dare filiis vestris; quāto magis Pater vester cælestis dabit bona petentibus?* Docet monetque natura ipsa, ut petenti filio bonum tribuat pater; Multo igitur magis Deus, cuius natura bonitas est; A quo omnis paternitas, in cælo & in terra, nominatur; cum sit Pater noster, & non quicumque, sed qui habitat in cælis; implebit bonis sperantes in se, postulantes à se.

27 Vbi aduerte phrasim. *Vos etiam si mali sitis, nostris bona data dare filiis vestris. Nostris* (inquā) Amor errorem tollit, ut non des pro pane lapidem, nec pro pisce serpentem; quamuis inter illa sit aliqua similitudo: similitudo autē sit mater fallitatis. Sed charitas mittit foras omnem errorem; etiam si simus mali: neque bona, quæ damus, à nobis sunt, sed data nobis sunt. Deus ergo, qui solus est bonus, & omnia bona sua secum portat, ut quæ ab illo sunt, non sibi à quouis alio data, atque adeo optimè noverit illa, nō multo magis bona dabit. Quia etiam petentes decipiuntur, petendo. *Nescimus enim quid petimus. Nam quid oremus, sicut oportet, nescimus.* Deus certè non fallitur, nec sequitur ignorantiam nostram, sed bona dat petentibus, etiam si illi lapidem pro pane postularent, serpentem expecterent, piscem illum esse existimantes.

28 Duo autem docemur his verbis Domini, quæ ad nos pertinent, Alterum ad personam nostram, alterum ad petitionem nostram. Quod pertinet ad personam, est, ut simus filij: Quoniam non dicit, quod homo cui libet petenti bonum tribuat, sed filio tantum; & infert: *Multo magis, Pater*

vester, qui in cælo est. Vnde & in oratione dominica docuit nos dicere: *Pater noster, Mat. 6.9.* *qui es in cælo: sed heu! vbi sunt filij? Vbi, qui non ex sanguinibus, sed ex Deo nati sunt? Vbi, qui manent in domo in æternum? Vbi, qui dicunt Deo, non ligno: Pater meus es tu? Vbi, qui non degenerant à natiuitate tā nobili, qui verè perfecti, sicut & Pater noster cælestis perfectus est? Filij potius alieni, qui Deo mentiuntur: Filij alieni inueterati sunt, & claudicauerunt à semet ipsis. Qui cum spiritu cæperint, nunc carne consumantur. Qui bonum aliquando facientes, nunc deficiunt. Filij alienati, qui quotidie dicunt: Pater noster, sed filij alieni mentiuntur, Patrem vocantes, cuius non sunt filij, cuius domum deserunt, cuius hereditatem despiciunt, cuius Maiestatem offendunt, cuius voluntatem impugnant? Vere generatio praua & adultera. Nunquid cum hi clamauerint, Deus exaudiet eos? Audient potius: Non est voluntas mea ad populum istum.* Et de illis fiet, quod scriptum est in Ezechiele: *Terra, cum peccauerit mihi, ut prauariceretur prauaricans, extendam manum meam super eam, & conteram virgam panis eius, & immittam in eam famem, & interficiam de ea hominem & iumentum. Et si fuerint tres viri isti in medio eius, Noe, Daniel, & Iob; ipsi iustitia sua liberabunt animas suas: ait Dominus exercituum. Quod si & bestias pestimas induxero super terram, ut vastem eam. Tres viri si fuerint in ea, Viuo ego, dicit Dominus Deus; quia nec filios nec filias liberabunt. Vides quid faciat iniquitas? quando nec sancti tam eximij proprios filios possunt liberare? Noe per arcam liberauit filios suos. Iob per sacrificia filios suos sanctificabat. Daniel exemplo & societate sua liberauit tres pueros de camino ignis ardentis. Sed si cum essemus filij Dei, in Satanam conuertimur, qui & ipse astitit inter filios Dei, nunquid Deus aderit obsecrationibus nostris, quibus petimus potestatem, ut Satan, contra proximos nostros?*

Hoc est secundum pertinens ad petitionem nostram; qua petunt aliqui lapidem, non panem; aliqui serpentem, nō piscem.

Isti nociua, illi inutilia. Quid tu petis? diuitias? honores? potestatem? voluptatem? Aut inutilia sunt, aut noxia. Pater, dum Patrem agit non hæc concedit, sed abnuat magis, prospiciens filiis suis. At si obstinato animo petis, quod non expedit, oratio tua in peccatum facta, obtinet ad tui vindictam postulata. Sic populo Regem postulante, dixit Dominus Samuëli: *Audi vocem eorū:*

I Reg. 8. 9.

Sed quid deinde dixit Dominus per Prophetam Oseam? *Dabo eis Regem in furore meo, & auferam in indignatione mea.* Quod est dicere: Iratus exaudiui rationem eorū, Regem postulantium: Iratus auferam ab eis Regem, mittens illos in captiuitatem: & ita, sicut de Rege feci, faciam & de reliquis. Desiderium eorum afferam eis, & dimittam eos secundum desideria cordis eorum, ut impingant & cadant; exilentia, quæ concedam, scandalum ipsius.

30 Sic fecit Pharaoni, flagella auferens, quod magis indurabat, & ad vltimum peruenit exterminium. Sic murmurantibus dedit coturnicum abundantiam: sed ad huc esca eorum erant in ore eorum, & ira Dei ascendit super eos, & occidit pingues eorum. Quando pro necessariis murmurauerunt, clamantes, exaudiuit voces eorum, illis compatiens. Sed quando pro superfluis clamant, voluptati consentiunt, & concupierunt concupiscentiam in deserto, postulata quidem concessit ad ostensionem potentia suæ, verum mox ad ostensionem iustitiæ suæ, pœnas ab eis sumpsit, & prostrauit eos, ut ad perpetuam rei memoriam, locus ille diceretur, *Sepulchra concupiscentia.* Accidit & quibusdam, quod legimus de Rebecca vxore Isaac, pro qua cum sterilis esset, rogauit Isaac Dominum. Qui exaudiuit eum, deditque conceptum Rebecca. Sed collidebantur in utero eius paruuli. Quæ ait: Si sic mihi futurum erat, quid necesse fuit cœcipere? O quot sunt ea petentes, quæ si obrinerent, postmodum dolerent, dicentes: Si sic mihi futurum erat, quid necesse fuit obtinere? Quid necesse fuit populo Regem obtinere, quando hoc fuit ad illius detrimentum? Quid necesse fuit cœcupiscentibus carnes accipere, quando iram Domini meruerunt? Heu quid necesse

Gen. 25. 21

fuit tibi diuitias obtinere, quando fuerunt tui occisionis occasio? Quid obtinere cœcupitos amplexus, quando necem miseram commeruisti? Et pessima tamen illa mulier illecebra peccati dicit adolescenti: *Victimas pro salute deuouit.* Gratia Dei est, non ira; quando quod petitis, non accipitis, eo quod male petitis, ut in concupiscentiis vestris infumatis. Hoc ratum bonum, quantum est oratio, quare sumimus ad malum, ad mortem, ad detrimentum? Rogat Psalmus: *Dirigatur oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo.* Oratio incensum est nostrum, incensum fidelium, incensum spirituale; sed ignis euaporare facies, desiderium est. Ignem alienum posuerunt in thuribulis Nabad & Abiu, non sumptum de altari. Hi sunt, qui terrena concupiscentes, orant pro illis obrinendis, qui ab ira Dei consumuntur, ut in concupiscentiis suis se infumant. Cœlestia, velle, sacra concupiscamus; ignem sacrum de altari excipientes, ut intret oratio nostra sicut incensum in conspectu Dei. Ut cum incenso tandem accedamus intra velamen, sicut Pontifex, quod introiit pro nobis Dominus Iesus. Quod nobis concedat Dominus & benedicat. Amen.

CONCIO SECVNDA.

ARGVMENTVM.

Qui sine ratione viuunt, canes & porci sunt appellandi: sunt incapaces doctrine Christi. Quales esse debemus, ut Deus in orationibus nos exaudiat. Quales sumus cum proximis nostris, talis & Deus nobiscum, & hoc in Morali.

VERBA illa Domini Iesu. *Si vos cum sitis mali, non sitis bona data dare filiis vestris.* docent medium quodam modo esse hominem, inter dantem & accipientem, ut ab illo accipiat ipse, quod huic tribuit. Solus enim Deus, tantummodo datur nihil a quoquam accipiens. Propterea enim Deus.

Deus, quia sic ex sua immensitate plenus est, vt nihil ei addi possit, nihilq; in illum valeat introire, nihilq; propterea possit ipse accipere. Vnde canit Propheta atq; cōfiteatur: *Dixi Domino: Deus meus es tu; quoniam honorū meorū non es.* Homo autem quidquid habet accipit. Creauit enim illū Deus creator omnium. At quoniam Deus, qui a nullo accipit, omnibus dat, & hominem fecit ad imaginem suam, sibi illum in eo, quod possibile erat, assimilauit. Nō poterat autem in eo facere, illum sibi simile, quod a nullo quidquam accipit, alioqui illum ipse non creasset. Fecit ergō in conditione aliquid aliis conferendi: & propterea statim sumpsit ab eo costā, ex qua mulier edificat. Fecit autem in adiutorium eius ad prolem, nempe ad procreandum, vt in hoc maximē similis esset Deo, vt factus ad imaginem & similitudinem, ad imaginem & similitudinem generaret: & in hoc maximē similis esset Deo, qui illum sibi assimilauit, quod de ipso sibi similem procrearet. Quin & mulierem viro assimilauit, ex cutus costā edificata est, vt atq; atque ille, etiam ipsa alium sibi assimilaret. In vtroq; igitur, homo regulandus est, vt & accipere liciat congruenter, & tribuere: Quod in presenti lectione docemur expresse: vbi nobis dicitur: *Petite & accipietis; quarite, & inuenietis; pulsate, & aperietur vobis.* Vt discam? accipere: vt verō tribuere, pariter audimus: *Nolite sanctum dare canibus, neq; mittatis margaritas vestras ante porcos.* Et, *Omnia quacūq; vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis.* De his ergō duobus erit sermo noster.

Ordo quidem videbatur postulare, vt antē de *Acceptione* loqueremur, postea verō de *Tributione*, quando quidem nisi bona data dare non possumus, & propterea priusquam tribuamus, accipimus. Attamen, tum quia lectio prius de dādo monet, tum quia acceptio inducitur, vt de tribuendo intruamur: Pars prima sermonis nostri erit circa dationem & collationem: Secunda erit de oratione & conditione, qua orantes accipimus a Deo, quod postulamus. Quarum vtrūque demum regula illa confirmatur. *Omnia ergō quacūque vultis, ut*

faciant vobis homines, & vos facite illis. A prima ergō parte exordientes, attendimus iussionem Domini. *Nolite sanctum dare canibus, neq; mittatis margaritas vestras ante porcos.* Vbi supponitur, quod id, quod dari debet & accipi, bonum sit. Nam nemo sibi vult malum inferri, sed bonum tantummodo conferri, & apertē quod dari iubetur, *sanctum* appellatur, pretiosum bonū. *Bona data* (nquit) *margaritas vestras: sanctū.* Discamus ergō in primis, dari quibus debeat. Nominantur a Domino canes, porci, filij. Canibus & porcis prohibet dari. Filiis dari natura monet, experientia docet.

Vbi videmus primum, homines malos brutorum nomine nuncupari, & hoc meritō; cum nō rationale sit obsequium illorum, non ingenium, non consilium, non desiderium, non studium. Idē in scripturis frequentissima sunt interrogationes improbrantes. *Quare fremuerunt gentes? Quare detraxisti sermonib. veritatis; cum e vobis nullus sit, qui possit arguere me? Quare persequimini me sicut Deus, & carnis meae saturamini? Quare ergō nunc dicitis: Persequamur eum, & radicem verbi inueniamus contra eum? Quare seduceris, fili mi, ab aliena? & foueris in sinu alterius? Quare & vos transgredimini mandatum Dei propter traditiones vestras? Cur tantum nephas in vobis?* Et huiusmodi sexcenta, quibus innuitur, sine causa & propterea sine ratione, id fieri vel factum esse, quod ea ratione redarguitur. Sed hoc peccatoribus omnibus comune est. Si enim praecepta Domini recta sunt vniuersa, & iustificata: quoniam lex Domini immaculata, & lata est a summa & infinita ratione, quae est sapientia Dei; certe quidquid contra legem committitur, irrationabile est, & contra etiam humanam rationem, quae vestigiū quoddam est, & radius diuinæ mentis atque rationis: Et profectō quid irrationabilius, quam Deum offendere, qui est summum bonum? Quam se propria felicitate, pro vilissima re, priuare? Quam pro nihilo potius, quam pro re minima aeternis suppliciis tradere? Quam se malis omnibus obnoxium, bonis omnibus indignum reddere indignissimē?

Dicat

Psal. 115. 2.

Gen. 1. 27.

Gen. 1. 27.

Diuisio.

Psal. 2. 1.

Iob 6. 23.

Iob 19. 22.

28.

Pro. 5. 20.

Mat. 15. 3.

Iudic. 20.

12.

Psal. 118. 8.

- 4 Dicat asina Balaam, aperiat mutum animal abiectissimam similitudinem, quam
Nu. 22. 28. induit, quicumque peccat. *Quid feci tibi?*
29. 30. *cur me percussit, ecce iam tertio?* Inquit asina, os illi Deo aperiente. Rationem quaerit ab animali rationali qui est homo, animal irrationale qui est asinus. Reddat rationem rationalis. *Quia commeruisti, & illuisti mihi: Vtinam haberem gladium.* Purget se à culpa asina irrationalis, ut irrationalis appareat ipsius rationalis indignatio atque percussio. *Nonne animal tuum sum, cui semper sedere consueuisti, usque in presentem diem? dic, quid simile unquam fecerim?* Mutum loquenti dicit. Dic: Redde rationem indignationis tuae. Ratio aliqua sublit necesse est, cur nunc faciam quod nunquam feci. Aperiat tibi oculos Deus, ut videas, quod video; & rationem intelligas. Protinus aperuit Dominus oculos Balaam, & vidit Angelum stantem in via imaginato gladio. Hoc Deus fecit, hoc refert tam distinctè Scriptura Sacra, ut intelligat vnusquisque, hominem ratione præditum, absque ratione operantem, & peccantem contra rationem, dignum esse, qui à brutis criminetur, culpetur, redarguatur. Rem amplificat, quod loqueretur ille cum Deo, & prophetaret; animal verò esset omnium insipientissimum. Quod Petrus nos voluit animaduertere dicens: *Balaam mercedem iniquitatu amauit: Correctione verò habuit sua vesania: subiugale mutum animal, hominis voce loquens prohibuit Prophetam insipientiam.* Animal natura insipientissimum insipientiam prohibuit hominis, qui diuina sapientia præditus erat, nèpè propheta. Tu fidem habes; quæ est lumen supra rationem: & meritò tamen argueris à brutis ratione carentibus. Hoc nõ intendebat Dominus in Isaia? *Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui: Israel autem me non cognouit, & populus meus non intellexit?* O vtinam cognoscerent homines insipientiam & vesaniam suam, & aperirent oculos, & viderent Angelum stantem contra illos, & mala prohibentem, & dicerent sicut dixit Balaam:
Nu. 22. 34. *Peccaui, nesciens quod tu stares contra me: & nunc si displicet tibi, ut vadam, reuertar.*

Tu iam scis, quòd Deo displicet hæc vita tua, hæc vita tua, & pergis tamen, ambulans ex aduerso Deo creatori tuo.

Sed ad lectionem. Quamuis animalia omnia ratione careant, in quo peccator similis factus est illis, sunt inter illa quedam, quæ ob suas quasdam proprietates, abominationi sunt præter cetera, quorum duo, canes videlicet & porcos, hodie Dominus nominauit. Vterque immundus, canis & porcus: & adedò procul à rebus sanctis, ut si quis canem vendisset, nõ poterat pretium eius offerre. *Non offeres mercedem pro stubili, nec pretium canis in domo Domini Dei tui, quia abominatio est vtrunque apud Dominum Deum tuum.* Et sapiens ait: *Qua communicatio sancto homini ad canem?* Vt aduertat canem maximè opponi sanctitati. Nam & Iesaias falsos Prophetas vocat canes impudentissimos. Vnde ait Dominus. *Nolite sanctum dare canibus.* Porcum autem, propterea quod luto volutatur, quod est vilissimū, rei pretiosa maximè aduersari. Vnde ait Dominus. *Neque mittatis margaritas vestras ante porcos.* Vt in cane potissimum prophani significantur, qui à sanctitate & religione absunt longissimè: In porco autem hi, qui pretiosa spernunt, & multum valentia habent pro nihilo, se versantes in volutabro luti, quod ad nihilum valet.

Ex quib. Domini verbis habemus Euangelij excellentiam in sanctitate & in pretiositate; Sanctum quidem est, quia Lex Domini immaculata; pretiosum, quia Iudicia Domini desiderabilia sunt super aurum, & lapidem pretiosum multum. Sanctum, quia bonum honestum est, & decens. Pretiosum, quia bonum, vtile est, & conducens. Duo quippè sunt, quæ hominem perficiunt, si in se sit mundus, rectus, candidus, splendens; sic plenus seipso, ut nihil illi desit in sua natura: & si bono omni, cuius est capax, repletus sit. At propterea sit veluti vas mundum, absque macula & defectu: & plena sit illius capacitas omni bono. Quæ vtraque Euangelium præstat, mundans corda & replens; mundans culpa, & replens gratia; illud per penitentiam, istud per obedientiam; de quibus non

bus non vacat nunc longius disputare. Solum attendamus qui sint, quibus non dandum sit Evangelium, nempe qui in immunditiis suis delectati, respiciunt poenitentiam; & qui propriae voluntati addicti, ablegant obedientiam.

7. Hæc enim duo resistunt veritati, sensuum delectatio, & mentis affectio. Qui sensuum delitiis affluunt, iacentes in cubilibus & impudiciis, & alii quibuscunque delectationibus, quæ non sunt in dextera Dei, vocanti respondent: *Noli mihi molestus esse: iam ostium clausum est, & pueri mei mecum sunt in cubiliis, non possum surgero, & dare tibi.* Vides difficultatem superandi voluptates? Tanta est, vt dicat: Non possum surgero. Et, iam ostium clausum est. Iacet ipse in voluptatibus, iacent pueri in curis. Vt hic sententia Domini accommodetur: *Audierunt, & à sollicitudinibus & diuitiis, & voluptatibus vita euntes, suffocantur, & non referunt fructum.* Neque inter nos desunt, qui eiusmodi sunt. Quandoquidem Ecclesia pro istorum socordia sic à Salomone delineatur; vt dilecto pulsanti, & vt sibi apperiat instanti, respondeat: *Expoliavi me tunica mea, quomodo induar illa? laui pedes meos, quomodo inquinabo illos? Vt in lecto suauius dormiret, nudauerat se, ablueratque pedes, propterea tædet illam sibi incommodare. Quod si dicas: Et homo de lecto surrexit, deditque panes amico. Et hæc tandem surrexit, vt aperiret dilecto suo. Sed homo ille Deum refert, qui importunè rogatus, exaudit: Et ista alium fidelium statum & numerum, in eo quod surrexit, repræsentat. Obstat ergo maxime Evangelicæ veritati secularis oblectatio. Vnde & qui vxorem duxerat ad carnem vocatus dixit. Vxorem duxi, & ided non possum venire.*
8. Aliud obstaculum, quod officit potissimum, est superbia voluntatis humanæ, quæ subdi non vult, quæ in adinventionibus ire decreuit, neque veretur Deo aduersari. Delectatio duo illa complectitur, quæ scribit Ioannes, concupiscentiam carnis, & concupiscentiam oculorum, quæ Christus vnâ coniunxit in figura spinarum, dicens: A sollicitudinibus, & diuitiis, & voluptatibus
- Luc. 11. 7. *Iam ostium clausum est, & pueri mei mecum sunt in cubiliis, non possum surgero, & dare tibi.*
- Luc. 8. 14. *Audierunt, & à sollicitudinibus & diuitiis, & voluptatibus vita euntes, suffocantur, & non referunt fructum.*
- Cant. 5. 3. *Expoliavi me tunica mea, quomodo induar illa? laui pedes meos, quomodo inquinabo illos? Vt in lecto suauius dormiret, nudauerat se, ablueratque pedes, propterea tædet illam sibi incommodare.*
- Luc. 11. 8. *Et homo de lecto surrexit, deditque panes amico. Et hæc tandem surrexit, vt aperiret dilecto suo.*
- Cant. 5. 5. *Importunè rogatus, exaudit: Et ista alium fidelium statum & numerum, in eo quod surrexit, repræsentat.*
- Luc. 14. 20. *Carnem vocatus dixit. Vxorem duxi, & ided non possum venire.*
1. Io. 2. 16. *Concupiscentiam carnis, & concupiscentiam oculorum, quæ Christus vnâ coniunxit in figura spinarum, dicens: A sollicitudinibus, & diuitiis, & voluptatibus*
- Luc. 8. 14. *Audierunt, & à sollicitudinibus & diuitiis, & voluptatibus*

vita, hoc aliud est nil quam superbia vita. Quid quæso populum illexit, vt vitulum aureum faceret, & adoraret? peruersa eorum voluntas; Neque enim in eo erat delectatio, aut diuitia; iubent tamen Aaroni: *Fac nobis deos, qui nos precedant.* Cur durus es, corde? cur veritatem non sumis? cur non inclinas cor tuum ad faciendas iustificationes Domini? superbia cordis tui erexit se; sibi ipsi Deum facit: de suo sibi idolum erigit: non vt solum Deus venter sit, sed oculus, sed animus, sed voluntas. Dederunt illi inaures ad vitulum effingendum. Tu aurem tuam accommodas illi, obedientiæ, feruus factus tuæ ipsius voluntatis, vt non aliud velis, quam velis; vt non alia placeat, quam placencia; vt non aliud, quam concupiscentia concupiscatur. Ecce per Prophetam depictos huiusmodi homines. *Pompulus ad iracundiam provocatus est, & filij mendaces filij nolentes audire legem Dei. Qui dicunt videntibus: Nolite videre: & aspicientibus: Nolite aspiciere nobis ea, quæ recta sunt. Loquimini nobis placencia, videte nobis errores. Auferite à me viam, declinate à me semitam, cesset à facie nostra sanctus Israel.* Quibusnâ clarioribus verbis exprimi potest voluntatis humanæ pernicacia, quæ legem Dei, & quidquid sibi repugnant, valde recusat: O porcos, qui pedibus conculant verbum Dei, spernunt, contemnunt, abiiciunt, & in illius ministros irruunt; cuiusmodi erant antiquitus Prophetæ, qui videntes dicebantur, & nobis fuerunt Apostoli, & eorum successores.

Cur autem his prædicari vetat Christus, qui dixit postea: *Prædicato Evangelium omni creatura?* Præter alia, quæ possumus respondere, hoc solum dicimus, quod dicit denotauit, qui non essent veritatem Evangelicam suscepturi, nempe carnales & carnifici: & quod, qui non susciperent, canes essent & porci. Filij autem sunt qui suscipiunt, filios viuunt, qui obtemperant: *Nostis bona data dare filiis vestris.* Nos vocat: *Venite filij, audite me, timorem Domini docebo vos.* Nunc ergo filij audite me: *Beati, qui custodiunt vias meas. Audite disciplinam, & estote sapientes: & nolite abijcere eam.* Alioqui peccauerunt ei, & non

Exod. 32. 1. *Fac nobis deos, qui nos precedant.*

Ilai. 30. 9. *Pompulus ad iracundiam provocatus est, & filij mendaces filij nolentes audire legem Dei.*

10. 11. *Qui dicunt videntibus: Nolite videre: & aspicientibus: Nolite aspiciere nobis ea, quæ recta sunt.*

Marc. 16. 15. *Prædicato Evangelium omni creatura.*

Psal. 33. 12. *Nostis bona data dare filiis vestris.*

Pro. 8. 32. *Beati, qui custodiunt vias meas. Audite disciplinam, & estote sapientes: & nolite abijcere eam.*

Deut. 32. 5. Sicut enim in foridibus; generatio prava atque peruersa.

SECUNDA PARS,

- 10 **S**icut exemplo patris terreni, qui bona data dat filio suo, fides, quam Deum rogantes, habere debemus, roboratur: haud secus docemur, quales nos Deo, ut ab illo exaudiamur, exhibere debemus: *Si vos, cum sitis mali, nostris bona data dare filiis vestris: quantum magis Pater vester celestis, dabit bona petentibus se?* Ergo filios esse nos oportet Patris celestis, si volumus, ab eo exaudiri. Ideo enim etiam orantes dicimus: *Pater noster, qui es in caelis.* Quid verò nos filios facit? Id nimirum, quod canibus contrariatur & porcis, sanctitas videlicet & obedientia. Nam inter filios & canes quòd sit oppositio, testis est ipse Christus, qui dixit mulieri Chananaeae: Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus. Quod verò etiam porcis filij opponantur, habet lex, quae praeceptura filiis Israël, ne immunda manducarent, inter quae & porcus numeratur. Dixit autem: *Deut. 14. 1. Filij estote Domini Dei vestri; Ne comedatis, quae immunda sunt. Sua immunda est; carnibus eius non vescemini, & cadauer eius non tangetis.* Si ergo ad sanctuarium immundis non dabatur accessus, quomodo horum erit accepta oratio ante Deum? Tā longè erant à cultu Dei animalia ista duo, canis & sus, ut per exprobrationem respiciens Deus illorum sacrificia, dicat per *Isai. 66. 3. Isaiam: Qui immolat bouem, quasi qui interficiat virum. Qui maculat pecus, quasi qui excerebret canem. Qui offert oblationem, quasi qui sanguinem suillum offerat.* Non multo magis ergo impij, qui his brutis assimilantur & per illa figurantur, repellentur à conspectu Dei, & impediuntur illi appropinquare? Et si Apostolis interdictum, ne bonū Dei verbum huiusmodi viris immundis ministrarent, nunquid ipse bona illis sua largietur?
- 11 **I**ta à doctrina tribuendi, ad doctrinam accipiendi transitum faciemus. Si filiis dandum est, non canibus, non porcis: ergo ut exaudiatur oratio nostra, filios nos

exhibeamus, & sanctos & obedientes. Puritatem orationum exagitat Apostolus, scribens ad Timotheum: *Volo viros orare in omni loco, leuantes puras manus, sine ira, & disceptione: & rursus: Sectare iustitiam Operam, cum iis, qui inuocant Dominum de corde puro. Quis enim manus leuet impuras, ad capienda sancta dona Dei? Quis immundum offerat vas, ad ea reponenda? Manus ergo puras exigit & cor purum.*

Propterea daturus Dominus coelestem suam sanctamque ac diuinam alimoniam discipulis suis, mundos ad eum esse voluit, ut & pedes ipse eorum propriis lauaret manibus; innuens quòd etiam à leuioribus culpis, ubi sancta sumuntur, vacuos & mundos nos esse debere. Et Sapiens quādo dixit: *Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum suorum habebit amicum Regem.* Non egregiè laudauit mundam orationem? Coram Rege terreno laudabilis est sinceritas, ut qui sincero corde negotietur, qui eiusmodi esse cognoscitur, libenter auditur, gratia diffusa in labijs suis. At Deus, qui intuetur cor, & illius munditia maximè delectatur, amicum se illi praebet. Amicorum autem communia sunt inter se omnia: Petenti autem gratissimis labijs, nequaquam illi postulata negabit.

Filiorum verò maximè est parentibus obedire, quo se illis charos & acceptos reddunt, & mutua conseruatur inter illos comunicatio: ut filij exhibeant parentibus feruitutem, & patres illis licita omnia postulata concedant, & filij parentibus in necessitatibus subueniant atque prospiciant sicut & parentes filijs, ut ait Apostolus, debent thesaurizare. Quapropter filios, qui parentibus subtrahunt necessaria, Sapiens comparat homicidis: *Qui subtrahit (inquit) aliquid à patre suo, & à matre, & dicit, hoc non esse peccatum, particeps homicida est.* Obedientia ergo vim maximam affert orationi, alioqui erit quod Salomon tam olim decreuit: *Qui declinat aures suas, ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis.* Quem enim exaudit Deus, à quo non auditur ipse? Inclinet Deus aures suas ad illius vocem, qui suas non declinat, ut audiat legem eius? A Deo obrinebit quod vult homo

homo ille, qui, quod Deus vult, renuit ipse
facere? A quo propter eius pertinaciam,
vt beneficiat, Deus impetrare non valet;
iste à Deo, vt bene sibi faciat impetrabit?
Quem pietas diuina ad obedientiam fle-
ctere non valet, huius temeritas ad sum-
mum sibi diuinam Maieftatem inclina-
bit? *Qui declinat aures suas, ne audiat legem;*
oratio eius erit execrabilis. Sic dicit Veritas,
sic dicit Sapiencia, sic Iustitia decernit.
Cur putas, quòd ad pacendū porcos
deiectus est, qui de domo patris exiens,
dissipauit omnem substantiam, viuendo
luxuriosè? Ad porcos transit, qui Patris
præceptis non est subiectus, qui non Dei
voluntate, sed suo arbitratu aetatem degit.
*Daemones deprecantur, vt illis liceat in
porcos introire; vt de Christi præcepto so-
luti, requiem ibi quærent suo more.*
Porci sunt, qui margaritas nõ pendunt;
qui illas pedibus suis conculcant; qui diuinam
legem non super caput ponunt sibi,
sed post tergum, imò sub pedibus. Canes
indigni sunt, qui audiant veritatem; porci
inepti. Legi obstant illi à principio suã im-
punitate; isti post acceptã illam, suis trans-
gressionibus eandem vilipendunt. Inter canum
personas siue naturam & legem, &
inter porcorum actiones & legem, aperta
est contrarietas. Impius non est locus le-
ge dignus, non est factor legis aptus. Da-
turus Deus legem, à populo immunditiam
relegauit, vt dignè susciperent illam.
Illã datã fœdus iniit, quo ipsi se ad illius
obseruantiam obligarunt. Itã & canes ab-
legati & porci. Rectè ergò Christus iubet:
*Nolite sanctum dare canibus: neq; mittatis
margaritas vestras ante porcos.* Vides ex-
pulsos canes à lege propter id, quod iam
sunt? Porcos verò propter id, quod post o-
perantur? Canes itaq; propter conditione,
quam habent iam; porcos propter opera-
tionem, quam agent post. Talibus vetat
Christus dari bonum Dei verbum: & da-
bit illis ipse bona sua? filiis repromittit, nõ
canibus; dicit potius. Non est bonũ mit-
tere canibus panem, qui filiis debetur. Ita
neq; porcorum pastor ventrem de siliquis
porcorum valet implere. Ergò impij fa-
mè patientur, vt canes; & non panũ abun-

dantiam edent, sed siliquas; non solidum
cibum fument de manu Dei, sed vacuum
& inane de terra; quas, qui cœpit egere &
fame perit, illis subministrat.
Fames ergò, fructus inobedientiæ est: &
& causa abundantia, est obedientia. Ne-
dum filij in domo patris, verum & merce-
narij abundant panibus. Ergò filij obedite
parentibus vestris; Iubet Apostolus: Ergò
fideles, filij estote Domini Dei vestri. *Au-
di, fili mi, disciplinã patris tui, & ne dimi-
tas legem matris tuae, vt addatur gratia ca-
piti tuo, & torques tollo tuo.* Gratiam ha-
bebis, si obediens fueris, & gloriam ha-
bebis. Vngit caput tuum Deus gratia Spi-
ritus Sancti, qui auctor est donorum om-
nium, vt vndique implearis à Spiritu
Sancto. Collum tuum erit sicut monilia,
vt gloriosus appareas in conspectu omniũ.
*Gratiam enim & gloriam dabit Dominus, & illos non priuabit bonis, qui ambulant in
innocentia.* Et firmum fundamentum stat
*habens signaculum hoc: Cognouit Domi-
nus, qui sunt eius: Et discedat ab iniquitate
omnis, qui inuocat nomen Domini.* Verba
sunt ista Pauli, quibus docet, stabilitũ esse
apud Deum, vt qui illum inuocat, discedat
ab iniquitate, nec puret se ab oculis eius
posse occultare. Cognouit enim ipse, qui
sunt eius. Nam & homini dicitur à Sa-
piente: *Si benefeceris, scito cui feceris: Da
bono, & non receperis peccatorem. Quoniam
& Altissimus odio habet peccatores: & im-
pius reddit vindictam.*
Veruntamen hæc ita intelligenda sunt,
vt iis non detur, qui ex dato fiant peiores.
Quod innunt Christi verba, dicentis de
porcis: *Nè forid conculcent eis pedibus suis,
ac cõuersi disrumpant vos.* Si autem spere-
tur vtilitas, non est beneficentia subtra-
henda. Ibidem enim sapiens ait: *Altissimus
odio habet peccatores; & misertus est pœni-
tentibus.* Alioqui totus mundus erat in
maligno, quando Deus misit Filium su-
um in mundum. Et in Ezechielem dicit
Dominus: *Mitto ego te ad filios Israel, ad
patres eorum prauaricati sunt pactum meũ,
vsq; ad diẽ hanc: Et filij dura facie, & indo-
mabili corde sunt, ad quos ego mitto te.* At

- Christi prædicatio & Euangelium, quot hominibus fuit in salutem? Neque panis
- Iob. 11. 57.** filijs erat subtrahendus, tamen inter filios Dei esset & Satan, & impij multi essent in congregatione iustorum, eorum videlicet, qui iusti essent futuri, sicut & filij Dei, pro quibus mortuus est Christus, ut illos congregaret. Ideo etiam ad Ezechielem
- Ezech. 2. 7.** dictum est: *Loqueris verba mea ad eos, si forte audiant, & quisceant.* Dat ergo Deus & his, qui boni sunt; & his, qui ex datis possunt fieri boni, vel omnes vel aliqui.
17. Discamus ergo nos ex dictis, qualiter nos gerere habeamus, quod ad rationem dati & accepti, cum Deo & cum hominibus. Et à Deo exordientes, docemur quidem, imò iubemur illū rogare, certi facti, quod exaudiet nos; si, ut petere docuit, deprecemur. Duo autem potissimum in hac lectione exigit in petente, quæ illis verbis tanguntur. *Si petierit filius panem, aut piscem.* Nempe ut petens filius sit, & ut res petita sit panis aut piscis. Filius (inquam) sit, aut petitio illius ad hæc tendat, ut filius sit. Quis verò filius sit, iam expositum est. Si filius, ergo est eiusdem naturæ cum patre; ergo dilectus à patre; ergo patri obediens; ergo patri obsequens. Esto tu talis cum Deo, ut verax sis quando oras: *Pater noster, qui es in cælis.* Sis Dei imitator, quantum potes, si non per naturam identitatem, at per vitam conformitatem, per Vnigeniti sui imitationem: *qui factus est illi obediens usque ad mortem:* & illius, qui cænebat rogans: *Iustificaciones eius custodiã:*
- Psal. 1. 8. 8.** *non me derelinquas usquequoque. Aufer à me opprobrium & contemptum: quia testimonia tua exquisivi.*
18. Heu! cur Deo rebelles audemus introire in conspectu illius? Filij, filij estote Domini Dei vestri, & rogate Patrem vestrum, qui in cælis est. Nolite pugnare contra Deum, donis suis abutentes ad illius offensam; alioqui quomodo præterea postulabitis, ut vobis propitius sit. Denique postulate panem, & si liber, piscem quoque. Panis necessarius est ad vitam: piscis sit obsonium; vitam, eamque commodam liceat postulare. Piscis tamen sit, nõ delitiæ, non diuitiæ, non pompæ, non potestates, non vindicta, aut mors inimicorum tuorum. Non sis sicut Balaam, qui erigebat altaria, offerebat sacrificia, ut populo Dei posset maledicere, quem Dominus nunquam exaudivit. Deo offeras, ut à Deo auferas. Da, ut accipias. Obtempera, ut impetres. Subditus esto Domino, & ora eum. *Psal. 1. 19.* Fac, quod vult; & faciet, quod vis.
- At cum proximo regulam habes. *Omnia quæcumque vultis ut faciant vobis homines, & vos facite illis.* Hoc est secundum considerandum. Similis est regula ordini, quæ cum Deo habere debeamus, ut qualem cupimus Deum erga nos, tales pro modulo nostro nos illi exhibeamus. O regula, quam potens es, quam rationabilis, quam iusta? Contra hanc quis vel mutire possit, aut audeat? & tam audacter tamen, quam impiè, quam peruersè aduersus illam incedunt vniuersi? Quis vult offendere? Quis noceri? Quis infamari? Quis bonis suis priuari? Et ecce tamen, *omnes declinauerunt, simul inuiles facti sunt,* non ad utilitatem proximi facti, sed ad detrimentum. *Vnusquisque declinauit in viam suam,* communem derelinqentes, quærentes quid sibi vitale est, non quod multis. Regula ista quanto clarior est, tanto minus obseruatur. Vbi vniuersos sua obligatione comprehendit, nullos prope complectitur sua executione. Quotus eam quisque est, qui, quod ab alijs sibi vult fieri, id alijs præstet? Si non alio nomine quis proximo sit grauis, an non satis grauar iracundia? *Grave est saxum, & onerosa aranea, sed ira stulti utroque grauior.* Quam grauitatem contra se, quis nõ abhorret? Quis proximo non facile imponit? Itã in cæteris quoque id plurimum euenit. Sit ergo cordi nostro impressa regula, ut ab omnium Rectore denique præstetur, ut vbi perfectissimè illa obseruatur, viuamus in æternum. Amen.

MORALE.

Sancta profectò precatio illa est, quam 20. Sanctus Propheta canens ista verba facit: *Benedictus es Domine, doce me iustificaciones tuas.* Quid iustius. n. potest postulari quam

quam vt doceamur à Deo, Dei iustificationes? Quid sanctius potest concedi, quam doctrina, quâ discamus à Deo iustificari? Meritò vt exaudiatur, in primis Deū benedicit, id efficiens, quod alibi pollice-

Psalm. 17. 4. tur: Laudans inuocabo Dominum. Benedi-
Psalm. 118. 12. ctus es, laudabilis es, & laudis tua plena est
Psalm. 118. 12. terra; quia sanctus es & laude dignus. Si e-
Psalm. 118. 12. nim qui derelinquunt legem, laudant impi-
Psalm. 118. 12. um; & qui custodiunt, succenduntur
Psalm. 118. 12. contra eum: Quis laudabilis magis, quam
Psalm. 118. 12. qui legem condit, qui legem docet, qui dat
Psalm. 118. 12. virtutem ad illam perficiendam? Impium
Psalm. 118. 12. atque legis transgressorem laudare argu-
Psalm. 118. 12. mentum est animi pleni iniquitate, legis
Psalm. 118. 12. aduersarij, & transgressoris. At qui custo-
Psalm. 118. 12. diunt legem, contra impium iustâ indi-
Psalm. 118. 12. gnatione succenduntur. Vbi amor legis,
Psalm. 118. 12. ibi corum omnium, quæ ad legem perti-
Psalm. 118. 12. nent, congrua & digna est laudatio. San-
Psalm. 118. 12. ctus potissimum declaratus est Deus, in
Psalm. 118. 12. legis tam sanctæ, tam immaculatæ, & iustæ
Psalm. 118. 12. promulgatione. In hoc potissimum bene-
Psalm. 118. 12. dictus est. Ergo benedictus es Domine, doce
Psalm. 118. 12. me iustificationes tuas

Psalm. 118. 12. 21 O doctrina cœlestis! Omnia quacunque
 vultu, vt faciant vobis homines, & vos fa-
 ciate illis; O facillima disciplina! Ad te ip-
 sum mitteris: Tu ipse, tuus es doctor. In
 eo, diuinæ legis tibi tu magister es, quod
 tibi manifestissimum est atq; clarissimum.
 Quid notius tibi, quam tua voluntas; sicut
 nihil magis est in potestate, quam ipsa vo-
 luntas: ita nihil nobis manifestius est, quâ
 ipsa voluntas: & hæc potissimum, quâ no-
 bis ab omnibus tantum beneficii desidera-
 mus. Boni quippe amor, nonne est in no-
 stra natura à Creatore insertus: nonne v-
 nusquisque amat bonam suam? Etiam de
 carne dicit Apostolus: *Nemo carnem suam*
Eph. 5. 22. odio habet. Ad hunc amorem mittimur, vt
 sciamus, quid cæteris præstare debeamus.
 Ibi, quod iustum est, inuenimus, atten-
 dentes quod in hoc est omnium homi-
 num similitudo. Ibi intelligimus, quod
 natura omnis amat bonum suum. Ibi vi-
 demus, quod vnusquisque ab alijs bene-
 fieri cupit: nemo sibi volens, malum creat.
 Neque quisquam cæcus est, vt arbitretur
 personarum acceptione esse apud Deum;

vt inæquales in hac boni appetentia ho-
 mines esse velit, & sit aliquis, qui bonum
 suum non cupiat, aut alium amet plus
 quam sese. Sibi ipsi soli hanc excellentiam
 seruauit; vt ab homine plus diligatur,
 quam ipse amans. Solus ipse est qui, quod
 bonum summum est, debeat amari præ
 cæteris, & super omnia; etiam ad eum, vt re-
 cta ratione quis plus Deum amet, quam
 seipsum. Cum itaque homines sint in hæc
 appetentia æquales, æquissima iustitia æ-
 quitasque iustissima plusquam manifesta
 est, quod omnia quæcunque volumus, vt
 faciant nobis homines, eadem illis & nos
 præstare debeamus.

Hanc regulam Deus, vt nemo esset, qui
 non illam nosset, qui non illam posset iu-
 giter considerare, & habere præ oculis, scri-
 psit magnis characteribus in cuiusq; corde
 & mente. Norunt omnes, hoc iustum esse,
 ad hoc omnes teneri, ligati, obligati,
 tantaq; illius æquitas, si quid asperum vi-
 deretur continere, id totum lenit, leuigat,
 emollit. Cur enim non debeo onus fratris
 mei portare, quando & ipse meum ferre
 tenetur? Non dixit Apostolus: *Onera por-*
Galat. 6. 2. tate proximorum vestrorum; sed dixit:
Alter alterius onera portate: Tu meum, &
ego tuum; ne plus iusto grauemur. Ita per-
suasissimum est, quod Dei præcepta graua
1. Ioan. 5. 3. non sunt. Adde quod ita bona duplicia sus-
1. Ioan. 5. 3. cipimus de manu Domini. Infirmos ego
interdum, imbecillis succumbit animus:
tu nunc onus meum porta. Quando & ti-
bi infirmitas superueniet, ab alio subleua-
beris. Nam & lex iubet: Si videris asinum
Exo. 23. 5. odientis te, iacere sub onere, non pertransibis,
sed subleuabis eum. Si per se posset inimi-
cus subleuare, operâ tuâ non esset necessa-
ria; sed quod non potest, tu supplere teneris
O euangelicam legem: Alter alterius
Galat. 6. 2. onera portate. De asinis Deo non est cura.
1. Cor. 9. 9. Nostra considerat Deus, qui amat animas.
Sap. 11. 27. Aduuate vos mutuo, & eritis viles Do-
Prou. 8. 28. mino. Quomodo autem Domino? Aërem
 fecit Deus, quando æthera firmabat sur-
 sum; & legem ponebat aquis, ne transirent
 fines suos. Consumitur interdum aër, di-
 minuitur, subtiliatur. Vt vastitatem hanc
 spatiosam manibus, possit implere, vt ius-

fus est, aqua succurrit illi, pabulum illi va-
porum atque humorum suorum præbens.
Rursus aqua, ne prorsus extenuetur & de-
ficiat, aër vicem rependit defersum pluens,
perditumq; restaurans. Vide obseruatùm
præceptū. *Alter alterius onera portate.* Hoc
ficut elementa conseruat molemq; istam
vniuersam, haud scoccus magnum est nostrę
naturę nostręq; imbecillitatis subleuamē-
tum. Omnes n. dūm valem^{us}, iusta subsidia

Galat. 6.2.

Gen. 11.3.

agrotis dare iubemur. Propterea quandō
non vltra se potuerunt turrim ædificantes
mutuō adiuuare, inceptum opus dereli-
querunt incompletum. En bonum vnum
quod est plurimum naturale. Verū ex-
cellentius superadditur. Quod tibi per te
ipsū præstas, id habet emolumentū, quod
tu spectabas. At si pro te impotenti, alius
laboret, idem spectatum bonum asseque-
ris tu; sed laborans pro te à Deo mercedem
accipiet secundum suum laborem. Neque
sōlus lucrum refert spirituale, sed & tu ipse;
primum quidem, quoniam ob infirmitatē
humiliaris sub potenti manu Dei, qui ma-
nu potenti proximi tui de necessitatibus
tuis eruet te: & dum animi grati signa re-
pendis & effectus, nonne incalcescit chari-
tas? nutritur? augetur? nonne inेतatis ad
ceteros adiuuandos, quandō opera tua in-
digebunt? Neq; inutilis est tibi animi ista
prōptitudo & constitutio, etiamsi dempta
opportunitate, opus non sequeretur exte-
rius. En quanta bona nobis ex ista regula
conferuntur? Adde exemplū, quo mutuō
prouocamur, vt non imēritō Salomō pro-
nuntiauerit: *Ferrum ferro exacuitur, & ho-*

Pro. 27.17

mo exacuit faciem amici sui. Quare faciem?
quia dūm videt, & monetur, & mouetur ad
adiutorium simile illi. Adde, q; quædam
sunt opera, quæ non cuiq; conueniunt: tu
me in vno, ego te in alio subleuo. *Commu-*

Galat. 6.6.

nicat (inquit Apostol^{us}) *is, qui catechizat*

verbo, et, qui se catechizat in omnibus bo-

Pro. 27.2

nis. *Laudet te alienus. Et non os tuum; extra-*

Pro. 27.10

neus, & non labia tua: Inquit Salomon. Et
quare idem Sapiens dicit: *Melior est vici-*
nus iuxta, quam frater procul; nisi prope-
reā, quōd, qui vicinus est, potest ferre sup-
petias, lōginquus autem, tamerū frater sit,
nihil prodest. Et quid aliud, nisi mutuū

istud adiutorium intendit, quandō in alio
suo libro dixit? *Melior est duos esse similes, quam unum habens enim emolumentum societatis sue. Si vnus ceciderit, ab altero sus-*
cietur. Ad quod facit similitudo illa, quam
addit: *Si d' vmerint duo, fouebuntur mu-*
tuo, vnus quomodo calefet?

Videtur quantum natura, tot tantisque
comodis, bonis, fructibus ad huius regulę
obseruantiam nos impellat? Innatum lu-
men, diuinum præceptum, humanum cō-
modum, euidentis honestum, commune te-
stimonium, cœleste præconium. Quid di-
co? testantur cęli & terrę; & si hi tacuissent,
lapides clamabunt: *Quæcumq; vultu vifa-*
ciant vobis homines, & vos facite illis. Sicut
crux, quod est signum filii hominis, appa-
rebit in cœlo, cum Dominus ad iudicandū
venerit: Ita hæc lex, quæ est signum filiorū
hominum, aspicietur, quandō stabimus om-
nes ante Tribunal Christi. In hac vide-
bitur, quid factū opus erat: In illa conspi-
cabitur, quam obrem illud idem erat perfici-
endum. Hęc Lex constituet iudicandos;
illa Crux iudicē constituet, & exaltabit su-
per solium suum. Hei mihi! quare vtrinq;
modō post terga habemus? Quare sic no-
strorum sumus cupidi commodorum, vt
quod debem^{us} proximo, prorsus obliuiscimur?
Quid dico cupidi commodorū no-
strorum? ignorantes illorū magis, aduersa-
rii potius, imō propulsantes, certū ofores,
repulsores, decoctores. Omnia bona nobis
affert regula ista. Ergo qui illam abiecit,
seipsum lædit: qui illam transgreditur, se-
ipsum interimat: qui post habet illam, se se
bonis abdicat vniuersis. Quid dicebam, q;
debemus proximo, obliuiscimur? damnis
illius magis sumus intenti, contra illū per-
fidiosi, iniurij, anxij, fallentes, fraudantes,
detrahentes, expoliantes, bonorum inua-
sores, vitę insidiatores, exstimationis de-
structores. Vt ex vtraq; parte, tam nostrū q;
proximi, & quantum regula omnes tangit,
tantum ipsam omnis frangit: quemadmo-
dum vniuersalis est in præcipiendo, ita or-
bis vniuersus pugnam contra illam sumit.
Et vbi sunt homines inter se armis propti-
cupiditatis præliantes; ita ad illam impu-
gnandam (nam expugnare non datur) fla-
gitiose

gitiose sunt nepharieque coniuncti. Num verbis quis poterit scelus hoc tam generale, tam cordibus hominum impressum, tam iniquis expressum actionibus, explorare, expugnare, exturbare? Concludam cum Salomone: *Cor iniqui inquirit mala; cor autem rectum inquirit scientiam.* Iniqui, ut suam sequantur prauitatem, nolunt intelligere, repellunt scientiam: Recti corde, scientiam inquirunt, ut discant benefacere. Ergo dilcete benefacere, & recedite à tabernaculis impiorum, ut Deus misereatur vestri, & reconcilietur vobis in tempore malo, & suorum vos faciat bonorum compotes in æternum. Amen.

FERIA V. DOMINICÆ DE CÆCO.

CONCIO PRIMA.

Intrate per angustam portam, quia lata porta est. *Mat. 7. 13.*

ARGUMENTVM.

Quomodo ista porta sit angusta & lata, conciliantur Scriptura que inuicem pugnare videntur. Viribus nostris non esse sidendum. Pugnandum cum vitiis. Difficultas non est ex parte Virtutis, nec Hominis, sed ex malo vsu. Gratia Dei omnia reddit facilia. Adducit eos in medium, qui latam viam cali esse dicunt, inuehit contra eos.

MIRVM videtur illud, quod hodie dicit Dominus in Euangelio, nempe quod via salutis sit difficilis, dum ait: *Quam angusta porta, & arcta via est, que ducit ad vitam: & pauci sunt qui inueniant eam?* Cum in sacris litteris, quæ verè sunt verbum Dei, via ista facilis prædicetur. Nam ut cætera loca taceam, etiam ipsiusmet Domini Iesu, Sapiens laudans ti-

morem Domini, qui profectò timor via est, quæ ad vitam peruenitur, dicente eodem Sapiente. *Timenti Dominum, bene erit in extremis.* Illi nedum facilitatem tribuit, verum etiam latitiam, gaudium, delectationem, & exultationem. Ait enim: *Timor Domini gloria, & gloriatio, & latitia, & corona exultationis. Timor Domini delectabit cor, & dabit latitiam, & gaudium, & longitudinem dierum.* Quæ verborum inculcatio exprimentium gaudium illud, ostendit, non perfunctorium illud esse aut leue; sed solidum, & magnum: & eò magis, quod addit, ab eo deriuari etiam longam vitam, & longitudinem dierum. Quò declaratur, iustum diu viuere, semperque feliciter. Si ergò longà vià eademque felici fruitur iustus, timens Deum, illique bene erit in extremis, vitam illam claudens sine fælicissimo æternæ vitæ; quomodo verum est, angustà esse portam, arctamque viam ducentem ad ipsam vitam æternam! Non enim angustia illa portæ atque viæ, aliud sonare videtur, quàm difficultatem maximam virtutis, quæ saluamur. Hoc profectò non videtur a nobis negligendum, tum ut rectum ac solidum sentium habeamus Scripturarum, tum ut in facto salutis nostræ simus eruditi atque prudentes. Attendamus igitur, verbaque Domini profundè consideremus.

De muliere sic statuit Salomon sapientissimus: *Sapiens mulier adificat domum suam; insipiens extructam, quoque manibus destruet.* Per mulierem, nostra infirmitatè atque imbecillitatem designari, cuique apertum est, eò quod mulier debilis sit & infirma. Vbi autem defunt vires, ibi arte in primis opus est, studio, ac diligentia. Ità enim Iacob se gessit cum Laban, volens ab eo recedere, & cum Esau illi occurrente armatâ manu. Nam vbi se viribus vidit illis inferiorem, prudentia ac studio se muniuit; liberab illo egrediens, & securus cum isto congregiis. Ita mulier quauis mollis sit, viribusque deficiens, si sapientia nitatur, ædificat domum suam, erigens illam, dirigens, statuens, augens, atque amplificans. *Melior est enim (inquit Salomon) sapientia quam vires; & vir prudens, quam fortis.* Vbi è contra vires sine sapientia, aut euanescent aut

aut in deterius cedunt. Vndè Baruch Propheta: Ibi fuerunt gigantes nominati illi, qui ab initio fuerunt statura magna, scientes bellum: & quoniam non habuerunt sapientiam, interierunt propter suam insipientiam. Infirmus itaque, si sapiens sit, præualeat forti, & manum suam mittit ad fortia, & quæ sibi vtilia sunt operatur. Nam si insipiens sit, defectu virium, ad destructionem sit potens. Nostrum igitur est, qui debilitatem nostram causamur, toto corde sapientiam amplecti, illique totis viribus adherere.

3 Quod ut faciamus, ita vires nostras metiri congruum est, ut sciamus, si possumus cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad nos. Doctrina

Luc. 14. 31. Domini est dicentis: Quis Rex iturus committere bellum aduersus alium Regem, non sedens prius cogitat, si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se? Alioquin adhuc illo longè agente, legationem mittens, rogat ea, quæ pacis sunt. Bellum proculdubio nobis est, cum vitiis, eorumque promotoribus, malignis spiritibus, qui potentes

2. Pet. 2. 11. sunt, ut ait Petrus; de quorum principe scriptum est: *Non est potestas super terram, Job. 41. 2. 4. qua comparetur ei.* Vndè & fortis armatus, Luc. 11. 21. vocatur a Domino. Idè Apostolus: *Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem,* (id est inimici nostri non sunt, velut caro infirma & sanguis fluens,) *sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores.* Sapientes igitur nos esse conuenit; ut probe intelligamus, si nobis

1. Pet. 5. 8. vires suppetunt ad pugandum contra hostem; qui tanquam leo rugiens, circuit quærens, quem deuoret.

4 Est quidem manifestum, nos quicquam nostris viribus non valere: *Nè diceret (inquit) in corde tuo: Fortitudo mea, & robur manus meæ, hæc mihi omnia præstiterunt:*

Deut. 4. 37. Et rursus: *Eduxitque te, præcedens in virtute sua magna, ex Egypto, ut deleret Nationes maximas & fortiores te, in introitu tuo.* Nihil igitur possumus in nobis, & à

Ioan. 15. 5. nobis: *Nam sine me nihil (inquit) potestis facere.* At cum Paulo nobis dicendum:

Phil. 4. 13. *Omnia possum in eo, qui me confortat.* In il-

lo igitur duntaxat sperandum est; atque ideo non timendum. Quis enim illius fortitudini resistere possit? Propterea lex: *Si exieris ad bellum contra hostes tuos, & videris equitatus, & currus, & maiorem, quam tu habeas, aduersarii exercitus multitudinem, non timebis eos: quia Dominus Deus tuus tecum est.* Appropinquante autem iam prælio stabit sacerdos ante aciem, & sic loquetur ad populum. Audi Israël. Vos hodie contra inimicos vestros pugnam committitis, non pertimescat cor vestrum; nolite metuere; nolite cedere, nec formidetis eos: quia Dominus Deus vester in medio vestri est, & pro vobis contra aduersarios dimicabit, ut eruat vos de periculo.

Veruntamen, sic communiter adiutorium nostrum est in nomine Domini, ut nos tamen armati contra hostes procedere debeamus, vires nostras exercentes, & animos adhibentes, totosque nosmetipsos ad opus applicantes. Semel quidem dixit Moyses ad populum: *Dominus pugnat pro nobis, & vos tacebitis.* Nam solummodo spectante populo nihilque faciente, Dominus quasi vir pugnatur, currus Pharaonis & exercitus eius proiecit in mare. Respicens enim Dominus super castra Egyptiorum, per columnam ignis & nubis, interfecit exercitum eorum, & subuertit rotas curruum, ferebanturque in profundum. Dixerunt ergo Egyptij: *Fugiamus Israël:* Dominus enim pugnat pro eis contra nos. Attamen non semper sic, verum & ipsos homines, seruos suos, voluit Deus per seipsum pugnare, ut manifestum est in primo hostium occursum, quem populus habuit post transitum maris rubri. Venit quippè Amalec, & pugnavit contra Israël in Raphidim: sed fugauit Iosue Amalec, & populum eius in ore gladij, sic tamen victoriam retulit, ut ipso dimicante, Moyses eleuatis manibus Deum deprecaretur, ut verè manus Domini pugnaret, & vinceret. Vndè Moyses intulit. *Manus solius Domini, & bellum Domini erit contra Amalec.* Vires quidem nostras adhibere debemus, scientes tamen, quod Deus est, qui dat nobis victoriam. Hinc Melchisedech ad

Gen 14 20 ad Abraham: *Benedixit Deus excelsus, quo protegente hostes in manibus tuis sunt.*

6 Qua in pugna in scripturis docemur, non eadem ratione nobis semper cum aduersariis dimicandum. Pugnaturus quippe Iosue contra oppidum Hai, dixerunt exploratores. Non ascendat omnis populus; sed duo, vel tria millia virosum pergant, & deleant Ciuitatem. Quare omnis populus frustra vexabitur contra hostes paucissimos: Qui dum sic confidentes ascendunt, mox fugati sunt. Ait enim ibi Scriptura. Ascenderunt ergo tria millia pugnatoru, qui statim terga vertentes, perculli sunt a viris vrbis Hai, & corruerunt ex eis triginta & sex homines. Esto, hoc euenerit propter peccatum Achan furantis de anathemate Ienico. Vnde Dominus: Non poterit Israel stare ante hostes suos, eosque fugiet, quia pollutus est anathemate. Cur purgata hac pollutione per mortem Achan, necesse fuit totum populum ascendere contra Hai? Dixit enim Dominus Iosue.

Ios. 7. 12. Tolle tecum omnem multitudinem pugnatorum, & confurgens ascende in oppidum Hai. Vult Deus modum multitudinis, modum parua manu nos bella gerere. Exemplum habemus expressum in Gedeone, cui pugnatum contra Madian dixit Dominus. Multus tecum est populus, nec tradetur Madian in manus eius; ne gloriatur contra me Israel, & dicat: *Meis viribus liberatus sum.* Et reuersi sunt ex populo viginti duo millia virosum; & tantum decem millia remanserunt. Dixitq; Dominus ad Gedeon: Adhuc populus multus est. Ac deinde: In trecentis viris, qui lamberunt aquas, liberabo vos, & tradam in manu tua Madian; omnis autem reliqua multitudo reuertatur in locum suum. Manifesta est ratio, cur paucos voluit: Ne (inquit) gloriatur contra me Israel, & dicat, *Meis viribus liberatus sum.* Contra Hai iam humiliatus erat populus, ne siceret suis viribus; ideo omnis ascendit pugnatorum multitudo. Ergo ex utroque facto docemur, neruos quidem nostros omnes tendere debere, totaque pugnare fortitudine, scientes tamen bellum esse Domini, atque dicentes:

Ios. 8. 1. *In te inimicos nostros ventitabimus cornus;*

Iudic. 7. 2. *In te inimicos nostros ventitabimus cornus;*

Ios. 7. 3. *In te inimicos nostros ventitabimus cornus;*

Ios. 7. 12. *In te inimicos nostros ventitabimus cornus;*

Iudic. 7. 12. *In te inimicos nostros ventitabimus cornus;*

Ios. 7. 12. *In te inimicos nostros ventitabimus cornus;*

Iudic. 7. 12. *In te inimicos nostros ventitabimus cornus;*

Ios. 7. 12. *In te inimicos nostros ventitabimus cornus;*

Iudic. 7. 12. *In te inimicos nostros ventitabimus cornus;*

Ios. 7. 12. *In te inimicos nostros ventitabimus cornus;*

Iudic. 7. 12. *In te inimicos nostros ventitabimus cornus;*

Et in nomine tuo spernemus insurgentes in nobis. Non enim in arcu meo sperabo, & gladius meus non saluabit me. Nam & manus tua gentes disperdidit, & plantasti eos (nempe Patres) affixisti populos, & expulisti eos. Nec enim in gladio suo possederunt terram, & brachium eorum non saluauit eos. Sed dextera tua & brachium tuum, & illuminatio vultus tui, quoniam complacisti in eis. Scimus tamen eos, vt terram possiderent, illos plurimum oportuisse pugnare. Pugnandum ergo nobis, sed ita, vt soli Deo sit honor & gloria. Idem enim & primam ciuitatem, nempe Ienico, ceperunt, tubis potius insonantes, quam armis irruentes. In secunda, qua fuit Hai, experti sunt, quam nulla essent eorum vires, si non adesset illis Dominus, vt sic edocui intelligerent, quod homo vanitati similis factus est, & quod Domini est salus, & super populum suum protectio sua.

Huc faciunt ista omnia, vt sciamus, potius belli, q; perpetuum nobis est cum aduersariis nostris, quantum sit; vt sciamus iridem, quibus sit nobis viribus dimicandum. Nam supradictis consideratis, intelligemus facilitatem, aut difficultatem virtutis ex nobis pendere potius, quam ex re ipsa. Facillima reputata fuit pugna contra Hai, q; hostes essent paucissimi: at exitus eius sumam difficultatem probauit experimento. Sed vnde hoc? quia propter peccatum populi Deus ab eo recesserat. Non ero (inquit) vltra vobiscum, donec conteratis eum, qui huius sceleris reus est. Difficillima e contra videbatur pugna contra Madian ob multitudinem hostiu. Madian (inquit Scriptura) & Amalec, & omnes orientales populi fusi iacebant in valle, vt locustaru multitudo: cameli quoq; innumerabiles erant, sicut arena, q; iacet in littore maris. At facillime omnes superati sunt. Cur vero? Audi Gedeonem ad Dominu: *Obsecro mi Domine, in quo liberabo Israel? Ecce familia mea minima est in Manasse. Et ego minimus in domo patris mei.* Dixitq; illi Dominus: *Ego ero tecum, & percutes Madian quasi virum vnum.* Ergo difficultatem facit absentia Domini, presentia facilitatem; quidquid sit ex parte rei, siue arduum sit opus, aut leue.

Ios. 7. 3. *In te inimicos nostros ventitabimus cornus;*

Iudic. 7. 12. *In te inimicos nostros ventitabimus cornus;*

Ios. 7. 12. *In te inimicos nostros ventitabimus cornus;*

Iudic. 7. 12. *In te inimicos nostros ventitabimus cornus;*

Ios. 7. 12. *In te inimicos nostros ventitabimus cornus;*

Iudic. 7. 12. *In te inimicos nostros ventitabimus cornus;*

Ios. 7. 12. *In te inimicos nostros ventitabimus cornus;*

Iudic. 7. 12. *In te inimicos nostros ventitabimus cornus;*

Ios. 7. 12. *In te inimicos nostros ventitabimus cornus;*

Iudic. 7. 12. *In te inimicos nostros ventitabimus cornus;*

Ios. 7. 12. *In te inimicos nostros ventitabimus cornus;*

- 8 Rem igitur ipsam plenius expendamus, atque diligentius excutiamus. Principio supponentes, quod ex pugna orta est difficultas, nam antè pugnam nullius negotij erat negotium. Hanc autem facilitatem probamus, tum ex parte ipsius virtutis, tum ex parte operantis atque studiosi. Virtus quidem secundum se facilis est, quia est secundum naturam conditam. Virtus enim virtus rebus omnibus ad id, & secundum id, quod illis ex natura eorum conuenit. Creatura namque omnes sic creatæ sunt, ut ad Deum dirigantur, qui est omnium finis ultimus, sicut & primus auctor. Nam Deum prædicant omnia; Deo obsequuntur vniuersa. In Deum cuncta recurrunt, sicut ad locum, unde exeunt, reuertunt flumina; & idem
- Ecclesi. 1. 7.** Sol oritur, qui occidit, & in circulos suos reuertitur. Ita virtus facit, ut assumantur omnia in obsequium Christi; ut illi obtemperemus; ut illi seruiamus; ut illum magnificemus. Sic Arcam fabricauit Noë: sic grex Abel pascebat: sic Abraham diuinis utebatur, ut illarum dator Deus agnosceretur & coleretur. Sic Ioseph habuit se prudenter in Ægypto in victualium dispositione, ut sic fieret diuina prouidentia gentibus illis manifesta. Sic quæ transportata à populo sunt ex Ægypto, ad ædificationem domus Domini subseruierunt, in qua Deus ipse coleretur. Sic virtutis usus facit, ut ne dum externa, verum & nos ipsos ordinemus ad Deum, faciētes quæ præcipit. Sicut
- Iudic. 6. 24** Gedeon, qui destruxit aram Baal, qui adsequens sicauit altare Domino, & obrulit sacrificium, qui populum conuocauit, qui dimisit, qui descendit in castra Madian, & vniuersa fecit, qui illi iussa fuerunt. Hinc Moyses ascendit in montem, iacuit coram Domino, deprecans iugiter quadraginta diebus & noctibus, non manducans neque bibens. Sic Ezechiel stetit, iacens nunc in vno latere nunc in alio: sic Daniel ieiunauit. Sic fecit
- Dan. 9. 3** Paulus, qui dicit: *Adimpleo ea, qua desunt passionum Christi, in carne mea, pro corpore eius, quod est Ecclesia* Hæc quidem, quatenus virtutes sunt, atque adeo secundum rationem, quia & secundum naturam hominis, facilia sunt: Sicut facilis est descensus aquarum. Sed reuocare gradum, sicut quando Iordanis conuersus est retrorsum, cum alienum sit à natura aque liquoris, non est in potestate hominum. Nam si fluant aquæ, hoc quia naturale est illis, id est sit sine labore. Ut autem stent solidè pro muro, viamque præbeant aridam, in cendentibus per medium earum, hoc solius diuinæ potestatis, quod propterea fit per virgam virtutis suæ. Neque enim minus secundum naturam hominis est amare Deum, diligere proximum, custodire seipsum, quam secundum naturam cælorum circuire terram, secundum naturam terræ germinare, aliorumque elementa loca propria tæri: unde fit ut aer in aquis inclusus per se semper superiora petat, nec nisi violenter subitus, decursus aquarum retineatur.
- Quod ex eo testatum est, videlicet quia lex Domini sic naturalis est hominibus, ut ipsi sibi sint lex: eorum natura, quæ rationalis est, distat eadem prorsus, quæ scripta sunt in lege Domini. Unde & virtus nihil est aliud, quam viuere secundum rationem: At contra rationem agere, est vim sibi inferre, quod nisi libertate vteremur, facere non possemus, sicut quæ libertatis exortes sunt res omnes, prorsus ex se facere non possunt. Ex quo illud est, quod quando sol & luna steterunt ad præceptum Iosue ducis Israël, Scriptura non dicit, quod astra illa, & luminaria obediuerunt homini. Sed ita loquitur: *Non fuit antea, & postea iam longæ dies, obediēte Domino voci hominis.* Nisi enim Dominus cohibuisset eorum cursum, stare per se non potuissent. Quapropter, quamuis sic iussit Iosue: *Sol, contra Gabab, ne mouearius; Luna, contra Vallem Aiala.* Scriptum est tamen quod Domino sic tunc locutus. Tunc locutus est Iosue Domino in die, qua tradidit Amorrhæum in conspectu filiorum Israël, dixitque coram eis: *Sol, ne mouearius.* Nam si Deus non audisset vocem eius, non poterat sol sistere gradum suum. At homo quia liber est, potest & à dextris & à sinistris incedere; potest procedere; potest & retrocedere; potest & secundum naturam, & contra naturam agere; potest facilia, potest & difficilia perpetrare: & ita virtutem colere, quæ secundum rationem est & naturam, & idem

& ideo facilis est, Virtutem pariter respue-
re, quod veluti est contra naturam, res est
difficilis & ardua, repugnante natura libe-
ræ voluntati.

10 Hinc sequitur, quod ex parte hominis
operantis, facile similiter sit, secundum vir-
tutem operari. Habet quidem homo, &
naturam institutam, & corruptionem illi
superinductam, qua caro facta est nedum

108.8.7. infirma, sed & rebellis. Vnde *Sapientia car-
nâ inimica est Deo. legi enim Dei non est, ubi-
iacta, nec enim potest.* Duo hæc sibi iniuicem
aduersantur, natura cõdita, corruptio vo-
lita. Illa est substantia in se subsistens, hæc
est accidens quoddam superfedens. Sub-
stantia nũ perdidit virtutem propriam, que
illi competit ex natura sua, sicut calor cõ-
petit igni: quæ virtus naturalis fons est
naturalium operationum. Habet ergo natu-
ra nostra etiam pronitatem ad bonum,
secundum naturam suam propriam; quæ
pronitas cum sit ex natura, stante natura i-
psa, omnino auferrî non potest. Verũ qui-
dem est, quod corruptio superinducta, in-
firmiorem reddit naturam & potestatem
eius, simulq; rectam pronitatem sed pro-
fus non aufert. Vnde concertatio perpetua
est in nobis, lege membrorum repu-
gnante legi mentis, ita, vt non quæcum-
que volumus, illa faciamus. At certum est,
plus posse quod substantiale est, quã quod
accidentale; plus quod fecit Deus, quam
quod homo; plus quod à Deo creatore in-
stitutum est, quam quod est à deceptore
introducendum. Vbi autem maior est fa-
cultas, ibi proculdubio facilitas est maiori;
facilitas enim quædam est expedita fa-
cultas.

109.7.2. *Sit maledicta terra, germinet spinas, &
tribulos;* hoc certè accidentale est, quod sub-
stantiam non delet, quod facile potest im-
pediri: ideo adhibita cultura terra dabit
fructum suum: neque enim agricola opere
suo dat terræ virtutem germinandi, sed auf-
fert impedimẽta. Retinet quippe terra vim
illam, quæ sibi in principio collata fuit per
verbum Domini, iubentis atque instituc-
tis: *Germinet terra herbam viuentẽ, li-
que pomiferum.* Vis itaque ista naturæ illi
terre à Deo collata præpotens est, superat

11 *Gen. 3. 18.* *Gen. 11.*

que contrariam dispositionem per pecca-
tum inductam. Esto ergò, quod in sudore
vultus vefci nostro pane necessarium sit,
præualet tamen facilitas difficultati. Itaq;
si naturam hominis instituti respicias, fa-
cilissima est virtus; si naturam corruptã, fa-
temur difficultatem obortã ex culpa: sed
supponimus adhuc difficultati facilitatẽ.
Et hoc si rem ipsam secundum se abstractè
consideremus, non attenda aut offensione
Dei aut feruitute diaboli, qua homo velut
tonsis capillis cæcus factus, molam circũ-
ducit Phillistinorum, hostibusque infelix
opem dat.

Gen. 3. 19.

Judic. 15.
9.

12
29.

Rom. 7. 9.

Si enim hæc adiciamus, aliud quoque
adiiciendum est, quo Samson interitum
creet inimicorum suorum. Hæc est autem
gratia Dei. Paulus præmissa illa pugna, de
qua dicit: *Non quod volo bonum, hoc facio,
sed quod nolo malum, hoc ago.* Subdit: *In-
felix ego homo, quis me liberabit de corpora
mortis huius? Gratia Dei per Iesum Christũ
Dominum nostrum.* Pugna quidem illa or-
tum habet ex carne corrupta, quam Pau-
lus vocat corpus mortis, siue corpus mor-
tuum: nam rebellio carnis, & repugna-
tia illius contra mentem, pertinet ad mor-
tem illam, de qua dictum fuit: *In qua ho-
ra comederis, morte morieris.* Pugnant er-
gò caro & Spiritus, id est rebellio, cum
natura instituta: sed hæc pugna perficitur
per iustificationem spiritus, qui reprimat
& deprimat resistentem carnem. Vnde A-
postolus: *Corpus quidem mortuum est pro-
pter peccatum: Spiritus autem vivit pro-
pter iustificationem.* Vbi quod dicit, pro-
pter peccatum, potest quidẽ intelligi pro-
pter verum peccatum, siue originale no-
strum siue actuale Protoplasti: nam inde
profecta est talis rebellio. Sed rectius fortè
intelligitur propter fomitem, qui etiam
dicitur peccatum, vt docet Ecclesia, quan-
do ex peccato est, & ad peccatum prouo-
cat. Et sit sensus, quod corpus ita sit mor-
tuũ, vt ad peccatũ inclinẽt: quod est mors
animæ, hoc habet ex fomite peccati, & ex
carnis corruptione, pœna videlicet nobis
inflicta à diuina iustitia. Nam mors ipsa
corporis, de qua loquitur Apostolus, cor-
ruptio est carnis, qua prona est ad malũ ab

Gen. 21. 8.

Rom. 8. 10.

Conc. Trid.
sess. 5. in de-
creto de pec-
cato origi-
nali.

adoleſcentia ſua, mox videlicet, vt incepit habere diſcretionem boni & mali. Tunc ergo legitime certamus, quando concupiſcente carne aduerſus ſpiritum, ſpiritus ipſe viuens propter iuſtificationem, concupiſcit atque decertat aduerſus repugnantem carnem, quam pugnam ſi ſequatur victoria, vt ſpiritus rebellatē debellet carnem, tunc pro tanto liberamur a corpore iſto mortuo. Quæ liberatio plena tunc eſt, quando abſorpta fuerit mors in victoria. Nouiſſima quidem deſtruetur inimica mors: *Oportet enim corruptibile hoc, induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem.* Sicut enim mortui reſurgunt incorrupti, adeo vt non amplius diſſoluantur; ita etiam vt non præterea ad peccatum tendant; adeo quod non vltra habitet peccatum in carne noſtra, ſed ſimus viuentes in carne, quemadmodum & in ſpiritu, & gratia Dei regnet in perpetuum.

13 Gratia itaque Domini noſtri Ieſu Chriſti, quæ nos induit arma lucis, fortes reddit in bello ad pugnandum cum antiquo ſerpente: adeo vt non pedeſtris ſit exercitus noſter, laborans videlicet & in pugnando & in ambulando, ſed equeſtris, vt paruo negotio pugnet, & vincat. Vidit quippe *Apoc. 19. 11* Ioannes equum album, & qui ſedebat ſuper eum, vocabatur Fidelis & Verax, & cum iuſtitia iudicat & pugnat, & exercitus, qui ſunt in cælo, ſequebantur eum in equis albis, veſtiti biſſino albo, & mundo. Biſſinum enim iuſtificationes ſunt ſanctorum. Et ſubiicit partam victoriam de beſtia, & *1. Ioan. 5. 3* regibus, & gentibus. Gratia ergo maximam *Mat. 11. 30* addit facilitatem, ſuperantem contraria omnia, propter quam præcepta Dei grauiam non ſunt; ſed iugum eius ſuaue eſt, & onus eius leue. In Elia manifeſtum eſt, quam ſit potens gratia Dei: nam illa indutus fecit mirabilia, de quibus Sapiens: *Verbo Domini continuit cælum, & deiecit à ſe ignem ter.* Sic amplificatus eſt Elias in mirabilibus ſuis. Qui ſuſtulit mortuum ab inferis, de ſorte mortis. Qui deieciſti Reges ad perniciem, & confregiſti facile potentiam iſtorum; & glorioſo delecto ſuo. Planum eſt, quomodo oratione ſua continuit cælum, ne plueret; & ruriſus orans, pluuiam impetrauit. Quomodo ad vocem eius deſcendit ignis de cælo, & deuorauit quinquagenarium principem, & quinquaginta ſuos ſemel atque iterum. Quomodo Prophetas Baal coniunctos de falſa religione interfecerit. Quomodo Achab Regem ſuperauerit. Ruriſusque Ochozia Regi iacenti in lecto mortem prædixerit. At tandem ſibi ipſi relictus, auditis miniſteribus ob necem Prophetarum Baal, timuit, & ſurgens abiit quocumque eum ferebat voluntas. Vnde ad Deum dixit. *Prophetas tuos occiderunt, & relictus ſum ego ſolus, & querunt animam meam, vt auferant eam.* Ecce qui auctor occurrit Regi Achab, qui colligit quadringentos Prophetas Baal ad necem, nunc ad vocem vnius foeminae timens fugit, veluti alter Petrus. Quia tamen poſtea confortatus gratia Dei, viriliter ſe obtulit Regi Ochoziae, nec timuit illum obiurgare, mortemque prædicere. Facile ergo confregit potentiam Regum, quia manus Domini erat cum illo. Adſit ergo virtus Spiritus Sancti, & erunt praua indirecta, & aſpera in vias planas. Sic animatus eſt Zorobabel ad edificandam domum Domini per Zachariam Prophetam, qui dixit illi: *Non in exercitu, nec in robore, ſed in ſpiritu meo, dixit Dominus exercituum. Quis tu mons magne coram Zorobabel in planum? Sicut montes altiſſimi ad impediendum iter noſtrum; ſi Dominus ſit ductor noſter, complanabitur via; omnis mons & collis humiliabitur. Et hoc erit altitudo via, ita vt ſulti non errent per eam. Non erit ibi leo, & mala beſtia non aſcendet per eam, nec inuenietur ibi.*

Prædictiones iſte quid prætendunt aliud, niſi facilitatem in via Domini, omnibus amotis impedimentis virtutis. Quod facit quod idem Propheta prædicit: *Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hædo accubabit: vitulus & leo, & oues ſimul morabuntur, & puer paruulus minabit eos. Vitulus, & vrsus paſcentur: ſimul requieſcent catulicorum: & leo quaſi bos comedet paleas. Et deſtabitur infans ab ubero ſuper ſoramire aſpidis: & in cauerna regum, qui ab lactu ſuo ſuſcit, manum ſuam mittet. Non nocebunt, & non occident in vniuerſo monte*

1. Cor. 15:
54.

26.

33.

13

Apoc. 19. 11

Apoc. 19. 8.

1. Ioan. 5. 3

Mat. 11. 30

Ec. 48 3.

3 Reg. 17.

Et 18.

monte sancto meo, quia repleta est terra scientia Domini, sicut aqua maris operientes: Hæc scientia Domini porissimum est gratia eius: de qua à mandatis tuis intellexi Nam obedire mandatis, dat verum ac bonum intellectum. Vbi autem scientia ista est, quæ difficultatem parabant veluti malæ bestia, conuenient cum virtute, vt etiam tenelli puelli non exhorreant virtutis arduitatem; quinimò & in ea delectentur.

quem faciunt multiplicata ratione vere studiosum, vere sanctum! Hi nouerunt, P^{sal} 33. 9. quam suauis sit Dominus; quam bonus P^{sal} 124. 4. his, qui recto sunt corde; & quod meliora sunt vbera eius vino. Quid enim est aliud virtutem colere, quam Deo propinquare? Hinc Iacobus; *Appropinquate Deo. & appropinquabit vobis.* Hinc & conqueritur Christus per Isaiam: *Appropinquat populus iste ore suo, & labiis suis glorificat me: cor autem eius longè est à me* Idcirco Christus ad se inuitat homines. Certum est autem, quod in perfecta vnione cum Deo, stat summa fœlicitas. Adimplet enim læticia cum vultu suo. Qui ergo in via ad eum accedit, profectò illuminatur, vt eum videat secundum mensuram fidei, atq; illi coniungatur. *Accedite (inquit) ad eum, & illuminamini, & facies vestrae non confundentur.* Quid est non confundentur, nisi gloria-buntur, & gaudebunt? Quia quantum quis cum Deo coniungitur, tantò magis videt voluptatem Domini, eaq; perfruitur. Ergo virtus delectabilis est, ac sapida. Hinc Christus: *Qui venit ad me, non esuriet.* Hinc & inuitat: *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.* Hic est panis, quo confortatus Elias peruenit vsq; ad montem Dei, vbi eo munere donatus est, quo cœlestis figuratur gloria. Repleri igitur fructu isto libenter viam mandatorum curimus, hoc enim fit, vt saliat sicut ceruus ad aquas.

Hæc quidem vera sunt; quidquid murmuret caro; quidquid obstrepat mundus; quidquid aliter sapientes dogmatizent. Neque his aduersantur alia scripturarum loca, quæ videntur tertere pigros, labore, famem, sitim, persecutiones, ac difficultatitina obuiantes. Concinunt omnia. Et verum est, quod clara est, & quæ nunquam marcescit sapientia, & facile videtur ab his, qui diligunt illam. Qui de luce vigilauerit ad illam, non laborabit, assidentem illam foribus suis inueniet. Esto, sit labor aliquis in vigilando diluculo studio quippè aliquod adhibendum est; sed si diligas, nullum est negotium. Fortis enim est vt mors dilectio, superans difficultates omnes, asperum planans iter, & reflexos dirigens

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

15.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

118.

P^{sal} 33. 11.

P^{sal} 33. 6.

Iob 6. 3.

Matth 11. 28.

3. Reg 19. 8.

Isa 35. 6.

17.

Exhortatio.

Cant. 8. 6.

Ecl. 6. 19. rigens calles. Hinc Sapiens. Quasi is, qui arat, & qui seminat: accede ad eam, & sustine bonos fructus illius. In opere enim ipsius exiguum laborabis, & cito edes de generationibus illius. Si aspera est, si ardua, hoc est ex negligentia hominum, ex pigritia mandanorum. Quid non graue est pigris? Audi Salomonem. *Abseondit piger manū sub ascella sua, & laborat si ad os suū eam conuerterit.* Hoc nunquid non verum est, in omni negotio, quando & ad os suū, vt comedat, manus adhibendo, se n. mirū *Psal. 9. 21.* laboraturum piger arbitrat? Quid mirū si in opere mandatorum pigri sibi laborem fingunt? Bene scriptum est. Dicit piger, *Leo est foris, in medio platearum occidendus sum.* Dicit piger: *Leo est in via, & leena in itineribus. Sicut ostium vertitur in cardine suo, ita piger in leuulo suo.*

18. Applicate ista ad negotium salutis, & videbitis totam difficultatem ex hominū pigritia proficisci. Quid non graue illi, cui plumarum mollities molesta est, vt diu nō possit in vno iacere latere; sed receret illud in aliud se vertendo. Num pluma per se sua offendit asperitate? An potius pigro molesta sunt omnia: noxia cuncta, aspera etiam mollia? & leuia grauiā? & amara dulcia? Ita est profectō. Fingit ipse sibi molestias, fastidia, labores, offensiones. Quis tibi, o piger, renuntiauit in via esse leonem, leenam in itineribus, vt periculofum sit iter? Ipse tibi hoc persuades; tu tibi ingeris fastidatē; effingis laborem fallum: nē domum ex eas, nē cubiculum dēferas, ne relinquas lectulum tuum, vt inertia vaces. Verum nec tibi requiem inuenit caro tua, vertenda tibi sunt membra, quæ etiam plumarum fastidiunt lenitatem. Sic, sic operatur pigritia, socordia, inertia in mentes hominum: vt in amarum dulce ponant; vt mandata leuia, grauiā arbitrentur. Sed mirum est, quomodo ista falsa imaginatio verum adterat; & quod per se non esset, falso iudicio verè existat. Diximus, & verum est, quodd qui Deo coniungitur, dignus est, qui eius dulcedinem valeat prægustare. Si sic est: Qui elongantur ab eo, huiusce voluptatis profectō expertes sunt. At pigritia elongat,

dum fingit laborem in præcepto quo labore deterita, nō mittit manum ad aratum, & non apprehendit disciplinā, sed a Deo recedit cor eius. Dum ergo falsa imaginatio laborem opinatur, verè labore operatur, & perditionē quia scriptum est: *Qui elongant se a Deo, peribunt; perdidisti omnes, qui fornicauerunt abs te. Mihi autem adhaerere Deo bonum est.* Ergo pigritiam excutiamus; & somno cingilemus inertiam conculcemus. Et ecce omnia leuia sunt, Et ponit Deus pedes nostros tanquam ceruorum, & cursor leuis explicans vias suas, ad bratium tendit superne vocatonis expeditissime.

SECUNDA PARS.

Quod eadem res possit diuersas, quin 19. & aduersas admittere conditiones & proprietates, ad eadē actio sit & amplectenda & repellenda, si sub variis respectibus consideretur, Salomon demonstrauit, qui vno & eodem contextu sic docet, & monet, & iubet: *Ne respondens stulto iuxta stultitiam suam, ne efficiaris ei similis. Responde stulto iuxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur.* Nō itaq; repugnat, præcepta Domini esse grauiā, & leuia; arctam, & latam viam vitæ; & quod sit dulcis, & amara, potio salutaris. Propterea sanctus Apostolus attendens quod, qui Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitis & concupiscentiis; & quod omnes, qui volunt pie viuere in Christo lesu, persecutiones patientur; & quod per multas tribulationes oportet nos introire in Regnum Dei: miserabilem quidem vitam allerit esse fidelium, si sterus in hac vita tantum, & extra illam nihil præterea expectemus. Idcirco statuit: *Si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus, miserabiles sumus omnibus hominibus.* At si miserabiles sumus præ cæteris omnibus hominibus, qua ratione poterimus obtinere dicenti: *Gaudere in Domino semper iterum dico gaudete?* Quomodo Ecclesia fundatur exultatione vniuersa tenet? Vbi est pmissio illa Domini: *Perite, & accipite, ut gaudium vestrum sit plenum?* Iterū videbo vos,

22. *Et vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis* Bene igitur Apostolus non simpliciter nobis miseriam pronunciat, sed cum hac conditione. Si in hac vita tantum sperantes sumus. Spes à laboribus auertit sensum, ad mercedē dirigit oculum; vt opposito sibi gaudio suffineat crucē. Ideo simul Apostolus hæc duo coniunxit: *spe gaudentes in tribulatione patientes*. Spes aut̄ dum animum erigit, ad Deum eleuat; & iam non modica felicitate potitur, cuius asperione & condimento, amara queq; repleat dulcedine.

20. Obserua, quòd in promissione terræ facta Patriarchis frequenter inuenies illam iam datam pronuntiam. Audi promissionem primam: *Semini tuo dabo terrā hanc*. Audi secundam: *Omniem terram quā conspicias, tibi dabo, & semini tuo, vsque ad sempiternum*. Audi tertiam, factam videlicet Isaac: *Tibi, & semini tuo dabo vniuersas regiones has, complens iuramentum, quod spondi Abraham patri tuo*. Audi quartam, quæ facta fuit Iacob: *Terram, in qua dormis, tibi dabo, & semini tuo*. Audi quintam, eadem Iacob factam: *Terram, quam dedi Abraham, & Isaac, dabo tibi, & semini tuo*. Quandò, quæso, dedit Deus terram illam tribus istis Patriarchis: (Nam de illorum semine nulla est quaestio) quando S. Stephanus dicit de Abraham. Transtulit illum in terram hanc, & non dedit illi hereditatem in ea, nec passum pedis: & promisit dare illi eam in possessionem, & semini eius post ipsum. Possumus interpretari, quòd pro tãto dedit Patribus, pro quanto dedit filiis. Ita quòd, hoc sit dare patribus, quòd datur filiis, in quibus filiis datur patribus. Sed altius interpretantes, dicimus, quòd per illam terram cœlestis felicitas designatur, sicut docet Paulus ad Hebræos Vnde & Ecclesia: *Signifer sanctus Michael representet eas in lucem sanctā, quam olim Abrahæ promissisti, & semini eius*. Secundo dicimus, quòd tam cœta firmaq; promissio est vitæ æternæ, facta patribus, quòd iam tenetur, quasi possessa. *Spe enim salui facti sumus*: inquit Apostolus. Si ergò tantum bonum iam tenemus; ita vt datum iam nobis dicatur in

Scripturis, quantum est gaudium nostrum? quanta delectatio? Et hæc num patietur, nos virtutis timere arduitate? horrere difficultatem? declinare asperitatem? sic ergò in se quātumuis virtus difficilis, spes ipsa tota lætificans, tranquillum facit, tutam & gaudiosum iter.

Nè itaque decipere videamur, qui nos 27 audiunt; vnde sit difficilis virtus, attendamus: quo magis illius facilitas atq; iucunditas eluceat. Et primo in genere dicimus. Nos ipsos nobis difficultatē, percasse. Locus enim erat deliciarum habitatio nostra, fœlix vita, delectabilis operatio ob prædictas conditiones; quòd facilis sit de se virtus; quòd natura nostra prona esset ad bonum ab adolescentia sua; quòd esset homo constitutus in sanctitate & iustitia, per quam veluti connaturalis esset illi virtutis cultus; quòd fœlicitas illa præludiu, atque prægustatio cœlestis beatitudinis, omnem expelleret molestiam atq; offensionem. Si enim hæc etiam nunc hominem beare possunt, constitutum in lacu miseræ & in luto fœcis; quanto id magis poterant in loco & statu deliciarum. Quòd de statu illo deturbatus sit homo, nostra est culpa, & iusta est difficultas, vt qui male vsus est iucunditate, nunc iniucunditate pigretur, nunc factio seneiat, quam malum & amarum est, reliquisse nos Dominum Deum nostrum.

Ex hoc sequitur secundū, quòd in nobis 22. ipsis sit difficultatis causa. Pactum est enim prælium magnum in nobis, pace per peccatum abiecta, dum caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem; quemadmodum in vtero Rebeccæ collidebantur pueri.

Tertio, præter iustitiam Dei subtrahentis 23. facilitatem; præter hominis conditionem, qua omnis caro corrupta est, & nō est pax hominibus, etiam operatio ipsa virtutis, in parte facta est operosa. Non enim satis est nunc iuxta rationem, vt prius, viuere. De eo quoque, quòd nō ex ratione factū est, penitendum est: solvenda sunt, pœnæ; laboriosa opera sumenda, vt Deo fiat satis, quem offendimus; hinc ieiunia, hinc vigiliæ, hinc lacrymæ, hinc labor & color, &

terem. 2. 16

Gal. 5. 17.
Gen. 25. 23.

- lor, & inflicti & sponte assumpti. Trium mensium spatium erat commemoratio populi in deserto, dum videlicet in lege instrueretur. At inobedientia & rebellio nolentis ingredi terram, protraxit viam vsq; ad 40 annos. Perditio tua ex te Israël: sic labor, sic longa peregrinatio. Idem enim & post peccatum est sacrificium per victimarum mortem; vt videret homo, quid ipse commuisset; vt saltem in asperam vitam mortem commutaret; vt non tæderet eam viuere, manducando panem doloris, qui mortem obire dignus fuisset. Et non iam satis esset altare incensi propè Deum, sed opus esset & altari holocausto-
 27. riu extra sancta; nō (inquā) Deo mentis excessu ppinquare, sed & carnis decessu peregrinari a Deo: neque nisi sanguis noster inferri intra velum, sed carnes & reliqua omnia extra castra comburi. Quod est dicere. Non post mortem solummodo, quæ per sanguinem designatur, accessuros nos ad Deum, sed interim caro quoque & vita peregrinationis nostræ, in exilio pati oporteat, & veluti reprobati. Hinc ergo noua difficultas.
 24. Quartò Difficultatē generant effectus, sine sequentia peccatorum. Quorum vnū est augmentum male punitatis ex consuetudine malefaciendi. Si enim quilibet act⁹ disponit ad habitum, addit vnusquisq; aliquid punitatis. Vndē semper procliuior fit homo ad malefacta: & hoc nulli dubiū est, quin difficilem reddat & arduum callem, quo ascenditur ad meliora. Sicut veterano arenosus ascensus grauis est. Ad veterem hominem pertinere peccata, & passiones peccatorū, ex Paulo manifestum est. *Deponite* (inquit) *veterem hominē, & induite nouum.* Hæ verò concupiscentiæ crescunt continuè, dum illis obedimus. Est enim illarum obedientia, veluti alimonia, qua grandescunt & inualescunt, veluti gigas, & Goliath, & Og Rex Basan. Vndē ad probationē Goliath, Saul & omnes Israëlita stupebant & metuebant nimis. Quid mirū ergo si homo, in quo tantum spualuit concupiscentia, vereatur cum illa bellum suscipere: Hinc Ieremias: *Si mutare potest Æthiops pellem suā, aut pardus varietates*
- Exod. 19. 1.*
Osee 13. 9.
Exod. 40. 24.
Eph 4. 22.
1. Reg. 17. 11.
Ierem. 13. 23.

suas, & vos poteritis benefacere cum didiceritis malū. Quoniam naturalis est nigredo Æthiopi, & varietas pardo, idem non cadit in illis mutatio in diuersam dispositionē. Qui autem malefacere cōsuevit, sibi fecit ferē naturale peccatū, vt ab eo vix diuelli possit. Et certē hæc potissima causa est in benefactis terrenis difficultatis, quia multa à virtute retardantur & retrocedunt.

Inde hostis nostri augentur vires, dum nostræ decrescunt; inde enim diabolus roboratur, vndē infirmatur homo: dominatur enim plus semper in homine, dum homo se illi subdit spontaneè, & carne nostra tanquam armis vitur contra nos & tanquam leo rugiens, circuit quarens, quem deuoret. Necessaria ergo est non modica fortitudo, vt diabolo resistamus, & eripiamur à potestate tenebrarum.

Addē multitudinem peccantium, ceteros exemplo suo ad malū protoctantium. Torus n. mundus in maligno positus est, & multi intrant per viā perditionis, & periclitantur qui saluantur. Hoc quid agit aliud, quam quod scriptum est: *Commisisti iuramentum inter gentes, & didicerunt opera eorum.* Denique in laudibus Tobie dicitur. Denique cum ireat omnes ad vitulos aureos, quos Ieroboam fecerat Rex Israël, hic solus fugiebat consortia omnium; sed pergebat in Ierusalem ad templum Domini, & ibi adorabat Dominum Deum Israël. Neque exemplo solum mundus, qui Deum non cognouit, factus est nobis in scandalum; sed etiam corumpit bonos mores per colloquia mala, seducens per dulces sermones, gladio linguæ feriens; nam lingua mundanorum est gladius acutus; & de mundana concupiscentia sub typo male fœminæ dicitur à Sapiente. *Mulier p̄uista & clamosa, plenaq; illecebris, & nihil omnino sciens, sedit in foribus domus suæ super sellam; In ex-elsō virtutis loco, vt vocaret transeuntes per viam, & pergentes itinere suo. Qui est paruulus, declinet ad me.* Mulier hæc homines mundi sunt, de quibus verum est: *Sepulchrum patens, quod est guttur eorum, lingua sua dolose nebant. Venenum aspidum sub labiis eorum.* Malum proponentes, ad malum exhortantes, virtutibus

1.9. rutibus detrahentes. Quod in vxore Iob
 habemus manifestum dicente illi, Adhuc
 tu permanes in simplicitate tua? Benedic
 Deo, & morere. Tridem faciebant Reges,
 qui venerant ad illum, vt consolarentur
 eū, sic parentes quoq; Tobias: de quo scri-
 ptum est. Sicut beato Iob insultabant Re-
 ges, ita isti parentes, & cognati eius irde-
 bant vitam eius dicentes. Vbi est spes tua,
 pro qua eleemosynas & sepulturas facie-
 bas? sic Pharisæi, vt Magus ille, conaban-
 tur auertere a fide Christi turbas. Vera est
 enim Salomonis sententia. *Ambulans vello
 itinere, & timens Deum, despicitur ab eo,
 qui infami graditur via.* Propterea laudā-
 tur & Iob, qui vxorem reprehendit, & Re-
 ges; & Tobias, de quo dicit historia eius.
 2.5. Tobias vero increpabat eos, dicens: *Nolite
 ita loqui, quoniam filii sanctorum sumus: &
 vitam illam expectamus, quam Deus datu-
 rus est his, qui fidem suam nunquam mutant
 ab eo.* Fatemur, & hoc non modicam inge-
 rere sanctis operibus difficultatem.
 27. Sed tunc maxime, quando hæretici in
 hypocritis loquentes seducunt corda inno-
 centū. Quod certe solertū studio opus ha-
 bet. Idcirco hodie monet Dominus Iesus
 Christus: *Attendite à falsis Prophetis, qui
 veniunt ad vos in vestimentis ouium; intrin-
 secus autē sunt lupi rapaces.* Si lupi interitū
 nostrum moliantur, veniunt, vt rapiant &
 mactent, & perdant? Ergo species pieta-
 tis, quam præterdunt, noxia admodū est:
 quia peruersi difficilē cognoscuntur. Re-
 cte ergo monet Dominus dicens: *Atten-
 dite.* Vbi profectō ignauia depellenda est,
 vbi foci cordia ableganda, vbi intentos nos
 esse oportet, & perugiles, nē seducamur.
 Et hoc quidem præstandum est, erga sedu-
 ctōres omnes: sed illi singulariter atten-
 dendi, qui peccatores suauibus demul-
 cent promissionibus, vt securi incedant,
 & abiq; timore in viis suis pessimis. Quasi
 non dixerit Dominus. *Quam angusta por-
 ta, & arcta via est, qua ducit ad vitam: &
 pauci sunt, qui inueniunt eam.* Neq; in Psal-
 mo decantatum sit. *Seruite Domino in ti-
 more, & exultate ei cum tremore. Appre-
 hendite disciplinam, nequando irascatur
 Dominus, & pereatis de via iusta.* Hi dum
 Tom. 11. Bellintani.

placentia loquuntur, nocentia ingerunt:
 dum palpant, perdunt; sunt enim lupi ra-
 paces in vestimentis ouium. Nam & de mu-
 liere illa seductrice dicit Salomon: *Qui ap-
 plicabitur illi, descendet ad inferos.* Prou. 9. 18.
 28. Vbi aduertendum, quod in hoc stat ho-
 rum deceptio, quod ponunt latam viam,
 quæ ducit ad vitam, quasi licenter liceat
 viuere, carni obsequendo, terræ adharren-
 do, sæculo conformando viam suam, & de
 diuinis mandatis nullam habendo solici-
 tudinem; vel quod Deus circa cæli car-
 dines perambulans nostra non consideret:
 quasi omnis, qui facit malum, bonus sit
 in conspectu Domini. Quæ oriuntur ex
 hoc, qui dicunt aliqui: *Quid enim nouit
 Deus? & quasi per caliginem iudi at. Nu-
 bes tabulorum eius, nec nostra consistat; &
 circa cardines cæli perambulat.* Aliqui di-
 cunt: *Oblitus est Deus, auertit faciem suā,
 nē videat in finem.* Aliqui autem: *Omnis
 qui facit malum, bonus est in conspectu Do-
 mini.* Isti putant, Deum hæc nostra infe-
 riora non curare, & de fine vitæ nostræ nō
 esse sollicitum, vt reddat vnicuique secun-
 dum opera sua: aut etiam vitia non audis-
 se, sed probare magis. Et multi profectō
 sunt huiusmodi, qui quamuis ore tam sa-
 crilega verba non proferant, dicunt tamen
 in corde suo: *Non est Deus.* In eo quod sic
 viuunt, ac si de nobis cura non sit Deo æ-
 que ac de bobus. Hoc sic statuunt in cor-
 de suo, vt nullus mentibus eorum infirmi-
 mor Dei, quasi non esset Deus. Dicunt
 verò alij: *Diligit Deus omnia quæ sunt, &
 nihil odit eorum, quæ fecit. Deus creauit ho-
 minem inextermabilem, & ad imaginem
 similitudinis suæ fecit illum. Misericordia Do-
 mini magna est, multitudinis peccatorum
 meorum miserebitur.* Addunt hi Nouato-
 res nostri temporis: *Christus Filius Dei re-
 demit nos ab omnibus iniquitatibus nostris,
 & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo.* 2. Iob. 2. 2.
 Et ipse propitiatio est pro peccatis nostris, non
 pro nostris autem tantum, sed etiam pro ro-
 tius mundi. Quia apud Dominum miseri-
 cordia, & copiosa apud eū redemptio. Quid
 igitur callo labore cōsumitur, ieiunantes,
 orantes, obediētes? comedamus & biba-
 mus. *Christus pro nobis satisfecit: & ubi* Rom. 5. 20.
 M m m abun-

abundat delictū, ibi abundat & gratia. Heul
quam lata via est hæc sed certè ducens ad
perditionē: quoniā Christus passus est pro
nobis, vt nobis relinqueret exemplum ad
sequenda vestigia eius; vt is solus, qui se-
quitur illum, non ambulet in tenebris, sed
habeat lumen vitæ. Qui enim dicit, se in
Christo manere, debet, sicut ille ambula-
uit, & ipse ambulare. Sic enim dedit semet-
ipsum pro nobis; vt nos redimeret ab omni
iniquitate, videlicet, vt mundaret sibi
populum acceptabilem, sectatorem bonorum
operum, & mundaret conscientiam ab ope-
ribus mortuis, ad seruendum Deo viuenti
in iustitia, & sanctitate veritatis. Vide si
non hi sint falsi illi Prophetæ, de quibus
per Ezechielem conqueritur: *Va Prophe-
tis insipientibus, qui sequuntur spiritum
suum, & nihil vident. Quasi vulpes in de-
sertis. Propheta tui Israel erant. Non ascen-
disti ex aduerso, neque opposuisti murum
pro domo Israel, vt staretis in pralio in die
Domini. Vbi aduertè, quod in terra illa
vulpes sunt, quasi lupi rapientes & occi-
dentes, iuxta q̄ scriptum est: Partes vulpiū
erunt. Vt meritò dicat Christus de huius-
modi. Intra specus sunt lupi rapaces. Dolose
tamē procedentes, vt vulpes, dum veniūt
in vestimentis ouium. Isti in die Domini,
quandò videlicet disponit Dominus po-
pulum flagellare pro peccatis suis, deberēt
minas Domini explicare, vt populus a-
geret penitentiā. Et hoc modo starent ex
aduerso, murum opponentes, nè Domini
indignatio in populum deriuaret. At con-
tra faciunt, predicantes propitium Deum,
& populo dicentes: *Absit à te popule; non
erit tibi hoc, quod Ezechiel minatur, vel Ie-
remias. Pax erit in omni terra. Pax tecum.
Nè timeas. Dicit itaq; Dominus: Decepe-
runt populum meum, dicentes: Pax: Et non
est pax. Et ipse adificabat parietem: illi autē
liniebant eum luto absq; paleis. Paries, quē
adificabat populus, erat modus viuendi,
qui erat malus, pro quo iram Domini me-
rebantur. Erat autē consuetudo, vt paries ex
terra factus, incrustaretur luto composito
cum paleis: nam paleæ continent compa-
ctum lutum, & hoc ad conferuandum pa-
rietem à pluuia. At Prophetæ liniebant vi-**

ram malam populi, veluti illam tuentes,
dum dicerent: Nolite timere, Dominus
erit nobiscum. Nequaquam moriemini
Quibus p̄missionibus factus securus po-
pulus, legem Dei negligebat, perdurans in
iniquitatibus suis. At lutum hoc falsarum
illarum sponsonum erat sine temperatu-
ra palearum, quod ad pluiam mox de-
fluebat: vnde parietis casus sequebatur:
quoniā eò magis indignabatur Domi-
nus cōtra populum, & contra Prophetas,
emittens furorē suum tanquam inundates
aquas, quæ omnia prosternant. Pergit
ergò Dominus: *Dic ad eos, qui liniunt absq̄
que temperatura, quod casurus sit: erit enim
imber inundans, & dabo lapides prugrantes
desuper eruentes, & ventū procella dissi-
pantem: & erumpere faciam spiritum tempe-
statis in indignatione mea, & imber inunda-
tus in furore meo erit: & lapides grandes in ira
in consumptione, & destruam parietem, quē
linistis absq; temperamento, & aduati-
eum terra, & reuelabitur fundamentū eius.
& complebo indignationem meam in pari-
te, & in his, qui liniunt eum absq; tem-
peramento. Dicamq; vobis. Non est pax,
& non sunt qui liniunt eum. Vides quo-
modò mendaciter hi faciunt latam viam,
cum verè arcta sit?*

Quod illi faciebant, stante indignatione
Dei contra peccatores, faciunt isti in
communi vita fidelium, detrahentes ope-
ribus laboriosis, & violentiæ, quam sibi
facere tenentur, qui cupiunt Regnum cæ-
lorum, atq; mortificationi membrorum,
carnisq; crucifixioni, Crucis quoq; por-
tationi post Christū. Quod ad vitū præ-
signatur à Deo per eundem Prophetam,
inuehens contra Prophetissas, quæ placent
carni populo vaticinabantur, *Et tu fili
hominis, pone faciem tuam contra filias po-
puli tui, quæ prophetant de corde suo: & vati-
cinare super eas, & dic: Va quæ consunt
puluillos sub omni cubitu manus, & faciunt
cervicalia sub capite vniuersæ aetatis. ad cu-
piendas animas, & cū caperēt animas populi
mei, viuificabāt animas eorum. Vide quam
graphice depingitur hæretici, qui spernūt
omnia legis sanctæ opera. Mulieres vocat,
sicut & Ilaias huiusmodi vocat mulieres
opulen-*

Ezech. 13.
10.

opulentas, ob mollem atque lubricam vitam. Vnde & in Apocalypsi datur hæreticis capilli sicut capilli mulierum. Hi nolunt, nos laborare brachio extenso, sed quiescere cum puluillo sub cubitu, & cum cervicali sub capite: vt neque brachiis laboremus exterius, neque interius mentem fatigemus, aut caput in virtutum exercitiis. O diuinam monitionem: *Attendite à falsis Prophetis.*

29 Vt autem simus contra huiusmodi cautiore, signum dat ad illos internoscendos, dicens: *A fructibus eorum cognoscetis eos.* Vnus ex fructibus, quo huiusmodi cognoscuntur, est rerù exitus, de quo in Propheta dictum est, quòd paries esset casurus in diuina indignatione. Sic & mollities defectura est, quam suggerunt muliebres & hæretica doctrina, dicente Domino. *Eccò ego*

30 *ad puluillos, quibus vos capitis animas volantes; & dirumpam eos de brachijs vestris.*

31 *Et dirumpam cervicalia vestra, & liberabo populum meum de manu vestra.* Vide quid secutum sit ad hæreses temporum nostrorum, & intelliges falsos fuisse Prophetas, qui illas introduxerunt. Hoc euenit cum Achab Rege, qui oderat Prophetam Domini Michæam, qui vera prænuñtiabat,

32 *sed non placentia impio Regi. Odi inquit eum, quia non prophetat mihi bonum sed malum.* Sed exitus veritatem eius comprobauit. Prædixit enim periturum Regem in bello, quod etiam euenit. Vbi falsæ Prophetæ quadringenti prædicabant: Ascende in Ramoth, & dabit eam Dominus in manu Regis. Ad exitum quoque rei misit Michæas Sedeciam pseudopropheta: sic

33 *enim scriptum est. Accessit Sedecias filius Chanaana, & percussit Michæam in maxillam, & dixit: Me ne ergò dimisit Spiritus Domini, & locutus est tibi? Et ait Michæas. Visurus es in die illa, quandò ingredieris intra cubiculum, vt abcondaris. Patet ergò falsa prophetari perfidos.*

34 *Stat ergò, angustam quidem esse portam vitæ, & ambulare tamen illam in latitudine, qui mandata Domini exquirat. Est enim angusta, quia circumseptis præceptis, monitionibus, minis, promissis, quæ transgredi non licet, ne pascatur mens velut a-*

gnus in latitudine, aut velut vacca lasciuens, aut iuuenculus indomitus; sed sub iugo arare necessarium est. Quod tamè opus leue est, & multa admistum voluptate, quia *Iustitia Domini restra, latificantes corda. Iudicia eius desiderabilia super aurum, & lapidem pretiosum, & dulciora super mel, & fauum.* Qui ergò ambulant in lege Domini, beati sunt, & hi sapientes sunt. At stulti qui sequuntur proprias concupiscentias recedentes à mandatis Domini. Hi infelices sunt, crucem expauescentes, quasi asperam & grauem. Quæ certè huiusmodi hominibus grauis est & aspera, dum in tenebris versantur; vt merito cù admiratione Sapiens dixerit. *Quàm aspera est nimis sapientia indoctis hominibus, & non permanebit in illa excors.* Vt non miretis si Dominus quoque cùm admiratione decernit: *Quàm angusta porta, & ardua via est, qua ducit ad vitam!* Sapiencia enim, porta est & via, quæ peruenitur ad Regnum & vitam æternam; cùm illa dicat: *Qui me inuenierit, inueniet vitam, & hauriet salutem à Domino.* Interpretatur ergò Sapiens Sapienciam Domini Iesu, vt intelligamus angustam esse portam, & asperam Sapienciam non simpliciter & absolute, sed indoctis hominibus, illis inquam qui non ex æquo metiuntur res: Nam *iustorum anime in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum mortis.* Visi sunt oculis insipientium mori, illi autem sunt in pace: nam in paucis vexati, in multis benè disponuntur. O oculos insipientium, qui quod apparet attendunt, non quod verè est. Nam proculdubio vt ait Salomon: *Doctrina prudentium facilis Sapiencia enim, quæ est virtus, facilis est viris prudentibus, apud quos est pondus æquum: iuste enim & verè ponderant res, pondere videlicet sanctuarij, secundum quod ab eo, qui sanctuarium habitat, instruuntur.*

35 Sit itaq; angusta porta, & aspera sapiencia ex rebellionem carnis, ex grauitate operum penitentialium, ex mala consuetudine, ex dæmonum persecutione, ex impiorum conuictu, & ex suafu pessimorum. Qui hæc magnificiunt, opposita adiuuantia non considerantes, indocti sunt, insipientes

36

gnus in latitudine, aut velut vacca lasciuens, aut iuuenculus indomitus; sed sub iugo arare necessarium est. Quod tamè opus leue est, & multa admistum voluptate, quia *Iustitia Domini restra, latificantes corda. Iudicia eius desiderabilia super aurum, & lapidem pretiosum, & dulciora super mel, & fauum.* Qui ergò ambulant in lege Domini, beati sunt, & hi sapientes sunt. At stulti qui sequuntur proprias concupiscentias recedentes à mandatis Domini. Hi infelices sunt, crucem expauescentes, quasi asperam & grauem. Quæ certè huiusmodi hominibus grauis est & aspera, dum in tenebris versantur; vt merito cù admiratione Sapiens dixerit. *Quàm aspera est nimis sapientia indoctis hominibus, & non permanebit in illa excors.* Vt non miretis si Dominus quoque cùm admiratione decernit: *Quàm angusta porta, & ardua via est, qua ducit ad vitam!* Sapiencia enim, porta est & via, quæ peruenitur ad Regnum & vitam æternam; cùm illa dicat: *Qui me inuenierit, inueniet vitam, & hauriet salutem à Domino.* Interpretatur ergò Sapiens Sapienciam Domini Iesu, vt intelligamus angustam esse portam, & asperam Sapienciam non simpliciter & absolute, sed indoctis hominibus, illis inquam qui non ex æquo metiuntur res: Nam *iustorum anime in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentum mortis.* Visi sunt oculis insipientium mori, illi autem sunt in pace: nam in paucis vexati, in multis benè disponuntur. O oculos insipientium, qui quod apparet attendunt, non quod verè est. Nam proculdubio vt ait Salomon: *Doctrina prudentium facilis Sapiencia enim, quæ est virtus, facilis est viris prudentibus, apud quos est pondus æquum: iuste enim & verè ponderant res, pondere videlicet sanctuarij, secundum quod ab eo, qui sanctuarium habitat, instruuntur.*

Psal. 118. 9.

Psal. 118. 1.

Prou. 8. 35.

Eccl. 6. 21.

Sap. 3. 1.

Prou. 14. 6.

Prou. 14. 6.

Prou. 14. 6.

Prou. 14. 6.

Prou. 14. 6.

Prou. 14. 6.

Prou. 14. 6.

Prou. 14. 6.

Prou. 14. 6.

Prou. 14. 6.

Prou. 14. 6.

Prou. 14. 6.

Prou. 14. 6.

Prou. 14. 6.

Prou. 14. 6.

res sunt, iudicantes secundum faciem non secundum veritatem, & ided illis ardua est virtus. At illis iugum suauē est, & onus leue, qui audiunt vocem illam Domini: *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.* Qui enim sic reficiuntur, grandem viam ambulant sine labore, quorum non est subritus pes, imò nec sunt aruita vestimenta, nec calceamenta pedum, & sicut nubes volant, & ided frustra iacitur rete antè oculos eorum. *Estote ergo sapientes, & nullus obstinet vobis præcedente Domino, omniaq; obstacula remouente, cui est gloria. Amen.*

adduci ratione, vt ex Ægypto exiens, iter aggrediretur ad terram illam præcipuam, atq; inter omnes regiones mundi singularem. Neque parum fuit occurreatibus his, quibus animus eorum offendebarur, murmur illorū compescere, mentemq; sustentare, vt non eos tæderet itineris & laboris. Præstat ergo Christus Moyse, iam a principio iter difficile prænuntians, & angustā viam; & multò magis mundo, qui etiam fallaciter bona promittit, placide loquens & submisit. Quia in re vult nos Sapiens cognoscere inimicum, dicens: *Labiis suis intelligitur inimicus, cum in corde trastrauerit dolos. Quando submiserit vocē suam, ne credideris ei: quoniam septem (id est multæ) nequitia sunt in corde illius.* Verum itaq; amicum, sanctumq;, ac sapientem legislatorē nostrum audiamus. Qui & viā rectam nobis ostendit, & termini eius ostensione atque ratione per eandē nos trahit suauiter.

CONCIO SECVNDA.

ARGVMENTVM.

Ex terminis vltimis cognoscitur, quæ via mala, & quæ bona. Hortamur ad ingrediendam angustam portam. A fructibus homines cognoscuntur. In Morali ostenditur, portam cæli esse angustam.

Vbi duo. Primum enim inuitat nos ad viam rectam. Secundò dat cautelam, contra ducentes per prauam & obliquam. In primo etiam duo ostendens, quæ sit via recta, & quæ obliqua. Et hoc primum ex terminis, ad quos ducunt; recta enim ad vitam, ad perditionem autem ducit obliqua: secundò ex viarum conditionibus; nam recta est arca; lata verò obliqua: ternò ex ambulantiibus per illas. De obliqua dicens: *Lata porta, & spatiofa via est, quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam.* De recta verò: *Quàm angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inueniunt eam!* Que omnia, qui studiose querit intelligere, in se rectū habere cor testatur facit, dicente Salomone: *Cor impij inquit mala: Cor autē rectū inquit scientiā.* Rectum enim cor est illud, quod vult vitam diligere, & dies videre bonos; & propterea scientiam querit ad cognoscendam viam vitæ, vt per eam recti sint gressus eius. Qui autem prauam habet cor, & in prauitate cordis sui querit carnis oblectamenta, iste odit lucē, & non venit ad lucē, vt non arguantur opera eius, ad mala duratata intētus, quib. sensus suus delectatur. Propterea ergo vitæ Auctor, qui ad homines venit, vt vitā habeant, & abundantias habeant,

NE populus Christianus conqueri possit de Mediatore noui testamenti, quemadmodum antiquus populus de veteris testamenti mediatore conquereretur, aperte Dominus Iesus, dū nouum hoc suum testamentum promulgat, quo quasi per desertum ducitur ad terram viuentium, itineris præmonstrat difficultates, dicens. *Intrate per angustam portam. Nam angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inueniunt eam!* Mittens Dominus Moysen ad populum, qui in Ægypto afflictus erat, hæc vt populo referret, illi mandauit. *Dixi, vt educā vos de afflictione Ægypti in Terram Chananei ad terram fluentem lacte, & melle.* Itineris autem difficultates non aperuit, ne forte, sicut incidens in illas murmurabat & in Ægyptum reuerti statuebat, ita si à principio intellexisset, vlla posset

Exod. 3. 17

Pro. 21

Diap. 2

Pro. 17

Ioan. 7. 24

Ioan. 10. 10

habeant, notam facit nobis viam vitæ, vt non prauis itineribus gradiamur, sicut illi de quibus dicit Sapiens. *Melior est pauper ambulans in simplicitate sua, quam diues in prauis itineribus.* Et, *qui ambulat simpliciter, saluus erit: Qui peruersis graditur viis, concidet semel.* Pauper est, qui ambulat simpliciter, qui non extra viam rectam, se à rebus temporalibus permittit rapi. Diues autem, qui temporalium rerum captus amore, huc illucque diuertit, vbiunque illis potiendi detur facultas. Ambulat pauper ille simpliciter; multipliciter autem, nedum dupliciter diues iste. Et ratio est; vna, & simplex est via recta, quemadmodum vnum est necessarium; quæ verò distortæ viæ sunt, multæ sunt, ad dexteram & ad sinistram, sursum & deorsum. Et rectus pauper, quam viam incedit exterius, eam pergit interius; qualem se Dei oculis exhibet, talem se hominum obtutibus offert. Diues autem sicut inconstans est in omnibus viis suis, ita multiplex per eas progreditur, pedem vnum in vna figens, alterum in altera: sicut in corde, & corde; ita & in itinere, & itinere graditur. Nam *vir duplex animo* (inquit Iacobus Apostolus) *inconstans est in omnibus viis suis.* Merito ergo simpliciter ambulans saluabitur; qui aliter, concidet semel. Semel (inquam) quoniam in die ultionis, non proderunt diuitiæ, non astutiæ. Casus ille erit vnus quidem, sed non indè præterea dabitur resurrectio.

3 Hic est viarum terminus, vita, & perditio. Qui viuit, hic est; hic seipsum habet, possidet animam suam. Vbi est perditio, quod perditur, non habetur: perditio vitæ aduersatur; perditus homo nec est, nec viuit, nec quidquã habet, seipso vacuus, sui exors, sui pauper, filius perditionis. Nomen viæ & portæ, vnumquemq; nostrum termini deberet admonere. Via est, qua aliquò tenditur; porta, per quam in aliquem locum intratur. Hoc nomen mentem abstrahit ab eo, quod præsens adest, ad id, quod expectatur, quod queritur, quod speratur. O nos felices, si mentis oculum eleuaremus, & dirigeremus ad terminum.

1/a. 30. 21. Qui post tergum monet dicens. *Hæc est*

via, ambulate in ea; & non declinetis, neque ad dextram, neque ad sinistram. Terminum spectat, vt ad illum dirigat, quò qui hinc vel hac declinat, aspirare non potest. Quare verò post tergum monet? Dicit enim Propheta. Erunt oculi tui videntes præceptorem tuum, & aures tuæ audient verbum post tergum monentis. Hæc est via. Errant in via, quinon illum sequuntur. Si enim antè esset, diceret: Venite post me: Si errantibus occurreret, viam impediret, & interdicere, quemadmodum Angelus cum Balaam fecit, dicens: *Veni, vt aduersarer tibi, quia peruersa est via tua, mihi que contraria.* Sed dum post tergum monet, reuocat ab errore, viam veritatis ostendit, dicens: *Hæc est via, ambulate in ea.* Qui audit, faciem suam ad monentem conuertit, vt respondeat, vt videat præceptorem, & sibi demonstratam viam eligat veritatis. Ergo qui erratis in via morum, declinate semitam, viam iniquitatis amouete à vobis. Perditio terreat: Vita teneat vestrum desiderium. Termini compensent viarum conditiones. Non displiceat, quòd sit arcta illa, quæ ducit ad vitam: non placeat, quòd illa lata sit, quæ ducit ad perditionem. Verus Doctor missus à Deo clamat: *Intrate per angustam portam.*

Vide, quomodo Propheta hoc eleganter prædixit: *Et dabit vobis Dominus panem arctum & aquam breuem, & non faciet ultra auolare à te Doctorem tuum, & videbunt oculi tui præceptorem tuum.* Panis arctus & aqua breuis, hæc est portæ angustia, & vitæ arctitudo, quam Christus nobis ostendit, dicens: *Hæc est via, ambulate in ea. Vendite, quæ possideris, & date elemosinam.* *Qui habet duas tunicas, det non habenti. Cauete ab omni avaritia. Beati pauperes spiritu. Qui non odit patrem suum, & matrem suam, adhuc autem & animam suam non potest meus esse discipulus, & huiusmodi sexcenta.* Hoc est dicere: *Intrate per angustam portam.* Quæ est enim vita nostra, nisi porta & via? *Audite, qui ingressi sunt per portas has: dicebat Ieremias à Deo sic iustus: Bonas facite vias vestras, & studia vestra.* Per portas intratur in domum. Ibi non sedetur nisi ad iudicandum. Non

20.
N 4. 22. 32.
4
1/a. 30. 20.
Isai. 30. 21.
Luc. 12. 33.
Luc. 3. 11.
Luc. 12. 15.
Mat. 5. 3.
Luc. 14. 26.
1er. 7. 23

- te moueat, quod angusta sit porta, dum domus sit lata, & spatiosus locus ad manendum. O Israël, quam magna est domus Domini! Esto, angusta sit porta:
- Baruch 3. 24.**
Heb. 13. 14. *Non habemus hic ciuitatem permanentem, sed futuram inquirimus.* Intrate, intrate in eam: Non sit vobis cura, quod angusta sit porta, id attendendum, quo per eam intratur. Sed heu, qui sedent in porta (nisi id sit ad iudicandum seiplos) non ingrediuntur per portas in ciuitatem. Audio enim conquirentem: *Aduersum me loquebantur, qui sedebant in porta, & in me psallebant qui bibebant vinum.* Hi sunt, qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis: Qui dicunt: *Comedamus, & bibamus, cras enim moriamur.* Annon tibi videtur, quod hi sedent in porta, qui dicunt: *Cras moriemur? Et transibit vita nostra tãquam vestigiũ nubis: Vmbra enim transitus, est tempus nostrum.* In porta si vident, in itinere conticentur. Sed latam portam, & spatiosam viam exquirunt, dicentes: *Venite ergo fruamur bonis, quæ sunt, & vtamur creatura tanquam in iuuentute celeriter.*
- 5** Vbi tandem videtur tertium illud, quod dixit Dominus de viis iustis, nempe quod multi intrant per latam, & pauci sunt qui inueniunt arctam. Sciuit hoc primus mundus, quando repleta est terrai quitate, & pauci, id est octo animæ, salutæ factæ sunt. Sciuit hoc secundus mundus, quando de generalitate hominum vnus populus selectus est; qui Deum verum coleret: ceteris gentibus colentibus vnaqueque Deum suum. Sciuit hoc populus ipsemet à Deo assumptus in populum, quando de numero sexcentorum millium, qui exierant de Ægypto, vnus & alter solummodò ingressi sunt in terram, pro qua iurauit Deus patribus eorum. Scitum est hoc non in
- Re. 12. 18** exordio tantum plebis huius, verum etiam in progressu, quando illius diuisione, vna sola tribus adhæsit Domino, seruans Dei cultum in Ierusalem, reliquis vndecim tribubus idola colentibus. Notum est omnibus credentibus etiam nunc, quando Christi Ecclesia, extra quam non est salus, maiorem partem orbis terrarum occupat, reliquis Nationibus sine Deo existentibus in hoc mundo. Neque hic video disputandum, quamobrem istud eueniat, sed deplorandum, quod eueniat.
- Et in Ecclesia Dei nunquid omnes saluantur? Nunquid omnes custodiunt verbum Dei? Nunquid omnes obediunt Euangelio? An non sola pars quarta cum fructu suscipit verbum Dei? Quot sunt, ex quorum cordibus venit diabolus, & verbu aufert? Quot sunt, qui cum gaudio suscipiunt verbum, sed orta tribulatione propter verbum continuo scandalizant? Quot sunt, qui acceptum verbum suscipiunt curis ac voluptatibus? Vbi pax hominibus bonæ voluntatis? Vacuus nẽ est populus Christianus ab hominibus iracundis, in quibus Prouerbiũ illud impletur: *Sicut carbones ad prunas, & ligna ad ignem, sic homo iracundus suscitatur rixas.* An inter nos non sunt iactatores, se dilatantes, libi confidentes, vnde iurgia oriuntur? Tales arguit Salomon suo illo Prouerbio. *Qui se iactat, & dilatat, iurgia concitat: qui verò sperat in Domino, sanabitur.* Et quot sunt, de quibus idem dicitur Sapiens: *Qui decipit iustos in via mala, in interitum suum corrumpet, & simplices possidebunt bona illius.* Sed satis superque sunt illa Domini Iesu Christi verba: *Cum venerit filius hominis, putas inueniet fidem in terra?* Non est fides; quam quærat Christus in illis, qui verbis cõfitentur, factis autem negant. Et horum quantus est numerus in fidelibus? Vnde, vnde hoc: nõ curiosè quærendo sed studiosè, vt audiamus verbum post tergum mouentis. Vnde tanta pereunrium multitudo? In verbis Domini stat ratio, quia *lata porta est; quia spatiosa via; quia angustari nolumus, non stringi, non ligari, ambulare volumus in latitudine; pauci spatiose licenter viuere; ætatem nostro degere arbitratu. Et vtinam arbitratu; sed seruitute magis nostra, qua nõ bonum quod volumus, sed malum quod nolumus, illud agimus, vt scribit Apostolus. Compedes intellectui nostro admouit caro, quæ dominatur in omni possessione Ægypti, & nulla libertatis est cura. Et mouenti dicimus: *Recede à nobis, vt seruiamus Ægypto.* Dura ceruix, indomabile cor, peruersa voluntas,*

Mach. 4.
 luatas, terra maledicta, proferens spinas & tribulos. Venerunt cum Iuda Machabæo fideles ad templum; & viderunt sanctificationem desertam, & altare profanatum, & portas exultas, & in atris virgulta nata, sicut in saltu, vel in montibus, & pastophoria diruta. Istæ sunt causæ, quæ obrem multi ambulant per viam perditionis, & in via delectati, terminum non intuentur. O, si quis est suæ salutis cupidus ac studiosus, attende, qui tecum sunt in comitatu, vide si cum paucis ambulas, an cum multis, ut noris, quod te perducatur via, quam ambulas.

SECUNDA PARS.

Gen. 1. 16.
Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos. Nunc adhibet cautelam, quia insidias inimicorum aperimus, ut non ab eis decipiamur. Dixit prius: *Intrate*: nunc verò: *Attendite*: Simplex iussio fuit illa: hæc observatio & solertia contra eos, qui obstare possent divini precepti observantia. Hæc est gratia Domini nostri Iesu Christi, quam lapsis facit pro nostra infirmitate. Huiusmodi gratia primis nostris parentibus facta non fuit. Iussionem susceperunt. De omni ligno comedes: De ligno autem scientiæ boni & mali non comedas. Si illis adiecisset. Attendite à serpente, ne vos decipiat, contrarium persuadens; forte mansissent usque in hanc diem. Sani erant, satillis fuit iussio. Nos infirmi sumus in hac parte: hæc præterea admonitione indigemus. *Attendite à falsis prophetis.*

Rom. 7. 14.
 Vbi duo. Qui sint falsi prophete, & quomodo cognoscantur. Primum. *Veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem lupi rapaces.* Secundum. *A fructibus eorum cognoscetis eos.* Ad primum. Vnus Creator: plurimæ creaturæ. Et vnus Creator omnium, idemque dispositio & ordinatio, plurima statuit inter eos, ut ex his vnus quoddam componeretur, quod pulchrum, pulcherrimum ipsum Creatorem demonstraret. Inter tot nodos, quibus moles hæc, ex tot tamque diuersis,

imò & aduersis partibus compaginatur, illud est singulare, quod qui à veritate per se ipsos recesserunt, alios quoque ad idem flagitium illicere, aut compellere moliantur. Quæ est illorum probatio, num verè lucem diligant veritatis; ut qui à probatione reprobantur, ut reprobi reiciantur; qui verò probati manifestantur probi, suæ probitatis mercedem recipiant apud Deum. Et propterea vbi diuina prouidentia hanc permittit contingere tentationem, ibi diuina sapientia nos monet, ut cautè ambulemus, non clypeo & hasta, sed optimis sermonibus & exhortationibus, munus & armat suos. Ita in lege statuit: *Si surrexerit in medio tui Prophetes, aut qui somnium vidisse dicat, & prædixerit signum atque portentum: & euenerit quod locutus est, & dixerit tibi. Eamus & sequamur Deos alienos, quos ignoras, & seruiamus eis: non audies verba Prophetæ illius, aut somniatoris: quia tentat vos Dominus Deus vester, ut palàm fiat vtrum diligatis eum an non, in toto corde, & in tota anima vestra.* Quapropter Dominus IESVS nos monet. *Attendite à falsis prophetis: ut cautos nos faciat aduersus illos.*

Bifariam verò Deus ab impiis infestari nos permittit, dum vel in exterioribus offendunt, vel in bonis salutaribus nobis damnum student. Accidit hoc in exterioribus, in casu, de quo Salomon: *Leo rugiens, & ursus esuriens, princeps impius super populum suum.* In spiritualibus euenit per falsos Prophetas, qui speciem habentes pietatis, abiiciunt veritatem; sicut est casus iam in lege decretus. Vbi ex hoc, quod Dominus lupos rapaces vocat, innuitur, quam perniciosi sint huiusmodi homines, & quam diuersi appareant ab eo, quod re vera sunt: quando velut oues circumdati veniunt pelle, & apparentia amantis & iuuantis; & tamen verè lupi sunt, lupique rapaces, rapientes, & maciantes & deuorantes. O si quis sciret damnum, quod inferunt huiusmodi lupi, quam cauto illos euitaret?

Hi sunt hæretici auertentes à doctrina sana, & ab auctoritate Sanctæ Romanæ Ec-

Deut. 13. 1.

2. 3.

9

Pro. 28. 15.

10

na Ec-

na Ecclesia: Veteres illi placencia sensibus loquebantur, pacem & prospera promittentes etiam impiis; vt Sedechias ille, qui
3. Re. 2. 211. Achab Regi prædicebat victoriam contra Idumæos. Nostri videntur menti placencia loqui: Euangelium iactantes, Christi gloriam prætendentes; sed latenter, quæ carni artident, ingerunt, opera, ieiunia, afflictiones pœnitentiales subtrahentes. Ars diaboli ista est, qui mentem seduxit Euzæ, & carnem simul illexit, pollicens Dei similitudinem, & simul cibum ad vescendū suauem offerens, vt totum trahens hominem, totum corrumpat. Sed nostri homines dediti carni, satis habent, quod carni placencia suggerantur. Heu! dum placencia quæris, sequeris, consequeris, te lupus rapit, mactat, deuorat. Ouis videtur, quod quæris, animal vtile, quietum, domesticum; sed lupus est, lupus rapax, occidens, deglutiens. An non lupus interficiens bladiæ mulierum Madjanitarum, trahentes ad idola, propter quod Deus indignatus est contra populum? Nunquid manifestū non est, quod ait Salomon: *Qui nutrit scorta, perdit substantiam*: Nunquid nō verum est pariter: *Homo, qui blandus, ficitis sermonibus loquitur amico suo, rete expandit gressibus eius*? Tu, tu ipse tibi lupus es, tu tibi blandiris, & odio habes corripientem.
Pro. 29. 1. Ideo te ipsum perdis. Audi Salomonem: *Viro, qui corripientem dura ceruice contemnit, repentinus ei superueniet interitus, & eū sanitas non sequetur.*
 11 Sed iam & signa accedamus, quibus falsi prophetae cognoscuntur, de quibus Dominus: *A fructibus eorum cognoscetis eos.* Fructus signa sunt, quibus cognoscitur arbor. *Nunquid colligunt de spinis vvas? aut de tribulu ficus? sic omnis arbor bona bonos fructus facit: mala autem arbor malos fructus facit.* Vide ex doctrina Sanctorum, quam dulces editi sint fructus pacis, charitatis, mansuetudinis, sanctitatis, & sapientia. Vide quantas turbas excitarint hæreticorum placita; quot sectæ, quot bella, quot vitia, quanta carnis licentia, quanta populorum subuersio. Vide quam facile sit ex his, falsos prophetas discernere: sed qui fructus sunt domesticorum fallentium: Ha-

beamus Apostolū illos recensentem: *Manifesta (inquit) sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immundæta, impudicitia, luxuria, idolorum seruitus, veneficia, inimicitia, contentiones, amulationes ira, rixa, dissensiones, secta, inuidia, homicidia, ebrietates, comessationes, & his similia, quæ prædicatio vobis; quoniam qui ista agunt, Regnum Dei non possidebunt. Fructus autem spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia, &c.*

Quam falsus propheta caro sit, sensus, appetitus noster, quis non videat: ouem se præber, lupum se gerit: bona ostentat, mala intentat: placidam se offert, molestia plenam effert sese; qui illius sunt fructus, peccata omnia, aduersa omnia. Maledicta terra, spinas & tribulos germinauit: maledicta terra, est caro corrupta, spinæ & tribuli sunt fructus eius. Quisquid mali ortum est, fructus est carnis. Opera magis, quam fructus illa dixit Apostolus: *Manifesta sunt (inquit) opera carnis.* Non sic spiritus. *Fructus autem spiritus (inquit) est charitas, gaudium, pax.* Carnis genimina non dantur ad fruendum; nihil habent fruibiles; sed operosum totum, totum difficile, totum laboriosum; idem opera sunt. Ex spiritu autem fructus producitur, propterea quod in ipsis magna est fruitio & delectatio. Salomon tamen fructus etiam carnis appellauit, quod comedentibus intolerabilem causent amaritudinem: *Comedent (inquit) fructus via sua, suisque consiliis saturabuntur; & Moyse. Vna eorum vna felix, & botri amarissimi: fel draconum vinum eorum, & venenum aspidum insanabile.* Est certe vnde mundus est ruinarum plenus? Vnde vita nostra est appropinquans in inferno deorsum, vt loquitur Sapiens; & ait Dauid. *Vita mea inferno appropinquauit, estimatus sum cum descendentibus in locū, factus sum sicut homo sine adiutorio, inter mortuos liber; sicut vulnerati dormientes in sepulchris, quorum non est memor amplius: & ipsi de manu tua repulsi sunt. Posuerunt me in lacu inferiori, in tenebrosis, & in umbra mortis.* Vnde (inquam) tot malorum illuies, nisi ex carne? Nam & pisces illis temporibus, quoniam caro corruerat viā suam; idem venit diluuium, & tulit omnes.
 Vide

Vide fructus carnis, ab his cognosce illam, ut non te decipiat. Quando titillat sensus, blanditur caro, illecebra voluptatis trahitur appetitus, mentem adhibe ad fructus,

pusillum, & non erit peccator: quares locum eius, & non inuenies. Mansueti autem hereditabunt terram, & delectabitur in multitudine pacis.

Eiã ergo hac cœlesti doctrina instructi, ingrediamur viam salutis & pacis, non abhorrentes, quæ videntur esse difficultates, asperitates, aulteritates, non amplexantes quæ dulcia videntur, quæ blanda, quæ suauia: dematur cortex, intimum rei sapiens intueatur oculus. Opera bona, opera quidem sunt; sed operosa non sunt; fructuosa sunt, iucunda, grata, delectabilia, fructus veri, & suauis, modò exercitatos in illis habeamus sensus, & acquisiti sint habitus virtutum. Quò plus operaris, minus sentis laboris & difficultatis. Vince primum proximiores hostes & plus infestantes, & omnes demum prostrabis, fugabis, vastabis. In insigni illa propheta facta Moabitarũ occasione, qui se fatentur populi Dei inimicos, dictum est de illo à Spiritu Sancto: *Orietur stella ex Iacob, & con-*

14
Exhortatio

Nu. 24. 17.

Nu. 24. 18.

surget virga de Iacob, & percutiet duces Moab; & vastabit omnes filios Seth. A Moabitis transit ad Vniuersum, quoniã omnes homines sunt filij Seth. Incipe tu; principiis obsta; acies primas prosterne, & pones sub pedibus tuis omnes inimicos tuos. Stella est virga, cœlestis conuersatio omnes frangit aduersarios. Et qui aduersarij nisi qui de terra sunt? qui terrena sapiunt? qui illa quærunt quæ sunt super terrã? Bonis operibus mala destruentur. Virga est stella: virga de terra, stella in Cœlo. Opus manuum tuarum per se percutere non potest, per se vastare nõ valet inimicos: erit & stella, veniet tibi auxilium de cœlo, adiutorium de Sancto: Dominus opem feret tibi. Et erit Idumæa possessio eius; hereditas Seir cedet inimicis suis. Israël verò fortiter aget. Per Idumæam intelligitur Romanum Imperiũ, & per illud orbis vniuersus. Omnes omnes omninò inimici subdentur tibi, si per te non lict, si tu fortiter ages, si neruos extenderis omnes.

Israel fortiter aget. Quis Israel? qui Iacob dictus, fratrem supplantauit surripens benedictionem. Et cum Angelo postea luctatus est, & appellatus Israel. Si cum

Nnn fratre

Gal. 5. 19.

11

Nu. 23. 21.

Gal. 5. 17.

Gal. 5. 17.

12.

13 Addens Dominus. *Non potest arbor bona malos fructus facere; neque arbor mala bonos fructus facere. Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Igitur ex fructibus eorũ cognoscetis eos.* Demonstrat satis apartè per fructus non intelligi tantum opera, sed id totum, quod ex operibus consequitur. Quamuis enim fructus illi sunt tantum arboris, qui in ea pendent, hominum tamen fructus sunt, quidquid etiam ex operibus sequitur, siue in hac vita, siue in futura. Nam opera quædam ad speciem potius pertinent pietatis, & ad ouinam pellem; quæ verò faciunt ad rapiendas animas, easq; à Deo separandas, illa sunt fructus, ita & arboris excisio & missio in ignem; ut excisio sit separatio a bonis quoq; huius vitæ; ad mala verò alterius vitæ, missio in ignem pertinet. Eccontrariò bonorum laborum fructus incipiunt in hac vita, & perficiuntur

in alia. Vide Psalmus: *Qui malignantur, exterminabuntur; sustinentes autem Dominum, ipsi hereditabunt terram. Et adhuc*
Tom. 11. Bellintani.

fratre astutia, cum Angelo viribus præliatus est. Israël fortiter egit: Iacob sapienter.

Ep̄b. 6. 12. Fortiter, fortiter agamus, etiam si colluctatio sit nobis, non aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitia in caelestibus. Contra fratrem prius, contra Angelum postea. Aduersus carnem, & sanguinem in principio, contra spiritualia denique. Cum carne discretio spiritus, cum spiritu, mentis ac fidei fortitudo, & perseverantia consuetudo. Domita carne, facile spiritualia subiugantur: si caro dominetur, inanis est labor reliquus: Quid putas

Gen. 25. 31 esca fratrem supplantatum? pulmento empta sunt primogenita: carnibus hedinis subtrahita est benedictio, & ita fratrem supplantavit in altera vice. Sibi escam subtrahit Iacob, & ius acquisiuit aduersus carnem; cibos obtulit patri, & fructum possedit primogeniturae. Sic corpus castigatur, & in seruitutem redigitur, & sub plantis ponitur. Tum demum mens & intellectus captiuatur in obsequium Christi. Supplanta tu carnem, & humiliabitur in conspectu Dei. Et erunt praua in directa, & aspera in vias planas, & videbit omnis caro salutem Dei, cui fit gloria semper. Amen.

Isai. 40. 4.
Luc. 3. 5.

MORALE.

16 **Psal. 28. 3.** **O** Vtinam vox Domini sit super aquas, quæ etiam intrant per angustam portam, & velociter currunt per arctam viam, non dispersæ per agros, sed in flumine pertranseutes. Audite vocem istam Domini, omnes vos, qui vocati estis sancti,

Psal. 94. 8. audite dicentem. *Intrate per angustam portam* Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra; quasi sit vobis cor lapideum; sed sit sicut cera liquefens; imò sicut aqua liquida, & perfluens cedat verbo, obediat voci, præcepto obtemperet. An nos plus apud nos vox Domini valere debet, quam angustia portæ? Non est vox ista submissa, quæ nequaquam,

Psal. 28. 3. aut vix possit audiri. Deus Maiestatis intonuit. Altissimus loquitur. Deus in sua

Psal. 17. 14. Maiestate tonitru fecit. Voce de cælo

delapsa, Deus Maiestatis intonuit, & Altissimus dedit vocem suam. Hoc qui nouerit, terrebitur difficultate præcepti horrescet angustam portam? via asperitatem? iam olim vocauit ab Oriente anem, & de terra longinqua viri voluntatis suæ, dicens illi. Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram, quam monstrabo tibi. An non angusta porta exundi de terra, de cognatione de domo propria? An non arcta via exundi quò nescias, & hæc via longissima? Vide si difficilis fuit via, quando non potuit illam expedite peragere, sed ad multos annos habitauit in Haran? & illic tamen obtemperauit; auem se præbens, volatu celerissimo perficiens mandatum Domini, virumque diuinæ voluntatis, qui totum se Dei obsequio libens dedicauit. Hic est cedrus Libani, magna arbor & proceræ staturæ, quam vox Domini mox confregit. Vox Domini confringentis cedros, non quasque, sed magnas excelsas, fortes, neque cedros Libani, viros magnos, homines grandes, & magnanimos, neque confringet modò; sed comminuet eas, perinde ac si nulla in eis esset duritia; sed essent tanquã vitulus Libani pinguis & tenerimus. Nūquid ergò vox ista non est in virtute, & magnificentia; quis ergò non audiet dicentem. *Intrate per angustam portam?*

Heu! quando se Deus vocantem dixit ab Oriente Auem, & de terra longinqua, mox subiecit: *Audite me duro corde, & qui longè estis à iustitia.* Isti certè, qui duro sunt corde, vocantur de terra longinqua. His durus est sermo Domini, his porta angusta, his via est arctissima. Accedite, appropinquate, qui longè estis, propè efficiamini. Audite duro corde, qui longè estis à iustitia. Via, quæ ducit ad vitam, iuxta perspectiuam scientiæ, si procul ab ea sis, stricta videtur & arcta. Si appropinques, si intres in illam, si ambules in illa, si progrediaris, amplissima tibi apparet: sicut ad angulo, quo plus recedis, eo plus in amplitudinem te dilatas. Sic expertus, dixit: *Et ambulabam in latitudine, quia madata tua exquisiui. Et hoc aded, quòd loquebar de testimonio tuo in conspectu Regum; & non confundebam.*

Deut. 30. *debat. Quando lex dicit, Quod propè est*
 14. *verbum in ore, & in corde, apertè demon-*
strat, quòd mandata Dei non grauiasunt,
ac veluti importabilia. Tibi grauiasunt, ti-
bi ponderosa apparet iustitia, quia longè
ab illa. Adis propè, & leuabis manus ad
mandata, quæ diliges. Sint graues manus
Moyli, qui in manibus tabulas lapideas, ac
propterea graues portabat, in quibus scri-
pta erat lex. Christi manus in Cruce cla-
uis fixæ per se stant eleuatae, vt & nos in
manibus illius manus nostras multa facili-
tate leuare possimus. Putauit Balac Rex
Moabitum, maledicente Balaam popu-
lum, ipsi populo difficultatem inferre, in-
firmitatem, formidinem, inertiam, vt eum
Nam. 22. 6. posset superare: Veni (inquit) & maledic
populo huic, quia fortior me est; si quo modo
possim percutere, & eicore eum de terramea.
Sed populus benedictione Domini robo-
ratus, præualuit aduersus eum, in cuius
Nam. 23. benedictione dixit Balaam. Cuius fortitu-
do similis est Rhinocerotis. Ecce populus
23. quasi leona confurget, & quasi leo erige-
tur. Non accubabit donec deuoret prædã,
& sanguinẽ occisorum bibat. Et quid duo
fideles exploratores terrore populo dice-
Nam. 14. 9. bant. Ne timeatis populum Terræ huius;
quia sicut panẽ ita possumus eos deuora-
re. Dominus nobiscum, nolite metuere.
Quid clarius? vbi Deus est, quid est, quod
quis debeat formidare? Ne dum ad ope-
randũ, sed ad pugnandũ, dat ipse lassõ for-
titudinẽ. Qui timet, se accusat, vt longin-
quum à iustitia, vt elongatum à Deo, vt
durũ corde. Et ideò posito exemplo Abra-
hæ, qui vt auis velociter in auditu auris
14. 4. 6. 12. obediuit, subiunxit Deus. Audite me duro
corde, qui longè estis à iustitia.
18. Sed quantuslibet sit labor, sit molestia, sit
asperitas iugi, & oneris grauitas; heu vox
Psal. 26. 4. Dei, quæ est in virtute & magnificentia,
non confortabit corda nostra, non fortifi-
cabit manus dissolutas, & genua debilia
non roborabit? Dilectus quasi filius Vni-
Nũ 13. 12. cornium. Si dilectus fueris, fortitudo tua
erit similis Rhinocerotis, collecta erit in
vno cornu fortitudo. Vnum spectabis, v-
num petes, toto impetu in eandem sem-
teades, cuius participatio in id ipsum. Vis

scire quam obrem via sit tibi difficilis? quia
 non in toto corde exquiris Deum, nõ to-
 tis viribus te in legem extendis, cogitas
 quæ sunt mundi, & diuisus es. Pondera
 Sanctuarij Leuitis tributa erant, viribus
 accommodata; quæ vires excedebant, in
 Num. 4. 15. & seg.
 plaustris vehabantur. Non eis licebat si-
 mul sacra, & profana portare. Quid mirũ
 si fatigatus in opere vanitatis, iugum Do-
 mini ferre detrectas, vt impotens? Popu-
 lus vt ferret sanctuariũ, vt onus legis por-
 taret, laboribus est solutus Ægyptiis: *Ve-*
nite ad me omnes, qui laboratis, & onerati e-
stis, & egorefaciam vos. Noli laborare, vt
 Mat. 11. 28. dicitis. Noli laborare, vt ascendas in altũ.
 Noli laborare in delectabilibus conqui-
 rendis. Ne frustra coneris supergredi fra-
 Eccl. 4. 32. tres tuos. Ne coneris contra icthum fluuij;
 vt quæras absconsa, difficilia, impossibi-
 lia, quæ non sunt in manu tua, sed in manu
 Domini, & dat illa cui vult. Heu totus
 mundus est in laboribus plurimis, vt ac-
 quirantur inania; & non est finis acquisi-
 tionis! Quæ mandat mundus, difficilia
 sunt: imponit enim onera grauias, & im-
 portabilia; & manus nostræ in cophino
 feruiunt, terrã portantes, terram fodientes,
 terram versantes, etiam terram, vt serpens
 antiquus, comedentes, deglutientes, dige-
 rentes. Videat vnusquisq; laborem suum,
 si est secundum Deum; cesser ab operibus
 infructuosis tenebrarum. Laboret sicut
 bonus miles Christi, sicut seruus fidelis &
 prudens, & non ambulabit vias difficiles
 seculi huius, & non lassabitur in via ini-
 quitatis, sed fortitudinem suam ostendet
 ad Deum, vt illi soli seruiat. Ita sentiet
 onus Domini leue.

Salomo dicens: *Fugit impius, nemine*
 19. *persequente; iustus autem quasi leo confidens*
 20. *ab quo terrore erit.* Notas facit nobis infa-
 nias falsas, quibus, quod nõ est, somniantes
 imaginamur. Videntes discipuli ve-
 nientem Dominum super vndas maris
 Mat. 6. 49. putauerunt phantasma esse, & timentes
 clamauerunt. Hęc sunt noctũ phantasma-
 ta, quæ terrent homines stultos, qui trepi-
 dauerunt timore, vbi timor non est. Quid
 Psal. 13. 5. fugis impie, nemine persequente; quid
 op? detrectas vbi labor nõ est? Piger otio-
 sus sibi

sus sibi laborem fingit in præcepto, dicens. Leo est in via, & leæna in itineribus: sicut ostium vertitur in eardine suo, ita piger in lectulo suo. Vides somniantem? falsa imaginantem? Leo (inquit) est in via. Quid hoc, nisi falsò putata difficultas est in via Domini? Sicut fugit nemine persequente, ita euitat opus nemine impediente, & declinat à via recta nullà existente difficultate. Iustus autem non dicit: Leo est in via; sed ipsemet leonem agit, leonem viuit, leonem imitatur; procedit confidenter absq; vilo timore. Impius timet ibi quod; vbi nò est timor. Iustus in medijs hostium castris, securus incedit, & absq; terrore: nihil illi difficile: plus apud eum valet Christi vox ista: *Intrate per angustam portam*, quam quodvis asperum, aut laboriosum in ea explenda possit cõtingere; veluti habens in auribus verba illa sacerdotis, quæ antè pugnam cum hostibus pronunciare iuebatur. *Non portimescat cor vestrum, nolite metuere, nolite tedere, nec formideris: quia Dominus Deus vester in medio vestri est, & pro vobis contra aduersarios dimicabit, vt eruat vos de periculo.*

20. Ergò qui fugit, se impium ipse declarat; qui timet, suam ipse ostentat pigritiam: qui portam renuit intrare, vocem Domini non reueretur; qui à via declinat arbitrari suo, non Dei demonstrat victum se constituisse. Heu, heu, heu! & horum innumerabilis multitudo. Quid clamatis in templo: Domine Domine? putatis propterea intraturos vos in regnum cælorum? Quid factò opus est, vt illuc intrare possitis? *Intrate per angustam portam*. Quæ tanta insania est, vt confidat quis intrare in Regnum cælorum, & per portam intrare detrectet? Audite vocem Dei: *Beati, qui lauant stolas suas in sanguine Agni, vt sit potestas eorum in ligno vite, & per portas intrent in ciuitatem.* Quid est lauare stolas in sanguine Agni? illud est, quod Hebræos scribit Apostolus nondum fecisse: *Nondum enim (inquit) vsque ad sanguinem vestistis.* Id est quod Christus per Isaiam conqueritur: *Torcular calcavi solus, & de gentibus non est vir mecum.*

Broh. 26. 13

Deut. 20. 3

Apo. 22. 14

Heb. 12. 4

Isa. 63. 3

Hoc est Agnum Dei, qui occisus est, imitari in labore & ærumna, etiam in mortibus frequenter. Oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam. Passio sua, angusta porta. Per portas (inquit) intrent in ciuitatem. Per portas (inquit) & vnusquisq; tollat crucem suam, quæ est angusta porta: per hanc intrare oportet, alioqui sicut canes circuibunt ciuitatem. Illa est voluntas Dei, qui sic decreuit, qui sic iubet, cuius est ista vox. *Intrate per angustam portam.* Qui sic fecerit voluntatem Dei, *intrabit in Regnum Cælorum.* Quod nobis concedat qui viuit & regnat. Amen.

FERIA VI. DOMINICÆ DE CÆCO.

CONCIO PRIMA.

Erat quidem languens Lazarus de Bethania.

Ioan. 11. 1.

ARGUMENTVM.

Agitur de indigentia nostra, & de sufficientia Christi ad illam reparandam. Christus in mundum venit vt saluet.

SI non colliguntur de spinis vitz, aut de tribulis ficus, nec assumitur vita de mortuis: certe qui bona appetunt, veras illorum origines diligenti studio tenentur exquirere. Hinc enim sapientia studiosi ad Salomonem ex omnibus mundi partibus conuertuntur confluunt. Cum ergò vita sit in arce suprema omnium appetibilium, verum illius fontem omni studio tenemur vniuersi inuestigare. In primis scientes, quod vnus est fons vitæ omnium viuientium. Si enim Heuæ sic appellata est. Eò quòd esset mater omnium viuientium: (Heuæ enim Hebræicè est vita, sicutaque dicta eò quòd omnes homi-

homines ab ea procreentur) multò magis vita illa vera, quæ felices factura est sui possessores, vnicam habet saturiginem, vnumque fontem; nè putemus vnde quaque eundem, huc illucque; discurrendum, quali rumpantur fontes abyssi magnæ, ad dandam vitam mortalibus. Hic verò fons, quòd non alibi, quàm apud Deum possit reperiri, inquit Regius Psaltes. Quoniam apud te est fons vitæ. Propterea enim Deus ipse quoque præcipiebat per Moysen: *Cæue, nè offeras holocausta tua in omni loco, quem videris; sed in eo, quem elegerit Deus.* Quid enim erat Deo offerre holocausta, nisi vitam offerre Deo, quam licetè poterant, vt illam ab eo haurirent, qua indigebant, & quam ad Deum pertinebat hominibus communicare? Vt ergò scirent per vnum fontem, vnumque canalem daturum se illis vitam, quam experebant, vnico in loco voluit sibi ab illis offerri holocausta. Qui verò sit fons iste, possumus ab initio Euangelij sancti Ioannis elicere. *Verbum erat apud Deum* Dicitur ibi, ac deinde: *In ipso vita erat. Et vita erat lux hominum.* At hodie apertissime nobis hæc veritas innotescit, dicente Domino Iesu. *Ego sum resurrectio & vita. Qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, viuet. Et omnis, qui viuit, & credit in me, non morietur in æternum.* Et interrogata Martha. *Credis hoc?* respondit. *Vtique Domine ego credidi, quia tu es Christus Filius Dei viui, qui in hunc mundum venisti.* Facto que probatur, dum quadriduanus mortuus resuscitatur.

Hoc igitur vt aperte cum vitæ emolumento intelligamus, duo nobis ipsis proponamus. Alterum, quæ, & quanta sit vitæ indigentia nostra. Alterum verò, quòd in Christo sit, ad viuificandum nos, plena atque perfecta sufficientia. Indigentia nostra apparet in Lazaro, qui & mortuus erat, & sepultus, quinimò iam ferebat. Sufficientia in Christo manifesta est, quandò talem mortuum ad vitam reuocauit, quam à Patre submissa voce implorauit, & defuncto magna emissa voce communicauit.

Circa indigentiam primò attendimus, per mortem corporalem intelligi spiritua-

lem, ex quo postea facile inferitur, quanta sit miseria, & propterea quanta sit indigentia nostra. Planum est per corporalem mortem, spiritualement intelligi. Idem enim Dominus liberaturus à corporali Lazarum dixit. *Qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, viuet.* Quomodò autem qui corporaliter mortuus est, credere potest in Christum? At mortuus in peccatis & in anima, per fidem reuocatur ad vitam. Rursus ait. *Omnis, qui viuit, & credit in me, non morietur in æternum.* Euidētissimum est autem, etiam credentes mori corporaliter. De morte igitur spirituali loquitur Dominus. Et quòd per mortem corporalem illa figuratur, hinc patet, quòd Martha dixit Dominus. *Resurget frater tuus.* Quòd certè intellexit à morte corporali. Ad hoc tamen probandum, subiecit verba illa de morte spirituali. Idem de vita dicendum est, quòd per corporalem spiritualis designatur.

Ratio huius est multiplex. Prima generalis est, quòd communiter per sensibilia percipimus intelligibilia: nam omnis nostra cognitio ortum habet à sensu. Vnde & philosophi per visibilia ascenderunt vsque ad cognitionem Dei. Idem enim Deus fecit hæc, quæ apparent, vt per ea apparent non apparentia, & Ipse in primis. Propterea in ultimo opere manuum suarum posuit imaginem suam, ad quam duo spectant, quòd ipsa sit obiectum, in quo apparet Deus, & ipsamet sit in se, & per se cognoscens Deum: in hoc similis Deo, seipsum cognoscenti. Cognitio autem ista, vita est nobilissima, cuius obscuratio & priuatio, mors est. In qua duo, obscuratio obiecti, quòd est imago: & obscuratio oculi, qui est potentia. Quæ mors vt cognosceretur, data est mors corporalis. Sicut enim per bona corporalia intelliguntur spiritualia; ita per mala corporalia, spiritualia discernuntur. Mala spiritualia sunt peccata, & ideo à sola creatura. Corporalia, quæ sunt pænæ, sunt à Deo, qui per has vult, vt cognoscantur spiritualia mala. Sic & exteriora nostra indicant interiora. *Cor gaudens exhilarat faciem: In mœrore animi deicitur spiritus.*

Secunda causa est, quia spiritualis mors est causa corporalis: illa enim est culpa,

Nun 3 hæc

hæc pœna. Per obedientiam quippe factus est homo, sicut & cætera omnia, dicente Creatore, *Fiat hoc, & hoc. Mandauit enim* *Genes. 1.* *Et creata sunt.* Ergo per inobedientiam destrui debet. Naturalia si desineret obedire, desinerent esse: sed statuit ea in æternum, quia non parere non possunt, ducta semper ab instinctu nature, dato illis à Deo. At homo potest nō obedire, & propterea potest interire. Ideo mox ut creatus est præter communem quoq; cæteris obedientiā, speciale mandatum suscepit pertinens ad tuendum esse illud, q̄ per primam acceperat obedientiam, cui præcepto si obtemperasset, & primò susceptum esse conseruaret, & alius nobiliusq; valde conseruaret. Si verò abnueret obedire, primum illud esse, quod obediens acceperat, protinus exsufflaret. Parere non voluit, manere non potuit. Recusauit obedientiā, existentia expoliavit.

Gen. 2. 14. Vixerat obediens, mortu⁹ est inobediens. *Ne comedas* (inquit) *si comederis, morieris.* Et vide Diuinam sapientiam. Comestione renebatur vita. Ideo præcipit: Vide, nē q̄ ad vitam ordinatum est, generet mortē; quod proculdubio eueniet, si in esca sumenda non fueris mandato, q̄ tibi præcipio, humiliter obsequens; quo tibi statuo, ut edas de cæteris omnibus, ab hoc verò abstineas. At

Deut. 32. 15 verò quid fuit inobedientia illa, nisi derelinquere Deum factorem suū, & recedere à Deo salutari suo? Præcepti contemptor Adam dereliquit Factorem, qui fecerat illū ad imaginem suam. Recessit à salutari, qui ordinauerat ad æternam salutem. Ac proinde & salutē perdidit: Quia longē a peccatoribus salus, quæ est vita spiritualis; sic spirituale obiens mortem, & vitam pariter amisit corporale, portas mortis ingrediens, quam vitā acceperat à Factore. Ergo mors spiritualis generat corporalem. Et quoniam effectus similitudinem aliquam causæ suæ necessariò consequitur; similes oportet sint mortes, spiritualis & corporalis, ut apte per vnam nempe corporalem, altera, quæ est spiritualis, designetur.

Mat. 19. 17 Vbi primum vides, quā apte atq; prudenter differuerit Dominus. *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata.* Et docuerit Moyses: *Custodiatis vniuersa mandata, quæ ego*

præcipio vobis, ut possitis introire, & possidere terram, ad quam ingredimini. Multoq; in ea *viuatis tempore.* Viuere in terra illa longo tempore, vitam portendebat æternam. Vides præterea, quod sicut spiritus, qui intrat, agit exteriora nostra, vnde discernitur à mortuo viuens. Itā mentis varia dispositio varios effectus externe producit. Et sicut mens agit manum, ita mentis ipsius qualitates in membris varia morionum influunt genera. Hinc Salomon. *Vita carnis sanitas cordis; putredo ossium inuidia.* Rursus. *Animus gaudens atatom floridam facit; spiritus tristis exsiccat ossa.* Ex quibus habes, quod sanitas cordis lætitia est, quæ carni dat vitam florentem: tristitia verò cuiusmodi est inuidia, infirmitas est mentis, quæ nedum carnes molles offendit, verum & ossa, corrumpens videlicet & exsiccat medullam eorū, quæ est magna infirmitas corporis. Quid mirum ergo, si tanta mentis alteratio, qua se à Deo subiectione subtraxit, corpus in tantam morborum ac miseriarum cloacam deturbauit, ut etiam mortē nulla ratione posset euitare? Disce itaque mentem componere, ut inde quasi ex sanctuario deriuat fluuuius aquæ viuæ, lætificans totam ciuitatem, id est omnia nostra, ut bene feliciterq; viuamus.

Tertia causa, quam obrem per corporalem mortem intelligitur spiritualis, est vtriusq; similitudo. Ideo autē similes sunt, quia ex vna procedit altera, ut dictum est. Quæ similitudo dispicienda est, ut in mentem veniant proprietates mortis animæ; q̄ multum iuuat dignoscere, ut digne abhorreamus illam, diligenterq; vitemus. Iussit Dominus, ut attente dispiceretur quicūq; auertere voluisset a colendo ipso vero Deo, siue is veniret sub prætextu numinis, quasi propheta esset, ac diuinus, futura præseens atque prædicens; siue is esset propinquus & carus, veluti frater, filius, vxor, aut amicus valde dilectus: siue multitudinem vrgeret atque potestate, sicut ciuitas tota. *Quare sollicitus & diligens erit: et veritate perspiciat; si inuenerit certum esse quod dicitur, & abominationem hanc opere perpetratam, statim percussus habitatores illius in ore gladii, & delebit eam.* Hoc de vrbe, sic & alios iubet

iabet interficere. Apud mentem venit propheta, quando cooperta, veritatis prætectu, falsitas decipere meditatur. Venit propinquus, quando delectatio mentem eueruat, vt consentiat deceptioni. Vrget ciuitas, quando importune prauæ cogitationes insurgunt, requiem animo non præbentes, sed verè impellentes, vt cadas. His omnibus iubet Dominus viriliter repugnare, illaque expugnare ac delere, ac extra mentem profus expellere, nè sit mors in illa. Ita ergo mortem istam mentis probe noscamus, vt prudenter pellamus, ne occidat & corpus; & ex parte sublimiore animæ nostræ quasi ex aère descendant in terram corporis nostri lapides grandinis prægrandes molestiarum atque ruinarum.

8 Duo verò sunt, quæ mortem perficiunt. Alterum separatio est eius, quod viuificabat sibi vnitam partem. Alterum est, quæ separationem illâ consequuntur. In morte corporali spiritus, qui est anima, separatur à corpore, ex quo spiritu caro vigeat atque viuebat. In morte spiritali spiritus, qui est Deus, seiungitur ab anima, cui vitam præbebat illam, quam per se anima possidere non potest. Consequentes effectus bifariam diuiduntur. Alius quidem est, qui sequitur necessariò, à quo nemo est inter mortuos liber, nempe quòd seiunctum corpus à spiritu, omnium illorum expers est, quæ spiritus illi impartiebatur. Iam enim non est vox; neque sensus, neque operatio aliqua vitalis & cessantibus spiritibus ex humoribus, & sanguine procreari consuetis, concreto sanguine, eoque exterioribus partibus destitutis, omniq; profus humore exsiccato, vetus corporis pulchritudo & species egregia, plurimum euanesceat macie atque squalore; atque ita horrido quodam aspectu circumuallata carne. Fit tamen aliquando, vt hæc exterior forma, non omnes profus deserat; puta corpora Sanctorum. Certum id tamen est, ac profus necessarium, vt sensationes omnes, cunctæque vitales operationes, incunctanter abscendant. Nouissimus mortis effectus ille est, de quo in Psalmo: *Et in puluerem mortis deduxisti me.*

Iuxta quod contra primum hominem tulit sententiam Deus: *Reuertaris in terram, de qua sumptus es. Quia puluis es, & in puluerem reuertaris.* Ad hunc effectum mediis quibusdam præcedentibus deuenitur. Nam putrescunt carnes, vermibus scætant, foetorem emittunt, horrorem ostendunt, vt nihil plus oculos ac nares offendat, quam cadaueris humani & apparentia & grauis olentia. Consumptis carnibus, ossa quoque corrodit tempus, vt nil vltra, quam cinis reliquum sit.

Hæc si ad animam transferantur, quæ propria ac supernaturali vita destituta, iacet mortua in peccato, heu quam horribilem ostendunt mortem spirituales! Quantum distat spiritus increatus à creato, tantum spiritualis mors à corporali. Peccatrix quidem anima sine Deo est in suo corpore; & hoc pacto viuens mortua est. Quoniam *qui elongant se à te, peribunt.* Vniat licet naturaliter corpusque viuificet, in iniquitate sua, quam operata est, mortua est. Solummodo enim obediens vita contingit, dicente Domino: *Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non gustabit in æternum.* Si autem os, quod mentitur, occidit animam suam, peccatum omne mortiferum mortem fert in animam illius operatricem. Quale verò, aut quantum dispendium est, Deo, qui omne bonum est, priuari? dicit Dominus. *Quid prodest homini, si uniuersum mundum lucretur, anima verò sua detrimentum patiatur.* Quid verò dicendum erit, vbi iphus summi boni incurritur detrimentum? Vbi iphus, qui uniuersum mundum fecit & continet omnia, abscedit præsentia, recedit gratia, diuinitas elongatur? O mors quam amara est carentia ista tua! Malum enim & amarum est, reliquisse nos Dominum Deum nostrum.

Anima hoc pacto vita sua destituta, cessant propria operationes; vnde insensata est, illius cogitationes sunt sine intellectu, abest ab ea scientia, obscuratum habens intellectum. Non enim sine causa quibusdam dictum est a veritate: *Adhuc & vos sine intellectu estis?* Nunquid de huiusmodi non est verum. Oshabent, & non loquuntur; oculos

los habent, & non videbunt: Aures habent, & non audient. Nares habent, & non odorabunt. Manus habent, & non palpabunt. Pedes habent, & non ambulabunt.

8. non clamabunt in gurgure suo? Cur ita? quia qui adorant sculprilia similes illis fi-

Ephes. 5. 5. unt. Si autem auaritia est idolorum cultus;

1 Tim. 6. 10. ibi non est sensus, ubi est cupiditas, que ra-

1. Ioan. 2. 16. dix est omnium malorum. Cupiditatem dico omnem concupiscentiæ siue carnis,

siue oculorum, siue cuiuscunque creature,

quæ non est ex Patre, sed ex mundo est.

Huiusmodi sunt omnes, à quibus abest

sapientia, qui insipientes sunt corde, qui

exaltant stultitiam suam. An nõ tibi mor-

tui sunt huiusmodi homines? Audi Sa-

8. *Ecc. 22. 10.* pientem: *Super mortuum plora, defecit enim*

lux eius. Et super fatuum plora, defecit enim

sensu. Luctus mortui septem dies: fatui au-

tem, & impii omnes dies vita illorum. Heul

qualis horum mors, pro quibus ploran-

dum est semper? Iam de fetore, de horro-

re, de vermibus, de puluere taceamus, quæ

in operationibus, moribus, verbis affecti-

bus, & nouissimis effectibus peccatorum

deprehenduntur. Certum sit nobis, quod

mors peccatorum pessima est, cuius quid-

dem malitiam & turpitudinem minima

ex parte cognoscimus per similitudinem

corporalis mortis, quæ est spiritualis mor-

tis imago.

11. In Lazaro itaque mortuo, & iam feten-

te, mundum iacentem in tenebris, & ho-

minem mortuum in peccatis intueamur;

vt mente miserias nostras cum emolu-

mento nostro comprehendamus; & nota

nobis fiat indigentia nostra, qua ad eam

remouendam prouocemur. Thamar ad-

uertens focerum suum fallaciter agere eum

illa, neque stare promissis, qui quidem di-

xerat illi. Esto vidua in domo patris tui,

donec crescat Sela filius meus. Et tamen

decreuerat, quod promiserat, non facere.

Idem enim dimiserat eam in domum suam.

Timebat enim (inquit Scriptura) ne & ipse

(nempe Sela) moreretur sicut & fratres eius.

13. Thamar (inquam) hoc aduertens, sibi ipsa

prospexit, dum capta occasione, se in con-

cubitum foceris sui occulte ingessit. Vnde

concepit parentem Domini Iesu Christi,

Cur non discimus ab ea, cuius actio tam felicem exitum habuit, vt per eam vaticinium iacob, quod fuerat de Domino Iesu, orituro ex tribu Iuda, impletum sit? Sed & Iudas visa morte duorum filiorum suorum per occasionem Thamar nurus suæ, timens propterea & tertio filio, quantum potuit, vitæ illius caute prouidit. Videamus & nos, & prouideamus necessitatibus nostris.

Quasi rhomphaa bis acuta omni iniquitas; plaga eius, non est sanitas: Inquit sapiens: Qui etiam præmittit dentes leonis,

dentes eius inexcipientes animas hominum.

Vbi duabus rebus noxiis assimilatur iniquitas; dentibus videlicet leonis, & gladio

ex vtraque parte acuto. Sic ostendens, quia

nocium sit perniciosumque peccatum homini, illud committenti. Sicut enim leo

rapit & deuorat, interficiens homines; sic

& peccatum occidit animam: Anima enim

quæ peccauerit, ipsa morietur.

Per animam intellige personam, con-

fecta Scripturarum Sanctarum phrasi. Ha-

ber autem aliquid emphasis, exprimens

excellentiorem hominem, dum dicit animam

hominis, quam hominem: & hoc quia ex-

cellentia hominis surgit ex anima, qua ra-

tionalis est. Verum est tamen, quod ani-

am potissimum occidit iniquitas. Et sic

ut dentes leonis prorsus conterunt, & cõ-

minuunt hominem; sic totum hominem

vanum facit, & veluti annihilat ipsa ini-

quitas, vtrinque incidens, vt gladius bis

acutus, mortem videlicet inferens tam ani-

mae, quam corpori. Hæc est misera

communis toti Orbi, qui cecidit in Adam

in quo omnes moriuntur. *Per unum ho-*

minem namque peccatum in hunc mundum

intrauit, & per peccatum mors: & ita in om-

nes homines mors pertransiit: in quo omnes

peccauerunt. Ita scribit Apostolus; qui di-

stinguit inter peccatum & mortem: nam

per peccatum mors introiit in orbem ter-

rarum. Peccatum quidem est mors anime,

quæ spiritualiter peccans, moritur. Quo

fit, vt mortem quoque incurrat corporis.

Quamuis solus Adam cum Eua peccauit

actualiter, omnes tamen eius posterii in

illo originaliter peccauerunt. Qui propterea

peccato-

peccatores constituti sunt cuncti. Et natura sunt filij iræ. Pro quo omnium peccato omnes morimur, & quasi aqua dilabimur in terram. Ex hoc verò, quòd nascimur in peccato, sit, vt aucti a Deo, eiusque gratia destituti; conuertamur ad creaturas, proni ad malum & ad magis recedendū a Deo, per peccata videlicet actualia. Cui morbo sola medetur gratia Dei per Iesum Christum, quæ quidem oblata est omnibus a constitutione mundi in Agno, qui occisus est, & ex tunc promissus: at paucis collata, ipsis reuentibus. Vnde factum est, vt omnis caro corruerit viam suam, & vnusquisque in viam suam declinauerit quasi oues errantes, & nemo inuuis a sordibus inueniretur, prater paucos, quos æquus amauit Pater noster, qui est in cælis; qui pauci sunt electi. Quæ pronitas & iniquitas subsecuta, tot tantorumque malorum illuuiem inuexit in homines super terram, vt totus mundus sit in maligno, & à pace, tranquillitate, omni; prout bono, terra sit inanis & vacua; aded quod homo breui viuens tempore, multis miseris repleatur. Hic est Lazarus mortuus, sepultus quadriduano, maleolens.

14 Ergo & si animalis homo non percipit, spiritualis iudicet omnia, ponderetque, quam graue pondus sit in ceruicibus omnium hominum, nasci omnes in peccato, inimici Dei Omnipotentis, cuius iræ nemo resistere potest. Et propterea commota est, & contremuit terra; fundamenta montium conturbata sunt: quoniam iratus est eis. *Ascendit fumus in iræ eius, & ignis à facie eius exarsit: carbones succensisunt ab eo. Vidisti iratum hominem fumantem in fronte, & iracundiã totum accensum? Similem illi facit Scriptura Deū: sed quoniam furor Dei hominum iram omnem super excedit, singit, quasi fumus ex eius facie procedens, sit veluti flamma, etiam carbones accendens. Heu homunculos, habere contra se Altissimum indignatum! quam graue pondus? Ista indignatio & inimicitia, est in causa, quòd quicumque Deo non fuerit reconciliatus, in æternum visurus non sit faciem eius, quæ est plena gratiarum, & splendor gloriæ;*

Tom. 11, Bellintani.

etiam si opere non compleuerit, aut inceperit qualemcunque iniquitatem.

Iudicet verò spiritualis homo, quanta sit miseria, homines vnuerfos ad mortem condemnatos esse, aded vt mortales dicamur omnes. Colligat à primo filio Adam omnes gentes, vsque ad nouissimum nasciturum; sub oculos suos constituat omnes, mortisque sententiã in omnes latam à supremo Iudice, à quo nulla prorsus datur prouocatio. Num horribilis aquarum per diluuium inundatio huic ruinæ potest comparari? Viderint filij Israël Ægyptios mortuos super littus maris, & manum magnam, quam exercuerat Dominus contra eos. Quid hoc ad generalem omnium hominum interitionem? Sed interim dum viuimus, quæ est vita nostra, quæ mors potius est dicenda, quam vita? *Non est pax impiis, sed neq; iustus, improprie ualente contra iustiores se. Vnde bella & lites, quibus videmus iniquitatem & contradictionem in ciuitate, in solitudine, in agro, in itinere, in mari, & propè in omnibus abyssis. Videmus, in loco iudicii impietatem, & in loco iustitiæ iniquitatem. Quod de carcere catenisque interdum quis egrediatur ad Regnum, & alius natus in Regno inopia consumatur. Et, quod sunt iusti, quibus mala proueniunt, quasi opera egerint impiorum, & sunt impii, qui ita securi sunt, quasi iustorum facta habeant. Dixerunt enim impij, Opprimamus pauperem iustum, & non parcamus viduæ aut veterano. Circunueniamus iustum, quoniam inutilis est nobis, & contrarius est operibus. Morte turpissima condemnemus eum. Insidiamur sanguini, abscondamus tendiculas contra insontem frustra. Deglutiamus eum, sicut infernus viuentem. Etenim venatio leonis onager in Eremo, sic & pascua diuitum sunt pauperes. Et sicut abominatio est superbo humilitas, sic & execratio diuitis pauper. Ista quis æquo ferat animo? Nisi forte constantiores atque prudentiores sumus Rege illo, qui in spiritu loquens, ait. Mei autem penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei. Quia zelauit super iniquos pacem peccatorum videns. Quia non est respectus morti eorum, & firmamentum in plaga eorum, &c.*

Ooo Et

16 Et quando tot tantorumq; malorum finis? Quarta generatione reuertentur huc. Abrahæ dictæ sunt promissiones, quæ de illius semine impletæ sunt. Nam quadringentis annis elapsis, filii Israël ad terram peregrinationis patrum eorū, reducti sunt per Moysen & Iosue, ductore illorum Altissimo. Quæ tamen in figura contingebant illis. Nam Lazarus nolter quatuordecim annis, nempe mortalium omnium generatio, non primo tempore ab Adam vsq; ad Noë; non secundo a Noë vsque ad Abraham; non tertio ab Abraham vsq; ad datam legem: sed quarta generatione completa; quando abolita est lex, vel perfecta magis, & venit plenitudo temporis, in quo misit Deus Filium suum, Saluatorem mundi Rom 10. 4. mortisque destructorem. Nam *finis Legis Christus, illam finiens ac terminans, vt ultra non vigeat, mortisque finis illi: finiens nihilominus & implens, vt ad perfectiora extendi nō possit, impleta per ipsum Christum omni iustitia, quæ lex per se nihil ad gestabat in vtero credentem, educit in virum perfectum, expectantem beatam spem, & aduentum gloriæ magni Dei. Tunc venit Iesus, & inuenit mortuum quatuordecim dies iam in monumento habentem. Et vocauit eum. Et ipse audiuit vocem Filii Dei, & audiens vixit, & solutus abiit in libertate spiritus, qua Christus illum liberauit.*

17 O munde, cur vocantem non audis? O *Exhortatio* homo peccator, cur aures contines? cur surdum agis? cur nō aperitur aures tuas, vt audiant legem? vt audiant Regem Christum? vt hauriant fidem? vt dicto audiant & obediant? *Si vis vitam, time Deum: quoniam timor Domini sensus vita, vt declines à ruina mortis.* At verò qui sunt timentes Dominum? Audi Sipientem alium. *Qui timent Dominum, custodiunt mandata illius.* *Vnica hæc est via, quæ ducit ad vitam. Nam qui sine timore est, non poterit iustificari.* Et opus iusti ad vitam. Vixit corporaliter, qui audiuit vocem Domini. Et omnes, qui in monumentis sunt, audiunt vocem Filii Dei, & procedunt educti de sepulchris suis. Viuit itaq; in spiritu, qui audit vocantem ad pœnitentiam & ad obedientiam, quæ

est verus timor Dei. Nam *qui timet Deum, in mandatu eius vult nimis. Ergo surgit qui dormis, & exurge à mortuo, & illuminabit te Christus.* Nam de mortuo dicitur Sapiens, quod defecit lux eius; illuminabit ergo, vitam præbens & lucem. Audite ergo, quid loquitur vobis & in vobis Dominus Deus? Vocat vt exeat de monumento, vt locum mortis derelinquat, vt vererem exuat hominē, qui corrumpitur secundum desideria erroris, id est, errantes cupiditates. Hec quantus error in concupiscentiis vestris? Quid concupiscitis, nisi ea: quæ sunt mundi? Quid appetitis, nisi corruptibilia & corruptentia: Diuitias vestra putrefacta sunt, aurum & argentum aruginauit, nam *arugo & timea demolitur, & fures effodiunt, & furantur.* Et mundus, transit, & concupiscentia, & nihil potest permanere sub sole.

*Tollite lapidem, auferre cor lapideum de visceribus vestris, perueniat sermo Domini ad duritiam cordis vestri, vt fiat cor vestrum tanquam cera liquefcens in medio cordis vestri, & ultra non resistat Deo vocanti, trahenti, impellenti, cōuertenti, sed mite fiat & molle, tractabile, docibile Dei. Cito cedat monenti, vt Dauid, quia Deo argutus per Nathan de peccato suo, confessus est incunctanter: *Peccauit Domino.* Et si quando obduraueritis corda vestra, instar filicis ac rupis in deserto; etiam petra percussa virgâ virtutis Dei, dat aquas abundantes, ad delenda peccata & ablendas sordes iniquitatum. Si enim montes sicut cera fluxerunt à facie Domini, à facie Domini omnis terra, annuntiantibus oculis iustitiam eius, num tu audiens, impiè morte morieris? si dormis, non resurges? & conuersus, non dices: *Pœnitent me; vt viuas: Audite ergo, & viuite.**

SECUNDA PARS.

Inter signa, quibus Dominus Iesus se Ianni Baptiste declarauit, quod ipse esset, qui venturus esset, hoc fuit singulare: *Mortui resurgunt.* Si n. omnes homines mortui erant obnoxii per totam vitam; quid à Saluatore omnium præstandū erat, nisi vt mortuos.

tuos hos vniuersos ad vitam reuocaret? De hoc vt nos faceret certiores, se vitam vocat. *Ego* (inquit) *sum resurrectio & vita. Qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, uiuet; & omnis qui uiuit, & credit in me, non morietur in aeternū.* Ergo vt consequamur vitam, credere nos oportet in Dominum Iesum Christum. Ideo Martham interrogat. *Credis hoc?* Et ipsa quid crederet, explicans, nos docuit, quid credere debeamus. *Uique* (inquit) *credidi: quia tu es Christus Filius Dei uiuus, qui in hunc mundum uenisti.* Tantæ ergo indigentiaē nostræ abundanter suppletur atq; prospicitur, dum descendit de cælo Filius Dei uiui, qui dat vitam mundo, & præcipitat mortem in sempiternum, aded vt mors & infernus mittantur in stagnum ignis: ubi nulla est redemptio, & resurrectio nulla. Hic enim, qui est resurrectio & vita, mortis mors est perfecta atque perpetua.

Hoc igitur nobis nunc considerandum est, nempe quod Christus auctor uitæ, potens est, mortuos omnes uiuificare, & uenit ut uitam habeant, & abundantiùs habeant: destruxit enim mortem, illuminauit autem uitam, & notas fecit nobis uias uitæ, nolens mortem peccatorum, sed ut uiuant, & uiuant in æternum. Quod autem hæc possit & præstet, certò scimus; quia est *Christus. Filius Dei uiui, qui in hunc mundum uenit.*

Ubi tria de Christo credimus, per quæ Deus, cum mortui essemus, uiuificauit nos in Christo. Primum est, quod est *Filius Dei uiui.* Secundum, quod *Christus.* Tertium denique, quod *in hunc mundum uenit.* Ex primo euidenter propositum demonstratur, nempe quod per Christum uiuamus. *Sicut enim Pater habet uitam in semetipso, sic dedit & Filio uitam habere in semetipso. Ut omnis, qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat uitam æternam. Deus enim noster. Deus uiuens est, & immortalis, qui solus habet immortalitatem, & uitam æternam.* Qui si omnibus dat uitam & inspirationem; multo magis Filio, quem ex utero ante luciferum genuit, uitam contulit sempiternam; ut sit & ipse Deus uiuens, & æternus in sæcula. Si quando au-

tem dicant gentes, Vbi est Deus eorū? nos dicimus illis. Deus noster in cælo est; non enim opus est manuum hominum, sicut Simulacra gentium, argentum, & aurum opera manuum hominum, & ideo uisibilia, & palpabilia; non autem uidentia, aut palpantia: quoniam neque uiuentia sunt; os enim habent, & non loquentur; oculos habent, & non uidebunt; manus habent, & non palpabunt, & uerè dij eorum mortui sunt. At qui uita est, inuisibilis est. Vnde Paulus: *Regi seculorum, immortalis, inuisibilis, honor & gloria:* Nam & spiritus creatus, quo uiuimus, mouemur, & sumus, non se offert aspectui oculorum nostrorum, quippè qui inuisibilis est. Et certe, si quid mundi huius esset Deus noster, uita non esset: nam perit mundus; & mors introiuit in orbem terrarum; & terra omnis infecta est in sanguinibus, sepulchrum patens omnium morientium. Ergo Deus noster in cælo, remotus à sensibus nostris, quem nemo uidit, sed nec uidere potest, ut uiuat; & uiuit & regnat in sæcula seculorū. Ergo & Filius Dei uiui, qui eiusdem naturæ est cum Patre, eiusdem potestatis & bonitatis, Verè est resurrectio, & uita. *Sicut enim Pater suscitauit mortuos, & uiuificauit, sic & Filius quos uult, uiuificat.* Ergo uita à Patre procedit in Filium, qui uitam ipsam nobis liberaliter impertitur. *Ideo enim misit eum uiuens Pater, ut sicut ipse uiuit propter Patrem, & qui manducat eum, uiuat propter eum.* Manducat uerò qui credit, & fidem ex operibus ostendit. Certi itaque à Christo uitam expectamus: quia in ipso uita erat, & uita erat lux hominum.

Ut autem notum sit nobis, quod uelit mortuos uiuificare, Secundū attendamus, nempe, quod Christus est, id est unctus. Unctio autem fit per Spiritum Sanctum. Vnde de se docuit Prophetatum esse: *Spiritus Domini super me, ed quod unxit me. Isai. 61. 1.* Non est autem Spiritus super Christi Diuinitatem: nam qua Deus est, spirator est, auctoꝝ; atque principium Spiritus Sancti. Ut ergo super eum descendat Spiritus Sanctus, homo factus est. Et qua homo est, unxit eum Deus Spiritu Sancto, oleo uidelicet lætitiæ & exultationis, & ita factus in spiritum

1. Cor. 15. 45.

Ioan. 6. 63.

Rom. 8. 13.

Ezech. 37. 9.

Ioan. 1. 14. 16.

Tit. 3. 6.

Psal. 71. 6.

Judic. 6. 36.

ritum viuificantem, quia spiritus est, qui viuificat. Idem enim spiritus & vita sunt adeo, vt, si spiritu facta carnis mortificauerimus, viuamus.

Propterea quoque, vt viuerent ossa arida, quæ erant super campum, vaticinatus est Ezechiel ad spiritum: *A quatuor ventis veni spiritus, & insuffla super interfectos istos; & reuiuifcant.* Et ita ingressus est in ea spiritus & vixerunt. Myfterium hoc a-

penit Ioannes dicens de Verbo, quod caro factum est: *Plenum gratia & veritate. Et de plenitudine eius nos omnes accepimus & gratiam pro gratia: quia Lex per Moysen data est gratia autem & veritas per Iesum Christum facta est.* Ergo spiritus gratiæ & misericordiationis, repleuit Christum, qui plenus spiritu sancto, eundem spiritum effudit in nos abunde, vt iustificati gratia ipsius, habedes simus secundum spem vite æternæ.

Pro gratia igitur, qua plenus fuit Christus, Deus gratificauit nos in Christo, & iustificauit; quod est spiritualiter viuificare, vt viuentes exaltemus Deum in operibus nostris.

Hoc vt præstaret Christus filius Dei viui, venit in mundum, & hoc est Tertium considerandum. Dupliciter autem venit in mundum. Primum descendit sicut pluuia in vellus. Secundò verò, vt stillicidia

stillantia super terram. Nota est figura Gedeonis, qui pro signo liberandi populi petiit, vt ros in lanam tantum descenderet prima nocte; secunda verò, vt sicco velle re remanente, solum tantummodò rore maderet: quod vtrumque factum est. Sanctus autem David in spiritu prænosens, quod Christus in secreto cubiculo virginali prius visiturus esset mundum: postmodum verò fundens, aperte & abunde, pluuiam voluntariâ, irrigaret vniuersam terram; dum de illo vaticinatur, aperte canit. *Descendet sicut pluuia in vellus, & sicut stillicidia stillantia super terram. Orietur in diebus iustitia, & abundantia pacis; donec auferatur luna. Et dominabitur à mari usque ad mare, & à flumine usque ad terminos orbis terrarum,* &c. Vbi primò Incarnationem tangit, qua Christi humanitas lanam albam immaculatæ Virginis deco-

rauit; & humanitas ipsa repleta non ad mensuram, rore cœli, & gratia spiritus sancti. Tangit demum, in salutem nostram, compluens manifestè à mari usque ad mare his tribus, de quibus dicit Ioannes. *Tria sunt, qui testimonium dant in terra spiritus, aqua, & sanguis.* Tria enim hæc emittit Christus in cruce. Nam inclinato capite emittit spiritum. Et è latere lancea puncto exiuit sanguis & aqua. Exiit spiritus à cœlo, per aquam benedictum mortis suæ longè lateque propalauit & communicauit, lauans homines peccatis per aquam in sanguine suo. Quia ideo aqua dicitur lauacrum regenerationis, & renouationis spiritus sancti, in quo spiritus sanctus per nouam generationem dat vitam mundo; faciens initium aliquod creaturæ suæ, & induens nouum hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia & sanctitate veritatis. Isto igitur aduentu suo in mundum Christus viuificauit nos. *Ego (inquit) veni, vt vitam habeant, & abundantius habeant.*

Vt daret spiritum viuificantem, emittit spiritum, quo viuebat ipse; moriens, suamque vitam profundens, vt à morte nos plenius liberaret. Vt viuam faceret totum hominem, redemit nos in sanguine suo; non morte communi aut naturali tradens spiritum; sed morte turpissima eaque atrocissima condemnatus, cruciatus, interfectus, qua sanguinem suum effudit velut aquam. Ergo vt traderet & spiritum & corpus, traditus est in manus peccatorum, qui contumelia & tormento interrogantes, neci tradiderunt. Postremò, vt nemo esset, qui se absconderet à calore tantæ ipsius charitatis, qua cum inimici essemus, mortuus est, vt credentes in eum vitam habeamus, misit panem iustum vitæ, qui dat vitam mundo, super transeuntes aquas, quibus sit salus eius usque ad extremum terræ. Quid enim abundantius aqua? quid facilius? quid vilius? hanc coniunxit cum sanguine suo, vtrique addens spiritum; vt, sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificentur.

Quo typo nos quoque; intelligere voluit quod;

quod dixerat aliquando per Prophetam: *Sicut aqua effusus sum, & dispersa sunt omnia ossa mea.* Duo tetigerat, quibus afflictio sua consumebatur. Quod ab inimicis tribularetur, & quod inter amicos nullus esset, qui adiuuaret. *Tribulatio (inquit) proxima est, & non est qui adiuuet.*

12. Quomodo tribulatio proxima est? *Circumdederunt me vituli multi, tauri pingues obfederunt me. Aperuerunt super me os suum, sicut leo rapiens. & rugiens.* Si circumdant, obfidet, calumniantur, rapiunt: tribulatio proxima est. Quomodo vero non est qui adiuuet? *Sicut aqua effusus sum, & dispersa sunt omnia ossa mea. Factum est cor meum tanquam cera liquefces in medio ventris mei. Aruit tanquam testa virtus mea: & lingua mea adhaesit faucibus meis: & in puluerem mortis deduxisti me.* Aqua funditur, & labitur, ubi nihil est, quod illam contineat & conferuet. Omnes dereliquerunt eum: nemo tutatus est; nemo defendit. Idem & ossa quoque dispersa, ne dum haeceat carnes. Cor sensit amaritudinem. *Tristis enim est (inquit) anima mea usque ad mortem: liquefces instar cera, ut nihil quoque interius consolaretur.* Quare in medio ventris? Ut sensus omnes vnde quaque amaritudine sua perfunderet: ut ne dum in manifesto, verum & in abscondito pareretur: ut nota esset passio eius Deo, & ante homines. Inter corpus & animam, medij quodammodo sunt humores & spiritus, huc vitales siue animales. Et in iis quoque afflicti sunt arescentibus humoribus, & veluti spiritibus deficientibus. Vnde & lingua adhaesit faucibus, quae sicca & debilitata. Ut in hoc quoque effusus sit sicut aqua, quod aquei humores illum destituerint: ut aruerit virtus, faceret lingua, & in aridam cinerem veluti resolutus sit, perfecta morte.

16. Heu tot, ac tantae sunt passiones Domini Iesu, ut neque verbis prophetis, neque figuris quantumcumque excedentibus, neque similitudinibus, aut aperta narratione valeant explicari. Mors illa mors est Filij Dei, qui perfecit omnia, quae locutus est ei Deus, de quo scriptum est, *ponam in salutare, fiducialiter agam in eo.* Ponere in

salutari, Hebraea phrasi idem est, quod dabo salutare, seu Saluatorem. Misit ergo Deus Filium Saluatorem mundi. Nullum alium quippe reperit, in quo posset fiducialiter agere. Adam primo ingressu defecit. Laborauit Noe in fabrica Arca. Sed Deus sic illi condescendit, ut & impium de filijs suis saluaret. Fidelis fuit & obediens Abraham non parcens filio, pepercit tamen illi Deus: quoniam ipse cognouit signum nostrum, placuit Deo vita Isaac & Jacob. At Deus benedixit illis, defendit ab hostibus & persecutoribus. Num cum Moyses potuit fiducialiter agere, aut cum Aaron, qui increduli fuerunt ad aquas contradictionis? Num cum Iuda, ex cuius tribu ortus est Dominus noster Iesus Christus, qui peccauit non tradens nulum filio suo Sela, qui seortatus est? Num cum Dauide, qui tot tantaque scelera perpetravit? *Mitto Prophetas, qui locuti sunt in nomine Domini.* Vide tribulatos, & in tribulatione conquestos. Vide Eliam fugientem a facie Iezabel. Vide Heliseum vlciscentem se de pueris irridentibus. Vide Ieremiam dolentem: *Heu Ierem. 15. me, mater mea, ut quid me genuisti virum rixam? Vide Ionam fugientem a facie Domini. De alijs etiam scripta non sint, paria conicere possumus. Inuenit tandem Virum secundum cor suum, qui faceret omnes voluntates suas, non in figura, ut Dauid, sed opere & veritate. In quo gloriatur Deus Pater, clamans de caelo: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complaceat.* Quare, quia possum percussere propter scelus populi mei, & quasi Agnus coram tendente se, obmutescet. Non clamabit, neque contendet. neque audiet quisquam in plateis vocem eius. Posuit in eo Deus iniquitates omnium nostrum. Et ecce Agnus Dei, qui tollit peccata mundi, qui dicit: *Domine Deus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico, retrorsum non abi.* Corpus meum dedi percussentibus, genas meas velentibus; faciem meam non auerti ab increpantibus, & conspuentibus. Posui faciem meam, ut petram durissimam. Quid est. Dominus Deus aperuit mihi aurem? Iube quod vis. Paratus sum, & non sum turbatus.*

- batus, vt custodiam mandata tua. Ad nihil clausa est auris mea, obediens ad omnia vsque ad mortē, & mortem etiam Crucis. Hoc est fiducialiter agam in eo. Maxima est hominum indigentia, maxima opus est salute. Apud me copiosa futura est redemptio, vt fiat satis iustitiæ meæ. Consilium meum stabit, & omnis voluntas mea fiet. Vocans ab oriente auem, & de terra longinqua virum voluntatis meæ. De terra (inquam) longinqua, quia procul, & de vltimis finibus prætiū eius. Rara auis; merces pretiosa; res, quæ nō vbiq; inuenitur; quam vt inuenias, totam huius mūdi domū euertere necesse est. Ideo flebat Ioānes, quod neq; in cælo, neq; in terra, neq; sub terra inueniretur, qui aperiret librum, ad intelligendum omne consilium Dei, & ad faciendum illud.
27. Heu Domine Iesu, quot ac quanta congregata sunt super te flagella? quanta passus es? In te transfierunt iræ Dei Patris; vt nobis esset propitiū & clemens; vt mors tua sit vita nostra. Vitam credens assecutus sum. *Credo, Domine, adiuua incredulitatem meam.* Exeat in actum credendi mens mea, mente pertractans quæ credit, attentē considerans, quod Iesus mortuus est pro peccatis nostris. *Si autem vnus pro omnib. mortuus est: ergo omnes mortui sunt.* Quid verò est, omnes mortui sunt, nisi quod vnus ille in se sumpsit omnium mortes? Ipse peccata multorum tulit, dolores, & languores nostros ipse portauit? Quos verò dolores & languores nostros portauit hic, innocens manibus, & mundo corde? Illos pfectō, qui in nos irruerunt propter peccata nostra: Illos præterea, qui nobis ob eadem peccata debebatur. Ita enim tulit peccata mundi, quod vt omnisi peccata deleteret, mortem ipse peccatorum, benignē, obtemperanterq; suscepit. Si autem pessima est mors illa, malis omnibus plena ac circumseptā: heu quanta mala passus est, *qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius.*
28. Audite & intelligite, Sanguis hostiæ, quæ pro peccato offerebatur, non simul torus vnaque ratione fundebatur. Altera parte, eaque prima, tangebantur cornua altaris holocaustorum; vel si esset sacerdos, qui peccauerat, aut turba, cornua altaris thymiamatis: Altaram partem, reliquum videlicet totum sanguinē, fundebant ad basim altaris holocaustorum. Quid verò per hæc nobis insinuat? Sanguinis gutta Deo oblata, poruerat Deum nobis placabilem facere, si illam vel digito suo Sacerdos noster atque Saluator voluntariē sacrificasset. Memor esto verbi Domini, serue Dei, qui contra Pharisæos dixit: *Imponunt onera grauiā & importabilia, in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea mouere.* Et vide quid iubeat lex: *Tingens sacerdos digitum in sanguine hostiæ pro peccato tangens cornua altaris.* Et intellige, quod per digitum mouentem onus, & tinctum in sanguine, intelligitur opus leue, & labor facilis. Ad placandum non magno peccato opus erat; gutta sanguinis, opus digiti satis fuisset: ideo sanguine, tingente digitum, tangebantur cornua altaris, quasi Deo offerretur modicus ille sanguis. Sed nostri causa totus effusus est, & ideo ad basim altaris, quæ nostri figura est, qui adhaeremus pavimento. Reconciliandus quidem erat Deus offensus a nobis, sed qui legatione fungitur pro Christo, Paulus Apostolus & nobis clamat: *Reconciliamini Deo.* Paruo reconciliatur Deus: sed quando labore atque dolore, opus est, vt nos reconcilemur? Tot ac tantis passionibus suis Christus nobis commendauit charitatem suam, vt igne sui amoris totum cremaret holocaustum, nullam omitens sui partem, quæ non fuerit hoc igne consumpta, corpus dans percutientibus, animam contristantibus. Extra portam passus, vt eiecisset ab hominibus, in anima gladio tristitiæ transuerberaretur, positus in Crucē cruciaretur in toto corpore. Hac tanta sua charitate nobis ostensa, trahit nos ad se, vt dicat vnusquisque. *Introduxit me in cellam vinariam, ordinauit in me charitatem.* Et propterea amore languet. Verum etiam *trahit nos post se passus pro nobis, & relinquens nobis exemplum, vt sequamur vestigia eius.* Vt sic traheret in fumeulis charitatis, quantum habuit, posuit, omnem victum suum, omnem

Psal. 68. 3. omnem vitam suam, infixus in limo profundum, ubi nulla substantia, nihil sustinens nihil adiuuans, in ipsa met altitudine maris, ubi nullo suffragante, tempestas demerfit illum. Et adhuc tamen ardet desiderio patiendi, efuriens escam fellis, & potum aceri. Nam si dederit homo omnem substantiam domus suae pro dilectione, *Gen. 30. 15.* quasi nihil despiciet eam. Et sicut Iacob videbantur dies pauci praeter amoris magnitudine. Domino nostro visae sunt omnes passionis suae paucae, & quasi nihil despexit eas, praeter amoris magnitudine. Num ergo tanti amoris lampades, lampades ignis non sunt atque flammamarum? *Gen. 30. 15.* Heu Rachel dilecta, tanti dilecti spernis amplexus? pro mandragoris illum renuncias: vilia pomastic te delectant, ut non delecteris in Domino? *Diligamus ergo Deum; quia ipse pro nobis animam suam posuit, tollentes crucem nostram, ipsumque peccata nostra ferentem super lignum, toto animi studio, toto corporis conatu iugiter sequentes, semperque mortificationem Iesu in corpore nostro circumferentes, Ad laudem Omnipotentis, cui est gloria & imperium in saecula, Amen.*

non faciemus spiritu, & animi turbati non accipiemus, ut illi compatiamur & condoleamus: Iustione hanc Moyses a Deo *Nu. 27. 12.* accepit: Ascende in monte illum Abarim, & contemplare inde terram, quam daturus sum filiis Israel. Mentem igitur & nos ascendamus, contemplantes terram, quam nobis Deus sua benignitate concessit; nempe Christum, qui terrestre corpus assumpsit, ut illum in eo contemplari valeamus; quandoquidem ipse descendit ad nos ut nos acciperet, proximus ipse ac praesens intueretur. Nobilius enim ac salubrius Verbum caro factum ad nos descendit, quam quando a Deo dictum est: *Descendat & videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint.* Tunc enim descendit, culpa punitur, qua erat ipse offensus. Offensa enim est clamor peccantium, qui ad Deum usque peruenit. Nunc vero descendit, miseriam nostram amoturus a nobis. Descensus autem, est quaedam ad homines appropinquatio, ut quasi illius offensa viuacius sentiat & miseria nostra: propter quod & illam puniat, & hanc amoueat. Unde ibi in Angelos, qui Deum representabant, turba insurrexit, & irruit libidinosa: propter quod delicti sunt. Hic vero Iesus videns plorantes plorauit, & causam fuit lachrymarum, mortuum excitans ad vitam. Nos igitur ascendentes, Domino appropinquamus, lacrymas illius contemplant: sicut ille descendens, nostras voluit contemplari, ut in gaudium conuerteret luctum nostrum.

In quo ascensu atque contemplatione, iste sit primus gradus; quod Deus, qui in rerum omnium creatione atque gubernatione, suam extra se potentiam demonstrauit, sapientiam, ac bonitatem; In incarnatione charitatem maxime atque misericordiam suam nobis voluit exploratissimam esse. De charitate enim audimus: *Sic Deus diuinitur lex mundi, ut Filium suum unigenitum diuisio daret.* De misericordia vero: *Per viscera Ioan. 3. 16. misericordia Dei nostri, in quibus visitauit nos Oriens ex alto.* Charitati adiungitur misericordia: quia potest charitas esse sine misericordia. Nam Pater diligit Filium, & Filius Patrem, & non sibi mutuo miserentur:

CONCIO SECUNDA.

ARGUMENTVM.

Ut Christus nostram subleuaret miseriam, Incarnatione nobis factus est prope, compatiens effectu & affectu. Opus hoc ostenditur esse & charitatis maxima & misericordiae. Affectum Christus ostendit factus homo; effectum bona elargiendo, & a nobis mala submouendo. In Morali, clamat contra non estimantes ingentia hac beneficia.

SI Dominus Iesus, videns Mariam sororem Lazari mortui plorantem, & Iudaos, qui venerant cum ea, plorantes, infremuit spiritu, & turbauit seipsum: quomodo nos ipsum Dominum lacrymantem videntes, fremurum

rur: quia non potest esse, nisi ubi est miseria, misericordia. Sic Deus amat Beatos in celestibus, & non propriè tamen illorum, sicuti nostri, miseretur: quòd non sit ibi, sicut hic aliqua profus miseria. Magna ergò cum sit miseria in humano genere, sic illud diligit Deus, ut misereatur. Nam miseria existente, non est sine misericordia charitas vera. Vtrunque ergò nobis simul ostendit.

3. Hoc autem duabus præstat rationibus, siue modis. Altero quidem, effectus; altero autem, affectu. Effectus quidem, id efficiens, quòd nobis prodest ad salutem; dum redimit, dum pugnat, dum liberat, dum saluat, dum coronat: & modò isto æquè ac potentiam & sapientiam, quamuis altius nimiam suam ostendit charitatem atque clementiam. Sicut enim ad ostensionem potentie magna opera perpetravit, fundans terram, cælosq; stabiliens, haud secus mirabilia opera in humani generis perfecit salutem: dum Verbum fecit carnè, matrem Virginem, ceteraq; illius mirabilia opera, exquisita in omnes voluntates eius, de quibus ipse Christus: *Si opera non fecisset in eis, quæ nemo alius fecit peccati non haberent*. Affectu autem mirabilis suam nobis Deus cõmendauit charitatè: quando quidem cum nõ possit Deus, immortus in se permanens, vllatione erga quæcũq; affici, modum adinuenit, quo posset ista etiam ratione suam erga nõs amorè ostentare, aliumens videlicet naturam affectibilem, in qua Deus ipse verè afficeretur, miserià mortus, tactus dolore cordis intrinsecus, exultans in gaudio Spiritus Sancti, & amore, qui verè sit amor, nõ substantia, diligens electos suos, diligens & mundum & inimicos suos. Qua ratione ac modo is, qui verè Deus est, verè hominè diligit, ita vt super illum & gaudeat, & doleat, & turbet semetipsum, & fremat spiritu, & compatiens lacrymetur.

4. Hominis quidem est, hæc præstare, nõ Dei: propterea vt illa præstares, factus est homo. Dixerat aliquandò: Pœnitet me fecisse hominem, quòd constituerim Saullem Regem, & de illo scriptum est. *Tactus dolore cordis intrinsecus*. Cum dolore tangi

profus esset impossibile, aut veraciter pœnitere. Hæc tamen de illo dicta sunt, propter effectum, quem, qui pœnitet & dolet, efficere cõsuevit. Et hoc, vt humano more de se loquens, ab hominibus clarius intelligeretur: & vt magnitudinem effectus illo tempore ab eo perficendi demonstraret. Propterea dum Orbem vniuersum aquis diluuij esset delenturus, tum de illo scriptum est: *Tactus dolore cordis intrinsecus: delebo* (inquit) *hominem, quim creauit: pœnitet enim n e se esse eos*. At nimia effectus magnitudo, quem operaturus erat in medio terra, redemptionem mittens populo suo, non tulit, vt in figura & per modum loquedi, tangeretur dolore cordis intrinsecus. Hæc igitur ob causam factus est homo, vt verè dolore tangeretur cordis intrinsecus: idq; adeò vt ex corde cõpatiens, lacrymas effunderet. Vbi & hoc mirabile & amabile considerandum est, quòd delenturus hominem, non verè pœniteret, aut doleret, sed ad modum duntaxat se haberet pœnitentis atq; dolentis. At salutem portans, hominibus verè doluit, affectuq; verè in corde eius existente atq; commouente, *turbauit seipsum*, & mortus est. Ista ergò sit prima veritas, primulq;ue gradus huius considerationis, quòd non effectus tantum, sed & affectu Deus dilexit nõs, & misertus est nostri.

Secundus gradus est ratio, quam obrem si in charitatis ac pietatis ostensione voluit Deus verè affici, moueri, turbari. Etiam vna tacta est & altera, nempe magnitudo rei, & operis cõditio. Etenim super omnia opera Domini, est salus hominis, qui per claram Dei visionem beatificatur. Est enim opus hoc finis aliorum omnium. Nõ enim plus diuina potentia valet facere, quàm aliquid efficere, quòd sit ad imaginem & similitudinem suam. Aliquid mirum, quòd illi sit æquale, nulla ratione effectibile est. Nam sicut Deus ipse a se est, & a nullo alio extra se; simul atq; rem putas effectibilem, eam facis a Dei magnitudine & æqualitate deficientè; cum Veritatis natura eiusmodi sit, vt ineffabilis sit, & sua essentia sit a se ipsa. Ergo cū Deo æquale nihil effectibile sit, fat est, vt simile sit: i. e.

Ioh. 15. 24.

Gen. 6 7.

1. Reg. 15.

11.

Gen. 6 6.

fit: nec aliquid, quod simile non sit, illo potest, quod est simile, excellentius dari, aut inueniri, aut etiam cogitari: Neque enim effectus aliquis esse potest, quia causæ suæ similis nõ sit, & effectus quilibet quod est perfectior, eò ad suæ causæ similitudinem accedit propius. Et certè cum Deus sit omne bonum, quomodo res aliqua bona esset, quæ Deo bono non esset similis? & eò magis, si valde bona sit & optima? Ergò summum opus Dei illud est, quod ad imaginem & similitudinem Dei factū est: Cuius veritatis illud est euidentissimū argumentum, quòd illud, quod à Deo genitum est non factum, ipsum est imago Dei inuisibilis. Quoniam ergò similes ei erimus, quando videbimus eum, sicuti est; quod est summa nostra beatitudo: Propterea manifestum est, quòd ipsum sit maximum inter opera Dei.

Job. 3. 2.

1. al. 48. 15.

6. Auger autem operis magnitudinem, si id, quod per altiorē Dei similitudinem beatificatur, antè fuisset in regione lōginqua, & à salute, similitudine, & beatitudine remotissimum: Id quod in casu nostro euenit. Quamuis enim homo factus esset, ad imaginem & similitudinem Dei, per quam esset Dei, eiusque beatitudinis capax, vbi illa similitudo suam receperit perfectionem. Ipse tamen voluit longius ire, iumentis cōparatus, & similis illis factus; cœnoque; libidinum & concupiscentiarum operiens se, atque deturpans naturalem, quam in sui conditione consequutus fuerat, Dei similitudinem. De profuadis ergò tantæ longinquitatis ac vilitatis, illum sustollere ad apicem emucentissimum diuinæ similitudinis, maximum absque dubio est & excellentissimum opus Dei. Si ergò Deus in grādi opere subuersionis atque submersionis mundi, ad eius magnitudinem insinuandam, se affectu interiori motum pronuntiauit, certè in hoc opere salutis omnium hominum, quod est illi maximo interuallo supereminētissimum, congruum fuit, vt verè intrinsecus afficeretur, tactus, motus, turbatus, miserat. O homo! si scires donum Dei, & quam te altinet diuina sapientia, non te ipsū vltro pro nihilo perderes ac damnares, at verò

Tom. 11. Belliniani.

cordis affectu de tua esses salute sollicitus.

Filiæ Salphaad, qui defunctus est sine liberis maribus, sollicita fuerunt, ne paterna hereditate priuarentur, ac propterea illam consecuta sunt. Et propter eas Lex statuit, vt deficientibus filiis masculis, hereditas ad filias deuolueretur. An nõ veluti filius, vir virtute sanctitatis atque iustitiæ præditus fuit homo antequam peccaret? Fœmina veluti factus est, qui mulieri parens decidit à virili fortitudine. Hereditas adhuc illum manet, modò petat, modò instet, modò per ipsum non stet, quominus illam consequatur. Putas nõ otiosum factū esse, vt de istis filiabus Salphaad sit mentio facta, mox post enumerationē eorum, qui ingressuri essent in terram patribus promissam, defunctis vniuersis, qui illius introitum detrectauerant? statutum erat, facta illa supputatione, vt sorte diuideretur terra, quæ nimirum salutis æternæ typum gerebat; mox filiæ Salphaad institerunt, ne paternam perderent hereditatē. Ergò, tamen cecidimus è statu virilitatis & sanctitatis, instemus nihilominus pro cœlesti salute, & nostra erit hereditas. Et ab illo prouerbio caueamus.

Num. 27. 1.

8.

Num. 26.

Vir pauper Prou. 28. 3.

calumnians pauperem; similis est imbrī uehementi, in quo paratur fames. Imber terram calcans, semina obruens, vel flumina de vasis ofundens, arbores euellit, semētem terram euertens perdit, vel abducit, aliāque huiusmodi noxia superinducens, famē creat per rerum necessariatū indigentiam. Similem facit ruinam vir pauper, qui pauperem calumniatur, qui pauperi moleltus, qui calumnijs illum inhonestat, illi imputans maximè paupertatem. Quæ est nostra paupertas? iniquitas nostra, qua pauperes facti sumus nimis, digni quibus dicatur: Et nescis, quia tu es miser & miserabilis, & pauper, cœcus, & nudus. Neque enim corruptibile est aurum illud, de quo ibi dicitur: Suadeo tibi emere à me aurum ignitū, vt locuples sis. Sed virtus probata & sapientia, quæ dicit: Mecum sunt diuitia & gloria, Prou. 8. 18. opes superba & iustitia. Si ergò hac in nostra iniquitatis paupertate inuicem litigamus, inuicem mordemus; quid restat, nisi vt consummēmur egestate & fame?

Apo. 3. 17.

Prou. 8. 18.

8. Ratio altera huius diuini affectus hæc est, quoniam opus istud, opus misericordiae est. Sæpe se Deus apud veteres iratum protestabatur, furentem, indignantem, exacerbatum, & exasperatum: sed hoc ad effectum solummodò castigationis referendum erat. At quando super nos effundere voluit diuitias gratiæ & misericordiae, nõ iam in figura modò, sed in veritate quoq; voluit esse vero affectu misericors & miserator. *Debit* (inquit Apostolus) *per omnia fratribus similari, ut misericors fieret.* Num non erat misericors Deus, antequam fratres haberet, factus homo? erat quidem effectus, faciens misericordias; sed non erat misericordis, non nostram misericordiam illius consentiebat. Factus homo, & fratribus similis, passibilis & mortalis, factus est & vero affectu misericors: ut patiens & tentatus, posset iis, qui tentantur, compati & auxiliari. Moyses idem iubetur in monte terræ contemplari, ut non tantum bonum perdidit ob suam incredulitatē ad aquas contradictionis; ac propterea, quantum deliquit, non dans gloriam Deo. Audis Deum illi improperatē hoc peccatum, quando iubet, ut terram contempletur? Contemplare terram: cumq; videris eam, ibis & tu ad populum tuum; sicut iuit frater tuus Aaron: quia offendisti me in deserto Sin, in contradictione multitudinis, nec sanctificare me voluisti coram ea super aquas. Christus ergò similiter, ut sentiret in se, quanta esset nostra infirmitas & infelicitas, qua summum bonum amisimus, sic ad nos venit, ut non videret modò oculo pietatis, sed tactu & palpatione ipsius, infirmitatis nostræ calamitatem. *Vnde viuacius nobis compatetur. Tentatus per omnia pro similitudine absque peccato.* Etiam Aaron morituro obiecit Deus eandem incredulitatem: *Pergat* (inquit Deus ad Moysen) *Aaron ad populum suum: non enim introibit terram, quam dedi filius Israel: eò quòd incredulus fuit ori meo ad aquas contradictionis.* Sed non illi ostendit terram ipsam, sicut Moysi, ut de illius priuatione Moyses doleret maximè; qui propterea in hoc expressior fuit Christi figura, qui maximè doluit super afflictione nostra.

Heb. 2. 17.

Num. 27. 12.

Heb. 4. 15.

Num. 20.

24

Hoc ad documentum nostrum, ut videntes ac sentientes mala nostra, doleamus, & dolentes quæramus eripi ab illis. *Ego* (inquit Ieremias) *uir videns paupertatem meam in virga indignationis eius.* Vide, vide paupertatem tuam, vide contra te indignatum Deum propter peccata tua. Quantæ sunt mortaliu calamitates: quantæ molestiæ? quantæ mortes? An non eas patimur omnes? an non experimur? Attamen tantis omnibus obruti malis, quis illas diligenter intueatur? Quis oculo sapientiæ atq; prudentiæ aspiciat mala sua? Quis aduertit, ea ex Dei iustitia super nos proficisci? Videte, videte infelicitatem vestram, ne vos faelices existimetis. Si rogas Deum: *Vide humilitatem* (id est afflictionem) *meam, & laborem meum:* & tu ipse laborem & dolorem considera. O si ascenso monte contemplareris terram vitentium, caelestem gloriam; gaudium illud plenum, profectò gemens clamares: *Hæu mihi, quia incolatus meus prolongatus est: habitavi cum habitantibus Cedar.* Cedareni habitabant in vmbra culis per solitudinem. Sed id potissimum attende, cur ista patiamur. Punio ista, est nostræ iniquitatis; malum, malum trahit; ex malo malum, ex culpa pœna. Quando Sapiens dicit: *Propter peccata serua multi Principes eius: & propter hominis sapientiam, & horum scientiam, qui dicuntur, vita Ducis longior erit.* Quid aliud intendit, nisi ut aduersitatum causam intelligamus. Mala est pluralitas Principum, siue simul regnantium, siue frequenter sibi succedentium. Sed vnde malum hoc? propter peccata terræ. Populi sub tali cadunt dispendio ob illorum delicta. Ista intelligite, ut causas excidatis aduersitatum, & bene sit vobis.

SECUNDA PARS.

Tribus ex lachrymis Christi arguuntur illius amorem erga defunctum Lazarum. *Ecce* (inquiunt) *quomodo amabat eum? dicentes autem. Non poterat hic, qui aperuit oculos cæci nati, facere, ut hic non moreretur?* Supponunt, quòd qui amat iuuet, & malum rei amate depellat quantum potest. Isti si cognouisset plene, & amore Christi & po-

& potestatem, cognouissent nihilominus mala hominum cunctorum, quos amat Christus; conelussissent profectò, quod ex his omnibus eriperet illos. Ita cognitio ad nos pertinet, qui possumus ex vtraq; parte arguere: ab effectu videlicet ad affectum; & ab affectu ad effectum; & vtrunq; per se ipsum animaduertere. Affectus magnus est, quando quidem affectus Dei est, qui, quoniam in Diuinitate affici non poterat erga creaturam; humanitatem, in qua posset affici, personaliter assumpsit. Cuius affectus, vt in creatore amori quantum licet æquaretur siue assimilaretur, omnium est maximus, vt augeri non posse videatur. Erità Deus bene nos amore diligeret, in creatore videlicet & creato, eoque summo in suo genere, sicut & increatas summus est absolute, vt potè infinitus. O Dei nimiam charitatem! an non sat erat ab eo nos diligi in creatore amore? Tantus est ille, vt creatum quoque adhibuerit, vt modis omnibus nos diligat, quibus amari possumus. Quis verò puter creatum istum amorem voluisse Deum assumere, qui summus non esset, qui non apicem attingeret charitatis? ecce affectus maximus.

11 Effectus verò in duobus stat: Primum videlicet in malis tollendis, bonisq; donandis: Deinde in modo, quo tantum nobis effectum contulit. Malorum cognitio quomodò potest haberi, quando & mala vniuersa huius vitæ, & alterius innumerabilia continet & inmensa? Propterea enim Deus ipse omnipotens in tantâ malorum abyssum genus permisit humanum cadere, vt ab eis nos eripiens nimiam suam nobis ostenderet charitatem. At bona quis animo comprehendat, quando incomprehensibilia sunt? Noscant homines bona ista transfuentia, quibus indignos omnes homines reddit iniquitas. Norint sancti magna ex parte spiritualia bona, illis in hac quoq; vita prouidè abundanterq; concessa. Restant cœlestia, quæ mortalibus incomprehensibilia sunt. Restat Deus ipse immensus, qui omne bonum est. Restat gaudium Domini nostri. O bona multa, magna, perpetua.

12 Modum priusquam tangamus, proportionem inter affectum & effectum consi-

deremus. Tantus affectus tantum postulat effectum; non alium flagitat affectum effectus huiusmodi. Vt se declararet Deus, Mundum condidit opus pulcherrimum, virtuosum, valdè bonum, magnum, vt ordo illius requirebat: At noui cœli, nouaq; terra expectabatur; id est nouus mundus, seculumq; futurum, quod veteri ineffabiliter superemineret. Mundus iste est noua creatura, quam amor præcipuè debuit generare. Sicut ergò Magno Deo orbis iste respondet; *magnus est* (vt dicit Propheeta) *excelsus, & immensus*. nõ aliter nimia charitati effectus illa dignus debuit respondere. Et sicut mundus non nisi ab Omnipotente prodire valuit: ita mirabilis iste effectus humanæ salutis, aliam nequiuu habere originem, quàm summum illum amorem, quo Deum suam creaturam diligere congruebat.

13 Modus autem, cum eximius affectus in eximio effectu se declarat, eximius pariter sit profectò necesse est. Hic autem, vt affectui & effectui responderet, haud secus personæ congruit amanti & saluanti, diligenti & efficienti; in qua est affectus, & à qua est effectus: qui effectus est Christus, Deus & homo; Filius Dei, & filius hominis. Sed Deus absconditus, & homo manifestus. Ergò modus iste, vt Diuinus esset, debuit altissimus esse super omnem modum creaturæ, sed incognitus & inuisibilis. Vt esset humanus, debuit humillimus esse infra omnem creaturam. Ita quod extrema ista, nimie tum celsitudinis tum demissionis; quò sunt ab inuicè magis distantia, eò plus propius atq; strictius coniungerentur, seq; miruò demonstrarent; vt altitudo eminentius ascenderet, quo profundius abiectio se humiliaret. Humilitas verò ex cõiunctione cum eminentissima celsitudinæ, depressionem suam faceret claram magis atq; euidentem.

14 Modus autem iste duo continet, secundum quod duo erant, propter quæ fuit ista saluatio. Nam peccatum duo mala inuexerat, & Deum offendens, & hominem ledens: Deo gloriam detrahens, homini vitam. Vt autem gloria Deo redderetur, Is qui Rex erat gloria; Dominus virtutum

exinaniuit semetipsum, formam serui accipiens, & sic humiliavit semetipsum, vt vita homini redderetur. Qui in Deo vita erat, factus est obediens vsq; ad mortem: & pro gloria Dei & vita hominis, factus est obediens vsque ad mortem Crucis; vt in morte vita sit, honor in Cruce. Propterea & ipse Glorificator Dei, & hominum Saluator, Deus fuit & homo. Deus, vt plenus honor Deo exhiberetur; qui honor vere sit honor Dei, quo se Deus absconditus exinaniuit; vt iusta fieret recompensatio honoris & gloriæ, quæ fuerat per peccatum Deo subtracta. Homo autem, vt mori posset, & moriens se vita priuaret, quam hominibus condonaret. Rursus, Deus & homo simul, vt duo illa, quæ dicta sunt, posset & absolute præstare, & sufficienter. Nam si Deus iste, homo non esset, quomodo se potuisset gloriâ exinaniri, vt Patre honorificaret? Gloriæ quippe Solem nube texit nostræ mortalitatis & vilitatis; vt hoc, se illa veluti expolians, Deum decore indueret. Vt verò vita, qua moriens ipse homines omnes viuificaret, pro omnibus sufficiens esset, homo iste mortalis, immortalis quoq; Deus debuit esse. Quod Lazarum suscitaturus, Patri gratias agit, testans se ab eo exauditum, hoc pertinere ad Dei gloriam exhibendam, qua se quodammodo exiit, quasi per se non valens mortuum viuificare. Quod longi itineris laborem subit, quod periculum se exponit, vadens in Iudæam, vbi voluerant illum lapidare, vt à mortis somno Lazarum excitaret, hoc est quod dolores nostros ipse portauit, vt eius liuore nos sanaremur. Propter hos duos effectus, puto duos agnos quotidie immolari à lege fuisse institutum.

75. Iam ad specialia descendamus, in quibus inglorius apparet, & affligitur. Portat improprium, ratione tum personæ suæ, tum operationis. Vere filius Dei erat: Hoc si confiteretur, vitio dant atque blasphemias & morti damnantes, & in cruce exprobrantes: *Si Filius Dei est, descendat nunc de cruce.* Bene omnia fecit, & dicunt tamen: *Non est hic homo à Deo, qui sabbata non custodit.* Impropria verò, quæ super

Io. 7. 30. Ioh. 8. 4.

Exo. 29. 38.

75.

Mat. 27. 42.

37.

Ioan. 9. 16.

illum ceciderunt; fuerunt primo detractiones, quibus apud turbas illum diffamabant. *Nunquid & vos seducti estis? Numquid aliquid ex principibus credit in eum? Sed turba hæc, quæ non nouit legem, maledicti sunt.* Persecutionibus: *Propterea persequantur Iudæi Iesum: quia non solum sabbatum soluebat, sed & Patrem suum dicebat Deum.* Accusationibus: *Hinc inuenimus subuertentem gentem nostram, & prohibentem tributa dari Cæsari, & dicentem se Christum Regem esse.* Actionibus: *Et viri qui tenebant eum, illudebant ei, cadentes: & velauerunt eum; & percutiebant faciem eius, & dicebant ei: Prophetiza, quia tuus est qui te percussit. Et alia multa blasphemantes dicebant in eum. Et Herodes illi indutum veste alba. Et milites susceperunt eum in pratorium, & plectentes coronam de spinis imposuerunt capiti eius, & veste purpurea circumdederunt eum, & dicebant; Ave Rex Iudæorum, & dabant ei alapas. Exiit ergo Iesus portans coronam spineam & purpureum vestimentum. Exprobrationibus publicis: *Prætereuntes autem blasphemabant eum dices: Vah qui destruxit templum Dei, & in triduo resedificas illud. Dolo affligunt tenentes, ligantes, ducentes, percutientes, flagellantes, spinis coronantes, crucem imponentes, crucifigentes, aceto potantes.**

Hoc beneficium, maxime nobis recordandum est. Propterea legi non sat fuit, quod sacrificia statuisset, quod ea Moyses repetiuisset, legem repetens, sed completo iunere per desertum denud commemorat illis, quæ facere ingressi in terram debuissent: *Vt inde vitam hauriamus.* Sed heu! quanto beneficio ingrati, vitam negligimus, diligimus mortem, & hoc primo fratres nostros ad mortem persequentes. Id facientes, qui possunt omnes, quod de Principe dictauit Salomon: *Leo rugiens, & sus esuriens, princeps impius super populum pauperem.* Christus sua morte nobis donauit vitam; & nos impii, pauperes, ac debiles quærimus ad mortem: non autem ab eis timentes, sicut Herodes timuit à nato Rege, sed ex crudelitate. Vnde bene inueniuntur

Exo. 17.

Nam. 13.

Præ. 13.

Mat. 27.

concur.

1. 1. 12. cunctur in libro Sapientiae, dicentes: *Circumueniamus iustum, quoniam inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris; & reliqua verba, quae ut ibi posita sunt, sicut de quolibet iusto dici possunt, ita peculiariter in Christo vera sunt, ut ibi patet. Ut sic doceamur, socios nos Christi esse debere in sustinendis iniquorum persecutionibus: Si me (inquit) persecuti sunt, & vos persequantur.*

17. 1. 12. Secundo. Qui oderunt sapientiam, hostes sunt animae suae, mortemque sibi consciscunt: nescientem quod per peccatū mors ingressa est in orbem terrarum: & ideo, qui diligit iniquitatem, odit animam suam, atque seipsum interimit: atque ita dum aliis mortem intentat impius, sibi ipsi mortis est auctor: quod ex Salomonis proverbio

16. 1. 16. illo trahitur: *Dux indigens prudentia, multos opprimit per calumniam. Qui autem odit auaritiam, longi sunt dies eius.* Vides inferri, quod qui auaritia ductus alios opprimat, is breui uiuet tempore: quādoquidem qui odit auaritiam, longo uiuit tempore. Non sic Dominus noster, qui animam suam posuit ad mortem, ut poneret animam nostram ad vitam. Ergo tamen propter multitudinem peccatorū iam fecimus, grandi tamen voce Domini Iesu excitati resurgamus ad vitam. Sicut enim lachrymis ostendit, quomodo nos amaret: Ita clamore valido reuocans à sepulchro, magnum nostrae salutis zelum ostendit. Nolle nos morti deditos esse: Non vult mortem peccatoris, sed ut uiuamus. Audite ergo, & uiuite.

18. De cadaueribus nostris ascendit factor, ut Isaias iam olim praedixit, quoniam in morte multum profecimus, addentes iniquitatem. Propter hoc Christus se ipsum pro nobis obrulit Deo Patri in odorem suauitatis. Odor ille suauissimus Domino efflabatur à sacrificiis. Unde scriptum est: quod offerrent sacrificia & holocausta, in fomitē ignis, & in odorem suauissimum Domino, qui surgit de holocausto, & de liberationibus eorum. Verum holocaustū est Christi mors, cū libamentis suis & circumstantiis. Hęc Deo suauis est; ut non illifateant peccata nostra; ut non obstante

factore nostro, propter suauitatem odoris huius holocausti, indulgeat iniquitatibus nostris, & reuocernos ad vitam. O utinam & nobis sit odor suauitatis mors ista benedicta; ut grata sit; ut libenter illam contemplerur, & multo magis imitemur; sic factorem nostrum à nobis ablegantes; ut vita nostra sit virgula fumi, ex aromatis. myrrhae, & thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij; ut tandem digni simus loco voluptatis. Amen.

MORALE.

19. Sed heu, quam longē absumus à Cruce Domini, à charitate Domini, à Domini suauitate: Quae est enim vita nostra: mortis imago. Qui mores nostri: vermes ex putredine seaturientes. Quae studia? in malis perseuerare, dū viuimus super terram. Obdurim⁹ in malo; inforduimus in sceleribus. Nulla nostra reliqua spes est. Si nō veniat Christus vita nostra, qui aperiat tumulos nostros, & educat nos de sepulchris nostris. Quamdiu mansit homo, vbi erat lignum vitae? Deus scit, si ad multas horas. Expulsus indē, quādiu moratus est in regione vmbrae mortis? Quot temporis momenta, quot saecula praeterierunt, dum temporis accederet plenitudo? Nos sumus *1. Cor. 10.* in quos fines saeculorum deueniunt. Nos *11.* etsi sint duodecim horae diei, vix circa vndecimā vocati sumus ad opus vitae. *Mat 20. 6.* Quid hoc? In figura nostri facta sunt haec. Citò cadimus, citò surgimus. Illicò adest nobis mors, vita peregrinē profecta est, tardat venire. Et cū venerit & pulsauerit, nos de intus clamamus: *Noli mihi molesta esse. iam Luc. 11. 7.* ostium clausum est. Ostium (inquā) lapideum: *Pueri mei mecum sunt in cubili:* sensus mei in requie sunt, oblectantur in somno mortis, in cubili voluptatis; & in loco miseriae: quāso, requiescam in pace. Sed quid vita nostra? *Lazarus amicus noster dormit; sed vado, ut à somno excitem eum. Lazarus mortuus est; sed eamus ad eum. Qui dormiūt, 1. Thess. 5. 7* nocte dormiūt, sed erit nox ista perpetua? *Psal. 40. 9.* Nunquid qui dormit nō resurget? Si ad te respiciunt oculi nostri, qui cadit non resurget? Sed mali homines proficient in peius, addentens praeruaricationes. En mūdus

totus positus in maligno, vltra non reuertitur. En populus requiem adeptus in terra, dereliquit Deumfactorem, à quo non est ipse derelictus in deserto. En captiuitas longa decem tribuum, quæ nunquam respuit, nunquam rediit in terram suam.

4. Re. 17. 6. Quia non addam vltra misereri domui Israël, sed obliuione obliuiscar eorum. En fideles quamplurimi qui recesserunt à Deo suo, nec cogitant de reuersione, gradientes viam iniquitatis, proficiscentes in regionem longinquam, homines duræ ceruicis, mentis duræ; clamet licet Christus, vt resurgant, vt reuertantur à via sua pessima, surdi ad audiendum, tardi ad credendum, mortui ad operandum.

20 Quid mollibus vestiris? Quid vacas comestationibus? Quid in luxuriis volutaris? Quid nummi factus es seruus? Quid rapinam bonorum exerces? Quid simplicibus insidiaris? Quid conculcas debiles? Quid opprimis pauperes? Quid potentioribus allentis? Quid diaboli mancipium factus es? Quid caput reclinas, vbi diu requiescere nõ valebis? Quid dormis? Quid stertis? Quid iaces vino & ebrietate sepultus? **Rom. 13. 11.** Hora est iam, nos de somno surgere. Dura requies in lapide, aspera delectatio in arida terra, vilissima in cæno volutatio. Non relinquant tu iniquitatẽ; ipsa derelinquet te; quin magis tenebit te, vt qui viuens illam derelinquere noluisse, mortuum te inuitum retineat vinculis sempiternis, vt ligatis manibus, & pedibus ab ea te non valeas exoluere in æternum. Heu si spiritus immundus exiens ab homine, nec requiẽ inueniens, ad eundem toto conatu regredi meditatur, quid putas, cupit, conatur, studet Spiritus Sanctus? A Patre & Filio proficiscens quærit requiem in tabernaculo suo. **R. 131. 3. 14** O David sancte quid canis? Si introiero in tabernaculum domus meæ, si ascendero in lectum strati mei, si dederò somnum oculis meis, & palpebris meis dormitacionem, donec inueniam locum Domino. Vbi dicat. *Hæc requies mea in sæculum, sæculi.* Et tu dormis, & tu dormitas, & tu requiem tibi comparas, nihil cogitans, quæ Dominus sunt, nequaquam sollicitus, vbi Do-

minus requiescat. Non tanta diaboli malitia, quanta est Christi bonitas. Requiem sibi deputat ille in pernicie nostra: si quiescentem tenet Christus, si nobis miseretur, illius delitiæ sunt diuitiæ nostræ: delitatur, si miseretur: dormit, & requiescit, si nos salui sumus. Et inuenientur, qui locum dent diabolo; & Christus expellitur foras? Et non inueniet ipse, vbi caput suum reclinet? Et abiiciet eum Dauid à se? Et erit ipse tanquam viator declinans ad manendũ: & non erit qui recipiat eum in domum suam? Non sic optat peregrinus hospitari, sicut Christus ingredi ad penetralia cordis nostri, habitare per fidem in cordibus nostris. Quid dices in die vltionis, audiens illum: *Hospes eram, & non collegisti me?* Seruus Abraham ingressus domum Laban, donis domum illam auxit. *Venit filius hominis quærere, & saluum facere, quod perierat.* Quid puluis pedum iis, qui illum non susceperunt in domos suas? mors, puluis mortis. Mortui sint, necesse est, qui vitam non suscipiunt. O crudelis Christo, qui illum pulsantem repellis. O crudelis tibi, qui vitam tibi offerentem respuis. O demens, qui tuum à te abigis Saluatorem.

Et quamnam est vox clamantis ad sepulchrum: *Lazare veni foras:* nisi corripentis in porta? nisi post tergum admonentis? nisi a somno mortis excitantis? O vltimam de nobis verum sit: *Qui corripit hominem, gratiam postea inueniet apud eum magis quam ille, qui per linguam blandimenta decipit.* O vilem correptionem! ô salutaria verba! ô linguã saluantem! *Clamane cesses: quasi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo scelera eorum.* Hoc facit, qui amat. Propè accessit, vt audiretur: tolli iussit lapidem, vt vox ad illum penetraret. *Tollite, tollite lapidem, si vultis audire; auferte duritatem, quæ tactum non admittit.* Nam Christus simul dum clamat, tangit. Equidem *verba Domini sunt quasi malleus conterens petram:* Habent ipsa tantam vim. Sed nō, si cor tuum obdurasti, vt non audias vocem Domini, verbum eius ad illum reuertitur vacuum.

Tollite

Tollite lapidem: duritiem, atque obstinationem submouere, & erit vobis salus. Quantam gratiam Christo habere debemus, qui nobis verba protulit admonētia, vt refurgamus? Audite, audite, & intelligite, ne decipiāmini per linguę blandimenta, per carnis suasiones, per dæmonis suggestiones, per ea, quę mundi sunt, siue occulta sint, siue aperta surreptiones. Pudor est enim, clamorem non audiuisse, sed vocem tenuem, sed dispendium maius. Ait enim Sapientia: *Viro, qui corripientem dura ceruice contemnit, repentinus ei superueniet interitus, & eum sanitas non sequetur.* Clara sunt verba, ea mente percipite. Repente interibit, qui se saluantem reicit, qui folia lignorum paradisi, quę sunt ad sanitatem gentium, proicit a se. Et propterea eum sanitas non sequetur. Vultis ergo vitam ac sanitatem? suscipite insitum verbum, quod sanat omnia, & ducit ad vitam sempiternam. Quam nobis concedat. Amen.

DOMINICA DE LAZARO.

CONCIO PRIMA.

Erat quidam languens Lazarus à Bethania. *Ioan. 11. 1.*

ARGUMENTVM.

Consideratur miraculum Lazari suscitari, quoad se & quoad nos. Gloria Dei inde sequitur. Sustinendus Deus, vt eius consolationem sentire mereamur. Quomodo infirmitas & mors nostra sit ad gloriam Dei.

MERVS ille discipulorū Christi, quem expresserunt dicentes. *Domine, nunc querebant te Iudæi lapidare, & iterum vadis illuc?* docet, sic

aliis prospiciendum, vt nobis tamen à malis caueamus. Iuxta quod & Apostolus e-leemosynam suadens ait: *Non vt aliis sit remissio, vobis autem tribulatio.* Docet nihilominus magis in vniuersali, vt dum bonum aliquod intendimus, soletur moliamur, ne inde aliquod malum forte maius prodeat. Mortuo Lazaro dicit Dominus discipulis suis: *Emus in Iudæam iterum:* non expressa itineris huius causa. Obiicit ipsi periculum, quod prius vix lapides euitauerit Iudæorū. Reuelat exinde causam, cur in Iudæam ire disponat: *Lazarus amicus noster dormit, sed vado, vt à somno excitem eum.* Huic causę detrahunt ipsi tantquam non æquali, instanti periculo. *Si dormit (inquiūt) saluus erit.* At cognita morte Lazari, & Domini voluntate, qui dixit *eius manifeste. Lazarus mortuus est, sed eamus ad eum,* vltra contradicere non sunt ausi: quin *Thomas* magis audacter dixit ad discipulos *Eamus & nos, & moriamur cum eo.* Ergo dum possunt discipuli, declinant à malo. Dominus quoque obiecto sibi lapidum periculo respondit. *Nōnè duodecim sunt horę diei?* ostendit sic quidem benefaciendum, vt non nobis ipsis incommoda comparemus: norat enim quod Iudæi mutant malum suum propositum, non essent illum præterea lapidaturi. Sic sibi cauit *Thamar*, quę sibi prospectura, dum nõ traditur fratri defuncti mariti sui, vt lex iubebat: præcauit, ne id sibi mortis periculum crearet, dum mercedem concubitus requisit, & promissę mercedis arrabonem. Hoc est speciale documentum quod ab historia trahimus præsentis lectionis Euangelicę. Igitur attendite.

Duo ergo continet præsens lectio. Alterum, est beneficium & auxilium, quod Christus præbuit indigentibus. Alterum est cautela, qua prouidit, ne inde malum, aut sibi aut suis proficisceretur. *Boni collatio, Mali cautio.*

Postulat ordo, vt à bono exordiamur. Lazarus amicus Domini infirmatur, moritur, sepelitur, iam færet quatuor dvanus. Inde sorores valide cōtristantur. Dominus vero hæc omnia tollens incommoda, & fratrem viuificat, & sorores lætificat. Vndè & bona maiora

2. Cor. 8. 13

Gen. 38. 16

Diuisio.